LISA GENOVA

DE LA AUTOAREA ROMANULUI
ALTFEL... ȘI TOTUȘI ALICE

Partitura suferinței

FICTION CONNECTION

TREI

Lisa Genova îmbină cu o măiestrie de neegalat detaliile științifice și scriitura plină de compasiune.

BOOKREPORTER

O carte captivantă și emoționantă... Un portret tulburător al ravagiilor pricinuite de SLA.

PUBLISHERS WEEKLY

Partitura suferinței spune nu doar povestea unei persoane afectate de SLA, ci și povestea bolii înseși. Așa că ai multe de învățat. Dar nu simți nicio clipă că ți se predă.

THE BOSTON

Lisa Genova

Partitura suferinței

Traducere din engleză de Margareta Manole

3
TREI

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactor:
Carmen Botoșaru

Coperta colecției: Faber Studio
Foto copertă: Guliver/Getty Images/ © Stockbyte

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Vlad Condur

Corectură:
Cristina Niță
Anca Baciu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GENOVA, LISA
Partitura suferinței / Lisa Genova; trad. din engleză de Margareta Manole. – București: Editura Trei, 2018
ISBN 978-606-40-0544-1
I. Manole, Margareta (trad.)
821.111

Titlul original: Every Note Played
Autor: Lisa Genova

Copyright © 2018 by Lisa Genova

Originally published by Scout Press/Gallery Books,
a Division of Simon & Schuster, Inc.

Copyright © Editura Trei, 2018
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-0544-1

Pentru părinții mei

În amintirea lui
Richard Glatzer
Kevin Gosnell
Chris Connors
Chris Engstrom

De ce stați în închisoare, când ușa este larg deschisă?

— Rumi

Prolog

Richard cântă partea a doua a *Fanteziei în do major*, opus 17, de Schumann, ultima piesă din recitalul de la Adrienne Arsht Center din Miami. Sala de concerte este plină, dar nu se simte energia vibrantă. Acest loc nu are prestigiul sau presiunea intimidantă a sălilor de la Lincoln Center sau Royal Albert Hall. Poate că asta este problema. Acest recital nu e atât de important.

Fără un dirijor sau dacă nu are în spatele lui o orchestră, atenția publicului este îndreptată numai asupra lui. Preferă așa. Adoră să fie în centrul atenției, să simtă adrenalina de a fi vedetă. Să cânte solo este felul lui de a face parașutism.

Dar, în această seară, a simțit tot timpul că interpretează superficial. Gândurile lui se îndreaptă către alte lucruri, cum ar fi friptura pe care o s-o mănânce la întoarcerea la hotel sau autoanaliza posturii sale incorecte, criticându-și performanța mediocră și fiind prea conștient de sine, în loc să nu mai știe de el.

Din punct de vedere tehnic, este perfect. Nu mulți pianiști în viață sunt capabili să cânte fără greșeală această bucată extrem de rapidă și complexă. În mod normal, îi place să cânte piesa asta, în special acordurile emfatice din

partea a doua, adoră puterea și grandoarea ei. Într-adevăr, nu se simte conectat emoțional la nimic din toate astea.

Este sigur că majoritatea persoanelor din sală, dacă nu cumva toate, nu sunt destul de sofisticate pentru a simți diferența. La naiba, multe dintre ele probabil că nu au auzit niciodată de *Fantezia în do major*, opus 17, de Schumann. O să-l îndurereze mereu faptul că milioane de oameni ascultă toată ziua Justin Bieber, dar vor trăi și vor muri fără să-i asculte vreodată pe Schumann, Liszt sau Chopin.

A fi căsătorit înseamnă mai mult decât a purta un inel, îi vine în minte. Karina i-a spus asta cu ceva ani în urmă. În seara asta, el doar poartă inelul. Cântă fără să-și dea interesul și nu înțelege de ce. O să termine și această piesă și o să mai aibă o șansă aici mâine-seară, după care o să ia avionul spre Los Angeles. Au mai rămas cinci săptămâni din acest turneu. O să vină vara până când o s-ajungă acasă. Este bine. Adoră vara la Boston.

Cântă ultimele note din partea a treia, *Adagio*, iar acestea sunt blânde, solemne, pline de speranță. Adesea, este mișcat până la lacrimi de această parte, o reacție permisă față de această expresie intensă de vulnerabilitate delicată, dar în această seară nu este afectat. Nu simte speranța.

Cântă ultima notă, iar sunetul zăbovește pe scenă înainte să dispară, să zboare. În sală se așterne un moment de liniște, apoi balonul de săpun este spart de un ropot de aplauze. Richard se ridică și se întoarce cu fața spre sală. Se înclină din talie, atingând cu degetele marginea fracului, face o reverență. Publicul se ridică în picioare. Reflectoarele sunt ridicate acum, iar el poate vedea fețele oamenilor, zâmbind, entuziaști, apreciindu-l, admirându-l. Se înclină din nou.

E iubit de toată lumea.

Și de nimeni.

Un an mai târziu

Capitolul 1

Viața Karinei ar fi fost cu totul altfel dacă ea ar fi crescut cu cincisprezece kilometri mai la sud sau mai la nord, în Gliwice sau Bytom, în loc de Zabrze. Nu se îndoia de acest lucru nici când era copil. Pentru destinul tău, zona contează la fel de mult ca în domeniul imobiliar.

În Gliwice, lecțiile de balet constituiau un drept din naștere al tuturor fetelor. Aici, profesoară era domnișoara Gosia — fostă prim-balerină la Baletul Național din Polonia, din perioada de dinaintea legii marțiale rusești — și de aceea se considera că este un privilegiu să crești fete în Gliwice, altfel un oraș sumbru. Oportunitatea de a avea o profesoară desăvârșită precum domnișoara Gosia era, într-adevăr, un privilegiu de neegalat pentru orice tânără. Aceste fete au crescut purtând costume de dans, cocuri și fuste din tul, sperând ca, într-o zi, piruetele să le poarte departe de Gliwice. Fără să știe exact ce s-a ales de fetele care au crescut în Gliwice, este sigură că majoritatea, dacă nu chiar toate, au rămas tot acolo și sunt acum învățătoare sau neveste de mineri, ale căror visuri neîmpărtășite de balerine au fost transmise fiicelor lor, următoarea generație de eleve a domnișoarei Gosia.

Dacă ar fi crescut în Gliwice, în mod cert Karina nu ar fi devenit balerină. Are picioare urâte, cu tălpile late și stângace, practic nearcuite, o structură robustă formată dintr-un trunchi lung și picioare scurte, un corp conceput mai mult pentru muls vaci decât pentru *pas de bourrée*. Nu ar fi fost niciodată cea mai bună elevă a domnișoarei Gosia. Părinții Karinei ar fi pus capăt trocului valoros constând în ouă și cărbune pentru lecțiile de balet, cu mult înaintea etapei de poante. Dacă viața ei ar fi început în Gliwice, tot acolo ar fi rămas.

Fetele din Bytom nu luau lecții de balet. Copiii din Bytom aveau Biserica Catolică. Băieții erau pregătiți cu grijă pentru preoție, iar fetele pentru mânăstire. Dacă ar fi crescut în Bytom, Karina ar fi putut deveni călugăriță. Părinții ei ar fi fost așa de mândri! Poate că viața ei ar fi fost mulțumitoare și onorabilă, dacă l-ar fi ales pe Dumnezeu.

Dar viața ei nu i-a dat niciodată ocazia să facă alegeri. A crescut în Zabrze, și tot în Zabrze locuia și domnul Borowitz, profesorul de pian, singurul din acest orășel. Acesta nu avea o carieră prestigioasă precum domnișoara Gosia, și nici un studio profesional. Ținea lecțiile în sufragerie, unde duhnea a urină de pisici, a cărți îngălbenite și a tutun. Dar domnul Borowitz era un profesor bun. Era devotat, sever, dar încurajator și, cel mai important, i-a învățat pe toți elevii lui să cânte Chopin. În Polonia, Chopin este venerat precum Papa Ioan Paul al II-lea și Dumnezeu. Sfânta Treime a Poloniei.

Karina nu s-a născut cu un corp suplu de balerină, dar a fost binecuvântată cu brațe puternice și degete lungi de pianist. Încă își mai amintește prima lecție cu domnul Borowitz. Avea cinci ani. Clapele lucioase, iminența sunetului plăcut, povestea notelor spuse de degetele ei. A fost

fermecată pe loc. Spre deosebire de majoritatea copiilor, ei nu era nevoie să i se spună să exerseze. Ba dimpotrivă, trebuia să i se spună să se oprească. *Nu mai cânta, fă-ți temele! Nu mai cânta, pregătește cina! Nu mai cânta, e ora de culcare!* Nu putea să reziste să nu cânte. Și nici acum nu poate.

Până la urmă, pianul a devenit biletul ei de ieșire din Polonia opresivă, către Curtis și America și tot ce a mai urmat apoi. *Tot* ce a urmat. Doar această decizie — de a învăța să cânte la pian — a pus totul în mișcare, a fost bila din mașinăria Rube Goldberg a vieții ei. Dacă nu ar fi cântat niciodată la pian, nu ar fi fost aici, acum, la petrecerea de absolvire a lui Hannah Chu.

Își parchează Honda în spatele unui Mercedes, ultima dintr-un șir de mașini parcate pe marginea drumului, la cel puțin trei străzi de casa lui Hannah, gândindu-se că nu poate ajunge mai aproape de atât. Se uită la ceasul din bord. A întârziat o jumătate de oră. E bine. O să stea puțin, o s-o felicite și o să plece.

Tocurile fac un zgomot regulat pe asfalt în timp ce merge, ca un metronom uman, iar gândurile ei se desfășoară în același ritm. Fără pian, nu l-ar fi întâlnit niciodată pe Richard. Cum ar fi fost viața ei dacă nu l-ar fi cunoscut? Oare câte ceasuri și-a petrecut gândindu-se la asta? Dacă le-ar aduna, ar rezulta zile și săptămâni, poate chiar mai mult. Mai mult timp irosit. Ce ar fi putut fi. Ce nu o să fie niciodată.

Poate nu ar fi fost mulțumită dacă nu ar fi plecat niciodată din țara ei pentru a studia pianul. Încă ar mai fi locuit cu părinții și ar fi dormit în camera ei de copil. Sau ar fi fost măritată cu un bărbat plictisitor din Zabrze, un miner care și-ar fi câștigat din greu traiul decent, iar ea ar fi fost casnică și ar fi crescut cinci copii. Ambele scenarii sumbre i se par

atrăgătoare acum dintr-o cauză comună, pe care urăște să o admită: lipsa singurătății.

Sau dacă ar fi urmat cursurile de la Eastman în loc de Curtis? Aproape că a făcut asta. Acea singură alegere, arbitrară. Nu l-ar fi întâlnit niciodată pe Richard. Nu ar fi făcut niciodată un pas înapoi, presupunând — cu optimismul arogant și veșnic al unei tinere de douăzeci și cinci de ani — că ar mai avea încă o șansă, că roata norocului s-ar mai învârti o dată și săgeata ei atotputernică s-ar opri fix la ea. A așteptat ani buni pentru încă o șansă. Câteodată, viața îți oferă doar una.

Dar apoi, dacă nu l-ar fi întâlnit niciodată pe Richard, nu ar fi existat fiica lor, Grace. Karina își imaginează o realitate alternativă în care unica ei fiică nu a fost niciodată concepută, și se surprinde bucurându-se de această variație până la punctul în care aceasta devine dorință. Apoi se mustră, rușinată de un asemenea gând teribil. O iubește pe Grace mai mult decât orice. Dar adevărul este că momentul nașterii lui Grace a fost din nou unul critic, decizional, asemenea momentului Gliwice versus Bytom versus Zabrze. *Stânga* a adus-o pe Grace și a legat-o pe Karina de Richard, o funie strânsă în jurul gâtului ca o zgardă sau un știreang, în funcție de zi, pentru următorii șaptesprezece ani. *Dreapta* era calea nealeasă. Cine știe unde ar fi dus aceasta?

Pe măsură ce merge pe cărarea șerpuită de piatră din curtea familiei Chu, umbra regretului îi urmărește fiecare pas, ca un câine credincios. Hannah a fost acceptată la Notre Dame, prima ei alegere. O altă elevă la pian care pleacă la colegiu. Dar Hannah nu o să studieze pianul acolo. Ca majoritatea elevilor Karinei, Hannah a luat lecții de pian doar pentru a putea adăuga „cânt la pian" în candidatura ei la colegiu. Părinții au același motiv, de multe ori chiar mai

intens și mai fățiș. Așa că Hannah a venit din obligație, iar jumătatea de oră săptămânală petrecută împreună era lipsită de pasiune și din partea elevei, și din partea profesoarei.

Foarte puțini dintre elevii Karinei cântă la pian dintr-o plăcere autentică, și chiar mai puțini au talent și potențial, dar niciunul dintre ei nu iubește pianul suficient de mult pentru a-l studia în continuare. Trebuie să fii pasionat. Nu poate să-i condamne. Acești copii sunt prea ocupați, prea stresați și prea concentrați să fie admiși la „cel mai bun" colegiu, ca să-și mai poată alimenta pasiunea pentru muzică. Floarea nu iese din sămânță fără iubirea persistentă a soarelui și a apei.

Dar Hannah nu este pentru Karina doar o elevă oarecare. Ea a fost prietena cea mai apropiată a lui Grace, de la vârsta de șase ani, până la școala generală. Aproape toată copilăria lui Grace, Hannah i-a fost ca o soră mai mică — se jucau împreună, dormeau împreună, erau cercetașe, jucau fotbal, mergeau la mall și la film. Când Grace a intrat la liceu, iar Hannah a rămas la școala generală, fetele și-au făcut fiecare alt cerc social, în funcție de vârstă. Dar nu s-au despărțit definitiv. Dimpotrivă, prietenia lor era ca două insule separate, dar apropiate. Se vizitau din când în când.

Etapa absolvirii lui Hannah nu ar trebui să însemne mult pentru Karina, dar o resimte din plin, de parcă ar fi mai mult decât pierderea încă unei eleve la pian. Declanșează amintirile de anul trecut, de pe vremea asta, și o face să retrăiască din nou pierderea copilăriei lui Grace. Karina lasă felicitarea pentru Hannah pe masa pentru cadouri și oftează.

Chiar dacă Hannah se află la celălalt capăt al curții lor luxoase, Karina o vede imediat. Tânăra stă pe marginea trambulinei, râzând, iar o mulțime de fete și băieți uzi,

aflați în spatele ei, o strigă pe nume, provocând-o să facă ceva. Karina așteaptă să vadă despre ce e vorba. Hannah se lansează în aer și se aruncă în apă, stropindu-i pe părinții adunați în apropierea piscinei. Aceștia se plâng, își șterg apa de pe brațe și de pe față, dar zâmbesc. Este o zi călduroasă și probabil că dușul brusc a fost revigorant. Karina o vede printre ei pe Pam, mama lui Hannah.

Acum, că Hannah se mută în Indiana, Karina presupune că nu o s-o mai vadă deloc pe Pam. Au renunțat cu ceva timp în urmă la obiceiul de a se întâlni joia la un pahar de vin, nu mult după ce Grace a intrat la liceu. În ultimii ani, prietenia lor s-a redus la câteva momente ingrate de dinainte sau de după lecțiile săptămânale de pian ale lui Hannah. Împovărată cu transportul celor trei copii ai ei prin tot orașul, pentru activități extracurriculare, Pam era adesea prea grăbită pentru a intra în casă, și o aștepta pe Hannah în mașină, cu motorul pornit. Karina îi făcea cu mâna din ușă, în fiecare marți, la 17:30, în timp ce Pam pleca.

Karina aproape că era să nu vină astăzi. Se simte afectată că a venit singură. Introvertită de fel, a fost extrem de secretoasă în ceea ce privește căsătoria ei și chiar mai rezervată în legătură cu divorțul. Presupunând că nici Richard nu și-a spălat rufele murdare în public — și putea să se bazeze pe asta —, nimeni nu avea de unde să afle detalii. Deci moara de bârfă își fabricase drama care nu i se furnizase. Cineva trebuia să aibă dreptate, iar cineva să greșească. Dacă se lua după privirile rapide, conversațiile încheiate brusc și zâmbetele false, Karina știa ce rol i se atribuise.

Femeile, în special, sunt de partea lui. Este și firesc. Îl descriu ca pe o celebritate sfântă. Merită să fie cu cineva mai elegant, cineva care știe cât de minunat e el, cineva pe măsura lui. Ele presupun că ea este geloasă pe realizările lui,

indignată de recunoașterea lui, înveninată de faima lui. Ea este doar o profesoară de pian știrbă și plictisitoare, care învață tineri de șaisprezece ani să cânte Chopin, deși nu-i interesează asta. Este clar că nu are stima de sine necesară pentru a fi soția unui bărbat așa măreț.

Dar ce știu ele? Habar n-au!

Grace tocmai a terminat primul an la Universitatea Chicago. Karina anticipase că Grace ar fi fost acasă pentru vacanța de vară și ar fi putut să vină la petrecerea lui Hannah, dar tânăra a decis să rămână în campus și să facă practică la un proiect, împreună cu profesorul ei de matematică. Ceva despre statistică. Desigur, Karina este mândră că fiica ei a fost aleasă pentru acest program de practică și o vede ca pe o mare oportunitate, totuși are un gol în stomac, o dezamăgire. Grace ar fi putut să vină acasă, să-și petreacă vara alături de mama ei, dar nu a făcut asta. Karina știe că e ridicol să se simtă desconsiderată sau chiar uitată, dar este guvernată de emoții, nu de intelect. Așa este construită și, la fel ca un castel, pietrele de la temelia ei nu sunt ușor de rearanjat.

Divorțul a fost pronunțat în septembrie, în ultimul an de liceu al lui Grace, și exact un an mai târziu Grace s-a mutat la o mie de mile depărtare. Întâi a plecat Richard. Apoi Grace. Karina se întreabă când o să se obișnuiască cu liniștea din casă, cu pustietatea, cu amintirile care persistă în fiecare cameră și care par la fel de reale precum tablourile de pe pereți. Îi lipsesc vocea fiicei ei vorbind la telefon, chicotelile prietenelor ei, pantofii aruncați în toate camerele, elasticele ei de păr, prosoapele și hainele de pe podea, luminile lăsate aprinse. Îi este dor de fiica ei.

Dar nu și de Richard. Când acesta s-a mutat, absența lui se simțea mai mult ca o prezență nouă decât ca o lipsă.

Calmul plăcut care a invadat casa după plecarea lui a umplut mai mult spațiu decât a făcut-o vreodată forma lui umană și ego-ul lui colosal. Nu i-a lipsit nici atunci, nici acum.

Dar când mergea la astfel de evenimente de familie singură, fără un soț, se dezechilibra de parcă stătea pe marginea unui scaun cu două picioare. Doar în sensul ăsta îi lipsește Richard. Pentru stabilitate. Are patruzeci și cinci de ani, este divorțată. Este singură. În Polonia, ar fi o rușine. Dar ea locuiește în America de mai bine de jumătate de viață. Situația ei este una obișnuită în această cultură seculară și nu implică rușinea. Totuși, ea se simte rușinată. Poți să scoți fetele din Polonia, dar nu poți să scoți Polonia din fete.

Fără să-i cunoască pe ceilalți părinți, trage aer în piept și pornește singură pe drumul lung și jenant spre Pam. Karina și-a petrecut ridicol de mult timp pregătindu-se pentru această petrecere. Ce rochie să aleagă, ce pantofi, ce cercei? S-a coafat. Și-a făcut până și manichiura ieri. Pentru ce? Nu că ar vrea să o impresioneze pe Hannah sau pe Pam sau pe oricare dintre părinți. Și nici pentru că aici ar fi bărbați singuri, și oricum nu-și căuta un bărbat.

Dar știe de ce. Nu vrea nici în ruptul capului ca cineva de aici să se uite la ea și să zică: *Biata Karina! Viața ei e praf și pulbere, se vede și pe ea că așa este.* Celălalt motiv este Richard. Pam și Scott Chu sunt și prietenii lui. Probabil că Richard a fost și el invitat. Ar fi putut să o întrebe pe Pam dacă Richard era pe lista invitaților — nu că ar fi contat, doar să fie avertizată —, dar nu a avut curaj.

Prin urmare, acum simte un gol în stomac datorat posibilității ca el să fie aici și un gol și mai mare la gândul morbid că ar putea veni la braț cu ultima lui cucerire, vreo fetișcană slăbănoagă de douăzeci și ceva de ani, și cu

atitudinea lui arogantă. Karina își freacă buzele una de cealaltă, asigurându-se că rujul e întins bine.

Ochii ei scanează curtea. Nu-l vede lângă Pam, nici în grupul de părinți de lângă piscină. Karina scanează piscina, zona pentru grătar, spațiul verde. Nu-l vede.

Ajunge lângă piscină și intră în grupul celorlalți părinți, alături de Pam și Scott. Vocile lor se opresc brusc și se privesc cu toții conspirativ. Timpul se oprește în loc.

— Hei, ce se întâmplă? întreabă Karina.

Toți cei din grup se uită la Pam.

— Mm..., ezită Pam. Vorbeam despre Richard.

— Oh!

Karina așteaptă și se pregătește să audă ceva umilitor. Nimeni nu zice nimic.

— Ce-i cu el?

— Și-a anulat turneul.

— Aha!

Nu e o veste șocantă. Mai anulase concerte și turnee înainte. Odată, nu-l suporta pe dirijor și a refuzat să urce pe scenă cu el. Altă dată, Richard a trebuit să fie înlocuit în ultimul moment pentru că se îmbătase la barul din aeroport și pierduse avionul. Se întreba ce se mai întâmplase de data asta. Dar Pam, Scott și ceilalți se uită la ea cu niște fețe grave, de parcă ar fi trebuit să aibă ceva mai compătimitor de spus.

Stomacul i se strânge de emoție, drumurile ei interioare se umplu repede pe măsură ce un protest fervent se înalță în sufletul ei, furioasă că trebuie să se implice în asta și că Pam, în mod special, nu poate fi mai sensibilă cu ea. Nu este problema ei că Richard și-a anulat turneul. A divorțat de el. Viața lui nu o mai privește.

— Chiar nu știi? întreabă Pam.

Toți îi așteaptă răspunsul cu buzele lipite, nemișcați, un auditoriu absorbit de vizionarea unei piese de teatru.

— Ce? Ce, e pe moarte sau ce?

Îi scapă un râs nervos, dar sunetul nu are niciun fel de armonie. Caută o privire înțelegătoare în grupul de părinți, chiar dacă a făcut un comentariu deplasat, pe cineva care să-i accepte umorul negru. Dar aceștia fie se uită îngroziți la ea, fie nu se uită deloc. Toți în afară de Pam. Ochii ei trădează o confirmare reticentă.

— Karina, Richard suferă de SLA[1].

[1] Scleroză laterală amiotrofică — afecțiune neurodegenerativă caracterizată prin rigiditate musculară cauzată de atrofierea neuronilor motori. (*N. red.*)

Capitolul 2

Richard este treaz și stă întins în pat, mulțumit că a dormit toată noaptea, ochii îi sunt alerți și nu clipesc, se holbează vag la bucata de vopsea curbată și desprinsă de pe tavan, chiar în dreptul lui. Simte ceva venind, o prezență invizibilă care se furișează, precum ionii încărcați ce zbârnâie prin aer la apropierea unei furtuni cu descărcări electrice, dar tot ce poate face este să stea liniștit și să aștepte să treacă pe lângă el.

Este în dormitorul lui, în loc să se trezească la Mandarin Oriental din New York City. Seara trecută ar fi trebuit să aibă un recital la David Geffen Hall, la Lincoln Center. Adoră Lincoln Center. Cele aproape trei mii de bilete au fost vândute de câteva luni. Dacă ar fi fost la Mandarin, ar fi fost gata să comande micul dejun. Poate chiar pentru două persoane.

Dar nu este nici la Mandarin în New York, nici în compania unei femei frumoase. Este singur în patul său din apartamentul de pe Commonwealth Avenue, din Boston. Și deși îi este foame, așteaptă.

Trevor, agentul său, a făcut o declarație de presă în care a anunțat anularea turneului, pretinzând că Richard

suferă de tendinită. Dar el nu înțelege rostul acestei declarații false. Mai devreme sau mai târziu, tot se va afla adevăratul motiv. Oricum ar fi, pistolul este îndreptat tot spre capul lui Richard. Este adevărat că la început și el a crezut că suferă de tendinită, o afecțiune frustrant de inoportună, dar normală, care se vindecă prin odihnă și terapie. Pentru el a fost frustrantă până și o pauză de câteva săptămâni de pian, gândindu-se tot timpul la ce înseamnă pentru cariera lui. Dar asta a fost acum șapte luni, parcă în altă viață. Ce n-ar da să aibă tendinită!

Este posibil ca agentul lui să fie încă în faza de negare. Richard are în program un concert cu Orchestra Simfonică din Chicago, în toamnă. Trevor nu a anulat acest concert încă, în speranța ca Richard să se simtă mai bine până atunci. Richard înțelege acest gest. Chiar și acum, la șase luni de la diagnosticare, tot nu poate procesa pe deplin ceea ce i se întâmplă și ceea ce va urma. În anumite momente ale zilei, când citește sau când bea o ceașcă de cafea, nu are niciun simptom. Se simte perfect normal și ori uită că ultimele luni n-au existat, ori îl apucă o revoltă încrezătoare.

Neurologul a greșit. Este un virus. Un nerv lezat. Boala Lyme. Tendinită. O problemă temporară care acum s-a rezolvat. Nu are nicio problemă.

Apoi mâna lui dreaptă nu ține pasul în timpul *Preludiului în sol diez minor* de Rachmaninov, rămânând în urmă, neputând să țină ritmul. Sau scapă ceașca de cafea pe jumătate plină, pentru că este prea grea. Sau nu are destulă putere să folosească unghiera. Se uită lung la unghiile grotesc de lungi de la mâna stângă, apoi la cele tăiate frumos de la mâna dreaptă.

Nu este o problemă temporară.

Nu va cânta la Chicago în toamnă.

Este dezbrăcat, mereu a dormit așa. Toți acei ani alături de Karina, în pijamalele ei încheiate până la gât și cu șosete trei sferturi. Încearcă să și-o imagineze goală, dar în minte îi vin imagini numai cu alte femei. În mod normal, asta l-ar excita și distragerea atenției prin masturbare ar fi binevenită acum, dar anticiparea înfiorătoare a ceea ce va urma îi dă o stare de anxietate și penisul lui rămâne moale și nemișcat, la fel ca restul corpului.

Căldura corpului său a creat un cocon confortabil sub așternuturi, în contrast puternic cu temperatura neprietenoasă din dormitor. Se pregătește pentru șocul la contactul cu frigul ascuțit în timp ce se dezvelește de cearșaf și pilotă. Vrea să-l vadă venind.

Stă cu ochii pe brațe, pe fiecare articulație a degetelor și urmărește, în special, degetele arătător și mijlociu ale mâinii drepte. Își analizează pieptul și stomacul să vadă dacă apar neregularități în timp ce acestea se ridică și coboară când respiră. Se oprește asupra picioarelor și degetelor de la picioare; simțurile i s-au ascuțit și sunt pregătite, ca un vânător ce pândește scânteierea unei blăni albe.

Așteaptă, corpul îi este ca oala cu apă pusă pe aragaz, cu focul dat la maximum. Este doar o problemă de timp. O oală cu apă va ajunge, până la urmă, la punctul de fierbere. Bineînțeles, el speră să nu fie cazul. Dar în același timp, în mod pervers, stă acolo și așteaptă, familiaritatea fenomenului dându-i fiori.

Prima bulă iese la suprafață, o pocnitură în gamba stângă. Vibrează pentru câteva secunde, actul de deschidere, apoi trece la cvadricepsul drept, chiar deasupra genunchiului. Apoi îi zvâcnește baza de la degetul mare, de la mâna dreaptă. Iar și iar și iar.

Nu suportă să vadă mai ales asta, spasmul degetului mare dominant, totuși nu-și poate lua ochii de la el. Îl aprobă în mod tacit, acest inamic microscopic din interior. Printr-o pură coincidență, pentru că știe că nu are nicio putere asupra intențiilor sale, acesta se mută din mână, în spațiul dintre piele și fascie, ca un șoarece care se ascunde în pereții casei, și apoi îi invadează bicepsul drept. Apoi buza de sus. Aceste convulsii agitate trec rapid de la o parte a corpului la alta, într-o succesiune rapidă, o mișcare tumultuoasă.

Câteodată, zvâcnirile persistă într-un singur loc. Ieri, s-au blocat pe un sfert din tricepsul drept, provocându-i contracții intermitente și pulsări repetate timp de câteva ore. S-au instalat acolo în mod obsesiv, de parcă se îndrăgostiseră de acea zonă și nu mai voiau să plece, iar el s-a speriat, gândindu-se că nu o să se mai oprească niciodată.

Cu toate că știe sigur că se vor opri. La un moment dat, zvâcnirile din toate grupele de mușchi — din brațe, picioare, gură, diafragmă — se vor opri pentru totdeauna. De aceea ar trebui să le accepte. Să fie recunoscător pentru ele. Zvâcnirile înseamnă că mușchii lui sunt încă acolo, capabili să răspundă la stimuli.

Pentru moment.

Neuronii lui motori sunt otrăviți de un cocktail de toxine, o rețetă necunoscută de doctorul lui și de toți oamenii de știință de pe planetă, și întregul lui sistem de neuroni motori se află într-o spirală a morții. Neuronii lui mor, iar mușchii alimentați de aceștia duc o lipsă acută de energie. Fiecare zvâcnire reprezintă o bâlbâială a mușchilor, gâfâind, cerșind să fie salvați.

Nu pot fi salvați.

Dar nu sunt morți încă. Aceste contracții sunt un sistem de avertizare timpurie, precum indicatorul luminos de la

mașină, care îl informează că nu mai are mult combustibil. Stând întins gol în pat, începe să calculeze. Presupunând că mai are cam șapte litri și jumătate de combustibil în rezervor din momentul în care se aprinde ledul indicator, și că BMW-ul lui consumă la economie cam patru litri la 35 de kilometri, ar mai putea merge cam 70 de kilometri înainte să rămână fără combustibil. Își și imaginează scenariul. Ultima picătură de combustibil utilizată. Mecanismele motorului se opresc. Sunt blocate. Mașina s-a oprit. Este moartă.

Partea dreaptă a buzei de jos îi zvâcnește. Fără a ști multă biologie, se întreabă cât combustibil pentru mușchi mai are în corp și ar vrea ca zvâcnirile să poată fi contorizate.

Câți kilometri mai are?

Capitolul 3

În timp ce Karina merge pe Commonwealth Avenue, trecând pe lângă mai mult de cinci clădiri, abia vede ce se întâmplă în jurul ei – vrăbioarele ronțăie firimiturile de la o brioșă căzută în spatele unei bănci din parc; un tatuaj cu un dragon feroce acoperă pieptul dezgolit al unui skateboarder; huruitul agresiv al roților skateboardului în timp ce trece pe lângă ea; un cuplu asiatic tânăr merge în tandem, ținându-se de mână; o adiere de vânt parfumată cu fum de țigară; un bebeluș plânge în cărucior; coregrafia alternativă a mașinilor și pietonilor la fiecare intersecție. În schimb, atenția ei este îndreptată spre interior.

Inima îi bate mai repede decât îi cere ritmul mersului pe jos, iar asta o neliniștește. Sau poate, mai degrabă, era deja neliniștită și inima a răspuns corespunzător. Merge mai repede pentru a încerca să sincronizeze acțiunile externe cu fiziologia internă, dar asta o face doar să se simtă de parcă se grăbește undeva, fiind în întârziere. Își verifică ceasul de mână, ceea ce este total deplasat. Nu poate ajunge mai devreme sau să întârzie, din moment ce el nu știe că ea vine.

A transpirat. S-a oprit la următorul colț, așteptând culoarea verde la semafor, scoate un șervețel din poșetă,

bagă mâna pe sub cămașă și se șterge la subraț. Mai caută un șervețel, dar nu mai găsește încă unul. Se șterge pe frunte și la nas cu mâinile.

Ajunge la clădirea în care stă Richard, se oprește la baza scărilor și se uită în sus, la ferestrele de la etajul patru. În spatele ei, turlele Bisericii Sfintei Treimi și sticla verticală transparentă a clădirii John Hancock se ridică deasupra acoperișurilor blocurilor din cărămidă de pe partea cealaltă a Comm Ave. Richard are o priveliște minunată.

Această stradă din Back Bay este deosebit de elegantă, aici locuiesc cei din clasa socială superioară a Bostonului, veri cu vecinii lor din Beacon Hill. Richard locuiește în același cartier cu mulți din elita elegantă din Boston – președintele de la BioGO, un chirurg de la Massachusetts General Hospital, proprietarul din a patra generație a unei galerii de artă veche de două sute de ani, de pe Newbury Street. Richard câștigă bine, chiar foarte bine pentru un pianist, dar locuința asta este exagerată, probabil reprezintă versiunea lui de criză a vârstei mijlocii, mașina lui Porche roșie și strălucitoare. Trebuie că are ipotecă pentru toată viața.

Nu l-a mai văzut de când a terminat Grace liceul, cu mai mult de un an în urmă. Iar ea nu a fost niciodată aici. Bine, a trecut cu mașina pe-aici de două ori, de fiecare dată noaptea, pretextând în ambele rânduri că evită traficul, dar abătându-se intenționat de la ruta ei preferată de acasă până-n centrul Bostonului, încetinind cât să nu fie claxonată, abia suficient pentru a putea vedea rapid ca prin ceață tavanele înalte și o lumină aurie nespecifică unei case nelocuite.

Urăște faptul că Richard a fost cel care s-a mutat, care a luat-o de la început într-un loc nou. Amintirea lui o bântuie în fiecare cameră din casa care a fost cândva căminul

lor, amintiri rareori frumoase, cât neliniștitoare și chiar urâte, de cele mai multe ori. A înlocuit salteaua, farfuriile și tacâmurile. A dat jos din sufragerie tabloul cu fotografia lor de nuntă și, în locul lui, a pus o oglindă frumoasă. Nu contează. Ea a rămas exact unde a lăsat-o el, în casa lor, iar amprenta lui energetică a rămas în urmă precum o pată de vin roșu pe o bluză albă. Chiar dacă o speli de o mie de ori, pata aceea maro nu mai iese niciodată.

Ar fi putut să se mute, mai ales acum că Grace a plecat la facultate. Dar unde să se ducă? Și ce să facă? Încăpățânarea ei, acea trăsătură impenetrabilă a personalității ei, refuză să ia în considerare aceste întrebări pe care le crede lipsite de sens. Rămâne acolo, blocată în muzeul colonial format din cele trei dormitoare ale căsniciei ei devastate.

Grace își luase deja permisul de conducere când Karina și Richard s-au despărțit, așa că putea să conducă singură până „acasă" la tatăl ei. Vizuina lui de celibatar. Karina urcă scările până în fața ușii apartamentului și simte un gust amar. Când ajunge la ultima treaptă, simte și în stomac gustul din gură, iar cuvântul *bolnav* preia controlul monologului ei interior. Se simte bolnavă. Dar își amintește că nu ea este cea bolnavă. Richard este.

Greața din stomac o face să se frământe, să se agite. De ce este ea aici? Să zică sau să facă ce? Să-și exprime mila sau simpatia, să-și ofere ajutorul? Să vadă cu ochii ei cât de rău îi este, tot așa cum fac șoferii curioși când trec pe lângă un accident — se uită la mașina lovită înainte să meargă mai departe?

Oare cum arată? Nu are nicio persoană de referință în afară de Stephen Hawking. O marionetă fără păpușar, paralizată, emaciată, care nu poate respira fără o mașinărie, cu membrele, trunchiul și capul poziționate într-un scaun

cu rotile de parcă-i păpușa de cârpă a unei fetițe, căreia îi atârnă membrele făcute din bumbac, și cu vocea generată de un computer. Așa va arăta și Richard?

Poate nici nu e acasă. Poate este la spital. Ar fi trebuit să sune înainte. Părea mai înfricoșător să sune decât să-și ia inima-n dinți să apară la ușa lui, neanunțată. O parte din ea crede că este vinovată pentru boala lui, chiar dacă știe că o astfel de teorie este absurd de narcisistă. De câte ori și-a dorit să-l vadă mort? Acum chiar e pe moarte, iar ea este o femeie josnică, condamnată și oribilă pentru că și-a dorit așa ceva și, mai rău, pentru că s-a bucurat la gândul acesta.

Stă în fața soneriei, nedecisă dacă să sune sau să plece, trasă în direcții diferite de anumite contrapuncte din interior care îi creează o stare tumultuoasă. Dacă ar putea paria precum un copil, ar susține că o să plece. Se smulge din inerție și apasă pe sonerie surprinzându-se pe sine.

— Da? se aude vocea lui Richard prin interfon.

Karina simte cum îi bate inima în gât, se sufocă și are un gust acid.

— Sunt Karina.

Își aranjează părul după ureche și trage de breteaua sutienului care i s-a lipit de corpul transpirat. Așteaptă să o lase să intre, dar nu se întâmplă nimic. Ferestrele ușii sunt acoperite cu perdele groase și nu poate vedea dacă se apropie cineva. Apoi aude pași. Ușa se deschide.

Richard nu zice nimic. Karina se aștepta ca el să fie surprins că ea este aici, dar nu se întâmplă asta. În schimb, fața lui este imobilă, doar ochii schițează un zâmbet. Nu pare chiar fericit să o vadă, mai degrabă satisfăcut, iar inima ei, ale cărei bătăi le simte în gât, știe deja că această vizită a fost o idee dezastruoasă. El continuă să tacă, iar ea face la fel, și deși acest joc non-verbal de pui fricoși nu durează

mai mult de două secunde, pare o agonie care se întinde dincolo de granițele spațiului și timpului.

— Ar fi trebuit să sun.

— Intră!

În timp ce urcă în urma lui cele trei scări, îi studiază mersul care pare sigur, stabil și normal. Mâna lui stângă stă în permanență pe balustradă, și deși nu pierde contactul cu ea, nu pare să se sprijine. Nu este o balustradă pentru oameni handicapați. Din spate, arată perfect sănătos.

A fost doar un zvon.

E o proastă.

Când ajung în apartament, el o conduce în bucătărie — mobilierul este din lemn închis la culoare, blaturile negre, electrocasnicele din inox, totul pare modern și masculin. O invită să stea pe un scăunel lângă insulă, cu vedere spre sufragerie — pianul de concert Steinway, o canapea din piele maro, covorul oriental din cuibul lor, un laptop pe un birou lângă fereastră, o bibliotecă — minimalist, curat și concentrat. Tipic pentru Richard.

Pe blatul de la bucătărie se află o armată de cel puțin două duzini de sticle de vin, plus o sticlă neastupată și un pahar cu vin roșu, în fața lui. El adoră vinul, îi place să se creadă expert, dar de fapt bea o selecție specială doar după concerte, pentru a marca o reușită sau o sărbătoare, sau măcar la cină. Dar acum nu este nici miercuri după-amiaza.

— Erau în pivniță. Acest Château Mouton Rothschild din 2000 este minunat.

Ia un pahar din dulap.

— Bei cu mine?

— Nu, mulțumesc.

— Această vizită neașteptată sau ce este — și dă din mână arătând spre ea și el — necesită alcool, nu crezi?

— Este indicat să bei atât de mult?

El râde.

— Nu le beau pe toate astăzi. Beau și mâine și poimâine și răspoimâine.

Ia o sticlă frumoasă și neagră, cu sigiliu auriu, deschisă deja, și îi toarnă generos în pahar, ignorându-i răspunsul. Ea ia o înghițitură și zâmbește din politețe, neimpresionată.

El râde din nou.

— Tot cu gustul fin al unui animal de fermă ai rămas.

Așa e. Ea nu poate face diferența între o sticlă scumpă de Mouton și o cană de Gallo și nici nu-i pasă de asta, iar aceste două trăsături l-au enervat mereu pe Richard. Și spus în mod direct, de fapt el tocmai a făcut-o purcică proastă. Karina strânge din dinți, înghițindu-și vorbele și se abține să nu-i arunce în față prețiosul vin de o sută de dolari.

El învârte paharul, miroase vinul, ia o gură, închide ochii, așteaptă puțin, înghite și își linge buzele. Deschide ochii și gura și se uită la ea de parcă tocmai a avut un orgasm sau l-a văzut pe Dumnezeu.

— Cum poți să nu apreciezi asta? Sincronizarea e perfectă. Mai gustă o dată. Simți aroma cireșelor?

Ea mai ia o gură. E bun. Dar nu simte cireșele.

— Nici nu mai știu când am băut amândoi ultima dată o sticlă de vin.

— Acum patru ani, în noiembrie. Tocmai venisem din Japonia, rupt de oboseală din cauza zborurilor. Ai gătit *golabki* și am băut o sticlă de Châteaux Margaux.

Se holbează la el surprinsă și intrigată. Ea nu își amintește de seara aceea, atât de rapid și de drăgăstos invocată de Richard, și se întreabă dacă fie nu a însemnat mare lucru pentru ea ca să o țină minte, fie imaginea ei a dispărut pur și simplu, estompată de celelalte numeroase experiențe mai

puțin plăcute. Ciudat cum povestea vieții lor poate fi cu totul diferită, depinde cine este naratorul.

Privirile li se întâlnesc. A lui este puțin mai îmbătrânită decât își amintește ea. Sau nu mai îmbătrânită. Mai tristă. Iar el e mai tras la față. Cu toate că a fost mereu slab, acum se vede clar că a mai pierdut în greutate. Și are și barbă.

— Văd că nu te mai bărbierești.

— Încerc ceva nou. Îți place?

— Nu.

El rânjește și mai ia o gură de vin. Își atinge rama ochelarilor și nu zice nimic, iar ea nu își poate da seama dacă el se gândește cum să o manipuleze sau dacă are o reținere. Reținerea ar fi ceva nou.

— Am auzit că ți-ai anulat turneul.

— Cine ți-a spus?

— *Globe* zicea că ai tendinită.

— Deci de aceea ai venit, să vezi dacă mi-a trecut tendinita?

O provoacă să rostească cele trei litere și inima ei receptivă bate din nou prea repede. Duce paharul la gură, pentru a evita întrebarea lui și răspunsul ei, și înghite vinul odată cu adevăratul motiv pentru care se află aici.

— Obișnuiam să cred că uneori anulai câte un turneu pentru a atrage atenția.

— Karina, acum abandonez câteva mii de oameni care, în următoarele trei săptămâni, plănuiseră să-și petreacă toată seara urmărindu-mă pe mine. Să anulezi nu înseamnă să atragi atenția, ci tocmai opusul.

Privirile li se întâlnesc din nou, iar schimbul de energie este undeva între o conexiune intimă și un conflict.

— Dar văd că la tine a funcționat, zâmbește el.

Își cufundă nasul în pahar și inspiră, apoi bea tot vinul. Se uită la sticlele de pe blat și alege una din rândul din spate. Fixează tirbușonul pe dopul sticlei și începe să rotească, dar îi scapă înainte să progreseze. Ridică tirbușonul de pe sticlă și analizează dopul, frecându-l cu degetul. Apoi se șterge pe pantaloni, ca și cum dopul ar fi fost ud.

— Este un chin să deschizi aceste dopuri din capsule de ceară dură.

Repoziționează tirbușonul și încearcă din nou, dar îi tot alunecă degetele și nu are niciun control asupra mecanismului de rotire. Fără să stea prea mult pe gânduri, este pe cale să se ofere să deschidă ea sticla, când el se oprește și azvârle tirbușonul în cameră. Karina se ferește din instinct chiar dacă nu era în pericol, pentru că nu se află pe traiectoria obiectului.

— Poftim, o acuză. Asta ai venit să vezi, da?

— Nu știu. Nu știu.

— Ești fericită acum?

— Nu.

— De-asta ai venit aici? Să mă vezi umilit în halu-ăsta?

— Nu.

— Nu mai pot cânta, nu suficient de bine, și nu voi mai putea cânta vreodată. De aceea mi-am anulat turneul, Karina. Asta ai vrut să auzi?

— Nu.

Îl privește în ochi și i se pare înfricoșător să stea în calea furiei lui.

— Atunci de ce ești aici?

— Am crezut că așa e bine să fac.

— Uită-te la tine, brusc un model de religiozitate, preocupată de ce e bine și ce e rău. Cu tot respectul, dragă, tu

nu ai fi în stare să faci diferența dintre bine și rău nici dacă ți-ar intra în ochi.

Ea clatină din cap, dezgustată de el și de ea pentru că a ales să vină. Se ridică.

— N-am venit aici să fiu abuzată de tine.

— Ei, poftim, iar rostești cuvântul ăsta. Nu te abuzează nimeni. Încetează să mai zici asta. Ai spălat-o pe creier pe Grace. De-asta nu mai vorbește cu mine.

— Nu da vina pe mine pentru asta. Poate nu vorbește cu tine din cauză că ești un ticălos.

— Sau pentru că mama ei este o cățea răzbunătoare.

Karina ia sticla pe care el nu a putut să o deschidă, o ține de gât și o sparge de marginea blatului. Aruncă gâtul spart și se îndepărtează de băltoaca de vin de pe podea.

— Ăsta chiar miroase a cireșe, zice, cu vocea tremurândă.

— Pleacă! Imediat!

— Îmi pare rău că am venit.

Trântește ușa în urma ei și fuge pe scări de parcă ar urmări-o cineva. A avut intenții atât de bune! Cum de au mers lucrurile așa de prost?

Cum de a mers totul așa de prost?

Este asaltată de furie și mâhnire din toate părțile, și deodată i se înmoaie picioarele și simte că este stoarsă de energie și nu mai poate continua. Se așază pe treapta de sus a scării de la intrarea în bloc, cu fața spre priveliștea aceea minunată — joggerii de pe Comm Ave., porumbeii din parc, turlele Bisericii Sfintei Treimi și sticla albastră a clădirii Hancock — nu-i pasă dacă o vede cineva sau dacă o aude, și începe să plângă.

Capitolul 4

Richard se așază la pian pentru prima dată în ultimele trei săptămâni, de pe 17 august încoace, ziua în care degetul arătător drept a renunțat să mai lupte, ultimul deget de la mâna dreaptă care a încetat să-i mai respecte voința. L-a testat în fiecare zi. Pe 16 august putea să apese cu degetul arătător de la mâna dreaptă extrem de ușor. S-a agățat de această reușită, sărbătorind în mod patetic această mișcare ce presupunea un efort mental și fizic enorm, și semăna mai mult cu un tremur anemic decât cu o apăsare. Toată speranța vieții lui depindea de acel deget care, în urmă cu opt luni, putea dansa pe claviatură cântând cele mai complexe și energice piese, fără să rateze o singură mișcare, lovind fiecare notă cu forța ideală.

FORTISSIMO!

Diminuendo.

Degetul arătător, precum toate celelalte degete de la mâna dreaptă, constituia un instrument fin calibrat. Dacă ar fi făcut o singură mișcare în timpul repetițiilor, dacă unul dintre degetele lui nu ar fi avut încrederea sau memoria necesară și s-ar fi încurcat, Richard s-ar fi oprit și ar fi reluat piesa de la capăt. Nu exista loc de greșeală. Degetele lui nu aveau nicio scuză.

În urmă cu opt luni, mâna lui dreaptă avea cele mai fine cinci degete din lume. Astăzi, brațul și mâna lui dreaptă erau paralizate complet. Erau moarte pentru el, ca și cum ar fi aparținut unui cadavru.

Își ridică mâna dreaptă lipsită de viață cu cea stângă și o pune pe claviatură, fixându-și degetul mare drept pe clapa do central, iar degetul mic pe sol. Simte finețea rece a clapelor, atingerea lor fiind senzuală, seducătoare. Clapele vor să fie alintate, sunt pregătite pentru el, dar el nu poate răspunde. Brusc, acesta este momentul cel mai crud din viața lui.

Se holbează înfricoșat la mâna lui moartă pe clapele frumoase. Nu doar faptul că mâna nu se poate mișca o face să pară moartă. Degetele nu se curbează. Întreaga mână este prea dreaptă, prea rigidă, lipsită de culoare, de personalitate, de posibilitate. Este atrofiată, moleșită, impotentă. Pare falsă, ca un costum de Halloween, o proteză de ceară de la Hollywood. Nu poate fi a lui.

Aerul din încăpere devine greu, prea dens pentru a putea fi respirat, și parcă a uitat cum să inspire. Îl apucă o criză de panică. Pune degetele de la mâna stângă pe clape, cu brațul întins, încheietura ridicată, degetele curbate, adorând atingerea clapelor, și inspiră adânc. Trage aer în piept de parcă aleargă să-și salveze viața, în timp ce ochii lui disperați caută clapele și cele două mâini, pentru a vedea ce trebuie să facă. Ce naiba poate să facă?

Începe să cânte Brahms I — în realitate, cântă notele doar cu mâna stângă, iar pe cele corespunzătoare mâinii drepte le aude doar în minte. A cântat acest concert de cincizeci de minute alături de Orchestra Simfonică din Boston, la Tanglewood, vara trecută. Optzeci și șapte de pagini memorate și cântate mai aproape de perfecțiune decât a

făcut-o cineva vreodată. În unele seri, muzica este bună și aplaudată, în altele este transcendentă. El trăiește pentru serile în care este transcendentă.

În acea seară pe peluză, întreaga orchestră a fost mai mult decât o simplă formație de fundal pentru Brahms. Au fost precum o conductă ce alimentează muzica cu viață, iar el a simțit acea legătură fermecătoare și energetică dintre sufletul său, sufletul altor muzicieni, sufletul auditoriului de pe peluză și sufletul notelor. Nu a fost niciodată capabil să descrie în mod adecvat ecuația sau experiența acestei alchimii. A utiliza limbajul pentru a descrie magia lui Brahms ar fi ca și cum am folosi o riglă de lemn pentru a măsura viteza luminii.

În timp ce cântă doar cu mâna stângă, închide ochii pentru a nu-și mai vedea mâna dreaptă imobilă, ca de cadavru, și această piesă combinată, dintre minte și corp, îl mulțumește pentru un timp. Dar apoi își mișcă trunchiul înainte și înapoi, un obicei de care nu a putut să scape și care a fost criticat de mulți dintre profesorii lui pentru că fie distrage atenția, fie este prea liber, și din greșeală își dărâmă mâna dreaptă de pe claviatură. Întregul braț mort îi atârnă din umăr ca o ancoră căzută, grea și dureroasă, probabil dislocată din nou.

Folosește artistic acest accident. Durerea din Brahms I, gravitatea, dorul, pierderea, lupta din tumultuoasa primă parte, precum un război. Soloul obsedant cântat de mâna lui stângă. Amintirea singuratică a melodiei din mintea lui. Agonia din umăr. Pierderea mâinii drepte.

Îndrăznește să se întrebe ce parte a corpului o să piardă în continuare. Instinctul și mintea s-au pus de acord.

Cealaltă mână a ta.

Urlă și lovește clapele și mai tare cu mâna stângă, cât mai poate. Pierde linia melodiei din minte și poate auzi doar ce e real — vibrații produse de ciocănele și de pâslă, de coardele pianului și de cele vocale. Absența notelor care ar fi trebuit cântate de mâna dreaptă se simte precum ceva mort, pierderea unei iubiri adevărate, sfârșitul amar al unei relații, un divorț.

Se simte precum divorțul lui. Ridică mâna stângă mult deasupra claviaturii și ezită, oprind piesa chiar înainte de *crescendo*-ul din prima parte, iar inima îi bate puternic în umăr și în liniștea subită, în melodia neterminată, în viața lui întreruptă. Strânge mâna stângă pumn și lovește claviatura cât poate de tare, ca și cum s-ar lupta cu cineva pe stradă, și plânge trădat și cu inima frântă iar și iar.

Capitolul 5

Este Weekendul Familiei la Universitatea Chicago. Grace a insistat să nu vină Karina. I-a zis că ea știe deja cum arată campusul. Anul trecut au cumpărat hanorace, tricouri, stickere pentru mașină și căni pentru cafea de la magazinul din campus. Karina vede dormitorul și pe colega de cameră a lui Grace în fiecare duminică, pentru că vorbesc pe internet. Karinei i s-a părut suspect că fiica ei investea atâta energie pentru a o convinge să nu meargă în vizită, parcă-și proteja intimitatea sau independența sau un secret important. Dar nu a putut fi descurajată. Prețul biletului de avion a fost rezonabil și îi era dor de fata ei.

Sunt la Common Grounds, o cafenea confortabilă cu decor de hipsteri, din campus, iar marele secret stă lângă Grace, cu o mână pe triplul latte și cu cealaltă pe coapsa lui Grace. Matt are părul șaten și exagerat de aranjat, o urmă de barbă și ochii albaștri care se umplu de viață de fiecare dată când zâmbește. Cu siguranță, este nebun după Grace. Și cu toate că încearcă să pară indiferentă în fața mamei sale, și Grace este nebună după el.

— Grace zice că sunteți o pianistă grozavă, spune Matt.

Karina ține ceașca de latte cu aromă de dovleac la mijlocul distanței dintre gură și masă, uitând dintr-odată în ce direcție voia să o ducă. A fost luată prin surprindere, emoționată că Grace a descris-o așa. A lăudat-o chiar. Richard este pianistul grozav, nu ea. Sau poate că Matt i-a încurcat. Sau poate vrea să se pună bine cu mama iubitei lui.

Până la urmă, pune ceașca pe masă.

— Nu, tatăl ei este grozav. Eu sunt doar profesoară de pian.

— E minunată, zice Grace, corectându-și mama. Dar a renunțat la cariera ei ca să stea acasă cu mine. De aceea nu o să rămân niciodată gravidă. Nu vreau să-mi irosesc educația pentru a crește un copil.

— Un râzgâiat, completează Matt, zâmbind.

Grace se joacă cu brațul lui și îi strânge bicepsul înainte să-l elibereze. Karina bea din latte și-și linge spuma de pe buze în timp ce îi privește. Categoric fac sex.

Karina și Grace sunt apropiate, dar nu vorbesc despre astfel de lucruri, o trăsătură moștenită de la mama Karinei, precum și ochii ei verzi și tendința de a se trezi înainte de răsărit indiferent de cât de obosită ar fi fost. Karina a avut doar o conversație despre sex cu mama ei. Avea doisprezece ani și nu mai ține minte exact cum a întrebat, dar își amintește răspunsul mamei sale pe care i l-a dat în timp ce spăla vasele și stătea cu spatele la ea: „Sexul este actul prin care se fac copiii. Este ceva sacru între soț și soție. Acum adu prosoapele de pe culme." Sfârșitul conversației pentru totdeauna.

Karina a aflat mai multe de la călugărițe și de la prietenele ei. Își amintește că s-a simțit oripilată și rușinată când Zofia i-a spus că Natalia le făcea felație băieților în spatele băncilor din sala de sport, și nu pentru actul în sine, ci pentru că nu știa ce este o felație și nici nu avea curajul să

întrebe. Orice ar fi fost, știa sigur că Natalia va ajunge în iad pentru asta.

Pe când avea șaisprezece ani, prietena ei expansivă și frumoasă, Martyna, a fost trimisă să locuiască la o mătușă. S-a întors nouă luni mai târziu, cu o atitudine supusă, evitând să-i privească în ochi pe ceilalți, uitându-se doar înspre pantofii ei. Tot orașul o bârfea. Martyna a fost o fată bună, cu un destin fatal. Nimeni nu avea să se mai însoare cu ea acum. Ce rușine!

Karina își imagina copilul lăsat în urmă de Martyna, o fată sau un băiat, nu va ști niciodată, și viața de fată bătrână pe care aceasta urma să o aibă. De aceea, atunci și-a făcut o promisiune. Nu o să-și distrugă viața precum Martyna și nu o să stea nici condamnată ca mama ei, legată de bucătărie, gătind și făcând curat zi și noapte, timp de zeci de ani, crescând cinci copii. Ea nu o să piardă controlul asupra vieții ei.

Când Grace a început liceul, au avut acea „conversație". Karina era hotărâtă să fie mai deschisă și să-i transmită lui Grace mai multe informații decât „înțelepciunea" pe care ea o primise de la mama ei, și intenționat a omis idei religioase preconcepute și mitologii misogine. *Fără sex înainte de căsătorie și fără metode contraceptive – acestea nu sunt regulile lui Dumnezeu, draga mea. Aceste reguli au fost făcute de oameni.* Erau în mașină, pe drum spre meciul de fotbal al lui Grace, și stăteau mai mult una lângă alta decât față în față, dar oricum era o îmbunătățire considerabilă față de poziția mamei Karinei, care stătuse cu spatele. Discursul Karinei a inclus informații despre prezervative și anticoncepționale, boli cu transmitere sexuală și sarcină, intimitate și iubire.

Sexul nu reprezintă un păcat. Dar trebuie să te protejezi. Contracepția este datoria femeii. Acum tresare la amintirea discursului, cum a făcut și în timp ce vorbea cu Grace în

mașină, retrăind sentimentul de vinovăție. Nu este un păcat să folosești anticoncepționale. A făcut ce a trebuit.

„Să nu minți."

Minciuna este un păcat.

Dacă ar fi fost ca Grace să-și amintească doar un singur lucru din acea conversație, Karina a sperat mereu ca acesta să fie avertizarea: *Orice ai face, nu rămâne însărcinată.* E sigură că a repetat asta de mai multe ori și chiar dacă putea doar să arunce o privire către fața lui Grace în timp ce conducea, Karina simțea că aceasta se rușinase și își dădea ochii peste cap.

Acum o privește pe Grace direct în față și aceasta pare sigură pe ea și radiantă. Deține controlul asupra vieții ei. Karina se bucură că a primit mesajul, totuși nu a vrut să-i zică să nu rămână însărcinată *niciodată*. Oare a spus asta și nu și-a dat seama?

— Ei bine, sunt foarte tare. Deci toate eforturile au meritat, nu, mamă?

— Da, draga mea.

— Predați la școală? întreabă Matt.

— Nu, acasă. În sufragerie.

— Aha!

— Serios, e cel puțin la fel de bună ca tatăl meu, dar el culege toate laudele.

— Ai mai vorbit cu tatăl tău? întreabă Karina.

— Nu recent. De ce?

Karina nu mai știa nimic de Richard din acea zi oribilă din iulie, când fusese să-l vadă. Chiar dacă nu putuse să deschidă sticla de vin, ea tot nu e convinsă că el suferea de SLA. Probabil că are ceva precum inflamația tunelului carpian sau tendinită, afecțiuni specifice oricărui pianist

la un moment dat, nesuferite, dar până la urmă trecătoare. Dacă Richard chiar are SLA, i-ar spune unicei lui fiice, nu?

— Cred că trebuie să cânte aici, în Chicago, luna viitoare.

— Nu știu nimic despre asta, ridică Grace din umărul drept. De ce mai ții cont de ce urmează să facă? Trebuie să-ți vezi de viața ta, mamă.

Karina simte că se înroșește. Comentariul repezit al lui Grace este prea tăios, ca o palmă jignitoare, și se simte tratată nemilos, mai ales în fața lui Matt, o persoană care nu este la curent cu viața ei complicată. Dar crede că insensibilitatea lui Grace nu a fost intenționată și rezistă impulsului de a se apăra. Karina și Grace au avut multe conversații intime pe acest subiect în ultimul an. Acum, că Grace este la facultate, Karina ar putea să se mute. Ar putea trăi la New York sau New Orleans sau Paris. Ar putea renunța la predat și ar putea cânta din nou. Și-ar putea reinventa viața. Sau măcar să o reia pe cea pe care a abandonat-o. Ar putea face orice. Măcar să facă ceva.

— Talentul *tău* muzical unde este? o întreabă Matt pe Grace.

— Păi, sunt aproape cea mai bună cântăreață de karaoke care a existat vreodată.

— Cea mai bună la cântat prost. Sigur nu ai fost adoptată?

— Arăt exact ca ea.

— Sau poate te-au scăpat din brațe și te-ai lovit la cap?

— Asta ar explica gusturile mele în materie de bărbați.

De data asta, Matt se joacă cu brațul lui Grace, iar aceasta chicotește. *Bărbați*, nu *băieți*. Când a devenit fetița ei o femeie?

Se gândește că Grace are cam aceeași vârstă pe care o avea ea când l-a cunoscut pe Richard. Urmau amândoi cursul de Tehnică al lui Sherman Leiper. Atunci nu știa

nimic despre Richard în afară de faptul că părea ciudat și extrem de motivat. Îl simte și acum holbându-se la ea în timpul cursului, prea timid ca să-i vorbească aproape timp de un semestru. Dar într-o zi și-a făcut curaj.

Erau la o petrecere cu bere, la un cămin. Încurajat de alcool, a venit și s-a prezentat. Dintr-o bere s-au făcut mai multe și le-au sporit atracția unul față de celălalt, dar ea s-a îndrăgostit de el după ce l-a auzit cântând la pian. Erau singuri într-o sală de repetiții și el a cântat *Fantezia în do major*, opus 17, de Schumann. Era atât de absorbit de piesă, încât părea că a uitat și de prezența ei. Cânta într-un mod puternic, dar blând, sigur pe sine, impunător. Iar piesa e atât de romantică, una dintre preferatele ei. Până să cânte el ultima notă, ea se îndrăgostise deja.

Făceau sex dimineața și noaptea, mai des decât se spăla ea pe dinți. Ziua învăța Bach și Mozart, iar nopțile formele lui, primele și ultimele note ale fiecărei zi fiind cântate pe corpurile lor. Erau foarte pasionali, nesătui de pian și unul de altul. Nu mai exista nimic altceva. Nu a fost niciodată mai fericită.

Știe că asta este o parte din trecutul ei, din începuturile vieții, și totuși nu mai simte nicio legătură cu acele momente. Își amintește primul an alături de Richard, dar aceste amintiri, aceste imagini cu părți ale corpului încurcate între cearșafuri, parcă aparțin altcuiva, unui personaj dintr-o carte citită cu mult timp în urmă.

Ideea că Richard ar fi sărutat-o vreodată i se pare acum revoltătoare, gândul că l-ar fi dorit, nebunesc, iar faptul că au fost căsătoriți, ireal. Și totuși toate acestea s-au întâmplat.

O privește pe Grace cum îl ascultă pe Matt, zâmbind, flirtând, îndrăgostită, și se întreabă care o să fie povestea lor.

Speră ca fiica ei să aibă mai mult noroc în dragoste decât ea. *Nu repeta greșelile pe care le-am făcut eu!*

Ar fi putut Karina să vadă semnalele de alarmă prin ceața deasă a poftei trupești de la douăzeci de ani? Ar fi existat vreo cale de a prezice ce avea să urmeze? Posibil. Richard a fost mereu puțin narcisist, un egocentric fragil, un egoist nemernic. În mod naiv, ea a crezut că acestea sunt trăsăturile oricărui bărbat talentat și ambițios. Prețul recunoașterii. I-a respectat devotamentul față de pian și i-a admirat încrederea. Privind înapoi, își dă seama că devotamentul lui era disperare, încrederea era aroganță, iar el era fragil ca un castel din cărți de joc.

Cu toate astea, la început, relația lor era amețitoare și promitea o poveste de dragoste măreață. Dar s-a dovedit a fi o cacealma. *Până când moartea ne va despărți.* Și asta este tot o regulă inventată de oameni. Una chiar irațională, ar spune. Totul are un început și un sfârșit. Fiecare zi și noapte, fiecare concert, fiecare relație, fiecare viață. Totul se termină până la urmă. Și-ar fi dorit ca relația dintre ea și Richard să se fi terminat mai frumos.

Muzica din cafenea, care până acum fusese un flux continuu de melodii pop — Ed Sheeran, Rihanna și Taylor Swift —, se schimbă brusc cu Thelonious Monk.

— Mamă, ascultă. Obișnuiai să cânți ceva asemănător când eram mică. Mai știi?

Karina se holbează la Grace cu gura deschisă, șocată. Grace avea trei sau patru ani.

— Da. Dar nu pot să cred că-ți amintești.

— Ce fel de muzică interpretați acum? întreabă Matt.

— Clasică. În principal, Chopin, Mozart, Bach.

— Oh, drăguț!

— Cum de nu cânți asta? întreabă Grace.

Dintr-un milion de motive.

— Nu știu.

Grace se uită în altă direcție, la nimic anume, și ascultă. Melodia se numește „Round Midnight", o baladă moleșitoare bună de ascultat noaptea târziu, care o face pe Karina să simtă nevoia de un pahar cu gin tonic, în loc de ceașca de latte cu aromă de dovleac din mână. Își imaginează clapele de sub degete în timp ce aude notele în minte, partitura deschisă, ca o veche rețetă de familie, încă vizibilă după atâția ani. Simte cum îi vibrează notele în suflet și este acaparată de o stare de dor intens, ceva apropiat de mâhnire. Regret. Îl ascultă pe Monk cântând jazz și inima ei se umple de regret.

Un zâmbet îi însuflețește fața lui Grace și ochii ei se luminează.

— Îmi place, ție nu?

Karina se înroșește din nou. Dă din cap că da.

— Îmi place.

Capitolul 6

Înainte ca Richard să se trezească, în momentele acelea semiconștiente de amorțeală, note noi, dar familiare, joacă în cerneală neagră pe paginile albe și fragile din spatele pleoapelor. Aude sunetul notelor văzute cu ochii minții, arpegii ascendente care îl cheamă precum o sirenă. Deschide ochii. O rază de lumină puternică și albă taie linia de mijloc a draperiilor grele, trase peste ferestre, din dormitor. Încă o zi.

Își instruiește degetele de la mâna stângă să cânte partituri pe pagina albă închipuită, ritualul lui de dimineață. Examenul lui zilnic. Studiază simfonia mișcării simple, ridicarea și coborârea secvențială a fiecărui deget, precum acul unei mașini de cusut, mașinăria alcătuită din tendoane, articulații, vene și mușchi, pentru el nu mai puțin miraculoasă și esențială decât propria inimă.

Mulțumit, se ridică, urinează și merge în bucătărie să pregătească micul dejun, rezistând tentației pianului pentru moment. În timp ce stă dezbrăcat lângă insula din bucătărie, bea cafea fierbinte cu un pai și își analizează picioarele. Le comandă degetelor mari de la picioare să se miște. Acestea se supun. Își îndoaie gâtul și se apleacă,

apoi își întinde buzele pentru a ajunge la gogoașa pudrată din mână. Umărul stâng a început să se blocheze, limitând mobilitatea verticală a brațului. Încearcă să nu bage în seamă paralizia avansată pe care o prevestește acest simptom. Poate că boala se va opri acolo, la umărul stâng. Ar putea suporta asta.

Pe când alternează cafeaua cu gogoașa, le permite gândurilor să meargă mai departe și își imaginează impactul bolii asupra lui, dacă aceasta nu s-ar opri la umăr. Se învârte prin cameră, câmpul lui vizual îngustându-se ca o serie de prim-planuri dintr-un film de groază — mânerele dulapurilor (cele mai multe deja imposibil de atins), cafetiera, chiuveta, mânerul frigiderului, întrerupătorul, telefonul, computerul. Pianul. O să aibă două mâini paralizate. Adică nu o să mai aibă mâini. Nu o să mai poată să se hrănească, să se scarpine în cap, să se șteargă la fund. Se holbează la pian în timp ce soarbe ultimele picături de cafea. Poate că boala se va opri la umăr.

După ce a terminat cafeaua și gogoașa, vrea să-și lingă zahărul de pe vârful degetelor, dar în loc să facă asta, și-l șterge pe pielea goală de pe coapse. Va continua să fiarbă cafea toată ziua, dar doar pentru aroma revigorantă pe care aceasta o împrăștie prin casă. Dacă bea mai mult de o ceașcă, începe să tremure. După ce termină micul dejun, face un duș, se apleacă să se spele la cap, totul foarte repede, înainte să se aburească oglinda. Își analizează fața blănoasă. Au trecut aproape două săptămâni de când nu s-a mai ras. Încă mai poate să facă asta cu mâna stângă, dar nu a avut chef. Poate o să se bărbierească astăzi.

Chiar dacă este dreptaci, viața petrecută la pian l-a determinat să devină ambidextru. Se simte așa de norocos acum! Zâmbește. Dar zâmbetul îi este îmbrăcat într-o barbă

pe care nu o vrea și se gândește la toate persoanele din lume care au două mâini sănătoase și funcționale și fețe curate și bărbierite, și care nu suferă de SLA, și astfel, mintea râde de el pentru că se simte norocos. Zâmbetul este, de fapt, o trădare a realității lui macabre, ce are misiunea de a o disimula. *Ce motiv ai să zâmbești?* Încetează, rușinat. Când stă cu buzele lipite, fața lui devine sobră, gravă, acoperită așa cu păr negru, puțin amenințătoare, mult mai adecvată unui bărbat de patruzeci și cinci de ani care suferă de o boală fatală neuromusculară. Decide să păstreze barba.

Stă în fața dulapului, demoralizat de atâtea mâneci și atâția nasturi, și se gândește să nu se mai îmbrace. Dar apoi își amintește ce anume este pregătit să cânte și, inspirat, merge în direcția vestimentară complet opusă. Scoate cel mai bun costum cu frac pe care îl are.

Șosetele și pantalonii reprezintă o provocare, dar poate să o cucerească. Pantofii cu șiret fac parte din istorie acum. Se încalță cu mocasini de piele patentată. Urmează partea de sus. Ochii i se umplu de spaimă când se uită neputincios la cămașa cu pliuri, la vestă, la butoni, la papion. La naiba cu toate astea! Trage mâneca fracului pe brațul drept lipsit de viață și încheie cu o oarecare ușurință un singur nasture peste pieptul gol. Gata! Este pregătit să cânte.

Gândindu-se din punct de vedere matematic, a presupus că, în cel mai bun caz, cu o singură mână ar cânta pe jumătate la fel de bine decât cu două. Dar a greșit total. În ultimele trei zile a fost absorbit și obsedat de *Concertul pentru pian pentru mâna stângă* de Maurice Ravel. Este vorba despre o piesă de cincisprezece minute cântată solo, optsprezece minute în varianta pentru orchestră, o singură parte, compusă inițial pentru pianistul austriac Paul Wittgenstein, care și-a pierdut mâna dreaptă în Primul Război Mondial.

Richard stă țeapăn pe băncuță, își așază mâna dreaptă în poală și închide partitura, să nu vadă notele. De data asta o să cânte din memorie. Își pune mâna stângă pe clape și așteaptă. Își imaginează un public de câteva sute de persoane în sufragerie, dirijorul și orchestra în bucătărie.

Concertul începe în întuneric, o furtună de rău augur în registrul basului și tenorului, contrafagotul este solemn, iar tobele scot tunete. Soloul lui Richard începe după aproximativ un minut și jumătate. Mâna lui urcă pe claviatură, salvându-i pe toți de la furtuna sinistră, evocând imaginea unor raze strălucitoare de soare. Degetele de la mâna stângă dețin controlul total asupra celor optzeci și opt de clape, traversând iadul și ajungând în rai, o piesă cucerită cu o singură mână.

Se concentrează intens asupra fiecărei note și totuși nu gândește. A studiat Ravel nouă ore pe zi și acum muzica îi pulsează în interior, amintirea fiecărui diez, fiecărei pauze și fiecărui staccato fiindu-i imprimată în mușchii mâinii și deopotrivă în minte. Nu ar putea spune dacă ochii îi conduc degetele sau dacă le urmează, ca niște martori. A ajuns în acel moment magic în care nu el cântă muzica. Muzica îl cântă pe el.

Aude jocul capricios de-a șoarecele și pisica, întrebările și răspunsurile din conversația care are loc între muzica pe care o creează și interpretarea din mintea lui pentru coarde și corni. Acum, melodia transmite posibilități pline de speranță, fiecare notă și marșul tobelor imaginate converg către un extaz triumfător. Mai aproape și mai rapid, dar fără să se grăbească, un *crescendo* vibrează și crește în interiorul lui precum anticiparea unui orgasm, cântă alături de uriașa orchestră din imaginație, mai tare, mai aproape, mai înalt,

în cele din urmă încheind toți odată, precum climaxul dramatic al unui film, cu o victorie eroică.

Și cu acest ultim sunet care se aude, este învingător. Privește în sufrageria întunecată, cu draperiile încă trase peste ferestre, adrenalina îi dansează în inimă în timp ce publicul se ridică să-l aplaude. Se întoarce înspre bucătărie pentru a recunoaște meritele orchestrei și pentru a-i mulțumi dirijorului. Se ridică și se înclină în fața canapelei.

În liniștea deplină a apartamentului său, după ce experiența concertului de Ravel i-a emoționat sufletul, își imaginează cum cântă această piesă într-un loc real, cu o orchestră reală. Ar putea face asta. Ar putea merge în turneu cu această piesă drept pianist invitat, alături de orice orchestră simfonică din lume. Bineînțeles că ar putea. Cariera lui nu s-a sfârșit. Agentului său o să-i placă ideea.

Se așază pe scaunul de la pian și se pregătește să cânte din nou. Își pune mâna stângă pe clape, dar în loc să audă orchestra în minte, aude doar liniștea opresivă din apartamentul lui gol și o voce în minte, arogantă și negativistă, care îi fură încrederea și îl determină să renunțe la acest plan.

Richard ridică mâna stângă în față. Aceasta începe să-i tremure de la umăr în jos. Încearcă să o ridice mai sus, încordându-și fiecare fibră musculară pe care o poate invoca, dar brațul nu i se clintește. Extenuat, coboară mâna înapoi pe clape.

În loc să-și înceapă partea de solo, în opoziție cu liniștea apăsătoare și vocea din capul său, cântă o singură notă, un sol, cu degetul mic. Ține clapa și pedala apăsate, ascultând sunetul unic, îndrăzneț și tridimensional la început, apoi stingându-se, dispersându-se, fragil și descompus. Inspiră. Încă mai miroase a cafea. Ascultă. Sunetul nu se mai aude.

Fiecare notă cântată reprezintă viață și moarte.

Poate că boala îi va rămâne în umăr. Vocea din mintea lui știe mai multe și insistă să-i prezinte scenariul pesimist. Fără mâini.

Richard pleacă de la pian. Se retrage în dormitor, se dezbracă și se târăște înapoi în pat. Nu-și sună agentul. Se întinde pe spate, se holbează la tavan și își dorește să poată opri timpul, să se ascundă de propriul viitor, știind fără îndoială și fără speranță că într-o zi, curând, acest scenariu pesimist va deveni realitate.

În acest scenariu va trăi și va muri.

Capitolul 7

Singur, într-un cabinet de consultații mohorât, Richard o așteaptă pe Kathy DeVillo. Este început de octombrie și asta este a patra oară când o așteaptă într-o astfel de încăpere impersonală, prima dată fiind aproape cu un an în urmă. Kathy este asistenta medicală care are grijă de el la clinica pentru SLA. *Grijă* este termenul pe care îl folosesc aici, iar Richard nu obiectează în mod deschis, dar nu grijă îi oferă ei la fiecare trei luni când este programat să vină. Personalul are intenții bune. Nu se îndoiește de asta. Kathy este drăguță și este evident că se dedică jobului ei și îngrijirii lui. Dar pentru că este coordonator al programului de îngrijire a persoanelor cu SLA, în buzunarele ei găsești ceva mai mult decât apăsătoare de limbă.

Aceste vizite medicale au ca scop colectarea de date pentru depistarea simptomelor care indică agravarea bolii. La fiecare trei luni, pierderile sunt vizibile, semnificative, iar Kathy și ceilalți înregistrează aceste pierderi în diverse tabele. Fiecare zi petrecută la clinică presupune o serie de întrebări și răspunsuri prin care se măsoară ce a devenit din rău, și mai rău. Kathy îi va spune câteva strategii de luptă cu boala, va da empatic din cap și îi va prezice viitorul: *Crezi*

că acum este rău? Stai să vezi ce urmează! Poate că neurologul o să-i regleze doza de rilutek. Sau poate că nu.

Durează cel puțin trei ore să facă toate măsurătorile și, până la sfârșitul fiecărei zile petrecute la clinică, moralul lui Richard este la pământ. Jură că nu mai vine aici. Ce rost are? Având în vedere că mai are doar un număr limitat de ore pe această planetă ca ființă animată, pare o nedreptate extraordinară sau cel puțin un gest iresponsabil să le irosească stând degeaba în această cameră cu Kathy sau așteptând-o. Și totuși, revine. Face ce i se spune, iar asta îl surprinde până și pe el, deoarece supunerea pasivă nu face parte din trăsăturile lui de caracter.

Dacă ar fi să pună degetul pe rană — degetul lui stâng, pe cale să paralizeze —, ar recunoaște că vine la fiecare programare medicală pentru că încă mai speră. Poate se va face o descoperire, un nou medicament în studiu clinic, ceva care să-i încetinească sau să-i vindece boala. S-ar putea întâmpla. Care ar fi fost șansele ca un băiat din ruralul New Hampshire — stat al cărui motto este „Trăiește liber sau mori" —, obișnuit să-și dedice timpul în mod egal fotbalului, tractoarelor și berii Bud Light, să devină un pianist renumit în toată lumea? Probabil nu mai mari decât cele ca un om de știință să descopere remediul pentru SLA. S-ar putea întâmpla. Așa că o așteaptă pe Kathy.

Intră în sfârșit în cameră, roșie la față și respirând greu, de parcă tocmai a fugit din partea cealaltă a spitalului. Poartă ochelari cu ramă de baga, un pulover tricotat negru neîncheiat, peste o cămașă albă lăsată pe afară, pantaloni prea scurți pentru ea și pantofi fără toc, potriviți ca să alerge pe holurile spitalului. Toate acestea o fac să arate mai mult ca o bibliotecară, decât ca o asistentă. Se spală pe mâini în timp ce îl salută, apoi se așază pe scaunul din fața

lui și citește înregistrările simptomelor avute cu trei luni în urmă, baza de la care o să pornească acum, marginea prăpastiei de pe care el o să plonjeze.

Se uită la el și ridică din sprâncene.

— Unde este Maxine?

— Nu mai suntem împreună.

— A, îmi pare rău.

— Nu-i nimic.

În afară de Maxine, relațiile lui Richard cu celelalte femei au durat aproape cam cât termenul de valabilitate la raft al unei cutii de lapte. Majoritatea l-au cunoscut după concerte, la petrecerile cu VIP-uri sau la strângerile de fonduri de caritate, impresionate și fascinate. Se îndrăgosteau tare și repede, fără să-i bage în seamă verigheta, pe vremea când era căsătorit. La început, îi tolerau și toanele și timpul dedicat pianului în defavoarea lor. Când îi vedeau pasiunea pentru muzica lui Brahms, Chopin și Liszt, și iubirea și devotamentul pentru pian, credeau că aceste înclinații sunt transferabile. Dar spre dezamăgirea tuturor, Richard nu a putut niciodată să iubească o femeie la fel de mult cum iubește pianul. Nici măcar pe Karina.

Așa că, inevitabil, femeile se simțeau frustrate, singure și nemulțumite cu rolul lor de vioara a doua. Chiar a treia, dacă se gândeau că înaintea lor mai era și soția lui. La început, încercau din greu. Nu a funcționat niciodată. Nu știe de ce. Poate ființele umane au o limită de pasiune. O placintă are un număr limitat de felii. În cazul lui Richard, doar o firimitură de pasiune rămâne nealocată pianului. Iubește femeile, le apreciază la fel de mult ca orice bărbat, dar în final, acestea se agață disperate de el. Iar el refuză să le ofere ceva. Măiestria lui de a cânta la pian le seduce. Dar după ce îi observă lipsa măiestriei ca bărbat, pleacă toate.

Cufundat în negare, a început să se întâlnească cu Maxine la două luni după ce a fost diagnosticat. Aceasta nu observa că el nu putea să-și ridice brațul drept deasupra cotului sau că se așeza mereu în dreapta ei pentru a-i ține mâna cu mâna lui stângă. Poate că a bâlbâit câteva cuvinte în după-amiaza când a rămas fără energie, dar tocmai băuseră împreună două sticle de vin. Apoi, într-o dimineață l-a prins plângând la pian, cu mâinile pe genunchi, și el i-a mărturisit tot.

În loc să-l părăsească imediat, s-a implicat în problemele lui. Era convinsă că un acupuncturist îl poate salva. Dar oricât de multe ședințe de acupunctură, de ventuze simple sau cu flacără ar face, nu ar fi suficiente pentru a-i împiedica mâna dreaptă să devină ca de lemn. Ea insista, dar amândoi știau că efortul devenise nesincer.

O reținea doar un sentiment de decență împletit cu vină. Situația nu era sănătoasă pentru niciunul dintre ei. Sexul devenise rapid și lipsit de imaginație. Ei începuse să-i fie frică de corpul lui. El devenise indiferent față de corpul ei. Se concentra doar asupra imperfecțiunilor. Ea era prea machiată. Și-i mirosea gura. Nu era destul de frumoasă, destul de interesantă, destul de provocatoare. Lista lui de nemulțumiri era la fel de lungă ca a ei.

Timp de patru luni, s-au certat, s-au supărat și au tot evitat să pronunțe motivul real pentru care sfârșitul relației era inevitabil. I-a trebuit ceva timp pentru a-și face curaj să se despartă de ea. Maxine nu a protestat. S-au îmbrățișat lung, apoi ea a plecat. A fost cel mai altruist gest din viața lui.

— O să aibă cineva grijă de tine?

— Nu. Mă descurc singur.

— O să ai nevoie de ajutor. De la părinți, rude, prieteni. Poți să angajezi o asistentă personală, să plătești servicii de

asistență medicală la domiciliu, dar o să fie scump. Ai pe cine să suni la nevoie?

— Mmm...

Mama lui a murit de cancer cervical la vârsta de patruzeci și cinci de ani. Acum, Richard are patruzeci și cinci de ani. Se pare că este o vârstă periculoasă în neamul lui. Cu tatăl lui nu a mai vorbit de ani de zile. Cei doi frați ai lui locuiesc în New Hampshire. Lucrează cu normă întreagă, iar soțiile lor au grijă de copii. Nu sunt o opțiune. Grace este la școală, unde trebuie să rămână. Încă nu i-a spus. Nu știe cum. Ar urma Karina, dar se răzgândește imediat. În niciun caz!

— Cum stai cu locuința? Ai găsit una nouă?

— Nu. Încă stau bine unde locuiesc acum.

— Richard, stai la etajul patru într-o clădire fără lift. Serios, trebuie să te muți cât mai curând posibil, înainte să ai nevoie de un scaun cu rotile. Îți trebuie lift, rampă. Înțelegi?

Se uită fix, fără să dea vreun semn că se va conforma. Încă mai poate merge. Cum să aibă nevoie de un scaun cu rotile cât mai curând? Știe cum o să evolueze această boală și totuși nu-și poate imagina continuarea. Se uită în ochii mari și căprui ai lui Kathy. Ea poate. Pentru ea este foarte ușor.

— Deci spune-mi ce se întâmplă acum.

— A ajuns la mâna stângă. Nu o pot ridica mai sus de nivelul umărului și degetele sunt puțin mai slăbite. Nu pot ridica nimic greu. Scap lucrurile. Deocamdată pot merge cât de cât bine.

— Cât de cât.

— Da.

— Bine. Cum stai cu mâncatul, băutul, vorbitul?

— În mare parte, bine.

— Bine, o să verificăm toate acestea, să vedem ce se întâmplă. Să începem cu mâna stângă. Desfă degetele și nu mă lăsa să ți le strâng la loc.

Își desface degetele arătând ca o stea de mare. Kathy le strânge la loc într-o secundă, cu cel mai mic efort.

— Întinde mâna în fața ta și nu mă lăsa să o împing în jos. Opune rezistență!

Kathy apasă puțin, iar brațul lui se prăbușește. Data trecută când a fost aici, încă putea să-și folosească ambele mâini și le putea ridica atunci când i se cerea. Dar mâna dreaptă îi căzuse la cea mai mică apăsare a lui Kathy și își amintește teroarea care l-a cuprins, ca un curent de aer albastru și rece, înghețându-i inima, pentru că și-a dat seama că aproape nu mai avea deloc forță în braț și că o să-l piardă în totalitate și pentru totdeauna. Își amintește că se gândea: Măcar mă mai pot baza pe mâna stângă. Acum se uită la mâna stângă, învins și rușinat de el însuși, și știe cum o să decurgă acest exercițiu peste trei luni.

— Încearcă să faci un semn A-OK cu degetul mare și cel arătător, și unește-le într-un cerc. Nu mă lăsa să ți le desfac.

I le desface.

Îi vine să o pocnească peste față pe această doamnă drăguță, cu mâna lui fragilă.

— Zâmbește larg, ca un zâmbet fals. Ca Hillary.

Zâmbește.

— Acum strâmbă-te. Ca Trump.

Se strâmbă.

— Deschide gura și nu mă lăsa să ți-o închid.

Deschide gura. Kathy îi pune podul palmei sub bărbie și îi închide ferm gura.

— Scoate limba și nu mă lăsa să ți-o mișc.

Kathy apasă limba și o mișcă la dreapta și la stânga cu un băț de acadea, rotindu-i-o în toate direcțiile.

— Linge-ți buzele.

Ochii ei îi urmăresc limba când face un cerc.

— Umflă-ți obrajii cu aer și nu mă lăsa să ți-l dau afară. Kathy îi apasă obrajii și aerul îi iese din gură.

— Îți este greu să-ți sufli nasul?

— Nu.

— Ai probleme cu saliva?

— Adică dacă îmi curg balele?

— Da.

— Nu.

— Dar cu tusea? Ai probleme cu gâtul?

— Nu chiar.

— Ia să văd! Tușește puternic! Străduiește-te!

Încearcă să inspire adânc, dar se lovește de o piedică mai repede decât s-ar fi așteptat, așa că tușește superficial și cu expectorații. Îi este rușine. Intenționa să scoată un răcnet de leu și în schimb a scos un sunet de pisoi care scuipă un ghemotoc de blană.

— Inspiră adânc și cântă o notă pentru un timp cât mai îndelungat. Ești pregătit? Haide!

Richard alege do central și rămâne fără suflu după vreo cincisprezece secunde. Este normal? Kathy nu zice nimic.

Ea merge la chiuvetă și umple un pahar de plastic cu apă.

— Poftim. Ia câteva înghițituri mici, apoi bea totul deodată.

Richard face asta în timp ce ea pare să-i studieze mărul lui Adam.

— Ai probleme când iei medicamentele?

— Nu.

— E bine. Să iei pastilele este provocarea maximă când e vorba de înghițit. Așa că e grozav că nu ai probleme. Apa este cel mai rapid lichid și ea o să-ți provoace cele mai multe probleme. Bei cafea?

— Da.

— Cum îți place?

— Neagră.

— Bine, dar de acum trebuie să pui și lapte. Trebuie să îngroși toate lichidele. Să le faci mai încete. Lichidele subțiri pot provoca aspirări. Ce greutate ai?

Kathy caută prin fișele lui.

— Am pierdut câteva kilograme.

Mâncatul a devenit o muncă necesară, lipsită de bucurie. Orice necesită utilizarea unui cuțit și a unei furculițe iese din discuție. S-au dus vremurile cu filet mignon în sânge, la Grill 23. Pentru a deschide borcane și ambalajele de la brânzeturile lui preferate, precum și fundița de plastic răsucită de la punga de pâine, este necesară o colaborare între mâna stângă, genunchi și dinți, și o răbdare persistentă pe care nu o are mereu. Având în vedere că nu poate să ridice mâna nici până la înălțimea umărului, trebuie să-și coboare capul pentru a ajunge cu gura la furculiță sau la lingură. Este o treabă minuțioasă și murdară, și nu-și poate lua gândul de la cât de ridicol arată când face asta, de aceea refuză să mănânce în public. Cina obișnuia să fie un moment social și savuros. Acum, cel mai adesea, comandă mâncare acasă și mănâncă singur.

Și a început să se înece. Crede că mușchii care coordonează mișcările sigure ale mâncării din spatele gurii, spre esofag și până în stomac, au slăbit, pentru că uneori alimentele rămân blocate la jumătatea tubului sau, și mai rău, sunt absorbite de canalul greșit. Și după cum tocmai au observat,

acum are capacitatea de tuse a unui pisoi, așa că o bucată mică de biscuit a reprezentat de mai multe ori o amenințare pentru viața lui. Aproape ucis de un biscuit. Nu-i mai spune asta și lui Kathy.

— Ei bine, ai slăbit trei kilograme în trei luni. Trebuie să-ți stabilizăm greutatea. Trebuie să mănânci mai mult. Alimente și lichide bogate în grăsimi, cu densitate mare.

— Bine.

— Lapte în cafea, unt pe pâine, plăcintă cu mere și înghețată.

— Fix ce-mi recomandă cardiologul.

— Nu ne facem griji pentru un atac de cord.

Așa e. Un atac de cord ar fi o binecuvântare.

— Poți să ridici piciorul drept și să nu mă lași să ți-l apăs în jos?

Rezistă câteva secunde la presiunea tot mai mare, apoi cedează. Fac același exercițiu și cu piciorul stâng până cedează și acesta.

— E bine. S-a întâmplat să-ți cedeze piciorul când mergi, să cazi?

— Nu.

Minte. Inima îi bate mai tare și așteaptă să vadă dacă ea își dă seama. Săptămâna trecută și-a prins degetul mare de la piciorul drept într-o treaptă, când urca scara din fața blocului. A căzut rău, s-a lovit la bărbie, în dreapta, și și-a prins antebrațul paralizat sub el. Poartă o cămașă cu mânecă lungă pentru a ascunde vânătăile uriașe care îi acoperă toată mâna dreaptă și se pare că barba îi este suficient de deasă și de neagră pentru a masca rana adâncă din bărbie.

Kathy îi lovește genunchii pentru a-i verifica reflexele. Apoi efectuează numeroase teste pentru a-i verifica forța din picioare. Ia o notă de trecere.

— Ai crampe?

— Nu.

— Picioarele arată bine pentru moment. Dar brațul este pe ducă, așa că nu o să poți folosi un baston sau un cadru când îți vor slăbi picioarele. Durează între trei și șase luni pentru ca scaunele electrice cu rotile să fie livrate, așa că vom face de acum o comandă pentru tine.

Din nou, Richard se holbează la ea cu o privire goală. Poate să comande scaunul dacă vrea, dar el nu o s-o încurajeze nici măcar cu o clipire.

— Sunt îngrijorată de disfagie și de pierderea în greutate. Te-ai gândit dacă vrei să-ți iei un tub de hrănire?

Numai la asta nu voia el să se gândească.

— Nu.

— Bine, doctorul Prince o să vorbească cu tine despre ce implică un tub și te va programa pentru procedură, dacă decizi că vrei.

Avea program să cânte în Chicago, Baltimore, Oslo, Copenhaga. Se presupune că el își programează concerte de pian, nu proceduri chirurgicale pentru tub de hrănire. L-a luat amețeala.

— Respirația pare să fie puternică încă. Doctorul Kim te va consulta în continuare pentru a verifica mai detaliat aceste aspecte.

Doctorul Kim este pneumolog.

— Ți-ai înregistrat vocea?

— Nu.

— E ceva ce ai vrea să faci în mod deosebit?

— Nu știu.

— Ar fi o idee bună să te gândești la asta de acum. Când va fi cazul, vei putea utiliza vocea sintetică, produsă de computer, dar nu se compară cu luxul de a-ți folosi propria

ta voce. Tipul care se ocupă cu înregistrări este la Spitalul de copii. O să mă asigur să primești datele lui de contact astăzi, înainte să pleci. Dacă vrei să faci asta, te-aș sfătui să nu amâni mult.

Kathy răsfoiește dosarul lui, mai adaugă niște notițe pe care Richard nu poate să le descifreze, apoi se uită la el și zâmbește mulțumită.

— Asta e tot din partea mea. Ai întrebări? Pot să te ajut cu ceva?

Să vedem. De ce are el nevoie? Trebuie să-și înregistreze vocea pentru că nu o să mai poată vorbi, iar alternativele sunt să aibă vocea ca a lui Stephen Hawking sau să fie mut în totalitate. Ar avea nevoie de un tub de hrănire. O să aibă nevoie de un scaun cu rotile cât mai curând posibil. Îi trebuie un apartament nou, cu lift și rampe. Are nevoie de cineva care să aibă grijă de el.

Prea multe lucruri de procesat. Prea multe pierderi și nevoi deodată. Încearcă să se concentreze la problemele imediate. Pierderea mâinii stângi. Nu o să aibă mâini. Nu o să se mai poată hrăni, îmbrăca, spăla. O să-și golească conturile bancare și o să angajeze ajutoare. Nu o să poată scrie la computer. O să-și folosească degetele mari de la picioare.

O să piardă *Concertul pentru pian pentru mâna stângă* de Maurice Ravel. Nu o să mai cânte niciodată la pian.

Aceasta este pierderea la care s-a gândit până la cel mai mic detaliu, încă de la primele simptome ale bolii. Este cea care îi strânge stomacul, nu îl lasă să doarmă și îl face să-și dorească să înghită un flacon de pastile și să-și pună capăt vieții încă de-acum. Cum poate el trăi fără pian?

Totuși, nu asta este pierderea care-l copleșește și-i provoacă atacuri de panică, făcându-l să nu-și mai poată înghiți saliva. Se gândește din nou la Maxine și retrăiește

îmbrățișarea de rămas-bun. Încă îi mai poate simți corpul în această îmbrățișare, sânii apăsați pe pieptul lui, obrazul ud pe umăr și respirația pe gâtul lui. Tot în amintirea acestei îmbrățișări mai poate simți scuzele și tragica poveste de dragoste. El a încetat să o îmbrățișeze primul. Apoi s-a retras și Maxine din îmbrățișare și a plecat din viața lui. Acum își dorește să o fi ținut în brațe un pic mai mult.

Este pe cale să-și piardă mâna stângă. În urmă cu trei luni a îmbrățișat-o pe Maxine pentru ultima dată. Să fie aceea ultima îmbrățișare din viața lui?

Înghite cu dificultate, dar se înecă cu propria salivă, iar tușitul se transformă repede în plâns. Kathy îi dă un șervețel. Richard îl ia umilit. Dar apoi decide din nou că nu îi pasă. Există ceva ce ea nu a văzut deja în această cameră? Scuipă, tușește, plânge și îi curg balele pe încă trei șervețele, apoi se reculege, cât să poată vorbi.

— Am nevoie de o îmbrățișare.

Kathy pune cutia de șervețele deoparte și se ridică în picioare în fața lui, fără să ezite. Richard se ridică și el, și este strâns într-o îmbrățișare fermă. Îi curg lacrimile și nasul pe puloverul ei, dar Kathy nu zice nimic. O îmbrățișează cu brațul stâng, apăsând-o pe pieptul lui, și ea îl îmbrățișează la rândul său, între ei creându-se o conexiune umană care pentru el este la fel de vitală precum aerul pe care încă mai poate să-l respire.

La început nu poate spune despre ce este vorba. Conexiunea nu are legătură cu speranța. Nici cu empatia. Nu este realizată din dragoste.

Este grijă.

Richard expiră și nu se desprinde de ea. Kathy stă cu el.

Asta este grija.

Capitolul 8

În timp ce oamenii din cartierul ei încă dorm, Karina stă pe trotuar, în fața casei sale, și o așteaptă pe Elise. Aerul rece o cuprinde, îi pătrunde prin haine, iar Karina își dorește ca Elise să apară mai repede, pentru a-și pune sângele în mișcare. Își cuprinde trupul cu brațele și își privește respirația, norișori albi care se ridică și se descompun în aer, de parcă s-ar întoarce în cer. Își dă seama că stă sub unul dintre stejarii de pe marginea străzii și se mută mai încolo, spre mijlocul drumului. Își ridică fața spre cer, căutând căldura soarelui, dar acesta nu a răsărit încă. Ușa se deschide în sfârșit și apare Elise.

— Scuze. Nu-mi găseam mănușile.

Merg în tandem, fără să vorbească, prin cartierul lor curat, cu garaje pentru două mașini și curți amenajate, cu ferestre întunecate, decorate cu fantome și vrăjitoare făcute de elevi, și cu verande cu felinare impresionant sculptate în dovleci, vase cu varză decorativă verde și mov, și crizanteme aurii. Fără să se oprească, Karina ia o bomboană Tootsie Roll de pe stradă și o bagă în buzunar. Karina și Elise nu o să vorbească până nu ajung la lac. Karina merge mai repede, pentru că este nerăbdătoare să ajungă acolo. Fără să pună întrebări, Elise ține pasul cu ea.

Merg așa împreună câte o dimineață pe săptămână, de trei ani. Sunt vecine doar de puțin timp, dar Karina și Elise s-au cunoscut la un dineu la facultate, la Conservatorul de muzică New England, în urmă cu douăzeci de ani. Richard tocmai acceptase o poziție mult râvnită de profesor la catedra de pian. S-au mutat din New York datorită ofertei prestigioase pentru acel job. Au părăsit scena de jazz de la Smalls and 55 Bar, grupul de muzicieni în devenire cu care socializa Karina și pe care îi iubea, concertele constante pe care le avea în weekenduri și o bază promițătoare pentru cariera la care ea visa.

În acel moment, ea nu și-a dat seama cât de părtinitoare a fost decizia de a se muta. Adesea, s-a întrebat oare ce a înțeles Richard înainte să-și facă bagajul și să plece de acolo. Pentru că nu era din această țară, Karina pur și simplu a presupus că Boston avea o cultură a jazzului la fel de predominantă. Sigur, va trebui să găsească alte cluburi, alți artiști talentați, alte oportunități de exprimare și alte oferte de angajare. Bostonul adoră concertele clasice ale Orchestrei Simfonice Boston și ale Pops de la Symphony Hall și Esplanade. Locuitorii Bostonului sunt loiali în mod fanatic muzicii rock și pop aparținând trupelor locale precum Aerosmith, Dropkick Murphys și New Kids on the Block.

În New York, New Orleans, Berlin, Paris, și chiar Chicago, jazzul este considerat o formă de artă renegată și venerată. Nu există scene de jazz în Boston. Muzicienii care cântă în cele câteva cluburi de jazz din oraș sunt invitați doar pentru o seară. Vin și pleacă. Nu trăiesc și nu respiră aici. Și-a dat seama de acest adevăr devastator chiar înainte să despacheteze farfuriile pentru cină și s-a urât pentru că a fost atât de naivă și s-a lăsat păcălită atât de ușor. A fost

ca și cum i s-ar promite să mănânce sushi la un restaurant mexican și ea ar crede, fără ca măcar să verifice meniul.

Elise a fost raza ei de speranță de la primul dineu la facultate. Fiind basistă și profesoară de improvizație contemporană, Elise a vorbit despre jazz, Wynton Marsalis și jazzul african. Înregistrase un album împreună cu studenții ei din anul anterior, o producție de campus care nu se ridica la nivelul Blue Note, dar era promițătoare. Karina abia aștepta să o revadă, să o întrebe dacă ar putea cânta undeva, oriunde, sau dacă ar putea frecventa unul dintre cursurile ei sau chiar să predea, dar Elise nu a mai venit la următorul dineu de la facultate. Fusese diagnosticată cu o formă agresivă de cancer mamar și își luase concediu pentru a urma tratamentul.

Apoi Karina a rămas însărcinată cu Grace, pe neașteptate, și Richard a renunțat la postul de la Conservatorul New England pentru ceea ce devenise un an continuu de turnee, așa că ea nu a mai mers la niciun dineu la facultate. În timp, Karina a uitat de Elise. S-a retras în intensitatea și singurătatea responsabilității full-time de a fi mamă, resemnându-se să trăiască în umbra imensă a lui Richard. Aceasta era mai întunecată, mai singuratică și mult mai dificil de evitat decât cerul de dinaintea zorilor, dintr-o dimineață mohorâtă de noiembrie.

Chiar dacă nu plănuise să devină mamă, a iubit-o enorm pe Grace din momentul în care s-a născut și nu-și putea imagina să ducă o viață ca a lui Richard — plecat săptămâni în șir, dedicându-și zilele, săptămânile și anii doar carierei lui. Chiar și atunci când era acasă, exersa timp de opt-zece ore pe zi. Era acolo doar fizic.

Ea nu suporta gândul de a fi departe de Grace sau de a pierde vreun moment important din evoluția ei. A vrut

să vadă cum fiica ei descoperă lumea — magia primului curcubeu, blana și limba unui câine, gustul catifelat și dulce al înghețatei de vanilie. Karina a vrut să fie persoana pe care Grace o vedea când se trezea din somn, cea care o îmbrățișa când plângea, cea care o săruta de o sută de ori pe zi. Nu putea abandona această iubire enormă și prețioasă, acest dar. A iubit-o pe Grace mai mult decât a iubit pianul.

Iar dacă a ales-o pe Grace în detrimentul pianului, pentru că-și iubea fiica mai mult, înseamnă că Richard trebuie că nu o iubea deloc. Acesta este scenariul pe care l-a scris și l-a citit pentru sine timp de ani de zile. Nu putea să fie decât un monstru egoist dacă nu-și iubea propria fiică, și îl ura pentru asta. A construit acest caz împotriva lui, negru pe alb și imposibil de demontat. Dar acum, privind în urmă, recunoaște că această concluzie a fost extremă și nu neapărat adevărată. Iubirea nu se măsoară în numărul de ore petrecute cu o persoană. Pentru prima dată, Karina se întreabă dacă aventurile lui au început înainte sau după ce ea a început să-l urască.

La un moment dat, nu poate spune exact când, a abandonat orice posibilitate de a face carieră în jazz ca pianistă. Țelul devenise prea neverosimil, copilăros și prostesc. Se gândește la asta acum, în timp ce merge, visul vag al acelei vieți pe care o intenționa, dar nu o trăise niciodată, și pare o cometă pe care a văzut-o cu mult timp în urmă brăzdând cerul negru al nopții — observată pentru cel mai scurt moment posibil, ce îți taie respirația, și apoi dispărută pentru următorii o sută de ani.

În timp ce Karina o creștea pe Grace și îl ura pe Richard, Elise a învins cancerul mamar, s-a alăturat facultății de la Colegiul de Muzică Berklee, a divorțat de soțul ei și a început să se întâlnească cu radiologul ei. S-au căsătorit și, în

urmă cu patru ani, s-au mutat din Boston în suburbii, chiar peste drum de Karina. Sufletele pereche s-au reunit. Karina încă se mai miră de această coincidență, dar mintea ei catolică se tot întreabă dacă Dumnezeu nu a trimis-o pe Elise aici dintr-un motiv anume.

Când trec pe lângă cimitirul Oak Hill, Karina își dă seama de dată. Astăzi este 1 noiembrie, Ziua tuturor sfinților, sărbătoare națională în Polonia. Când era mică, stătea toată ziua la cimitir cu familia ei. Toată lumea făcea la fel. După ce a trăit în America toată perioada vieții de adult, această tradiție pare acum puțin morbidă și înfiorătoare chiar și în comparație cu Halloweenul. Dar ei i-a plăcut întotdeauna. Își amintește lumânările albe votive puse pe pietrele funerare ridicate, puncte de lumină presărate în jurul ei cât vedea cu ochii, precum stelele împrăștiate prin univers.

Își amintește de familia ei reunită, părinți, mătuși, unchi și veri, toți spunând povești despre cei care nu mai erau în viață. Savura echilibrul pe care îl simțea când asculta acele povești, era conectată la acea bucată de istorie, o singură perlă înșirată la un colier infinit de lung, de o frumusețe unică. Adora să asculte cum s-au cunoscut bunicii ei din partea mamei și din partea tatălui, cum și-au făcut curte, s-au căsătorit și au avut copii. Își amintește că le analiza numele gravat pe pietrele funerare, imaginându-și viețile lor pe care nu le-a cunoscut niciodată, și acel sentiment dublu de importanță și lipsă de însemnătate, o împletire a destinului și a purei întâmplări, acel moment magic din viața fiecăruia care s-a desfășurat într-un anumit mod pentru ca ea să fie aici acum.

Au ajuns la porțiunea neasfaltată de drum și au început să meargă pe cărarea șerpuită de cinci kilometri. Aici vor

începe să vorbească, de parcă în sfârșit au ieșit din raza auditivă a vecinilor, iar cuvintele lor sunt în siguranță printre copaci, printre gâștele canadiene din apă, câte un alergător ocazional, câini și stăpânii lor.

— Cum a fost la școală săptămâna asta?

Aceasta este mereu prima întrebare a Karinei, inițiind conversația care o inspiră și o torturează în același timp, ca un dependent pe cale să se vindece, dar care cere o gură de vin.

— E bine. Îmi place studenta aceea nouă de care ți-am zis, Claire. Are o ureche muzicală atât de bună și este dispusă să asculte și să eșueze. Trebuie să vii să o auzi cântând. Avem un show al clasei peste două săptămâni.

— Bine.

— Și planificăm o excursie la New Orleans. Ar trebui să vii și tu anul acesta.

— Poate.

Karina nu o să meargă. Elise o invită la tot felul de concerte ale studenților și prelegeri ținute de invitați și excursia din fiecare an la New Orleans, dar Karina le refuză pe toate. Scuza ei obișnuia să fie Grace. Nu putea să meargă pentru că Richard nu era acasă și trebuia să stea cu fata ei. Acum că este divorțată și scuza ei este la Universitatea din Chicago, trebuie să găsească alt motiv. O să fie prea obosită în seara concertului studenților. Și poate o să programeze o vizită la Grace exact în săptămâna în care Elise și studenții ei pleacă la New Orleans. Gândul de a fi cufundată în scena de jazz de la New Orleans, acel amestec de magie dintre riffurile de chitară, cornii de alamă în ritm de jazz și săltăreața muzică țigănească franceză, îi genera Karinei prea multă durere în stomac. Toate fetele adoră nunțile, în afara cazului în care ginerele este iubirea pierdută a vieții lor.

— Și poate într-o zi vei veni să cânți cu noi, te rog.

— Într-o zi.

Elise cântă la bas într-o formație de improvizație contemporană numită Dish Pans, alături de talente de la Berklee, Conservatorul New England și Longy. Au concerte mai mult în restaurante boeme și baruri de hipsteri, care asigură formații live prin rotație. *Într-o zi* este mereu răspunsul Karinei și ei îi place să creadă că nu minte când zice asta. Deși cântă și predă la pian în fiecare zi, s-a limitat la muzica clasică a lui Chopin, Beethoven, Schumann, Mozart. Notele sunt deja pe foaie și ea le cântă cu respectul servil al unui preot catolic care citește din Biblie sau al unui actor care îl citează pe Shakespeare.

Improvizația de jazz este ca un discurs fără notițe. Are douăsprezece note și poate să facă orice cu ele. Nu există reguli, nici limite. Verbele nu trebuie să aibă subiecte. Nu există gravitație. Susul poate fi jos.

Și se cântă în formație. Ea nu a mai cântat jazz cu cineva de când s-a născut Grace. O doare inima de fiecare dată când se gândește câți ani au trecut. Ar putea repara asta dacă ar accepta oferta lui Elise. Ce-ar fi dacă acel *într-o zi* ar fi astăzi? Respiră greu, iar vântul dinspre lac îi răcește transpirația de pe frunte. Și-a pierdut antrenamentul. A trecut prea mult timp. Un alergător retras timp de mai mulți ani, rănit la tendonul lui Ahile, nu poate veni dintr-o dată la probele pentru selecțiile olimpice. Karina se imaginează cântând alături de acești muzicieni experimentați și împliniți artistic, și teama copleșitoare de a nu face față îi închide într-o cutie cea mai mare dorință a vieții.

— Trebuie să-ți mărturisesc ceva, zice Elise. L-am vizitat pe Richard.

Karina se oprește din mers, fiecare mușchi i se blochează, uimită de această trădare.

Elise se oprește la câțiva pași mai în față și se întoarce.

— A sunat Roz de la Conservator. A fost drăguț din partea ei să-și amintească de mine. A adunat mai multe persoane de la facultate și am mers toți la el. Mi s-a părut că așa e bine să facem.

Mulțumită oarecum de această explicație și îndemnată de curiozitate, Karina începe din nou să meargă. Cele două femei merg una lângă alta.

— Și cum se simte? întreabă Karina, încercând marea cu degetul.

— Are brațele paralizate complet. A fost supărător să văd asta în realitate.

Golul latent din stomacul Karinei, apărut în urmă cu câteva luni, începe să se adâncească. Chiar se întâmplă. În afara faptului că nu putea să deschidă sticla de vin, arăta și se comporta perfect normal când l-a văzut ea ultima dată, în iulie. Spera ca diagnosticul lui să fi fost doar un zvon sau o greșeală. Tot îl urăște, dar mai puțin decât anul trecut și, de când au divorțat, nu mai vrea să-l vadă mort. Nu i-ar dori nimănui să sufere de SLA, nici măcar lui Richard. A tot așteptat să vadă o corecție în ziar, că își reia din nou turneul, că știrile despre moartea lui iminentă au fost exagerate enorm.

— Plănuisem să mă uit urât la el din partea ta, dar brațele îi atârnau pe lângă corp, ca niște ramuri moarte. Și ca să fie și mai deprimant, cu toate că pianul era în cameră, ne prefăceam toți că nu-l vedem. Nu a zis nimeni nimic de el. Era prea trist.

Richard fără pian. Un pește fără apă. O planetă fără soare.

— Ce stare de spirit avea?

— Se simțea bine. Era fericit să ne vadă pe toți. Dar se vedea că încerca din greu să se prefacă, parcă juca teatru.

Continuă să meargă în liniște și, curând, această liniște se umple cu tot felul de sunete — pașii înfundați ai tenișilor pe cărarea înnoroită, atenuați de un pat de ace maro de pin și apoi foșnetul frunzelor uscate de stejar ce semănau cu niște pungi maro de hârtie.

— Grace știe? întreabă Elise.

— Doar dacă i-a spus altcineva. Dar aș fi știut dacă ar fi aflat. Serios acum, nu am fost convinsă că este bolnav până să avem această conversație.

Grace. Este în mijlocul sesiunii de examene. Ar fi groaznic să-i spună chiar acum. Ar putea să fie afectată și să pice examenele. Și de ce nu i-a spus Richard? Bineînțeles că nu i-a zis.

— Poate ar trebui să merg din nou la el, spune Karina.

— Acum vorbește vina catolică din tine.

— Nu.

— Amintește-ți ce s-a întâmplat ultima dată.

— Știu.

— Nu-ți face bine să-l vezi.

Pentru Karina, Richard părea invincibil, de parcă ar fi putut face orice și chiar a făcut asta. Era o forță de neoprit care o uimea și o intimida, iar uneori, când era cel mai vulnerabilă, o zdrobea. Acum el este cel vulnerabil și ea nu se poate abține să nu se întrebe cum o fi să te afli la extrema cealaltă.

— Da, dar...

— Cum speri să fie? Ca în cartea *Marți cu Morrie*?

— Nu știu.

— E tot Richard, dragă.

— Crede-mă, știu cine este.

— Ai grijă să nu fii rănită.

— O să am, spune Karina, cu o voce total neconvingătoare.

Capitolul 9

Karina ține într-o mână o farfurie cu piroști, acoperită cu folie, o sticlă de vin roșu, de 50 de dolari, în cealaltă, și merge pe Commonwealth Avenue împovărată cu câteva luni de un sentiment incomensurabil de vină. Este o dimineață gri de noiembrie, plouă tare, iar ea nu are nicio mână liberă să țină umbrela și mai sunt încă patru străzi de mers. Merge mai repede, aproape fugind, și vântul îi dă jos gluga de pe cap. *La naiba.* Nu are cum să și-o pună la loc.

Vremea o lovește din plin, și pentru că este singura persoană de pe stradă, pare un atac personal. Picăturile de ploaie lovesc folia de aluminiu ca o mitralieră. Frigul aspru și rece îi înțeapă fața. Ploaia pătrunde în șosete, pantaloni și păr, răcindu-i pielea ca o pedeapsă. Dă vina pe Richard. Nu ar fi fost supusă la asemenea suferință, dacă el nu ar fi provocat-o. Bineînțeles că ea a reacționat. Așa cum face mereu. E ca și cum ar fi programată să-i răspundă, un „au" automat și rapid la ciupitura lui.

Deja ploua când a plecat de acasă și știa că nu va fi posibil să găsească un loc de parcare mai aproape de patru străzi. Ar fi putut veni în altă zi. Mâine se anunță frig, dar senin. Dar a făcut piroști seara trecută și trebuie să îndrepte

situația dintre ea și Richard, să-și curețe păcatul, să-și ispășească pedeapsa și gata. *Carpe diem*. Fir-ar să fie ea de vreme!

Concentrată la numerele de la ușă și la promisiunea unui adăpost, abia bagă de seamă anunțul DE VÂNZARE pus în pătratul minuscul de grădină, când trece pe lângă el. Rămasă fără aer și cu umerii lipiți de urechi, ajunge la capătul scărilor, sună și așteaptă. Mâinile ei ude, cu circulația oprită și dureros de reci, abia așteaptă să ofere darurile de pace și să se încălzească în buzunarele paltonului. Fără să fie salutată sau întrebată cine e, este lăsată să intre în bloc.

Când ajunge în dreptul apartamentului lui Richard, vede ușa întredeschisă. Bate la ușă și o deschide mai mult, pentru a se face auzită.

— Salut?

— Intră! se aude de undeva vocea unui bărbat, dar nu este a lui Richard. Terminăm într-un minut!

Karina intră, își lasă pantofii la ușă și se întoarce la bucătărie, locul acțiunii. Luminile sunt aprinse. Miroase a cafea. Insula din bucătărie și blaturile sunt curate și goale, în afară de trei pahare pline ochi cu ceea ce pare să fie *milkshake* de vanilie, cu câte un pai în fiecare. Nu se aude niciun zgomot, nu se vede nimeni. Pune vinul și platoul cu piroști pe blat, își dă jos paltonul și îl pune pe unul dintre scaunele de la bar. Așteaptă, neștiind dacă să stea jos sau în picioare, devenind agitată. Poate ar trebui să caute un pix și o hârtie, să scrie un mesaj și să plece.

Atenția ei se îndreaptă către sufragerie și se oprește brusc, uimită. Un scaun cu rotile. Un scaun cu rotile cum nu a mai văzut până acum. Cu suportul pentru cap, seamănă cu un scaun de la dentist. Cele două spații pentru picioare îi amintesc de suporturile pentru picioare de la masa de examinare a ginecologilor. Are șase roți și amortizoare, și un

joystick fixat la unul dintre brațe. Acesta nu este un scaun pentru cineva cu piciorul rupt. Arată futurist și barbar în același timp. Apa rece de ploaie i se scurge din păr și i se prelinge pe gât. Tremură.

Scaunul este pus lângă pianul lui Richard. Se uită din nou, iar pianul este la fel de ciudat și de formidabil precum scaunul cu rotile. Un fior interior mai pătrunzător decât ploaia de pe piele i se lasă în jos pe șira spinării. Capacul claviaturii este închis. Suportul pentru partituri este gol. Scaunul este tras în interior. Se apropie de pianul Steinway de parcă ar călca pe pământ sacru, încă neputând să creadă că această priveliște contradictorie este adevărată. La început ezită, apoi își face curaj și trece cu degetul arătător peste capac, luând un strat gros de praf și lăsând o urmă ca de melc pe suprafața neagră și lucioasă a pianului.

— Salut.

Se întoarce și inima îi bate tare, de parcă ar fi fost un infractor prins în acțiune. Richard stă în spatele unui bărbat chel cu ochelari cu ramă neagră.

— Eu sunt Bill. Zâmbește larg și energetic, și îi întinde mâna. Asistentul social al lui Richard.

— Karina.

Îi strânge mâna.

— Ei bine, eu mi-am terminat treaba. Trebuie să plec, zice Bill. Melanie va veni la prânz, apoi Rob sau Kevin pentru cină și pregătirile de culcare. Ai trei *shake*-uri în bucătărie. Este totul în regulă?

Richard dă din cap că da. Bill verifică ceva pe iPhone-ul lui Richard, pe care acesta îl poartă la gât atârnat de un șnur, ca pe o legitimație de conferințe.

— Bine, prietene. Dacă ai nevoie de noi, sună-ne. Ne vedem mâine-dimineață.

Richard se holbează la Karina pe când Bill pleacă și nu zice nimic. Părul lui este ud, pieptănat și dat prea mult într-o parte. Arată ca un flăcău pregătit pentru pozele de la școală. Este proaspăt bărbierit, tras la față. Puloverul negru și blugii atârnă pe el, lungi și lălâi, de parcă ar fi fost ai unui frate mai mare sau ar fi fost împrumutate de la Bill. Tulburată de scaunul cu rotile, de pianul abandonat, de aspectul costeliv al lui Richard și de tăcerea prelungită a acestuia, Karina uită de ce este aici și se întreabă dacă acesta mai poate vorbi.

El observă platoul de pe blat.

— Piroști, zice ea. Sunt sigură că vinul nu se ridică la standardele tale, dar gestul contează.

— Mulțumesc.

El merge în bucătărie și atunci ea observă că brațele nu i se mișcă. Atârnă din umeri, țepene, fără viață. Și ambele arată ciudat, inuman. Degetele de la mâna dreaptă stau drepte, aplatizate. Cealaltă mână este blocată, îndoită într-un mod grotesc. Se oprește în dreptul unui *milkshake*, se apleacă spre pai și începe să bea.

Brațele lui sunt paralizate complet. Richard o urmărește în timp ce ea procesează informațiile. Karina zâmbește, încercând să-și mascheze adevărata reacție — se simte de parcă e într-un film de groază, dar trebuie să-și ascundă oroarea pură.

— Vrei să stai jos? se întoarce el în sufragerie. Nu ți-l recomand pe acela.

Și arată cu privirea înspre scaunul cu rotile.

Vocea lui nu mai e melodioasă. Acum, fiecare silabă are aceeași înălțime, la un volum mai mic, ca și cum fiecare cuvânt este trecut prin melasă.

— Încă mai poți merge, zice ea, confuză.

— Ah! Ăsta este viitorul meu. Trebuie să comanzi scaunul înainte să ai nevoie de el, altfel cred că îl primești la șase luni după ce mori. I-am spus lui Bill că ar putea la fel de bine să-mi livreze și sicriul.

Râde, dar sunetul vesel se transformă repede în altceva, un hârâit înecăcios ce pare dezgustător și ticălos, care îl strânge de gât din ce în ce mai tare, de parcă ar vrea să-l omoare. Karina stă cam la un metru în fața lui și îl privește ca un spectator tăcut, ținându-și respirația, paralizată parcă, fără să știe ce să facă. Cu ultimul hârâit elimină salivă direct pe ecranul iPhone-ului. Ea se preface că nu vede cum aceasta se prelinge pe telefon.

Se uită în altă parte, peste umăr, la pian și la scaunul cu rotile. Trecutul și viitorul lui Richard. Se gândește la tot timpul pe care el îl petrecea învățând, exersând, memorând, perfecționându-se — între nouă și zece ore pe zi, uneori chiar mai mult. Se uită la Richard, la mâinile lui inutile. Oare ce face acum toată ziua?

— Cum o să mai ieși din apartament când o să ai nevoie de scaun?

Stă la etajul patru într-o clădire de cărămidă veche de 150 de ani. Fără lift. Fără rampă.

— Nu o să ies.

O să fie izolat în acest apartament, închis în propriul corp, ca o matrioșcă rusească. Brusc, Karina își amintește de anunțul DE VÂNZARE de afară.

— Deci te muți.

— Încerc. Nu-mi permit o locuință nouă până nu o vând pe aceasta. Nici măcar să închiriez. Tot ce fac ca să rămân în viață este deja destul de scump. Și s-ar putea să nu merite investiția. Să nu mai aștepți cecuri pentru pensie alimentară.

— Nu. Sigur.

Karina devine tăcută. Soldul mic din cont, venitul insuficient din lecțiile de pian, facturile lunare. Începe să facă niște calcule, în special scăderi, operații care o sperie și care nu pot fi rezolvate acum în minte.

— Ce face Grace?

— Richard, ea nu știe. Nu știe nimic din toate astea. Nu am crezut că boala o să evolueze așa de repede. Trebuie să-i spui ce se întâmplă.

— Știu. Am vrut să fac asta de multe ori. Am tot amânat. Apoi vocea mea. Vorbesc ca un robot. Nu vreau să sun și să o sperii.

— Scrie-i un e-mail.

Stomacul Karinei se strânge, ochii se deschid mari, rușinată. Mâinile lui. Nu poate scrie.

— Am programul de recunoaștere vocală și degetele de la picioare. Încă mai pot scrie e-mailuri. Dar nu-mi răspunde la e-mailurile în care o întreb despre școală și vreme. N-aș suporta să-i scriu despre asta și să nu-mi răspundă.

Dacă am presupune că Grace știe, dar ea nu știe, nu este de mirare că ar alege să fie de partea cuiva. Fiind loială mamei ei, Grace nu a mai vorbit cu tatăl ei de mai mult de un an. Karina nu poate să nu se bucure de această victorie și nu a făcut nimic pentru a pune capăt acestui război rece dintre el și fiica lor. Se uită în jos, la șosetele ei ude.

— N-am vrut să-i dau vestea asta șocantă când era la școală. Am crezut că mai pot să aștept până când...

— Până când sicriul ajunge aici? întreabă Karina, trecând de la rușine, la blamare, o alchimie la care se pricepe de mult timp.

— Până când ajunge acasă de Ziua Recunoștinței. Să-i spun când suntem față-n față. Și știu că sună prostesc, dar am

crezut că, dacă nu spun nimănui că sufăr de SLA, nu o să fie adevărat.

În urmă cu patru luni, nu ar fi putut spune dacă are sau nu SLA doar uitându-se la el. Dar acum este clar. Cum să nege până la absurd? Inima Karinei se strânge când și-o imaginează pe Grace procesând această veste, văzându-l pe tatăl ei așa pentru prima dată, o privelițte ce amenința bunăstarea oricui.

— Nu vine acasă de Ziua Recunoștinței. Are un iubit. Matt. Părinții lui locuiesc în Chicago. Vor sta acolo în weekendul acela prelungit. O s-o vedem abia de Crăciun.

Peste o lună. Mai sunt doar câteva săptămâni. Richard se uită dincolo de Karina, la scaunul cu rotile din spatele ei. Ochii i se umezesc și clipește des, încercând din greu să-și rețină lacrimile.

— Poți să-i spui tu în locul meu?

Se gândește să-i accepte cererea și îl privește cum stă în fața ei, atât de vulnerabil, ca o pasăre fragilă fără aripi. Și-a pierdut brațele. Își pierde vocea. O să-și piardă picioarele. Și viața. Ar trebui să-i fie milă de el, de această pasăre care nu poate zbura și este pe moarte. Dar nu-i este. El nu este o pasăre. El este Richard. Ea simte cum înțepenește, o amorțeală cunoscută.

— Nu.

Răspunsul ei este nemilos, dar nu poate găsi altul, iar liniștea apăsătoare dintre ei îi presează inima închisă să se răzgândească. Își încrucișează mâinile, pentru a-și întări refuzul. Simte cum el o urmărește cu privirea pe când se ridică.

— Trebuie să plec.

— Bine. Înainte să pleci?

Se uită la el, încercând să nu-l vadă.

— Vrei să mă scarpini pe cap? Te rog?

Karina inspiră, traversează distanța imposibilă dintre ei, se așază pe canapea lângă el și îl scarpină pe cap.

— O, Doamne, mulțumesc. Mai tare. Peste tot, te rog.

Karina își folosește ambele mâini. Unghiile ei nu sunt îngrijite, dar sunt tari și puternice, și îl scarpină pe tot capul, stricându-i frizura de elev. După un scărpinat zdravăn, se oprește și se uită la el. Are ochii închiși și, pe fața slabă, un zâmbet de om satisfăcut. A trecut mult timp de când l-a atins ultima dată, de când i-a provocat orice fel de plăcere.

Fără voia ei, o amintire plăcută îi înmoaie o bucată de inimă.

— Trebuie să plec acum. Ești bine?

Se ridică.

Richard deschide ochii. Sunt umezi. Clipește și două lacrimi îi curg pe obraz. Nu le poate șterge.

— Sunt bine.

Karina ezită, dar își ia paltonul, se încalță cu pantofii uzi și pleacă fără să mai spună ceva. Pe când coboară scările, se gândește la nenumăratele ocazii în care a plecat de lângă Richard: în timpul unor discuții; în mijlocul cinei, părăsindu-l în restaurant și luând taxiul spre casă singură; ultima dată când a fost aici și a fugit în grabă după ce i-a spart sticla de vin; de la tribunal în ziua în care judecătorul le-a declarat căsătoria distrusă iremediabil, dizolvarea fără motivare, divorțul definitiv. În timp ce merge spre ușa de la ieșire, aranjându-și gluga pe cap, punându-și mâinile în buzunarele confortabile ale hainei, își amintește de momentul în care cobora treptele tribunalului, speriată că de fapt ea era cea distrusă iremediabil, știind că existau destule motive pentru această despărțire, și îndrăznind să recunoască faptul că și ea este la fel de vinovată ca el.

Capitolul 10

Richard închide ochii deranjat de lumina dimineții și ar vrea să poată adormi din nou, dar știe că asta nu este posibil. Obișnuia să doarmă toată noaptea, fără să se trezească, imun la frământările soției lui sau oricărei partenere de somn, surd la alarmele mașinilor, sirenele poliției și alarmele telefonului. Obișnuia să doarmă neîntrerupt între șase și șapte ore pe noapte, trezindu-se lin în fiecare dimineață, fără amintirea vreunui vis sau gând avut după stingerea lămpii. Se întoarce să vadă cât este ceasul. A stat unsprezece ore în pat și este extenuat. Nu mai doarme bine.

Cu cele două mâini lipsite de viață, este condamnat să doarmă pe spate toată noaptea. Se poate roti pe o parte, dar este riscant. Ultima dată a făcut asta în urmă cu câteva săptămâni. Brațul drept a rămas blocat sub trunchi, într-o poziție dureroasă, oprind circulația, și s-a chinuit extrem de mult până și l-a eliberat.

Și nu poate risca să rămână întins pe burtă. Pentru că mușchii abdominali au slăbit, nu poate respira bine când stă întins pe spate sau pe burtă. Sprijinit pe trei perne, doarme cu trunchiul în sus, pentru ca gravitația să-l ajute

la respirație. Când cele trei perne și gravitația nu o să mai fie de ajuns, soluția nu o să fie patru perne.

Pneumologul i-a spus că o să aibă nevoie de un aparat BiPAP cel mai probabil de luna viitoare. Deja i-a comandat unul. Va trebui să poarte o mască pe nas și gură, și aparatul îi va pompa aer presurizat în plămâni. Pneumologul zice că nu e mare lucru. Terapia BiPAP este non-invazivă. Cei care suferă de sforăit cronic și de apnee în somn folosesc un aparat similar tot timpul. Dar pentru Richard, aparatul BiPAP este ceva serios. Și toate lucrurile de care are nevoie sunt invazive pentru el.

Prezentarea unui nou medicament, dispozitiv de adaptare, specialist sau echipament vine la pachet cu pierderea unei capacități fizice și a independenței. Noile medicamente pentru salivat și depresie, noua aplicație pentru telefon care transformă vocea în text, orteza pentru gleznă pe care trebuie să o poarte pentru ca piciorul drept să nu-i alunece într-o parte, tubul pentru hrănire de care o să aibă nevoie în curând, scaunul cu rotile electric care îl așteaptă în sufragerie, aparatul BiPAP comandat deja. Fiecare dintre acestea reprezintă semnătura lui pe linia punctată a contractului conform căruia este de acord cu următoarea fază a SLA. Se află pe nisipuri mișcătoare și fiecare ofertă de ajutor este echivalentul unui bloc de ciment pus pe capul său, determinându-l să se scufunde și mai mult.

Și chiar dacă nu suportă să vorbească despre asta, Richard știe care este următorul bloc de ciment. Când diafragma și mușchii abdominali o să-și dea demisia definitiv și el nu o să mai poată produce presiune respiratorie singur, ultima ofertă a acestei echipe multidisciplinare va consta în ventilația mecanică printr-un tub de traheostomie. Va fi ținut în viață de aparate douăzeci și patru de ore, șapte

zile pe săptămână. Cufundat până la ochi în nisipuri mișcătoare, va fi rugat să clipească o dată dacă vrea să trăiască.

Este șapte și zece minute, iar Bill nu va veni până la nouă. Richard are aproape două ore de umplut cu ceva. Nu cu mult timp în urmă, nu era ieșit din comun să-și petreacă toată ziua cu pianul lui Steinway, perfecționând sonatele și preludiile lui Schubert, Debussy sau Liszt. Obișnuia să înceapă dimineața, când soarele pătrundea prin bovindou precum un reflector pentru scena lui privată, și era uimit când își ridica privirea, aparent cu doar câteva minute mai târziu, și își vedea reflexia în ferestrele întunecate. O zi întreagă care a trecut într-o clipită. Nu se simțea niciodată singur când era doar cu pianul lui. Fără pian, două ore înseamnă șapte mii două sute de secunde. O eternitate anxioasă.

Împărțit între cele două dorințe arzătoare de a dormi sau de a-și mișca spatele, stă câteva minute nefăcând nimic. Întoarce capul într-o parte, cufundându-și nasul în fața de pernă, și inhalează mirosul de lenjerie proaspăt spălată. Respiră regulat acolo, iar experiența este divină, la fel de senzuală ca și cum ar intra într-o brutărie, dar ceva mai specific, mai personal. Nu-și amintește mărcile de detergent și balsam de rufe pe care le folosea mama lui, dar este sigur că Trevor, care acum îi organizează facturile și livrările de alimente și consumabile de uz casnic, în loc de concerte, cumpără exact aceeași combinație. Inspiră cât poate de puternic, și la fel cum mirosul de ceapă prăjită îl transportă în bucătăria bunicii sale, tot așa este acum teleportat în dormitorul copilăriei lui.

Este Ricky, are șapte ani și se trezește în patul lui de o persoană, într-o dimineață de sâmbătă. La micul dejun o să mănânce șuncă și clătite îmbibate cu sirop de arțar, apoi o

să meargă la lecția de pian cu doamna Postma. O să cânte Chopin și Bach. Încă nu ajunge cu picioarele la pedale. Doamnei Postma îi place să-i predea. Câteodată, îi dă un pachet de jeleuri la sfârșitul lecției, drept răsplată pentru că este un elev atât de bun. Cele cu cinci arome sunt preferatele lui. Cel mai mult îi plac cele cu cireșe. Îl cuprinde un sentiment de siguranță și inocență, la fel de delicios ca o supă-cremă caldă, dar trece prea repede de el, fără să zăbovească. Este Richard, înapoi la corpul lui adult, în patul lui de adult și vrea să plângă pentru acel băiețel, pentru destinul lui ca bărbat, pentru ce o să piardă.

Cele unsprezece ore de durere din șolduri și coloană se intensifică, anihilând orice speranță de somn, așa că se târăște jos din pat. Merge prin dormitorul întunecat. Nu poate trage draperiile. Nu poate ridica obloanele. Aprinde lumina de la baie cu gura.

Dezbrăcat, se crăcănează în fața toaletei și își golește vezica în vas, țintind cu șoldurile. La început, jetul este precis, dar apoi se împrăștie, ca de obicei. Înainte să termine, stropește cu urină capacul toaletei, colacul și podeaua. Aude vocea mamei lui în minte. Într-o casă cu un soț și trei băieți, mereu îl certa pe unul dintre ei pentru starea deplorabilă în care se afla toaleta lor. Evaluează mizeria făcută, incapabil să curețe ceva. *Scuze, mamă.*

Se uită în jos la burta lui balonată. Nu este gras. În ciuda dietei constante cu *milkshake*-uri, este alarmant de slab. Mușchii abdominali au început să slăbească. Stă într-o parte în fața oglinzii din baie și se examinează din profil. Are stomăcelul unui băiețel și burta de bere a unui bătrân.

Mai este și constipat de cinci zile. Neurologul lui i-a prescris glicopirolat, un anticolinergic care reduce secreția salivei din gură și gât, să saliveze mai puțin și să se prelingă

mai puțin înspre spatele gurii. Înainte să ia acest medicament, avea niște crize de tuse așa de severe și care durau atât de mult, încât Bill sau orice alt ajutor sau terapeut care era în cameră credea că Richard avea să se înece pe loc cu propria salivă. Din fericire, medicamentul funcționează, dar are și efecte adverse. Mai puțină salivă, dar plină de chestii neplăcute.

Lipsa de mobilitate și dieta aproape lichidă în întregime și fără fibre pot cauza și ele constipație, dar pentru că este o problemă nouă, dă vina pe glicopirolat. Mai ia și rilutek. Se crede că prelungește durata de viață cu aproape zece procente. Richard a făcut calculele. Durata medie a acestei boli este de douăzeci și șapte până la patruzeci și trei de săptămâni, deci ar câștiga încă trei luni de viață cu rilutek. Un singur sezon bonus. După calculele lui cele mai optimiste, nu o să trăiască până la aniversarea de cincizeci de ani.

Nu neapărat, zic oamenii. *Uită-te la Stephen Hawking*, adaugă ei. Sigur, boala va paraliza toți mușchii din corp, în afară de intestine și inimă, dar el ar putea trăi prin ventilație artificială încă treizeci de ani! Aceasta este atitudinea pe care ceilalți vor ca el să o aibă, discursul inspirațional menit să-i alimenteze dorința de a trăi și de a persevera. Chiar dacă nu a luat o decizie definitivă în privința traheostomiei, dacă ar fi să aleagă astăzi, Richard ar prefera să moară decât să depindă de ventilația invazivă. Stephen Hawking este un fizician teoretician și un geniu. El poate trăi în interiorul minții sale. Dar Richard nu poate. Se uită în jos la mâinile lui care se bălăngăne. Pianul era lumea lui, fascinația lui, rațiunea lui de viață. Dacă ar fi fost un fizician teoretician strălucit care suferea de SLA, ar fi putut spera să mai trăiască încă treizeci de ani. Un pianist cu SLA nu-și mai cumpără calendare noi.

Îi este foame și merge în bucătărie, din obișnuință. Stă cu fața la frigider și încearcă să-l pătrundă cu privirea, de parcă ar avea raze X în ochi. Își imaginează alimentele din interior pe care nu poate să le mănânce decât dacă Bill, Melanie sau Kevin deschide ușa și le prepară pentru el. Stomacul lui scoate un hârâit. Mai sunt două ore până la micul dejun. Dintr-un motiv oarecare, își imaginează o sticlă cu dressing pentru salată din oțet balsamic, pe ușa frigiderului, și se întreabă dacă are un termen de expirare mai lung decât al lui. Și-l imaginează pe Trevor, având responsabilitatea de a-i sorta lucrurile după moarte, făcându-și o salată și punând oțet balsamic peste verdețurile dintr-un bol.

Se îndepărtează de frigider și acum stă în fața bibliotecii, citind cotoarele cărților. Nu poate lua una să o răsfoiască. Albumele foto din diverse turnee și concerte sunt pe un raft sub bibliotecă și conțin fotografii pe care el nu le poate vedea, cu el cântând în diverse locații – Sydney Opera House, Roy Thomson Hall din Toronto, Oslo Opera House, Merkin Hall, Carnegie Hall, Tanglewood și bineînțeles Boston Symphony Hall. Coperta albumului este plină de praf. Nu o poate șterge. Afișe de la câteva sute de concerte stau în raftul de jos. Nu va mai fi niciun afiș de adăugat, nicio fotografie de pus în următorul loc gol din albumul prăfuit. Această idee nu este o pierdere nouă, dar nu se poate obișnui cu ea. Nu o să mai cânte niciodată la pian.

Pieptul i se strânge, iar inima și plămânii par domoale, de parcă ar fi pline cu nisip ud. În ciuda glicopirolatului, ochii i se umezesc. Tușește de câteva ori și se îndepărtează de bibliotecă.

Continuă să meargă prin apartament, ca un turist în propria casă, un vizitator la muzeul în care are voie doar să se uite, fără să atingă. Merge spre birou și se uită la cele

două fotografii ale lui Grace. Grace când era bebeluș, fără păr și doar cu un dinte. Grace în robă, cu părul lung șaten și desfăcut, una dintre puținele ocazii când el își amintește că fata nu-l avea prins în coadă. Se întreabă dacă acum îl poartă prins sau desfăcut.

Își imaginează spațiul temporal dintre cele două fotografii. A pierdut atât de mult din copilăria ei! Îl înțeapă inima de regret și își dorește să se poată întoarce în timp. Se gândește la viitoarele momente importante din viața ei pe care cel mai probabil nu o să le vadă niciodată — absolvirea facultății, căsătoria, propriii ei copii. Se așază la birou și se apleacă pentru a vedea mai bine, sperând să observe ceva în înclinarea capului ei, în lumina care i se reflecta în ochi, să absoarbă ceva nou și de durată despre ea cât încă mai poate. Foamea din stomacul lui balonat ia proporții și Richard tânjește după ceva mai mult decât micul dejun.

Iar acea fotografie singuratică de pe birou îl întristează. Ar fi trebuit să fie mai multe. La început, după ce s-a însurat cu Karina, visa cu mare entuziasm la o familie tradițională — trei sau patru copii, o casă în suburbii, jobul cu orele fixe de la Conservatorul New England și Karina predând lecții la pian sau cântând undeva. A sperat la un fiu, în mod special, un băiat care să cânte la pian, la vioară sau la orice instrument, un tânăr pe care Richard să-l inspire, căruia să-i fie mentor și pe care să-l sărbătorească. Când era tânăr, și-a promis că o să fie un tată mai bun decât a fost al lui.

Analizează fața lui Grace din fotografie și inima lui este lovită de regret, furie, vinovăție și rușine. Nu a avut viața pe care și-o dorise inițial și acum nu mai există cale de întoarcere. Poate că până la urmă nu este cu nimic mai bun decât a fost tatăl lui. Clipește pentru a-și opri lacrimile și își încleștează dinții încontinuu, îndesând aceste emoții,

vechi și noi în același timp, în interiorul său, pentru a le absorbi pe de-a-ntregul.

Tatăl lui Richard era fundaș și căpitan la echipa de fotbal din propriul liceu, campionii diviziei din 1958, însurat cu cea mai frumoasă majoretă din grup, și antrenor Pop Warner pentru doi dintre cei trei băieți ai lui. Walt Evans nu era nici mândru și nici fericit cu fiul lui neobișnuit de slab care iubea pianul clasic. Nici acum nu este. Bărbații adevărați îl iubesc pe Tom Brady, nu pe Wolfgang Mozart. Chiar dacă Richard nu a mai fost acasă de o veșnicie, este sigur că trofeele de fotbal ale fraților lui încă strălucesc pe marginea șemineului din sufragerie, ținute cu mândrie la vedere. Probabil că tatăl lui încă se mai laudă cu prinderea cu o mână a lui Mikey, mișcarea care a dus la victoria meciului împotriva celor de la Hanover High, de Ziua Recunoștinței. Premiile lui Richard obținute la diverse competiții de pian erau ținute în dormitorul său, ascunse de ochii lumii. Dacă nu au fost deja aruncate sau donate către YMCA, cel mai probabil acum se află în pod, într-o cutie de carton neetichetată.

Pe măsură ce creștea, Richard a simțit dezinteresul tatălui față de el ca pe dispreț, dezgust, necinste. Nu este sigur că experiența lui Grace cu tatăl ei este una mai bună. Avea părinți doi pianiști de elită, dar indiferent cât de mult el și Karina s-au străduit s-o convingă să aleagă pianul, Grace nu a avut nici cel mai mic interes. Ei i-au plăcut sporturile. Fotbal și volei. Ce ironie! Pentru prima dată în viață, Richard a simpatizat cu dezamăgirea tatălui său pentru el. Dar a jurat că nu o să ducă mai departe tiparul țesut de tatăl său și că nu o să-și respingă fiica. Era liberă să-i placă orice, chiar dacă asta însemna plase și mingi, în loc de coarde și clape.

A înțeles-o, totuși interesele ei non-muzicale au creat o oarecare distanță între ei. Nu aveau un teren comun, la propriu — ea era pe terenul de fotbal sau de volei, iar el în sala de studiu sau pe scenă. Timpul necesar pentru repetiții și concerte îl ținea departe de casă și, când era acolo, îi era dificil să interacționeze cu ea. A iubit-o mereu, dar nu au fost niciodată apropiați.

Apoi s-a despărțit de Karina. Aceasta s-a luptat mult să o țină pe Grace de partea ei, spunându-i toate păcatele tatălui ei. A urât-o pentru asta, a acuzat-o că i-a furat iubirea unicei lui fete și a amenințat-o că o să-i spună povestea din perspectiva lui. Dar, de fapt, Karina nu avea nevoie de o luptă pentru a-și asigura iubirea și loialitatea lui Grace. Le avea deja. Așa că lui Richard nu i-ar fi servit la nimic să arate cu degetul spre defectele Karinei.

Ascunsă după fotografia de absolvire a lui Grace, stă o poză cu Richard și Karina din ziua căsătoriei. A fost cât pe ce să nu o ia cu el când s-a mutat, și cât pe ce s-o arunce la gunoi când a avut nevoie de o ramă pentru fotografia de absolvire a lui Grace. În fotografie, el și Karina se țin de mână și zâmbesc, tineri și îndrăgostiți, crezând că totul va fi bine pentru ei. Câtă ignoranță! Se gândește la cât de mult s-au îndepărtat de viața pe care el și-o dorise la vremea la care făcuse acea fotografie, la ce i-a furat Karina, la a doua șansă la fericire pe care acum nu o s-o mai aibă niciodată, și îl cuprinde o furie sălbatică, care i se cuibărește în vidul întunecos al stomacului. Dacă și-ar putea folosi mâinile, ar scoate poza aceea de căsătorie din ramă și ar face-o bucățele.

Trebuie să găsească o ocupație, ceva care să-i distragă atenția de la mâhnirea și furia din interior, de la gândurile chinuitoare care-i dau târcoale precum vulturii. Nu poate utiliza computerul până când Bill nu-i fixează *Head*

Mouse-ul, un *sticker* rotund reflectorizant, lipit pe vârful nasului. Este adevărat că ar putea folosi metoda „clasică" — aceea de a apăsa tastele cu un pix ținut în gură sau cu degetele mari de la picioare, cum proceda înainte să primească *Head Mouse*-ul, dar nu are chef.

Se gândește să se uite la televizor. Telecomanda este lipită de podea, pentru a putea apăsa pe butonul de pornire cu degetul de la picior. Odată pornit televizorul, poate apăsa comanda vocală cu degetul de la picior și alege canalul, de exemplu „Canalul cinci". S-ar putea uita pe CNN sau PBS sau la un film, dar ar fi prea pasiv.

Vrea să alerge, să strige, să lovească ceva, să spargă ceva, să omoare pe cineva. În loc să facă asta, stă pe canapea, neputincios, chinuindu-se să respire, holbându-se confuz la reflexia lui patetică în ecranul lucios al televizorului. Încearcă să-și imagineze ce viață ar fi avut dacă nu o cunoștea pe Karina, dacă ar mai fi avut încă patruzeci de ani la dispoziție, dacă nu ar fi trebuit să stea aici singur timp de două ore, fără mâini, dacă nu ar fi suferit de SLA. Respirația i se reglează în timp ce se privește și așteaptă. Mult timp, nu se gândește la nimic coerent.

Cântă *Préludes* de Debussy pe ecranul televizorului până adoarme.

Capitolul 11

Pe Richard îl trezește zgomotul cheii în ușă. Se uită la încheietura stângă pentru a vedea cât este ceasul, un obicei obstinat și inutil. Nu a mai purtat ceas de șase luni, de când degetele de la mâna dreaptă au pierdut forța și dexteritatea de a încheia și descheia cureaua. Apoi se uită la ceasul de la decodorul de la televizor exact când se deschide ușa: nouă fix. La fel de punctual ca întotdeauna.

— 'Neața!

Bill dă buzna în apartament, fluierând o melodie ritmată pe care Richard nu o cunoaște, agitând un inel metalic de chei pe post de tamburină. Aprinde luminile în bucătărie și sufragerie, iar Richard mijește ochii ca răspuns la acest asalt asupra simțurilor sale. Bill pune ceva în frigider, apoi lasă o pungă ecologică de cumpărături pe blat, își scoate pălăria și-și agață haina pe unul dintre scaunele de la bar. Este tot numai o mișcare și o energie, un contrast diametral față de inerția tăcută în care a intrat. Trece pe lângă Richard și ridică obloanele.

— Să fie lumină! zice el cu o voce dramatică, cum face în fiecare dimineață. Cum stai cu activitatea intestinală?

— Nimic deocamdată.

Bill zâmbește și merge la bucătărie. Richard nu înțelege cum răspunsul lui poate fi un motiv de bucurie, chiar și luând în considerare umorul uneori deplasat al lui Bill. Richard presupune că acesta a înțeles greșit și tocmai vrea să-l corecteze, când Bill scoate din punga de pe blat o sticlă mică și albă.

— Asta o să-ți rezolve problema.

Știind că micul dejun alături de un laxativ nu este primul lui lucru de pe meniul de dimineață, Richard așteaptă pastila de rilutek. Bill îi pune pastila în gură, îi duce cu blândețe paharul cu apă la gură și îl analizează în timp ce înghite, căutând posibile semne de îngrijorare. Richard înghite pastila fără nicio problemă, apoi îl urmează pe Bill în baia principală.

Nu se jenează să stea dezbrăcat în fața lui Bill. Orice ezitare ar fi avut, s-a spulberat din prima săptămână. Bill le-a văzut pe toate. El și-a îngrijit partenerul începând cu anul 1989, când acesta a fost diagnosticat cu HIV, trecând apoi rapid la SIDA, sarcomul lui Kaposi și pneumonia care l-a ucis în 1991. Această experiență a provocat o schimbare în viața lui și, din agent de turism specializat în excursii spre destinații exotice pe insule private, a ajuns asistent social, specializat în excursii spre boli exotice în sufragerii banale.

În registre, el este oficial asistentul social al lui Richard, pentru tura de dimineață, dar acesta a ajuns să se gândească la el ca la un frate, medic, terapeut și prieten. Richard își dorește în fiecare zi să nu fi suferit de SLA și prin urmare să nu-l fi întâlnit niciodată pe Bill, dar pentru că el suferă de SLA, îi mulțumește lui Dumnezeu în fiecare dimineață pentru acest bărbat ciudat și frumos. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Bill!

Bill pornește dușul, își ridică mâneca și verifică temperatura apei de mai multe ori, până când este mulțumit.

— Gata. Poți să intri.

Richard pășește peste marginea căzii, mai puțin de șaizeci de centimetri înălțime, o înălțime pe care a măsurat-o chiar el și la care se gândește cu îngrijorare. Deja trebuie să se concentreze și să depună ceva efort pentru a ieși de acolo. La un moment dat, în lunile viitoare, picioarele lui nu o să mai aibă forța necesară pentru a se ridica peste marginea căzii. Poate până atunci o să se mute într-un apartament nou, cu o cabină de duș, una în care să intre direct, cât mai poate merge, și destul de largă pentru a încăpea un scaun cu rotile special pentru duș, pentru vremurile când mersul va deveni istorie. Dacă nu, Bill va trebui să-l spele cu buretele. Câte schimbări minunate îl așteaptă în viitor!

Richard stă cu spatele spre capul de duș, recunoscător pentru căldura, presiunea și atingerea apei pe piele, unul dintre puținele momente ale zilei în care încă se mai bucură că are un corp fizic. Urinează. De data asta nu mai face mizerie. Dincolo de perdeaua dușului, Bill freacă o cantitate serioasă de șampon în palmele lui cu mănuși de latex.

— Hai să-ți vedem capul acela minunat.

Bill este chel și recunoaște că este gelos pe părul negru, ondulat și cu fir gros al lui Richard. Richard recunoaște că este gelos pe neuronii motori sănătoși și mușchii puternici ai lui Bill. Puțin mai înalt decât Bill, Richard se apleacă, oferindu-și podoaba capilară de parcă ar urma să fie încoronat. Bill îi șamponează părul lui Richard, iar acesta zâmbește cu ochii închiși, cufundându-se într-un sentiment nou descoperit de plăcere carnală. Pentru Richard, masajul capilar este o experiență hedonistă care se apropie de Nirvana, cam la fel de plăcut senzual precum o felație. Dacă Bill ar fi fost o

femeie atractivă, Richard este sigur că ar fi putut ajunge la orgasm doar de la un masaj capilar. Își concentrează toate problemele nerezolvate și agonizante pe care le-a avut începând cu dușul de ieri, în satisfacția sublimă pe care Bill i-o oferă în timp ce-i masează scalpul cu unghiile, îi scarpină vârful capului și face mișcări circulare în dreptul tâmplelor.

Masajul se termină și Richard întredeschide ochii. Apa sare dincolo de perdeaua trasă și spuma ajunge pe fruntea lui Bill. Acesta trage perdeaua și continuă. Îi masează capul lui Richard mai mult decât era necesar pentru a-i curăța părul. Din nou, Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Bill!

Termină, și Richard se clătește. Bill pune gel de duș pe un burete, iar Richard se retrage de sub apa care curge din duș, pentru a fi spălat, întâi pe fața corpului, apoi pe spate. În timp ce-l spală pe Richard cu buretele plin de spumă, Bill cântă „They Say It's Wonderful" din *Annie Get Your Gun*.

Fluieratul și cântatul îl înnebunesc pe Richard. Bill este un obsedat de Broadway și un fanatic al serilor de karaoke. În fiecare dimineață, scoate câte o amestecătură de melodii din toate perioadele de Broadway, de la *Porgy și Bess* până la *Oklahoma!*, *Regele Leu* și *Hamilton*. Richard se încadrează cu mândrie la capătul celălalt al spectrului muzical. Adoră pianul clasic, notele care evocă emoții puternice, fiecare compoziție fără cuvinte care traduce un destin interpretat în mod personal. A-l asculta pe Schumann este ca și cum ar privi operele lui Picasso sau ar respira același aer cu Dumnezeu. A-l asculta pe Bill făcându-i serenade cu melodiile de pe Broadway e ca și cum i-ar înfige în ochi o furculiță înmuiată în oțet.

Dar Richard nu i-a zis lui Bill de dezgustul lui pentru Broadway. Se gândește că nu este înțelept să-l jignească pe omul care-i spală penisul. Așa că îndură tăcut toate

amestecăturile care îl scot din minți. S-a gândit să-l roage pe Bill să pună melodii din lista lui muzicală. Astfel, s-ar putea bucura de baie și de îmbrăcat pe piesele de Bach, *Variațiunile Goldberg*, fanteziile de Schumann și preludiile de Chopin. Iar acestea nu au nici versuri, deci Bill ar tăcea din gură.

Dar Richard nu poate suporta. Nu poate suporta să asculte aceste opere de artă ale marilor compozitori, melodiile rulând prin circuitele antrenate ale minții lui, dar care nu vor mai fi niciodată executate de degetele sale. Agonia extraordinară de a asculta muzica pe care o iubește, dar pe care nu o mai poate cânta niciodată, este mult mai dureroasă decât piesa „Everything's Coming Up Roses" reprodusă de Bill. Așa că-i tolerează cântatul. Într-un milion de feluri, a trăi cu SLA înseamnă a exersa arta Zen.

Bill oprește apa și îl șterge pe Richard cu un prosop. Cei doi bărbați se mută lângă chiuvetă. Bill îi pune cremă de ras pe față lui Richard și i-o întinde pe obraji, bărbie, gât și deasupra buzei de sus. Bill nu mai cântă după ce ia lama în mână. Richard se uită în ochii căprui ai lui Bill în timp ce acesta este atent la fiecare trăsătură a feței lui. Bill respiră pe nas profund, sonor, și, de parcă respirația ar avea propria ei atracție gravitațională, Richard descoperă că inspirația și expirația lui se sicronizează cu a lui Bill. După ce Bill termină, îi șterge fața lui Richard cu un prosop ud, fierbinte.

— Arăți obosit, zice Richard.

— Am fost la karaoke aseară. Am stat până târziu.

— Cu cineva special?

Bill ezită.

— Nu.

— Cu cineva ne-special?

— O să te anunț când Ryan Gosling își dă seama că eu sunt persoana potrivită pentru el.

Bill îi pune gel pe păr și-l piaptănă pe Richard.

— Norocosule! Uite ce păr ai!

— Aha, dintre noi doi, eu sunt norocosul.

Richard aude sunetul monoton al vocii sale, încă străină pentru el, fiecare ultimă silabă a unui cuvânt sângerând în prima silabă a cuvântului următor, fiecare cuvânt fiind ca o notă repetată la nesfârșit. Re-re-re-re-re-re. Fiecare frază reprezintă aceeași melodie. Este imnul și cântecul de leagăn al SLA, hitul numărul unu.

— Nu o să primești nicio picătură de milă din partea mea, frumosule. Deschide!

Bill îl spală pe dinți cu o periuță electrică și apoi îi șterge buzele cu un prosop ud, dar rece de data asta. Ultima etapă din ritualul lor de dimineață este masajul brațelor. Bill începe cu brațul drept. Pune cremă pe umăr, biceps, cot, antebraț și mână, degetele puternice ale lui Bill alunecând pe pielea lui Richard, masându-i puternic mușchii abandonați. La fel ca în cazul șamponului, se simte minunat să fie atins.

Brațul lui drept și mâna sunt moleșite și acceptă pasiv tot ce face Bill. Acesta trage de fiecare deget. Îi ține brațul — cotul într-o mână și încheietura în cealaltă — și îi rotește ușor umărul, cu mișcări circulare înainte și înapoi, mișcându-i apoi articulația blocată. Îi ridică brațul deasupra capului, masându-i pielea cu degetele, strângându-l de la încheietură până la subraț, încercând să reducă edemul care îi afectează mâna. Degetele lui moi arată ca niște cârnați din cauza fluidului care i se scurge din venele bolnave și se adună în mâini.

Richard privește acest exercițiu oarecum detașat, de parcă degetele și brațul îi aparțin altcuiva. Și totuși simte în cel mai mic detaliu tot ce face Bill. Fiecare atingere îi

amintește că brațele sale nu sunt desprinse complet de corp. Deși căile eferente sunt distruse pentru totdeauna, brațele sale încă sunt conectate la sistemul nervos, iar semnalele pentru durere, presiune, temperatură și atingere sunt absolut intacte. Asta este oarecum liniștitor.

Bill trece la brațul stâng. Chiar dacă ambele brațe sunt paralizate complet, acestea arată și se comportă total diferit. În timp ce brațul drept este hipoton, ca o adunătură de tăiței moi făcuți din piele și oase, brațul stâng este rigid, cu degetele blocate într-o gheară deformată. Spasmele din brațul stâng se împotrivesc atingerii lui Bill într-o nesupunere rebelă. Bill trebuie să muncească din greu pentru a roti brațul și pentru a îndrepta fiecare deget înțepenit. Richard încearcă să le comande degetelor neascultătoare să se relaxeze. Dar nu are nicio putere asupra lor.

Odată ce au terminat în baie, merg în dormitor, la dulapurile cu haine. Bill știe cum sunt așezate. Îi alege lenjeria intimă, șosetele, blugii și o bluză gri, toate aprobate de Richard. Apoi Bill îl îmbracă așa cum face un părinte cu un copil, o fată cu păpușa preferată sau un asistent social cu un bărbat bolnav de SLA.

Bill scoate o pereche de mocasini vechi din dulap și Richard se încalță cu ei, încălzindu-și picioarele. La final, Bill îi pune lui Richard de gât șnurul de care este agățat iPhone-ul, de parcă i-ar oferi o medalie olimpică, agață conectorul Bluetooth de gulerul cămășii și îi lipește *sticker*-ul de la *Head Mouse* pe vârful nasului. Gata. Richard se uită în oglindă. Bill a făcut o treabă bună, ca întotdeauna. Richard este îmbrăcat și gata să iasă din casă, de parcă ar avea unde să se ducă sau de parcă ar mai fi așteptat în altă parte decât la spital. Făcând excepție de brațele care atârnă într-un mod morbid, de burta care iese în evidență, de fața extrem de

trasă și de *sticker*-ul absurd de pe nas, încă se mai recunoaște în oglindă. Se întreabă dacă la un moment dat o s-o mai facă.

Merg spre bucătărie. Bill deschide ușa frigiderului, acel seif impenetrabil, cu o ușurință incredibilă și începe să scoată ingredientele pentru *smoothie*-urile de dimineață. Rețeta preferată a lui Richard este cea cu unt de arahide, banane, iaurt și lapte integral, cu puțină pudră de proteine, semințe de in, citalopram și glicopirolat. Ediția specială de azi o să includă și laxative. Mmmm... delicios!

Richard se uită pe fereastra de la sufragerie. După haina de iarnă a lui Bill și pălăria și mănușile acestuia, știe că este frig afară, deși ziua pare însorită și prietenoasă. Se uită la birou, la bibliotecă, la televizor, la pian — toate sunt la fel ca de dimineață, ca ieri, ca alaltăieri, ca acum o lună.

— Cred că după ce pleci, o să merg la plimbare.

Bill deschide capacul blenderului și se uită lung și serios la Richard. Nu a mai ieșit singur din casă de când i-a paralizat și mâna stângă.

— Aș fi mai liniștit dacă ai aștepta-o pe Melanie.

Melanie vine la 13:30, la trei ore după ce pleacă Bill. Richard urăște faptul că are nevoie de permisiunea asistentului ca să iasă din propria lui casă, dar nu are de ales. Dacă Bill încuie ușa după ce pleacă, Richard este captiv în apartament, mormântul lui de viu.

— O să fiu bine. Lasă ușa deschisă.

— Cum rămâne cu ușa de la intrarea în bloc?

— Am numerele de telefon ale vecinilor. O să-mi deschidă cineva.

— Cine este acasă?

— Beverly Haffmans ar trebui să fie pe-aici.

Bill se apropie de Richard și se apleacă spre telefonul care îi atârnă pe piept.

— Lansează comanda vocală, zice Bill rar și clar. Apeleaz-o pe Beverly Haffmans.

Se aude în difuzor cum sună telefonul.

— Salut!

— Salut, Beverly, sunt Bill Swain, asistentul social al lui Richard Evans, vecinul tău.

— A, salut! E totul în ordine?

— Da, totul este bine. O să iasă la o plimbare în această dimineață. Ești acasă ca să-i deschizi ușa blocului când se întoarce?

— A, da. O să fiu aici. Pot să-l ajut.

— Bine, super. Mulțumesc, Beverly. La revedere!

Bill se întoarce la blender și decojește o banană.

— Tot nu-mi place. Dacă nu ar fi trebuit să plec la următorul pacient, aș fi mers cu tine. Sigur nu poți să o aștepți pe Melanie?

— M-am săturat să stau aici. Încă mai pot merge. O să fiu bine.

— Dar să porți proteza.

— Bine.

Bill face patru *smoothie*-uri fără să cânte, semn că nu este mulțumit cu acest plan. Richard rămâne și el tăcut, îngrijorat că o conversație l-ar putea încuraja pe Bill să-și exprime gândurile și l-ar convinge apoi să se răzgândească. Bill pune câte un pai în fiecare băutură, apoi iese din bucătărie.

Richard se apropie de blat, se apleacă deasupra paharului, apucă paiul cu gura și bea *smoothie*-ul încet, dar hotărât. Îi era așa de foame! Chiar dacă aceste băuturi sunt groase și sățioase, nu sunt deloc satisfăcătoare. Ce n-ar da să mestece o friptură! Sau măcar o bucată de pâine prăjită.

Bill se întoarce cu proteza pentru picior, cu o haină de iarnă, pălărie și mănuși, și le pune în fața lui Richard.

Obișnuit cu acest ritual, Richard ridică piciorul drept fără a avea vreo direcție. În timp ce-i ține piciorul pentru a-l stabiliza, Bill îi scoate pantoful, fixează orteza pe gleznă și pe picior, peste șosetă, apoi îi pune pantoful la loc. În continuare, îi pune haina pe el, scoate iPhone-ul afară peste fermoar, fixează conectorul Bluetooth pe gulerul hainei, îi pune pălăria pe cap și mănușile în mâinile lipsite de viață.

— Pun cheia de la clădire în buzunarul din dreapta al hainei, în caz că Beverly nu răspunde. Așa, vei putea să rogi pe cineva să-ți deschidă ușa, bine?

Richard dă din cap că da, știind că nu o să fie necesar.

— Bine, prietene.

Bill se îmbracă și el.

— Ești pregătit. Tot nu-mi place această idee. Sigur nu vrei să-ți găsesc ceva de vizionat pe Netflix?

— Nu. Vreau să ies de-aici. Știu că trebuie să pleci. Dar mai stai să beau și eu un *smoothie*.

Îl termină în timp ce Bill își pune pălăria și mănușile.

— Bine, hai să vedem.

Bill deschide ușa și o lasă așa. Richard coboară atent și conștiincios, vrând să-i demonstreze lui Bill, care coboară cu spatele, în fața lui, și care cel mai probabil îi evaluează competența fiecărui pas, că este perfect capabil să meargă singur. Trec prin hol, Bill deschide ușa clădirii și ies afară.

Aerul este rece și înțepător, dar este curat și răcoritor, categoric cu adevărat vital față de aerul închis pe care Richard l-a respirat pentru prea mult timp în casă. Inspiră adânc și oftează în timp ce expiră. Se uită la traficul din jur — oamenii mergând pe trotuar și în parc, un cărucior pentru bebeluș, un biciclist, un câine, o veveriță. Zâmbește. Este printre cei vii din nou.

Bill îl bate pe spate.

— O să fii bine. Ne vedem mâine-dimineață, Ricardo.

— Mulțumesc, William.

Înainte să-și vadă de drum, Richard îl urmărește pe Bill în timp ce acesta merge grăbit pe stradă, un înger spre următoarea baie, dormitor și bucătărie, spre cineva bolnav de MS, cancer sau Alzheimer, pentru a-l spăla pe dinți și organele genitale, pentru a-l masa, îmbrăca și hrăni, cântându-le tuturor melodii și unora permițându-le să facă ce vor, atâta timp cât mai pot.

Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Bill!

Capitolul 12

La trei străzi de casă, Richard trece pe poarta Grădinii publice și este deja epuizat. Când stă în picioare sau merge din dormitor în sufragerie, își simte picioarele încă zdravene, capabile și receptive, normale. Acasă, se poate convinge că SLA îl afectează doar de la talie în sus. Poate o să înapoieze scaunul acela cu rotile hidos de 27 000 dolari, care nu a fost acoperit de asigurare. Dar în apartamentul lui de o sută treizeci de metri pătrați, cu un dormitor, nu își solicită mult cvadricepșii, bicepșii femurali și gambele.

La trei străzi de la scara blocului, unde l-a lăsat Bill, este leșinat. Picioarele s-au transformat în saci de nisip, oasele s-au umplut cu pietre, imposibil de grele, iar el nu are energia necesară să le miște. Se simte șubred și când stă. Trebuie să se așeze. După curba de după statuia lui George Washington călare pe calul lui, Richard ochește cea mai apropiată bancă și încearcă să estimeze câți pași sunt până acolo. Consideră că ar fi în jur de treizeci și se gândește serios dacă poate să ajungă.

Nu este normal. Nu este normal ca o plimbare de trei străzi să epuizeze un bărbat de patruzeci și cinci de ani, cât pe ce să fie învins de cei treizeci de pași cât mai are până la

destinație. Nu poate nega asta. SLA s-a infiltrat în neuronii motori care-i hrănesc mușchii picioarelor, iar plimbarea de trei străzi este mușuroiul patetic suficient de mare pentru a demasca această invazie sinistră. Își imaginează rezistența corpului său la acest atac, războiul molecular în lupta cu SLA care are loc în fiecare joncțiune neuromusculară, o armată invizibilă, depășită numeric și ca armament, cu misiunea de a lupta împotriva acestui inamic subtil atâta timp cât poate rezista. Armata ține piept dușmanului când Richard este acasă, dar când trebuie să delege jumătate din soldați în misiunea de a merge prin Grădina publică, rezistența se compromite, SLA avansează, iar inamicul preia controlul. Armatele lui cheamă înapoi trupele. Este nevoie de toți soldații în tranșee. Gata cu plimbarea!

Dar nu renunță și fiecare pas este o pedeapsă istovitoare. Aude în minte vocile lui Bill, Kathy DeVillo și pe-a neurologului său, certându-l. Este periculos pentru el să mai meargă când este așa de obosit. Începe să meargă șchiopătat. Picioarele-i sunt obosite și este îngrijorat mai ales să nu și le târască și să se împiedice în degete în trotuarul neregulat, și să cadă. Neputând să-și atenueze căderea cu brațele sau cu palmele, orice lovitură este un potențial traumatism cranian, os rupt și o vizită la camera de gardă.

Mai are șase metri până la destinație și rămâne repede fără combustibil și speranță. Acum își simte picioarele și grele, și șubrede, două turnuri de cuburi de lemn, care se clatină și amenință să se prăbușească sub el la fiecare pas. Sângele îi curge repede prin vene, năvălind prin compartimentele inimii, și îl imploră să se grăbească și să ajungă la bancă înainte să cadă. Se uită în jur. Numără cinci oameni suficient de aproape pentru a-l auzi dacă o să strige, dar

aceștia ar putea la fel de bine să fie în Timbuktu, pentru că el nu o să le ceară niciodată ajutorul acestor străini.

Și nici tatălui său sau fraților din New Hampshire, nici fiicei lui din Chicago. Și nu-l poate striga nici pe Trevor care este în New York sau pe membrii echipei medicale de la Mass General sau pe Bill care este undeva, cu următorul lui pacient. Este singur în Grădina publică. Este singur în casa lui. Este singur în SLA. Și deodată este copleșitor de îngrozit.

Abia poate respira, dar frica este cea care îl sufocă, nu SLA. Fiecare respirație pare să alimenteze teroarea care se clădește, de parcă acum sângele lui transportă panică în loc de oxigen. Frica îi strânge tot corpul ca-ntr-o menghină, o cușcă în jurul plămânilor, mai paralizantă decât boala, și nu se poate mișca. Respirând greu, trebuie să continue să meargă dacă vrea să ajungă la bancă. Găsește o încurajare, o declarație a misiunii. *Mergi înainte!* Face pași mici, respiră încet. Ochii lui sunt lipiți de bancă, iar când este suficient de aproape, se apleacă în față, forțându-și picioarele să meargă înainte. Banca sau căzătura. *Mergi înainte! Mergi înainte!*

Încă doi pași căzniți și aterizează cu fața pe bancă. Obrazul, umărul și șoldul din partea dreaptă deja îi zvâcnesc. Până dimineață o să aibă vânătăi, iar Bill o să-i ceară explicații. Se îndreaptă și stă victorios, dar nu se simte deloc ca un câștigător. Frica îngrozitoare îi iese din sistem și îl lasă zguduit, epuizat, în stare de alertă. Se uită înapoi la aleea pe care a mers și dincolo de poarta grădinii. Puțin peste trei străzi și un lung drum spre casă. Prea mulți pași de estimat. Prea mulți pași, punct.

În cel mai rău caz, va sta două ore pe bancă. Melanie îl va suna la 13:30 și va veni după el. Dar speră ca lucrurile să meargă mai bine de atât. Mereu a sperat asta. Se va odihni pentru un timp, sperând că mușchii își vor recăpăta forța

de care au nevoie, iar el își va găsi curajul necesar pentru a merge acasă singur.

Grădina nu este aglomerată în această perioadă a anului. Vede câteva rațe pe lac, dar lebedele și bărcile în formă de lebede nu mai sunt aici. Nici turiști nu mai sunt. Persoanele care trec pe lângă el sunt din Boston: un tânăr asiatic, cel mai probabil student, cocoșat, cărând un rucsac mai mare decât el; o femeie în adidași, cu o haină imensă de iarnă, neagră, și cu o umbrelă mare, tot neagră, privește în jos — Richard se uită la cerul senin, nedumerit —, o corporatistă își ține doar cu două degete hainele luate de la curățătorie, iar vântul bate folia de plastic cu care acestea sunt acoperite de parcă ar fi o velă, poșeta îi sare de pe șold într-un ritm regulat la fiecare pas făcut cu piciorul stâng și tocurile lovesc asfaltul în măsura de doi timpi, semn că a întârziat undeva; un italian scund, cu stomacul foarte bombat, trăncăne la telefon cu un accent puternic de Boston și, în timp ce merge, se fălește cu pantofii lui scumpi de piele.

Majoritatea oamenilor care trec pe lângă Richard sunt singuri, cu fața inexpresivă și cu cabluri albe atârnându-le de urechi, de parcă ar fi niște roboți alimentați de dispozitivele pe care le au la ei. Nu se uită nimeni la el. Dar nu pentru că l-ar vedea și ar întoarce privirea. Nici măcar nu observă că este acolo. Face parte din decor, la fel de neinteresant precum banca pe care stă.

O vrabie curajoasă se așază pe banca de lemn, la doar câțiva centimetri de el, și își înclină capul când într-o parte, când în alta. Privirile li se întâlnesc, apoi vrabia sare pe pământ. Ciugulește ceva și pleacă.

Toate vietățile sunt în mișcare, se duc undeva, vorbesc, merg, ciugulesc, zboară, fac ceva. Viața nu este un organism static. Cu fiecare zi care trece, el este mai încet, mai

închis, mai letargic. Mai puțin în mișcare. Mai puțin în viață. Devine un tablou cu natură moartă, bidimensional, alunecând inevitabil în dimensiunea alternativă a celor bolnavi și pe moarte.

O femeie trece pe lângă el. Ceva la ea îi amintește de Karina în urmă cu douăzeci de ani. Părul ei lung și eșarfa mov. A cunoscut-o pe Karina la cursul de Tehnică al lui Sherman Leiper. Deși o remarcase încă din prima zi, i-a luat aproape un semestru ca să vorbească cu ea. Proaspăt ieșit de pe băncile liceului din New Hampshire, nu avea experiență cu fetele. Când era adolescent, tatăl lui îi discredita mereu masculinitatea prin remarci ironice evidente și comentarii răutăcioase spuse în șoaptă. Într-o casă și într-un oraș în care predominau sportivii, un băiat care adora să gâdile clapele era văzut ca fiind lipsit de bărbăție și categoric neimpresionant. Deja repudiat de tatăl și frații lui, și de băieții din clasă, nu putea risca să adauge la asta și mai multă respingere din partea lui Jenny, Stacey sau oricare altă fată drăguță de care îi plăcea. În schimb, și-a concentrat sentimentele personale de iubire neîmpărtășită pe cântatul la pian. Și-a devotat atenția pianului în detrimentul fetelor și și-a izolat inima tânără pentru a nu fi rănită, judecată ca fiind ciudată, deplasată sau insuficient de bună, prefăcându-se că nu-i pasă de părerile celorlalți.

La Curtis, muzica era la putere, nu atletismul. Toate fetele de acolo erau atrase de muzică și chiar mai mult, de muzicieni. Ca o sămânță care așteaptă solul potrivit și razele de soare, încrederea lui Richard în preajma fetelor a înflorit la Curtis.

La primul curs de Tehnică, Karina purta o eșarfă mov în jurul părului ei șaten și lung. Își amintește ochii ei mari și verzi și pielea palidă, buzele pline care-i distrăgeau atenția

de la curs în timp ce-și imagina cât de moi ar fi dacă le-ar săruta. Apoi Karina a vorbit, întrebată de Sherman Leiper. Nu-și amintește ce a întrebat-o, dar încă mai ține minte sunetul vocii ei cu acel accent polon, engleza ei perfect de fermecătoare. Stătea acolo captivat, fascinat, excitat, gelos că nu era el cel care vorbea cu ea. Vocea ei era o melodie de sunete și intonații exotice, un cântec pe care el voia să-l învețe.

Adora melodia vocii ei, dar ceea ce l-a determinat să se îndrăgostească de ea a fost neînfricarea ei. La optsprezece ani, plecase din țara ei, își lăsase în urmă familia, limba maternă, tot ce era familiar pentru ea. Deși povestea lui era mai puțin dramatică, a simțit că aveau ceva în comun. Aveau o independență comună, sentimentul de a nu se mai întoarce înapoi și acela că muzica era singura lor speranță, că totul depindea de educația lor. Curtis a fost calea lui Richard către libertate și împlinire, și a găsit-o și pe Karina pe aceeași cale, mergând amândoi pas la pas, ea ținându-l de mână, zâmbind lângă el. Pasiunea lor comună pentru muzica lui Chopin și Schumann s-a transformat în pasiunea unuia pentru celălalt. Relația lor de la Curtis a fost năvalnică și intensă, își consumau zilele și nopțile la cursuri, lecții, studiu și sex.

Richard oftează în timp ce-i revin amintiri amare din colțurile întunecate ale minții, transformându-se în imagini vii. Este surprins că le-a luat atât să apară. Este greu pentru el să-și amintească de momentele fericite alături de Karina, fără ca cele neplăcute să nu intre în centrul atenției. La bine și la rău. Binele și răul — elemente insolubile, numere prime, uleiul și apa. Amintirile bune și rele alături de Karina nu se amestecă, nu se echilibrează, nu se neutralizează și nici nu se anulează reciproc, iar el este condamnat să le păstreze pe toate intacte.

Clipuri video din stocul lui de memorie — prima întâlnire la cafea în holul facultății, prima dată când au făcut sex, ultima dată când au făcut sex, când o privea în timp ce cânta la pian sau, mai bine zis, când simțea că ea cânta la pian, ochii ei verzi care îl iubeau când și-a luat prima pauză lungă de la concertele alături de Orchestra Cleveland, ochii ei verzi care îl urau la cină după ce s-au mutat la Boston, dimineața în care s-a născut Grace, operația Karinei, ziua în care toate speranțele i s-au năruit — și prea multe emoții năvălesc. Este fericit, îndrăgostit, trădat, cu inima frântă, copleșit de dorință, dezgust, furie, regret. Trebuie să se elibereze prin râs, plâns sau strigăte sau toate trei, iar asta nu ar fi o problemă dacă s-ar afla acasă, și nu pe o bancă, în Grădina publică. Trecătorii vor crede că este nebun. Chiar se simte puțin nebun.

Trebuie să și-o scoată pe Karina din minte. O să meargă înapoi acasă. Mersul o să-i consume energia psihică și concentrarea.

Stă lângă statuia lui George Washington când laxativele își fac efectul. Intestinul gros este brăzdat de crampe masive, urmate de o presiune urgentă, trenul de marfă întârziat de cinci zile intră în stație chiar acum. Durerea și frica de a-și pierde controlul îl țintuiesc în loc, și Richard nu poate să se miște. Dar trebuie. Este la trei străzi distanță de casă.

Câțiva pași înainte și aerul rece simțit peste transpirația de pe frunte îl fac să se simtă asudat, bolnav, pe cale să leșine. Nu o să reușească. Dar trebuie. Recurge la încurajarea de mai devreme. *Mergi înainte!* Cinci zile de reziduuri stagnante sunt acum în mișcare, insistând să fie evacuate, iar efortul de a merge combinat cu efortul de a se abține îi provoacă lacrimi. *Mergi înainte! Mergi înainte!*

Prin voință pură și un fel de miracol, ajunge la ușa clădirii. Nevoia cronică de a defeca este acum la apogeu, peristaltismul fecalelor și apei frământându-l în interior, apăsând în jos. Nu se va mai putea ține mult timp.

Își îndeasă bărbia în piept și-și adună toate forțele pentru a și le concentra în voce.

— Lansează comanda vocală. Apeleaz-o pe Beverly Haffmans.

Telefonul sună continuu.

— Salut, sunt Beverly Haffmans. Vă rog să lăsați un mesaj după bip.

— Beverly, sunt Richard Evans, vecinul tău. Sunt la ușa de la intrarea în bloc. Ești acolo? Deschide ușa dacă primești acest mesaj. Te rog. Trebuie să intru... Încheie apelul.

La naiba! Unde s-a dus? Sună la interfonul ei cu bărbia. Nu răspunde nimeni. Nu știe ce ar putea face și o apelează din nou. Telefonul sună o dată și intră căsuța vocală.

— Încheie apelul.

Se abține să nu facă pe el și îi promite corpului că o să se elibereze când o să ajungă acasă. Nu-și poate da jos pantalonii singur, dar măcar o să facă pe el în intimitatea băii lui. Acum că este pe scara de la intrarea în bloc, nu se mai ascunde. Intestinele lui și-au pierdut răbdarea și liniștea și Richard jură că poate simți presiunea până în ochi.

Nu are unde să se ducă. Toaletele publice nu sunt o opțiune. Nu are mâini. Ar suna la urgențe, umilința mai mică dintre cele două posibile. Stai! Își amintește de celălalt vecin.

— Lansează comanda vocală. Apelează-l pe Peter Dickson.

Telefonul sună de două ori.

— Peter la telefon.

— Salut, Peter, sunt Richard Evans, vecinul tău. Ești acasă?

— Nu, sunt la New York. Cu ce te pot ajuta?

— Cu nimic, lasă, mulțumesc.

— E totul în ordine?

— Dap. Trebuie să închid.

Încheie apelul.

Își amintește de cheia din buzunar. Este chiar în buzunar, dar el nu o poate lua. Se întoarce spre stradă pentru a găsi ajutoare. O tânără aleargă pe trotuar și se apropie de scara de la intrarea în bloc.

— Scuzați-mă! strigă el din capătul scărilor, fără să poată coborî suficient de repede pentru a o prinde și fără să poată face semne cu mâna.

Fata îl observă. Slavă Domnului! Își scoate o cască și încetinește pasul.

— Mă puteți ajuta să scoateți cheia din buzunar și să-mi deschideți ușa de la intrare?

Se întunecă la față, speriată.

— Scuze, zice repede și fuge fără să se uite înapoi.

— Stați! Vă rog!

Tânăra practic a zburat pe stradă. Își imaginează cum arată și cum îi sună vocea — cu fruntea transpirată și lovită; cu brațele atârnate; cu trunchiul aplecat; cu vocea monotonă și înfiorătoare. Și el ar fugi de el.

Nu mai este nimeni pe trotuar, pe partea pe care se află el, iar vocea îi este prea slabă pentru a fi auzită de persoana pe care o vede în parc plimbându-și câinele. Se uită la telefon. Este 12:20, mai mult de o oră până vine Melanie. Nu o să reușească. Poate cei de la asistență pot să trimită pe altcineva imediat. Da!

Activează comanda vocală de pe telefon. Un val de durere și presiune îl lovește, forțându-l să se îndoaie de la mijloc. Știe că asta este ultima lui șansă. Abia mai poate vorbi.

— Apelează Caring Health.

Sună de trei ori.

— Salut!

— Sunt Richard Evans. Puteți trimite pe cineva acum? Nu o pot aștepta pe Melanie. Este o urgență.

— Richard? Sunt Karina.

Ce? Cum? Vocea lui prost articulată, bâlbâită, monotonă și care abia se aude. Caring Health. Karina.

— Scuze, eu... Eu...

— Sunt în oraș. Ajung la tine în cinci minute.

Capitolul 13

— Te rog, lasă-mă aici și gata! Melanie o să vină la unu jumătate.

— Taci!

În pauza care urmează, ultimele contraziceri ale fricii lor comune cedează. Sunt în baia lui Richard. Ar putea să-l lase acolo. Dar dintr-un motiv pe care nu-l înțelege încă, nu va face asta, așa că nu merită discutat.

Scoate de pe gulerul lui un dispozitiv numit BlueAnt, ridică telefonul și i-l ia de la gât, apoi le pune pe amândouă pe blatul de la oglindă. Apoi îi desface haina de iarnă, eliberând duhoarea prinsă până atunci sub straturile cochiliei exterioare rezistente la intemperii. Își acoperă nasul și gura cu mâna, o apărătoare extrem de ineficientă împotriva mirosului nociv care saturează rapid aerul din încăpere.

Își amintește de o după-amiază de vară când Grace avea doi ani. Înarmată cu intenția inocentă de a găsi un scaun de plajă în mașină, a deschis portbagajul și a fost lovită de duhoarea de putreziciune, violentă a unui scutec plin cu fecale, copt la douăzeci și șapte de grade timp de mai multe zile. Mirosul emanat de Richard acum este

similar, dar mult mai nociv. Își ia mâna de la față, și așa nu avea niciun efect, și îi vine să vomite.

Din reflex, ar vrea să inspire adânc ca de fiecare dată când încearcă ceva dureros sau înspăimântător — primele note din *Variațiunile Goldberg*, de Bach, din concertul de acum un milion de ani; când a împins în timpul contracțiilor care au adus-o pe lume pe Grace; când a răspuns astăzi la telefon, știind că este Richard — dar se gândește mai bine. În cazul de față, a respira adânc înseamnă a inhala și mai mult din această hazna aerosolizată. În schimb, își ridică puloverul și îl agață de nas, creând o mască, și respiră scurt și cu frică prin fibrele țesute.

Se uită în sus și, din greșeală, îi întâlnește privirea lui Richard. Obrajii lui proaspăt bărbieriți sunt uzi de lacrimi neatinse, iar ochii, formidabili din punctul ei de vedere, se supun privirii ei, umiliți, cerându-și scuze, cu o expresie atât de necaracteristică lui, încât Karina nu-și poate întoarce privirea. Richard închide ochii și îi ține așa, pentru că nu suportă să fie văzut în asemenea situație, și Karina este recunoscătoare pentru perdeaua dintre ei, care-l împiedică să vadă lacrimile din ochii ei.

I se întâmplă să fie sensibilizată de muzică, în special de cea live — intensitatea notelor, o venerație copleșitoare a măiestriei din fața ei, tristețea din povestea melodiei — dar nu plânge niciodată pentru că vede pe cineva plângând. Crescută în timpul opresiunii ruse, a văzut lucruri pentru care merită să plângi o viață întreagă, încă dinainte de a fi destul de mare ca să se lege singură la șireturi. A învățat de la o vârstă fragedă să se prefacă a nu fi deranjată de nimic și să-și rețină lacrimile de compasiune cu o mare ușurință. Privea fără nicio lacrimă copiii mici și sfrijiți care stăteau la coadă la pâine, unde se afla și ea conștiincioasă două

ore pe zi, după ce pleca de la școală; pe domnul Nowak, care locuia peste stradă și a fost târât la închisoare în fața soției lui isterice și a celor șase copii care plângeau, pentru că a furat un cap de porc de la ferma unui vecin; pe mama ei care plângea în timp ce Karina își făcea bagajul să plece pentru șase luni în Elveția, să lucreze ca bonă, știind că acele șase luni erau o minciună, iar postul de bonă era o scuză plauzibilă pentru a obține pașaportul, un bilet doar dus către o școală din America, astfel fiind posibil să nu-și mai vadă niciodată fiica.

Așa că o enervează faptul că lacrimile lui Richard i-au deschis o portiță. Tușește, încercând să-și alunge lacrimile, concentrându-și atenția la treaba pe care o are acum. Îi desface nasturii de la blugi, apoi trage fermoarul, apucă de talia pantalonilor și a lenjeriei intime și, cu o smucitură, le trage în jos.

Avusese nevoie de mai mult de cinci minute să ajungă la Richard. Era la doar un kilometru și jumătate distanță când o sunase el, dar îi luase mai mult timp să parcheze mașina. O parte din fecalele lichide s-au scurs pe picioare și s-au uscat deja, părul ieșindu-i la suprafață precum firele de iarbă prin pământul arid. O altă parte substanțială este în lenjeria intimă, iar restul este lipit de fund și de testicule precum glazura de tort. Mai mult decât ar fi fost dispusă să îndure.

— Bine, poți să stai într-un picior?

— Sunt prea obosit. Nu vreau să cad.

— Ține-te de umerii mei.

— Nu pot.

— Bine. Uite, sprijină-te de peretele din spatele tău.

Îl ține bine de talia goală, iar el se dă înapoi câțiva pași până ajunge să se sprijine de perete. Ea se așază pe vine în fața lui.

— Ridică piciorul!

Îi atinge fluierul piciorului cu palma. Cum era deja descălțat de pantofi, Karina îi scoate pantalonii și boxerii de pe un picior. În timpul acestei operațiuni, îi atinge piciorul de hainele murdare, și acum tot piciorul lui este mânjit cu fecale. O bucată din acestea cade din boxeri pe podeaua din baie. Peretele alb din spate a fost vopsit în maro de fundul lui. Doamne!

— Celălalt picior!

Ridică piciorul drept și Karina îi scoate pantalonii și boxerii de tot. Își privește mâinile, apoi își dorește să nu fi făcut asta — fecalele lui Richard sunt pe degetul ei mare de la mâna dreaptă, pe articulații, sub unghiile proaspăt date cu ojă, presate sub cuticulele proaspăt împinse la baza unghiei. Masca făcută din pulover i-a căzut, dar nu vrea să-și atingă hainele cu mâinile contaminate, așa că nu o mai pune la loc. Duhoarea, mizeria, mâinile ei. Se strâmbă dezgustată.

— Îmi pare rău, zice el.

Nu se poate opri acum să se curețe, altfel nu va mai fi în stare să termine. Trebuie să continue.

— Ridică piciorul!

Îi scoate șoseta stângă, apoi pe cea dreaptă. Se ridică, îi apucă puloverul și încearcă să i-l scoată, dar brațele lui nu cooperează și rămân blocate, ca un puzzle pe care ea nu poate să-l rezolve.

— Trebuie să scoți câte o mână pe rând, zice Richard.

Ea se chinuie să-i scoată mâna stângă prin mânecă, apoi pe dreapta, apoi capul. Acum este dezbrăcat total, mânjit cu fecale, lacrimi și rușine.

Karina deschide dușul. Richard intră. Karina ia buretele de pe marginea căzii și îl îmbibă în săpun lichid.

— E suficient. Melanie poate face restul.

— Taci!

În timp ce-l spală, îi atinge umerii, pieptul și abdomenul și își dă seama că, deși mult mai slab decât își amintește, acesta este corpul lui Richard gol în fața ei, corpul pe care l-a iubit, sărutat, îmbrățișat, răsfățat, supt, cu care a făcut sex, pe care apoi l-a evitat, disprețuit, respins, blestemat, urât. Un meniu detaliat de amintiri și sentimente legate de acest corp îi trece prin minte, deși este deplasat în această situație. Îl refuză, ignorând trecutul legat de corpul lui, concentrându-se la treaba impersonală din fața ei. Buretele, mizeria, săpunul, piciorul, apa, penisul, mai mult săpun, testiculele, buretele, celălalt picior.

Într-un final, apa care curge de pe el este curată. Îl lasă acolo, merge la bucătărie, ia un sac de gunoi și se întoarce. Găsește un petic curat de pantaloni, îi apucă cu două degete ca și cum ar avea o pensetă și îi pune în sacul de gunoi. Face la fel cu șosetele, boxerii și cămașa, apoi leagă sacul, pentru a izola mirosul. Chiar dacă este sigură că de data asta nu a atins fecalele, se simte murdară din nou. Se spală pe mâini la chiuvetă de două ori, cu apa atât de fierbinte cât poate suporta.

Se întoarce la duș și oprește apa. Richard iese din cadă, iar ea îl șterge cu un prosop curat. Apoi merg tăcuți în dormitor. Fără a cere indicații, Karina îi găsește hainele și îl îmbracă.

Gata! A terminat. Acum se uită unul la celălalt.

— Ce rahat! zice Karina.

Richard râde. Karina nu a intenționat să fie amuzantă, dar are prea multă adrenalină pentru a sta serioasă și începe și ea să râdă. Râd tare, zgomotos, în hohote, și această eliberare este benefică. A trecut mult timp de când nu a găsit ceva amuzant în același timp cu Richard.

— O să stau până ajunge Melanie, zice ea, dându-și seama că este aproape 13:30.

— Bine.

Îl urmează pe Richard în sufragerie și se așază lângă el pe canapea. Acesta pornește televizorul apăsând pe telecomanda lipită de podea. Schimbă câteva canale și îl oprește pentru că nu găsește nimic interesant. Stau unul lângă altul tăcuți, așteptând-o pe Melanie, iar lipsa conversației sau a oricărei activități trece dincolo de inconfortabil, fiind parcă mai penibilă decât situația din baie.

— Și ce făceai în Boston?

— Am avut o programare la medic.

— Aha!

Richard nu întreabă de ce sau dacă este bine. Karina nu îl condamnă. Este mai bine să rămână închisă Cutia Pandorei.

— Tocmai ieșeam din parcare când ai sunat.

Fusese la controlul anual la ginecologie și nu va mai trece pe acolo decât la anul. Care erau șansele ca ea să fie la mai puțin de doi kilometri de el și disponibilă să vină, când el a sunat-o? Se uită prin cameră — pianul, scaunul cu rotile, biroul și scaunul, televizorul și masa de cafea. Se uită la el.

— Cât stă Melanie cu tine?

— Cam o oră.

— Mai vine cineva să te ajute?

— Vine cineva de dimineață, de obicei Bill, pentru o oră și jumătate. Apoi o altă persoană seara, pentru a mă ajuta cu cina și cu pregătirile pentru culcare.

— Deci cam patru ore pe zi.

— Da, cam așa.

Karina se gândește la cele aproximativ douăsprezece ore când Richard stă singur, fără niciun ajutor, și la problemele

pe care le-ar putea avea. Dacă o să cadă? Dacă îi este foame? Dacă se îneacă? Dacă face pe el în fața clădirii și nu poate intra în casă?

— Ai nevoie de mai mult ajutor.

— Știu. Dar nu mai muncesc. Nu-mi permit.

Karina se gândește la scări și la scaunul cu rotile. Situația este de neconceput.

— Trebuie să vinzi casa asta.

— Agentul meu imobiliar zice că cer prea mult pe ea, dar nu vreau să scad prețul, pentru că o să pierd bani. Dar presupun că nu contează. Am o ipotecă uriașă. Nu o să primesc destui bani cash.

Karina nu vrea să-i spună că scopul de a se muta de aici ar fi acela de a locui undeva fără scări, nu de a face bani. Îi cunoaște tatăl și frații. Tatăl nu l-ar ajuta, iar frații nu au posibilități. Păcat că mama lui nu este în viață. Ea ar fi fost aici pentru el. Agentul lui este în New York.

— Ai o iubită?

— Nu.

— Nu poți continua așa.

Nu este exact aceeași replică pe care i-a spus-o și când i-a cerut divorțul, doar că atunci se referea la *ea* și nu la *el*? Ea își mușcă buzele, încercând să se abțină să nu zică ce-i trece prin cap, sperând că acest moment va trece, că Melanie va intra pe ușă și va prelua această conversație și că nu va fi nevoie ca ea să vorbească mai departe.

Se uită la Richard, el dă din cap, iar ea nu știe dacă acesta este de acord cu ce a zis sau cu ce gândește ea, crezând brusc că îi poate citi gândurile. Asta e o nebunie. Karina nu poate face asta. Nu poate spune ce este pe punctul de a spune. Trebuie să fie masochistă, idioată, nebună. Elise

i-ar spune cu siguranță că este nebună. Nu poate schimba trecutul cu ce se simte obligată să spună.

Chiar când e cât pe ce să fie cuprinsă de panică, este învăluită de un sentiment de calm care o echilibrează în interior, și își dă seama că nu contează dacă o spune sau nu. Oftează. Se uită la Richard și la brațele lui lipsite de viață, la scaunul cu rotile și la pian, și totul pare predestinat — acest moment, toată această zi, întreaga ei viață —, parcă știa că urmează să spună asta încă dinainte să se nască.

— Trebuie să te întorci acasă.

— Știu.

Capitolul 14

Nu există felicitări Hallmark cu personaje cu ochii mari și naivi sau citate inspiraționale care să sărbătorească momentul în care un bărbat se mută înapoi cu fosta lui soție. De opt zile, Richard locuiește pe Walnut Street, 450, casa în care a trăit alături de Karina și Grace timp de treisprezece ani, casa pe care a părăsit-o când s-a despărțit de Karina, în urmă cu trei ani, casa pe care i-a cedat-o Karinei gratis în actele de divorț. Mai exact, acum locuiește în vechea cameră de oaspeți, noul lui dormitor de la parter.

Practic vorbind, mutarea a fost floare la ureche. În afară de haine și produsele de îngrijire personală, a trebuit să-și mai ia cu el doar computerul, televizorul, blenderul și scaunul cu rotile. A lăsat restul în urmă pentru ca agenta lui imobiliară să le folosească pentru evaluarea apartamentului. Aceasta zice că pianul dă bine, îi ajută pe potențialii cumpărători să-și imagineze o viață culturală aici, mai ales când o să afle al cui a fost și că vine la pachet cu apartamentul. A fost încântată când a dispărut scaunul cu rotile din peisaj. Cu o experiență de treizeci și doi de ani în imobiliare, aceasta zice că nimic nu strică mai mult feng shui-ul unei locuințe decât un scaun cu rotile electric.

Și-a lăsat în urmă și patul matrimonial, pentru că terapeutul lui l-a convins că aceasta este ocazia perfectă pentru a comanda patul de spital de care are nevoie. Mușchii abdominali slăbiți plus lipsa brațelor înseamnă un efort inuman de a se ridica dintr-un pat drept. Nu i-a convenit să fie de acord cu asta, dar trebuie să recunoască faptul că doarme mult mai bine în patul de spital, cu spatele ridicat la șaizeci de grade, decât proptit în două sau trei perne în patul lui orizontal Posturepedic, și este mult mai ușor să se ridice fără ajutor.

Vorbind din punct de vedere emoțional, schimbarea a fost echivalentul unui uragan de gradul 5. Când plecase din această casă, departe de Karina și de problemele nerezolvate dintre ei, fusese ca o victorie plină de glorie să înceapă de la zero în propriul lui apartament din Boston, de parcă ar fi câștigat marele premiu sau fusese eliberat din închisoare sau îi fusese permis să termine facultatea chiar dacă picase ani la rând la un curs obligatoriu. Își amintește de acele dimineți singur, momentul minunat de după trezire când își dădea seama că ea nu era lângă el și nicăieri în casă. Se simțea ușurat, revitalizat, cu zece ani mai tânăr. Și uite-l acum, înapoi sub același acoperiș, demoralizat, patetic, slăbit, pe moarte.

Noul pat este pus pe locul în care fusese pianul. Unde obișnuia să fie pasiunea lui, iubirea lui, viața lui. Acum, cel mai probabil, în afara cazului în care Karina sună la urgențe, acesta este locul în care va muri. Încearcă să-și ignore patul morții, dar nu are cum să-l evite. Chiar și atunci când nu doarme sau când nu stă pe el, când se află la birou sau se uită la televizor din scaunul ergonomic, îl simte aproape, așteptându-l.

Este recunoscător că locuiește la casă și că nu mai trebuie să înfrunte trei scări sau o ușă încuiată dacă vrea să

meargă la plimbare. Poate deschide și închide ușa de la garaj prin comanda vocală din aplicația de pe telefon, iar Karina ține ușa dintre garaj și hol deschisă. Astfel, Richard poate veni sau pleca fără să aibă nevoie de cheie sau de planuri alternative.

Există totuși și o parte mai puțin bună. În Boston, putea să meargă oriunde, fără să-l cunoască sau să-l vadă nimeni. Aici îl știu toți vecinii. În ciuda zâmbetelor binevoitoare, îmbrățișărilor și conversațiilor, ar fi vrut să iasă afară și să fie singur, neobservat. Nu vrea să fie văzut așa.

Scaunul cu rotile este pus într-un colț în spatele garajului și, din fericire, nu se vede de-afară. Când va avea nevoie de el, vor trebui să facă schimbări. Karina presupune că acesta are loc pe ușa de la intrare, dar nu a verificat. Și-a petrecut nenumărate ore singur, în sufrageria lui, stând în fața acelui scaun, ca și cum s-ar fi holbat unul la altul, și a reținut mărimea și forma dușmanului său. A fost de ajuns să arunce o privire înspre ușa de la intrare pentru a declara că nu o să se potrivească. Sunt douăsprezece trepte până la intrarea în casă. Vor fi nevoiți fie să lărgească ușa dintre garaj și hol, fie să construiască o rampă. Probabil că rampa va fi mai ieftină. Asta sau un flacon de pastile.

Richard este la computer, scriind cea de-a șaptea scrisoare către tatăl său, pe care nu o va trimite. Nu le-a trimis nici pe celelalte șase. Sunt toate salvate, dar netrimise. Salvate pentru ce? Pentru când? Pentru mai târziu. Acest mai târziu, care obișnuia să reprezinte un timp indefinit în viitorul lui infinit, a căpătat conceptul de ceva aflat în imediata apropiere, de când a primit diagnosticul. După ce i s-a spus, în urmă cu un an, că suferă de o boală care vine la pachet cu o speranță de viață de trei ani, mai târziu a devenit chiar acum. Totuși, pentru el, în mod ciudat,

timpul este și comprimat, și dilatat. Într-o zi, poate să pară o săptămână până la prânz, apoi poate să treacă într-un minut până seara.

Păstrează aceste scrisori pentru când va fi pe patul de moarte? Pentru funeralii? Oare o să vină tatăl lui? Tatăl pe care el și-l dorește ar fi devastat dacă ar citi că fiul lui suferă de SLA. Ar renunța la tot și ar veni să stea cu el, ajutându-l cu ce are nevoie, considerându-l un campion până în ultimul moment. Dar tatăl pe care îl are s-ar putea nici să nu răspundă, de aceea probabil că Richard nu se poate hotărî să trimită mesajele. Poate că o să printeze scrisorile, o să le facă sul, o să le bage în sticle și o să le arunce în portul Boston, pentru ca un alt tată să le găsească. Poate o să le șteargă.

Folosește un *Head Mouse* ca să scrie la calculator. O cameră fixată pe ecranul laptopului detectează *sticker*-ul lipit pe vârful nasului și cursorul se mută unde indică el cu fața. Când această tehnologie a fost lansată pe piață, instrucțiunile indicau ca *stiker*-ul să fie lipit pe frunte, de aici îi vine și numele. Dar majoritatea oamenilor îl poartă pe puntea ochelarilor sau, ca Richard, pe nas.

Ușa de la vechea cameră de oaspeți/noul lui dormitor este lăsată intenționat deschisă, o privare de intimitate acceptată în schimbul posibilității de a intra și de a ieși fără a fi nevoie să o cheme pe Karina. Este ca spațiul special prin care ies câinii din casă. Se simte ca un animal în cușcă. Un porc în țarc. Un fost soț în vechea cameră de oaspeți.

Cu toate că poate veni și pleca oricând, majoritatea timpului se limitează să stea în camera lui, de frică să nu calce pe vreo mină de teren ascunsă sub podelele casei și să răscolească una dintre multele probleme nerezolvate pe care le are cu Karina. Iar în compania privată a biroului său, televizorului și patului de spital, poate uneori uita că trăiește

sub același acoperiș cu fosta lui soție și că se află în grija ei. Deși se simte ușurat știind că aceasta se află prin preajmă în caz că are nevoie de ajutor, nu prea este dispus să o cheme.

Îi este foame. Îl va aștepta pe următorul asistent social să vină și să-i facă un *smoothie*. Îi este frig și ar vrea încă o pătură. Încearcă să se gândească la ceva cald. Trebuie să meargă la toaletă și va trebui să fie șters. Nu contează că a trecut deja printr-o situație mult mai gravă cu Karina, în acea zi funestă și umilitoare, când stătea în apartamentul lui. O să se mai țină.

I-a pierdut pe Melanie, pe Kevin și pe ceilalți asistenți sociali când s-a mutat, din cauza zonei. Aceștia mergeau doar la clienții din orașul Boston. Totuși, Bill a reușit prin metodele lui magice să rămână cu Richard, deși acum acesta locuia la paisprezece kilometri depărtare de raza lui de lucru. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Bill!

Cum ușa este deschisă, Richard poate să-l audă pe elevul Karinei cântând la pian în camera alăturată. Cântă groaznic. Lasă baltă scrisoarea neterminată către tatăl său și se duce să tragă cu ochiul. Este o fată, o adolescentă. Nici nu stă bine la pian, are gâtul și umerii lăsați în față și în jos. Karina ar trebui să o corecteze. Îi ia un minut să-și dea seama că piesa pe care fata o măcelărește este *Nocturna nr. 2 în mi bemol major* de Chopin. Cântă prost și fără inspirație, cu multe aproximări și opriri, iar Richard agonizează la fiecare ezitare care lasă fraza muzicală neterminată și o imploră nerăbdător, în șoaptă, ca în continuare să apese pe nota corectă. Pentru ca lucrurile să stea și mai prost, aceasta tot uită de bemol. Este clar că fata nu și-a studiat piesa acasă, singură, săptămâna trecută. Dacă ar fi el profesorul, ar trimite-o acasă fără să termine lecția.

Se întoarce la birou, dar este obosit de *Head Mouse*. Schimbă metoda și folosește un pix pentru a apăsa tastele cu gura, dar așa este și mai chinuitor și renunță definitiv. În schimb, mai ia o gură din *milkshake*-ul rămas de la prânz. Nu prea îi place. Nu are gust și este prea calcaros, probabil o conservă Ensure. Noul asistent social de la prânz, Kensia, i l-a lăsat pe birou. Mai ia o gură. Categoric este din conservă și nu unul dintre acele elixire proaspete cu gust minunat preparate de Bill. Dar îi este foame și are nevoie de calorii, iar Karina este ocupată și Bill va veni abia de dimineață, așa că se conformează.

Aceasta este noua lui mantră pentru *milkshake*-urile fără gust ale Kensiei și pentru toate celelalte aspecte ale bolii. Nu mai poate cânta niciodată la pian, dar trebuie să asculte un elev groaznic care măcelărește o capodoperă în camera alăturată. Îndură toate astea! Nu este în siguranță dacă locuiește singur, așa că este nevoit să se mute înapoi în vechea lui casă, cu fosta soție, cu care nu este în cele mai bune relații. Îndură toate astea! Nasul îl mănâncă tot mai tare cu fiecare secundă, dar dacă se scarpină frecându-se de marginea biroului, de perete sau de pilotă, riscă să-și dezlipească *sticker*-ul pentru *Head Mouse* și să nu mai poată să folosească computerul fără pixul din gură, până când va veni următorul asistent social. Îndură toate astea.

Se întoarce la scaunul lui și se uită pe fereastră, ascultând vag lecția de pian prin ușa deschisă. Așa cum fac de obicei gândurile lui când rămân prea mult neocupate, se aventurează pe tărâmul întrebărilor „de ce?". De ce s-a îmbolnăvit el de SLA? De ce el? Se tot gândește la aceste aspecte, deja familiare, cercetând din toate punctele de vedere, nu pentru a-și plânge de milă, ci pentru a găsi

răspunsuri științifice. Dar rămâne mereu o căutare fără răspuns.

Zece la sută din cazurile de SLA au cauze genetice. Pentru ca boala lui SLA să fie ereditară, ar fi trebuit ca unul dintre părinții lui să fi suferit de ea. Tatăl lui este în viață și sănătos, din câte știe el, și probabil că va ajunge la o sută de ani. Mama lui a murit de cancer cervical la vârsta de patruzeci și cinci de ani, așa că presupune că ea ar fi putut avea această mutație și ar fi suferit de SLA, dacă ar mai fi trăit. Dar a eliminat această posibilitate la câteva secunde după ce s-a gândit la ea prima dată, la puțin timp după ce a fost diagnosticat. În primul rând, ar fi fost prea ciudat și nemilos să fi suferit și de cancer cervical, *și* de SLA. În al doilea rând, și ceva mai realist, părinții mamei lui, bunica și bunicul, au murit pe la optzeci de ani. Amândoi de accidente vasculare cerebrale, dacă-și amintește corect. Fără SLA. Deci boala nu a venit de la mama lui.

Cinci până la zece procente din cazurile de SLA provin din familie, provocate de adunarea unor mutații genetice. ADN-ul conspiră. Fără screeningul genetic, metoda rapidă și murdară de a verifica dacă SLA provine din familie este să se testeze două rude de sânge. Nu există SLA în nicio parte a arborelui genealogic al familiei lui Richard. El este singurul măr stricat, putrezind pe o creangă uscată. Deci nu are SLA din familie. Acesta este singurul aspect pozitiv din șirul de întrebări „de ce?", pentru că înseamnă că Grace va fi ferită de acest monstru. Sau cel puțin la fel de ferită ca restul lumii.

Forma lui de SLA este sporadică, provocată de altceva în afară de ADN-ul moștenit sau de ceva în plus la acesta. Trebuie să se fi expus la ceva sau să fi făcut ceva care să provoace boala. Dar ce? De ce i s-a întâmplat asta lui? Nu este medic veterinar și nici nu a fumat vreodată. Ambele aspecte,

din motive pe care nu le înțelege nimeni, cresc șansele ca o persoană să dezvolte SLA. A fost otrăvit cu plumb, cu mercur sau a fost expus la radiații care au dus la asta? A suferit de boala Lyme fără să fi fost diagnosticat? Este posibil ca Lyme să provoace SLA? Nu există probe științifice care să ateste aceste ipoteze.

A fost prea sedentar? Poate prea multe ore de stat pe scaun la pian provoacă SLA. Își imaginează plăcuțele de avertizare din viitor, puse pe pianele Steinway. AVERTIZAREA NEUROLOGULUI: CÂNTATUL LA PIAN POATE PROVOCA SLA. Evident, nu era asta.

A crescut în anii șaptezeci și optzeci, când alimentele procesate erau în vogă. Poate SLA a fost provocat de consumul prea mare de conservanți chimici, aditivi sau zahărină. Poate a fost din cauza unui deficit alimentar, poate i-a lipsit vreo vitamină vitală la o anumită vârstă. În 1977, aproape că a mâncat doar parizer și Doritos și a băut doar sucuri Tang. Oare de aceea suferă de SLA? A băut prea multe pahare de suc instant Kool-Aid? A mâncat prea multe sendvișuri precongelate, prăjituri prefabricate și boluri de cereale colorate Lucky Charms?

Poate SLA este provocat de o boală cu transmitere sexuală, un virus neidentificat încă. Dacă ești virgin, ești în siguranță?

Cine se îmbolnăvește de SLA? Luând în considerare ce a văzut la clinică, răspunsul este: oricine. A văzut bolnavi un student la medicină de douăzeci și cinci de ani, un fost agent din forțele navale de șaizeci și cinci de ani, un lucrător social, un artist, un arhitect, un triatlonist, un antreprenor, bărbați și femei, negri, evrei, japonezi, latino. Această boală nu face deloc discriminare. Nu suferă de bigotism, alergii sau fetișuri. SLA este un ucigaș aleatoriu.

De ce se îmbolnăvește de SLA un pianist de patruzeci și cinci de ani? De ce nu? Aude vocea mamei lui în minte: *Nu răspunde la o întrebare cu altă întrebare.* Dar acesta este singurul răspuns pe care îl găsește.

Abia când melodia de la pian din camera cealaltă s-a oprit, Richard și-a dat seama că avea dinții încleștați. Doamne, cum poate Karina să suporte asta? Muzica începe din nou, dar de data asta cântă Karina, arătându-i elevei cum trebuie să sune această capodoperă și ce este posibil să faci cu aceleași note. Aceasta cântă frumos, muzica e ca o pătură moale care-l calmează. Se ridică și merge la ușă ca să audă mai bine.

De ce a renunțat Karina să cânte la pian? Nu se pune că predă lecții de jumătate de oră copiilor. De ce a renunțat la cariera de pianistă? Ca de obicei, atunci când se gândește la acest „de ce?", se preface că nu știe deja răspunsul. Spre deosebire de întrebările legate de SLA, aceasta are cel puțin un răspuns valabil, unul pe care el nu l-a acceptat niciodată cu voce tare.

Ca studenți, ea era incontestabil mai talentată și mai competentă din punct de vedere tehnic decât el și ar fi putut rămâne în continuare cea mai bună, ar fi putut avea cariera lui și chiar mai mult, dar ea a abandonat pianul clasic pentru improvizații de jazz. Pentru el, a fost sfâșietor, dezgustător chiar, să vadă cum un asemenea talent dat de Dumnezeu a luat-o în direcția greșită și s-a irosit neapreciat. Ce-i drept, este mai mult decât părtinitor, dar, pentru el, Mozart, Bach și Chopin sunt zei, iar sonatele, fanteziile, studiile și concertele lor sunt capodopere ce transcend timpul, fiecare notă fiind de o strălucire divină. Pentru a le cânta pe o scenă internațională ai nevoie de educație, talent, pasiune, precizie tehnică și nenumărate ore de exersare disciplinată.

Puțini oameni de pe planetă pot face asta. Karina era unul dintre ei. Pentru el, jazzul este neordonat, de neînțeles, de neascultat, cântat în baruri de amatori needucați, și nu a înțeles niciodată cum de a atras-o pe Karina.

Lăsând la o parte preferința lui snoabă pentru muzica clasică, alegerea ei pentru jazz a fost o decizie nefastă și el i-a spus asta de multe ori, ceea ce probabil a legat-o și mai mult de acest gen. Dacă o carieră stabilă, bine plătită și respectabilă în pian clasic reprezintă un efort marginal, atunci o viață sustenabilă din jazz este echivalentă cu obținerea unui job pe lună. Singura șansă pe care o are un interpret de jazz este să cânte alături de cei mai buni, să-și dezvolte, să-și cultive și să-și eleveze tehnica lângă muzicienii de elită talentați pentru aceste lucruri rare. Karina trebuia să fie acolo unde erau acești muzicieni — în New Orleans, New York, Paris sau Berlin.

După Curtis, el și Karina trăiseră la New York. Ea cânta în mod regulat cu un saxofonist și baterist fenomenali la Village Vanguard, unde primeau extrem de puțini bani, dar ea era fericită. Era începutul a ceva real și posibil, amândoi simțeau asta. Cine știe ce ar fi devenit ea, dacă nu s-ar fi mutat?

În schimb, au plecat la Boston, pentru că el a acceptat o ofertă mult râvnită de a preda la Conservatorul New England, un post pe care i l-a prezentat Karinei ca fiind necesar pentru cariera lui și care s-a dovedit a nu fi chiar esențial, de vreme ce l-a abandonat doi ani mai târziu pentru o viață plină de turnee. Știa că mutarea la Boston a însemnat o frână în evoluția Karinei și că avea să o îndepărteze de visul vieții ei, dar Richard nu a recunoscut niciodată asta. Și știa acest lucru nu doar acum, privind în trecut, ci din momentul în care se aflau în tren, din stația Penn

spre Back Bay din Boston. Dar nu a spus nimic. Acum își dă seama că acesta a fost probabil cel mai egoist lucru pe care-l făcuse vreodată.

Până în urmă cu opt zile.

Dar aceea nu a fost singura ei șansă. După ce el a început turneele, cântând mereu cu altă orchestră simfonică, în alt oraș, în fiecare săptămână, în fiecare lună, ani la rând, el și-a dorit să se mute și i-a spus Karinei lucrul ăsta. El ar fi putut locui în orice oraș, New York, New Orleans, Boston, unde ar fi vrut ea. Karina a ales Walnut Street, 450, într-o suburbie la paisprezece kilometri de Boston. Nu o să înțeleagă niciodată de ce și-a făcut asta. Poate că neînfricatei Karina i se făcuse frică. Poate că atunci lui Richard a început să nu-i mai placă de ea.

Karina schimbă melodia și cântă *Rondo alla Turca*, de Mozart. El o ascultă cântând, amintindu-și cât de remarcabilă este ea, și alegerile pe care le-au făcut și cele pe care nu le-au făcut și unde i-au adus — Richard în camera lui cu SLA și Karina în sufragerie dând lecții unei prostănace —, și notele vesele ale lui Mozart devin brusc întunecate și sinistre. Este cuprins de furie, nu una logică sau trecătoare, ci una adânc înrădăcinată și otrăvitoare.

De ce le predă acestor amărâți elevi de liceu, când ar trebui să fie o muziciană venerată, de clasă mondială? Cât câștigă — 50, 100 de dolari pe oră? Are patru lecții de jumătate de oră pe zi? Cum o să trăiască așa?

Slavă Domnului că banii pentru studiile lui Grace sunt deja în bancă, dar micile economii pe care le mai are se duc repede. Se urăște pentru că nu are asigurare pentru dizabilitate pe termen lung sau pe viață. Dar nu a lucrat pentru o companie care să ofere asemenea beneficii. Compania era el, iar el era relativ tânăr și sănătos și avea o eternitate

la dispoziție pentru a câștiga destui bani pentru stilul lui de viață. Cel mai întunecat scenariu pe care și l-ar fi putut imagina era să se rănească la mâini și să nu mai poată cânta. Dar în cazul acesta destul de improbabil, ar fi predat, ar fi mers în turnee pentru a ține prelegeri, ar fi acceptat un post la o școală. Ar fi avut destule opțiuni. Dar nu s-a gândit niciodată la posibilitatea de a avea nevoie de asigurare. A presupus că nu o să i se întâmple nimic rău. Cu siguranță, nu ceva catastrofal. Și acum uită-te la ei. Două catastrofe în viață.

Chiar și după atâtea minciuni și trădări, el tot este devastat că ea a renunțat la un talent atât de rar, venit de la Dumnezeu, pentru pianul clasic, în favoarea jazzului, și nici măcar în acest domeniu nu reușise. Mintea îi trimite semnale să-și încleștеze pumnii. Furia i se amestecă cu neputința.

Nu este doar vina lui.

Ea îl învinovățește pentru tot.

Dar ea a mințit.

Ea ar spune că el o trădase primul.

Deși în ultimele ore i-a fost frig și ar fi vrut o pătură, acum s-a înfierbântat. Transpirația îi udă cămașa la subsuorile paralizate. Se simte zdruncinat, deranjat, de parcă trebuie să se așeze sau să iasă din casă, dar în loc de asta stă înțepenit în ușa deschisă.

Karina se oprește din cântat și acum este rândul elevei să cânte *Rondo alla Turca*. Interpretarea acesteia nu este nici frumoasă, nici senină. Îi amintește de Grace când avea cinci sau șase ani și citea pe silabe din povestea *Frog and Toad*, agonizând de câteva ori pe aceeași pagină, pierzând orice speranță de a înțelege textul, deoarece fiecare grăunte de atenție era îndreptat înspre efortul de a pronunța fiecare

literă în parte. O experiență lipsită de orice bucurie. Dar pe Grace o iubește. În schimb, pe elevă o urăște.

Nu ar trebui. Nu ar trebui s-o urască pe biata elevă. Dar este măcinat de o ură neagră și trebuie să o îndrepte către cineva. Alegerea ușoară ar fi SLA, dar boala nu are chip, voce sau inimă. Este greu să urăști ceva ce nu este uman.

O urăște pe Karina. Scuzele ei. Minciunile ei.

Se urăște pe el însuși. Egoismul său. Infidelitățile sale.

De ce se îmbolnăvește de SLA un pianist de patruzeci și cinci de ani? Poate are ceva de a face cu karma. Poate că SLA este răsplata pentru ceva ce a făcut, la fel de grav precum boala. Sau poate că e pentru ceva ce a făcut ea. Poate că SLA este pedeapsa pentru păcatele amândurora.

Sau, într-un mod ciudat, SLA este șansa lor de a-și repara greșelile. Dacă recunosc că au greșit și își cer iertare pentru durerea provocată unul altuia și sunt iertați, dacă vor îndrepta astfel răul karmic, poate va fi vindecat. Sau, dacă nu vindecat, poate se va însănătoși cumva. Pentru amândoi. Își dă seama că acest tip de curiozitate mistică este echivalentă cu dorințele puse pentru stelele căzătoare, cu ruga către Dumnezeu sau cu credința în profețiile Bilei magice 8.

Dar de ce să nu încerce?

Închide ușa cu piciorul. Nu mai suportă să asculte nicio secundă această lecție de pian jalnică. Și preferă să o urască în continuare pe Karina și să se urască pe el decât să răspundă la acel „de ce?".

Capitolul 15

Din scaunul lui rabatabil din cameră, Richard o aude pe Karina cântând „Baby, It's Cold Outside". A stat toată ziua în bucătărie pregătindu-se pentru Wigilia, cina tradițională polonă cu douăsprezece feluri de mâncare, servită în Ajunul Crăciunului, ziua ei preferată din an. A cântat și a gătit de dimineață întruna, hotărâtă să se bucure de această zi, chiar dacă nu i se alătură nimeni de pe Walnut Street, 450. Sau poate speră că veselia ei stăruitoare o să se împrăștie odată cu mirosurile aromate de ceapă, usturoi, ghimbir și aluat gătit, și o să-i contamineze și pe fiica ei și fostul soț.

Din câte știe el, Grace a ajutat-o mereu pe mama ei să gătească pentru Wigilia. Obișnuiau să poarte șorțuri roșii asortate. Grace era specialistă în *makowiec*, o somptuoasă ruladă cu semințe de mac. Erau o echipă adorabilă, cântând și vorbind în timp ce pregăteau acest festin special de la zero.

Dar nu și anul acesta.

Grace stă închisă în camera ei de când a intrat pe ușă în urmă cu două zile. A mormăit niște scuze care includeau oboseala, durerea de cap și nevoia de a citi. Din când în când, Richard aude apa curgând prin țevile de sus și astfel știe că Grace este în baia de deasupra lui. A coborât acum

câteva ore în bucătărie, fără să scoată un cuvânt, probabil a luat ceva de mâncat, apoi a fugit înapoi în peștera ei. Acum e șase seara și ea tot acolo este.

El și Karina s-au tot gândit la câte detalii să-i dea înainte să ajungă acasă în vacanța de Crăciun. Karina nu a vrut să-i afecteze studiile și să pice examenele finale, dar Richard nu a fost de acord să o cheme acasă fără să o avertizeze în niciun fel. Nu exista o alegere bună în cazul acesta. Așa că au făcut un compromis. Pentru că vocea Karinei nu sună ca o aplicație Siri turmentată, a sunat-o ea pe Grace și i-a dat o idee despre ce o așteaptă acasă.

Am vrut să-ți spun că tatăl tău locuiește din nou aici, acasă... Nu, nu suntem împreună. Avea nevoie de ajutor așa că stă aici pentru un timp... Nu sunt nebună... E bine. Vorbim despre asta când vii acasă.

Richard se tot gândește la șocul de pe chipul lui Grace când l-a văzut prima dată. A fost mai mult decât simplul disconfort de a-și vedea înapoi acasă tatăl divorțat și înstrăinat. Fie doar și atât, și ar fi fost suficient de șocant pentru Grace. Dar s-a adăugat și boala SLA — brațele căzute, atârnate și lipsite de viață; vocea tulbure și monotonă; trupul slab. El avusese la dispoziție un an pentru a se obișnui cu această transformare îngrozitoare. Se adaptează treptat la fiecare pierdere și la fiecare deformare, astfel că, atunci când se uită în oglindă sau își aude vocea, observă de obicei doar cea mai recentă schimbare. Procesează diferența de la nouăzeci și nouă la o sută și se adaptează. Nu este nevoit să o ia de la zero cu fiecare simptom nou, cu fiecare kilogram sau cu fiecare consoană pierdută. În mare, se vede și se aude tot pe el. Fiecare săptămână, o nouă normalitate.

Dar Grace nu l-a mai văzut dinainte să fie diagnosticat. A privit-o în timp ce aceasta procesa întreaga transformare,

de la zero la o sută, în mai puțin de o secundă, iar impactul copleșitor de pe fața ei l-a făcut să rămână fără suflu, îngrozit că el este sursa acestuia. Și-a întors privirea și a salutat forțat. Blocată și amuțită, le-a ascultat introducerea bine pusă la punct despre SLA. Apoi, fără să spună un cuvânt, s-a retras în camera ei.

Karina anunță că cina este gata. Richard iese din camera lui și apare și Grace în capătul sufrageriei, ca un iepure agitat, gata să o ia la fugă. Karina o cheamă în bucătărie. Rămas singur în sufragerie, Richard se așază în capul mesei, unde a stat de sărbători și cu ocazia petrecerilor timp de treisprezece ani, dar în loc să se simtă normal, i se pare ciudat, tulburător, greșit. Sufrageria este exact cum și-o amintește — aceeași masă de arțar și scaune cu huse ivorii, același candelabru de cristal, aceleași tacâmuri și veselă, același tablou pe perete, abstract, colorat verde și culoarea cuprului. Totul este la fel. Dar el este cât se poate de diferit. Este fost soț, bolnav de SLA, fost cântăreț la pian. În acest scaun este un clandestin, un musafir nepoftit, un figurant care și-a asumat rolul principal. Conform tradiției polone, Karina a pregătit un loc în plus la masă pentru un eventual musafir neașteptat, cineva care s-ar fi pierdut în noapte și ar fi avut nevoie de hrană. Richard se ridică și-și schimbă locul. Gata. Mult mai potrivit.

Karina și Grace intră și ies din sufragerie de câteva ori, aducând farfurii, platouri, boluri și linguri, în timp ce Richard le privește ca un rege neputincios. Masa se umple cu mirosuri, culori și amintiri. *Barszcz* — o supă de sfeclă astringentă, de un roșu-deschis. *Uszka* — paste mici în formă de ureche umplute cu ciuperci sotate. Piroști, varză călită, hering în smântână. În total, douăsprezece feluri. Un festin minunat dinaintea lui.

După ce se întoarce ultima oară din bucătărie, Karina se oprește, observând că Richard și-a schimbat locul. Nu obiectează și îi pune în mijlocul farfuriei un *milkshake* cu înghețată de vanilie. Se așază, spune o rugăciune, binecuvântându-i pentru anul viitor, rupe o bucată de pâine cu mâna, în loc să folosească un cuțit, apoi îi dă pâinea lui Grace. Aceasta nu o dă mai departe lui Richard. Karina și Grace încep să mănânce din această masă decadentă, iar Richard bea *shake*-ul cu paiul.

Deși încă mai poate mânca anumite preparate moi precum piure de cartofi și macaroane cu brânză, și cu siguranță ar fi capabil să mănânce din supa și pastele din această seară, Richard refuză să facă asta, pentru că nu suportă să fie hrănit. A încercat cu diferiți asistenți sociali. A purtat bavetă și a deschis gura mare. Asta l-a făcut să se simtă neajutorat, slăbit, infantil. A renunțat rapid și a schimbat aromele și texturile adorate, precum și preparatele preferate pentru care avea nevoie de furculițe și linguri, cu meniul limitat de supe de băut, *smoothie*-uri și *shake*-uri. Pierde controlul mușchilor, independenței, vieții lui. Atât cât mai poate, o să se hrănească singur.

Așa că bea *shake*-ul de vanilie cu paiul în timp ce le privește pe Grace și Karina cum iau cina de Wigilia în fața lui, enervat pe Karina că nu s-a gândit să-i pună supa de sfeclă într-un pahar cu un pai. Dar este prea încăpățânat și prea ofensat, în mod stupid, pentru a-i cere asta. În schimb, se resemnează cu priveliștea și sunetele pe care le scot ele în timp ce mănâncă — zgomotul produs de tacâmurile care se lovesc de veselă, Karina care soarbe supa din lingură, boluri aburinde date de la una la alta, Grace care mestecă cu gura deschisă. Întreaga experiență senzorială — fiecare moleculă festivă și interzisă a acesteia — îl dezgustă. Până

și Bing Crosby cântând „White Christmas" i se pare un afront personal.

Nu vorbește nimeni. În mod normal vorbăreață, Grace nu a scos un cuvânt. Întotdeauna și-a ascuns furia sau frica în tăcere. Mănâncă foarte repede, golindu-și farfuria de parcă ar participa la o cursă și ar vrea să câștige locul întâi. Termină de mâncat înainte ca Bing Crosby să termine melodia. Dă scaunul în spate, pune bolul de supă peste farfurie și se ridică, mergând spre bucătărie.

— Stai puțin, zice Karina. Nu-ți este permis să pleci de la masă.

— De ce nu? Am terminat.

— Nu ai mâncat *piernik,* și nici *makowiec.*

— Nu vreau *piernik,* și nici *makowiec.*

Lui Grace îi plac *piernik* și *makowiec.* Și lui Richard.

— Bine, atunci stai și ține-ne companie. Wigilia nu s-a terminat.

Grace se conformează și se așază, dar nu-și pune desert. Richard observă că s-a uitat la el repede, pe fugă, de parcă o privire mai lungă de un moment ar fi periculoasă. Una e să citești despre SLA pe internet, cum presupune că a făcut în ultimele două zile de când a stat în camera ei, și alta e să stai la masă cu această boală, despărțită de ea doar de o farfurie de *piernik* și două lumânări, să o vezi în realitate, în carne și oase, la tatăl tău.

— Ce ai făcut la examenele finale? întreabă Karina.

— Groaznic.

— O, nu, de ce?

— Nu am învățat pentru că am fost prea ocupată să citesc despre SLA.

Richard și Karina se uită unul la altul, uimiți.

— Dar cum...?

— Îmi spui că tata s-a mutat înapoi cu tine și nu-mi spui de ce? I-am trimis un mesaj lui Hannah Chu și i-am spus cât de ciudată e treaba asta și ea mi-a zis tot.

— Îmi pare rău, dragă...

— Deci Hannah Chu și cine mai știe cine aflaseră deja că tata suferă de SLA, și eu nu. Mă bucur că fac parte din această familie sau cum vrei să-i zici.

— Tocmai de aceea nu am vrut să-ți spunem înainte de examene.

— Dar asta nu s-a întâmplat peste noapte. De ce nu mi-ați spus mai devreme?

— N-am știut nici eu până de curând, zice Karina.

Știa din iulie, dacă nu chiar mai devreme. Mereu se dezvinovățește, mereu are dreptate, mereu este cea inocentă. Richard vrea să intervină la această minciună, să spună adevărul și să o expună de data aceasta pe Karina în fața lui Grace, dar vocea lui este prea înceată pentru a interveni, așa că renunță.

— Dar tu? întreabă Grace, adresându-se tatălui ei pentru prima dată. De ce nu mi-ai spus nimic?

A fost diagnosticat chiar înainte de Crăciun, anul trecut. Nu a vrut să-i strice sărbătorile cu vestea lui proastă. Apoi a intervenit negarea totală. Nu putea nici să șoptească acest adevăr, singur în apartamentul lui, unde nu-l auzea nimeni, dar să-i mai zică asta și unicului său copil. A continuat turneele, prefăcându-se că totul este în ordine, și i-a spus lui Trevor abia după trei luni. La puțin timp după aceea, a început să nu mai aibă putere în mâna dreaptă — fapt care i-a amenințat capacitatea de a cânta la pian, reputația și viața — iar concertele s-au încheiat. Totuși, nu și-a făcut publică boala. Trevor a ascuns-o pentru o vreme, sub

pretextul unei tendinite. Așa că la început nu i-a ascuns vestea lui Grace în mod personal.

Asta a fost mai târziu. I-a fost frică să-i mai dea încă un motiv pentru care ea să-l respingă atât de categoric, încât nu să nu mai aibă niciodată șansa să se împace. Înainte de SLA, nu avea nici cea mai mică idee cum să repare relația dintre ei și nici nu știa dacă e posibil. Recunoaște, îi era lene și credea că au destul timp. Iar acum suferă de SLA și nu au la dispoziție douăzeci de ani de terapie sau de viață ca să se împace, și tot nu știe cum să îndrepte situația. Nu a început bine.

— Am încercat de multe ori. Este greu. Aveai examene, apoi a urmat al doilea semestru din primul an de facultate. Nu am vrut să-ți stric această perioadă interesantă a vieții.

— Nu-ți face griji, nu o s-o strici.

Extrem de loială mamei sale, Grace l-a învinuit mereu pe Richard pentru nefericirea Karinei și pentru divorț. În timp ce stă în fața lui cu brațele încrucișate și ochii mari, Richard vede la Grace o furie în plus, pe care o avea, probabil, de ani de zile, dar pe care el nu a observat-o până acum. Trădare.

De câte ori o înșela pe Karina, o înșela și pe Grace. Își repetă această teorie în minte, mestecând-o ca pe o bucată proaspătă de gumă. Una este să fi ratat un meci de sâmbătă de al ei sau o cină de duminică sau seara decernării premiilor la școală pentru că avea un concert în Miami. Și alta este că a ratat aceste lucruri pentru că a ales să-și petreacă timpul în Miami cu o femeie al cărei nume nu și-l mai amintește. Lui Grace i-a lipsit prea mult tatăl în copilărie, iar în unele dintre acele zile sau nopți Richard era ocupat cu infidelitățile lui. Așa că din punctul acesta de vedere, a înșelat-o și pe Grace.

Se uită la fiica lui, care a semănat mereu foarte mult cu mama ei, cu ochii mari și verzi și părul de culoarea espresso-ului maroniu, și-i vede mânia în ochi, sfidarea în mandibula puternică și gura ca o armă. Se vede pe el pe chipul fiicei lui și îl doare inima. Niciunul dintre ei nu a avut tatăl pe care și l-a dorit.

— Și ce se va întâmpla în continuare? întreabă Grace.

Exceptând eventualele excursii în weekend și zilele libere, Grace nu va mai veni acasă până la sfârșitul lunii martie, asta dacă nu va merge la Daytona Beach, Key West sau oriunde s-or duce studenții în zilele astea pentru vacanța de primăvară. Mai sunt trei luni până atunci. Nenumărate schimbări depresive s-ar putea întâmpla în acest timp — ar putea avea nevoie de un tub de hrănire, de BiPAP, de un scaun cu rotile, de un tub trahial și ventilație invazivă, ar putea comunica prin priviri. Să sperăm că nu va muri.

— Nu știu.

Certitudinea finală și incertitudinea imediată a viitorului lui Richard, imaginabilul și inimaginabilul, stau toate în aer deasupra cinei de Wigilia. Nimeni nu zice nimic și nimeni nu mănâncă. Se termină și ultima melodie de pe albumul de Crăciun al lui Bing Crosby. În cameră este liniște. Richard examinează preparatele nemâncate de pe masă, mâncarea de alinare pe care Grace a refuzat-o, nevrând să fie alinată, cele douăsprezece feluri gătite de la zero de Karina singură, rețete moștenite de la părinți și bunici. Se concentrează pe *makowiec* rămasă neatinsă — o ruladă dulce cu semințe de mac, preferata lui — și decide să o încerce.

— Karina, îmi dai o gură sau două de *makowiec?*

La început, aceasta nu reacționează deloc, fața ei inexpresivă transmițând că nu a înțeles cererea lui. Richard nu-i

mai ceruse niciodată să-l hrănească. După ce-i procesează întrebarea, ochii i se umplu de teamă.

— Nu știu. Ai voie?

— Doar câteva bucățele mici. O să beau *milkshake* după ele. Nu este Wigilia fără *makowiec*.

Replica asta a convins-o. Karina are o slăbiciune pentru tradiție. Încă nesigură, taie o felie subțire de ruladă și o pune pe farfuria lui Richard. Apoi se așază pe scaunul gol de lângă el și stă cu fața la el. Ia o bucățică mică cu degetele arătător și mare, abia de mărimea unei boabe de porumb, și o ridică.

— Nu sunt o pasăre. O bucată adevărată, te rog.

Fiind tot neconvinsă, ia o furculiță nefolosită de la locul musafirului neașteptat și taie o bucată mică de ruladă. Îl privește pe Richard în ochi și îi pune ușor bucata de *makowiec* în gură.

Richard își lipește buzele și lasă rulada să stea pe limbă. Dacă papilele lui gustative ar putea plânge de fericire, ar face-o. Îi salivează gura, deci probabil că acestea chiar plâng. Rulada umedă, smântâna și untul, mierea dulce, aroma de lămâie, semințele crocante de mac. Mestecă. Mestecă! Nu-și amintește când a mestecat ultima dată. Probabil că a fost un covrig. Orice ar fi fost, nu a fost grozav. Această ruladă este divină, fiecare aromă și fiecare textură amestecându-se în gură ca într-o sărbătoare delicioasă.

Odată ce a transformat această bucată de rai într-o pastă lichidă care poate fi suptă printr-un pai ca un *smoothie*, începe să înghită cu grijă. Nicio problemă. Scoate limba ca un copil, pentru a arăta că a înghițit.

Ridică din sprâncene și arată cu capul înspre platou. Karina mai ia o bucată cu furculița. Richard deschide gura și ea îl hrănește. Se privesc în ochi în timp ce mestecă, Karina

vrând să detecteze dacă e vreo problemă, iar Richard asigurând-o tăcut că este bine.

Înghite și acea bucată și cere alta. În timp ce mestecă, se uită în ochii verzi și stăruitori ai Karinei, și nu vede jena și mila crunte de care se temea atunci când se gândea să fie hrănit de ea. În schimb, între ei au loc o intimitate blândă și un moment liniștit de tandrețe la care nu se aștepta. După ultima bucată, ea îl șterge la gură cu un șervețel și el se simte recunoscător, nu rușinat. Karina zâmbește. Richard își dorește să nu fi refuzat să fie hrănit în urmă cu multe luni și își imaginează toate preparatele delicioase masticabile și momentele minunate la care a renunțat, când se înecă.

Poate a devenit prea încrezător. Poate a fost distras de legătura neașteptată pe care a avut-o cu Karina. A transferat neatent bucata de ruladă în spatele gurii înainte să fie complet mestecată și a declanșat reflexul de înghițire înainte să fie pregătit. Nu știe dacă înainte s-a panicat și asta a provocat problema sau dacă întâi rulada a alunecat pe calea greșită și apoi el s-a panicat, dar are o bucată lipicioasă de *makowiec* blocată pe căile aeriene și nu poate respira.

Mai rău, pentru că mușchii lui abdominali și diafragma sunt slăbite, nu poate tuși ca un om normal pentru a elimina mâncarea de acolo. Are ochii bulbucați și nu clipește, iar Karina se holbează la rândul ei, îngrozită, nemișcată, paralizată. Richard își încordează toți mușchii și toate venele de la gât, încercând disperat să tușească, să respire, să strige după ajutor, dar se sufocă în tăcere.

— Mamă! strigă Grace, făcând-o pe aceasta să reacționeze.

Karina începe să-l bată pe spate cu podul palmei, de parcă Richard ar fi o tobă. Nu funcționează. Richard vede bucata de ruladă pe jumătate mestecată ca un dop de beton

în traheea lui. Se uită peste masă la Grace care pare confuză și speriată, cu ochii în lacrimi.

Karina schimbă tactica. Stă în picioare în spatele scaunului, își pune brațele în jurul lui și îl strânge cu mișcări rapide de partea moale de sub stern, între oasele cutiei toracice. Își înfige pumnii în abdomenul lui în mod repetat. Bucata de *m*akowiec nu vrea să se miște. Richard se străduiește și se străduiește să o ajute, dar nu poate tuși cu o forță reală. I se învârte capul. Imaginea lui Grace și întreaga încăpere se încețoșează. Karina îl strigă pe nume, iar el știe că ea este acolo, strângându-l din ce în ce mai tare din spatele scaunului, dar parcă o aude din depărtare.

Poate așa se va termina totul. Poate asta se va întâmpla în continuare.

Capitolul 16

Karina desface dopul de plastic MIC-KEY care se află pe pielea lui Richard, la aproximativ cinci centimetri deasupra buricului, atașează un tub scurt și începe să apese pe pistonul unei seringi de cincizeci de mililitri, administrându-i astfel 500 de mililitri de Liquid Gold în următoarea jumătate de oră, direct în stomac, aceasta fiind a cincea și ultima lui „masă" pe ziua de astăzi. În timp ce așteaptă să se golească seringa, se uită la o redifuzare a serialului *Friends*, la televizor.

Ultimele trei săptămâni au fost pline de tuburi. După episodul aproape fatal din Ajunul Crăciunului, când a fost cât pe ce să moară înecat, Karina l-a dus la clinica de SLA. Neurologul, pneumologul, radiologul, patologul de vorbire și gastroenterologul au ascultat ce s-a întâmplat și i-au evaluat respirația și capacitatea de înghițire. Au fost descoperite două aspecte majore. Au fost luate două decizii monumentale, ambele implicând tuburi. Mama deciziilor, implicând mama tuburilor, încă așteaptă un verdict.

Prima dată, a făcut un test de înghițire. A băut bariu dizolvat într-un lichid subțire și a salivat în timp ce înghițea. Apoi a băut bariu amestecat cu sos de mere și a fost nevoit

să înghită de mai multe ori pentru a curăța piureul lipit de gât. În continuare, a tușit violent încercând să mănânce cea mai mică bucată de prăjitură de bariu presărată cu bomboane. Un radiolog și un patolog de vorbire au analizat un clip video făcut cu raze X și au concluzionat că abilitatea lui de a înghiți fiabil și în siguranță s-a compromis serios în ultimele trei luni. Ce glumă bună!

Mușchii limbii și cei din cerul gurii s-au atrofiat mai mult și le-au determinat să fie mai slabe și mai leneșe. Și mai periculos, epiglota închide încet laringele în timpul înghițirii, ceea ce înseamnă că alimentele pot fi aspirate în trahee și plămâni. Probabil că asta s-a întâmplat cu bucata de *makowiec* din Ajunul Crăciunului. Deși *milkshake*-urile lichide nu se vor bloca în căile lui aeriene precum rulada cu mac, acestea se pot scurge pe calea greșită și pot ajunge în plămâni, provocând pneumonie de aspirație. Acum orice îi ajunge în gură îl poate omorî.

Pentru că nu este pregătit să moară, a acceptat un tub de hrănire. A fost operat a doua zi după ce Grace s-a întors la școală. Pentru chirurg, procedura de douăzeci de minute a fost una simplă și de rutină. Doctorul Fletcher i-a introdus un endoscop prin gură și esofag, până în stomac. Apoi a introdus un tub subțire de plastic prin aparatul optic și printr-o incizie mică în peretele abdominal al lui Richard.

Karina așteaptă zece minute lungi după administrarea primilor 250 de mililitri pentru ca stomacul lui să le digere, înainte să continue cu restul. Când este hrănit prea repede, se umple prea mult într-un timp scurt, i se face greață și vomită. Liquid Gold are o aromă respingătoare, cumva acidă, de nuci atunci când urcă în stomac, iar asta îl face să reculeze numai când se gândește la ea. Această substanță nu a fost menită să fie gustată. Din fericire, Karina nu se grăbește.

Când *Friends* se termină și este golită și ultima seringă de hrănire, Karina îi dizolvă medicamentele de seară în apă și i le administrează tot prin acea seringă. Apa este rece și revigorantă și, în mod ciudat, îi potolește setea fără să-i atingă buzele. În cele din urmă, Karina mai umple seringa cu apă de două ori, pune dopul la MIC-KEY și îi trage înapoi cămașa. Gata. A terminat cu cina, cu băutul, cu hrănitul sau cu oricum se poate numi asta. Acum, stomacul lui este plin cu cinci sute de calorii într-o jumătate de litru de lichid. Nu poate spune că-i este foame, dar nici sătul nu este. Deși servirea a fost impecabilă, preparatului în sine i-ar acorda doar o stea.

Își amintește că prima dată când a început să meargă în turnee, chema room-service-ul și comanda friptură în fiecare seară. După a opta sau a noua seară, nu mai suporta nici măcar gândul la friptură. Își făcuse plinul. A comandat pizza și nu s-a mai atins de friptură luni de zile. Singurul preparat din meniul de room-service de acum este Liquid Gold, la fiecare masă, pentru douăzeci și trei de zile și în continuare. Ce nu ar da pentru o vrăbioară de vită New York, maturată, mediu făcută?

Încearcă să nu se gândească la mâncare. În primul rând, este o tortură să-și imagineze ce nu poate să mai mănânce niciodată. În al doilea rând, așa cum i se întâmplă câinelui lui Pavlov când anticipează că stăpânul său o să-i aducă o friptură după ce sună clopoțelul, Richard salivează. În timp ce tubul PEG elimină potențialele riscuri reprezentate de mâncare și băutură, trebuie să se descurce singur cu propria salivă care, ca orice lichid, se poate duce pe calea greșită când este înghițită.

Chiar și cu ajutorul glicopirolatului, saliva lui, care dintr-un anumit motiv a căpătat consistența lipiciului

Elmer, se acumulează constant și fie i se revarsă peste buza de jos atârnând de bărbie în șiraguri strălucitoare și ațoase, fie gâlgâie în spatele gurii. Gândul la friptură l-a făcut să saliveze. Gâlgâie.

Karina pornește aparatul de aspirație, îi pune tubul în gură și îl învârte înăuntru, aspirând între dinți, gingii și sub limbă, eliminând excesul de salivă și uscându-i gura inundată. Richard se simte de parcă ar fi la dentist de fiecare dată când ea face asta.

A doua mare descoperire de la clinică a fost starea critică a abilității lui de respirare. Capacitatea vitală forțată, cantitatea de aer pe care este capabil să o expire forțat, a scăzut la 42 de procente. În ultimele trei luni, a observat că rămâne fără suflu când merge dintr-o cameră în alta, că este nevoit să facă o pauză la fiecare patru sau cinci cuvinte rostite și că vorbește doar când expiră.

— Te trezești noaptea? întreabă doctorul.

— Da.

— Ești deja obosit dimineața?

— Da.

— Te doare capul când te trezești?

Îl durea aproape în fiecare dimineață, de săptămâni întregi.

— Ești hipoventilat în timpul nopții. Nu primești destul oxigen și reții prea mult dioxid de carbon. Vreau să folosești un BiPAP.

Richard habar nu avea că insomnia și durerile de cap de dimineață sunt cauzate de continua lipsă de aer din timpul nopții. Așa că acum doarme cu o mască atașată la o mașinărie cu un tub lung. Este ora zece, iar singurul lucru rămas pe lista de activități interesante ale zilei este să fie conectat la BiPAP.

Karina umple umidificatorul și îl bagă în priză. Richard îi privește ochii obosiți, dar concentrați în timp ce aceasta lucrează. Îi aplică vaselină cu degetul mic pe rănile de pe față. Aerul umed și contactul prelungit cu masca în fiecare noapte i-a iritat pielea, provocându-i erupții dureroase. A încercat să folosească pastile nazale în locul măștii, dar nu putea să țină gura închisă în timp ce dormea, iar chinga pentru bărbie i s-a părut prea exagerată. Așa că poartă masca și suportă durerile. Karina se șterge pe mâini pe un prosop, pornește BiPAP-ul, apoi îi pune masca pe nas și gură.

Senzația de ușurare este imediată. Inițiat de propria inspirare, aerul este forțat în plămâni. Aceștia se umplu în totalitate și cutia toracică se mărește. Când expiră, dispozitivul inversează presiunea și aerul este forțat în exterior, de parcă plămânii lui ar fi două burdufuri și dispozitivul apasă pe mânere. În fiecare noapte, în momentul în care Karina îi pune masca pe față, își dă seama cât de chinuită și artificială i-a fost respirația toată ziua, ca și cum ar fi purtat un corset strâns în jurul plămânilor și Karina l-a eliberat în sfârșit. Cu masca pe față, inspiră din abundență oxigen și expiră dioxid de carbon, și o tensiune adâncă se ridică de pe corpul lui precum aburul care iese dintr-o prăjitură fierbinte. Nu se va sufoca noaptea.

Capacitatea lui vitală forțată se reduce cu 3 procente în fiecare lună, spune pneumologul. BiPAP-ul poate doar produce presiune pentru a-l ajuta să respire. Dar nu respiră pentru el. Respiră cu el. La un moment dat, BiPAP-ul nu-l va mai ajuta. Atunci, singurele opțiuni vor fi moartea sau un tub de traheostomie conectat la o mașină de ventilație 24/7. Ca și în cazul vrăbioarei de vită New York, maturată, mediu făcută, încearcă să nu se gândească la asta.

Dacă pentru Richard, masca BiPAP a însemnat un somn mai bun, pentru Karina a fost opusul. Ea reglează masca, asigurându-se că este fixată etanș, știind că, fără îndoială, precum toate lucrurile, și această reglare este temporară. Când Richard cască, când se scarpină pe nas pentru că-l mănâncă sau când își întoarce capul, masca se poate desprinde. Dacă se întâmplă asta, masca va declanșa o alarmă, iar Karina va trebui să se trezească și să o fixeze din nou. De câteva ori pe noapte. Acum doarme pe canapeaua din sufragerie, pentru ca drumul până la Richard să fie mai scurt.

El este precum un nou-născut și Karina este mama privată de somn, un zombi somnambul. Dar în cazul nou-născuților, există speranță. Bebelușul începe să mănânce preparate solide, se îngrașă și face un an — începe o nouă etapă în dezvoltarea acestuia și bebelușul doarme neîntors toată noaptea. Însă în cazul lui Richard nu mai există nicio speranță, nu va trece la nicio etapă superioară în care să nu mai aibă nevoie de asistență noaptea. Doar în cazul în care consideră moartea lui o nouă etapă. Poate Karina așa gândește.

Privește chipul Karinei, ochii verzi, frumoși. Ea analizează marginile măștii, dar pentru că masca trece de linia mediană a feței, pare că-l analizează pe el. Ochii Karinei par mohorâți, deconectați de la orice sursă de strălucire interioară. Părul lung îi este strâns într-o coadă joasă, dar o șuviță s-a desprins și îi cade pe sprânceana dreaptă. El ar vrea să ridice mâna și să i-o dea după ureche.

Karina îl privește în ochi și oftează. El vrea să-i spună că-i pare rău că este așa obosită. Îi pare rău că este bolnav și că nu are unde altundeva să se ducă. Îi pare rău că a devenit o povară așa mare pentru ea. Și apoi, dintr-odată, în mod ciudat, vrea să-i spună că îi pare rău pentru tot.

Și îi pare rău fără comentariile uzuale, scuzele care să-l absolve de orice vină sau lista cu greșelile ei echivalente care înclină balanța în partea cealaltă, acuzând-o, ca la final să fie chit. Acum este doar exprimarea părerii lui de rău. Îi pare rău că a fost așa de neatent cu ea, cu familia lor, cu viața lor. Îi pare rău că a înșelat-o, că nu a știut cum să se folosească de singurătatea lui, că s-a simțit neapreciat, nevăzut, neiubit de ea și nu a știut cum să vorbească despre asta. Când era în pat cu Karina, se simțea mai singur decât oriunde pe planeta asta. Nu i-a spus niciodată. Își amintește acei ochi verzi uitându-se la el, mocnind de mânie, pedepsindu-l, uitându-se prin el cu indiferență, evitându-l. Îi era prea frică să o întrebe ce este în neregulă, prea frică să audă răspunsul. Nu au vorbit niciodată despre nimic. Erau complici la tăcerea lor mutuală.

Ochii ei obosiți, care par că se roagă ca masca să stea fixată măcar două ore, se întâlnesc cu ai lui. El vrea să-i spună că-i pare rău, înainte ca ea să iasă din cameră, înainte ca această revelație și poftă de a-i mărturisi să se evapore, înainte ca el să adoarmă și, de parcă totul ar fi fost un vis, să se trezească dimineață doar cu sentimentul vag că a știut ceva. Ține de dorința de a-și cere iertare ca de un balon cu heliu al cărui șnur i s-a desprins de mână și în curând acesta va deveni doar un punct în stratosferă. Trebuie să spună acum sau poate niciodată.

— Îmi pare rău.

Dar vocea lui, deja subțire și slabă, la fel ca restul corpului, nu poate fi auzită prin mască, prin sunetul ca de aspirator al BiPAP-ului.

— Noapte bună, spune ea.

Karina oprește televizorul și stinge lumina, lăsând ușa întredeschisă, apoi iese din cameră fără să-l audă, fără să știe.

Capitolul 17

După ce și-a terminat tura de dimineață, Bill intră în sufrageria luminată, dar friguroasă, lăsând ușa de la cameră larg deschisă. Ghemuită sub o pătură și bând ultima picătura încă fierbinte din a doua ei ceașcă de cafea, Karina este distrasă de lucrul ăsta, deranjată chiar, de parcă tocmai a văzut pe cineva lăsând patul nefăcut sau tubul de pastă de dinți fără capac, și se simte de parcă are o mâncărime agresivă și nu se poate scărpina. Ea nu lasă ușa de la cameră larg deschisă. Nu poate nici să o închidă de tot, cum ar prefera, pentru că Richard ar rămâne blocat dincolo, dar trebuie să existe o barieră fizică și vizibilă între ei. Ține această ușă întredeschisă pentru a crea măcar ideea de separare și intimitate. Se simte mai în siguranță așa. Nevrând să-i dezvăluie lui Bill această constrângere probabil patogenă, va închide ea ușa aproape de tot după plecarea lui. Atunci va putea și să facă un duș, în sfârșit.

Karina anticipează zilnicul rămas-bun de la Bill în timp ce acesta verifică un mesaj pe telefon. După ce a terminat, se uită la ea, dar, în loc să o îmbrățișeze voios și să o sărute pe obraz, stă cu mâinile încrucișate și o analizează de parcă

ar fi o problemă de matematică pe care nu poate să o rezolve sau o operă de artă care îl deranjează fără să știe de ce.

— În regulă, dragă prietenă, pacientul de la unu și jumătate a anulat programarea. Kensia va fi aici să stea cu Richard atunci. Iar tu mergi cu mine la cafea.

— Pot face aici cafea, dacă vrei.

— Nu. O să ieși din casă, trebuie să vorbim.

— Despre ce?

— Despre tine, zice el, hotărât și îngrijorat.

— Despre mine?

Brusc, devine conștientă de înfățișarea ei — bonetă, pantaloni de trening, nu poartă sutien pe sub tricou și nici nu e machiată, plus că nu miroase prea bine.

— Sunt bine.

— Nu ești bine. Ryan Gosling din *The Notebook* este bine. Tu ești Mickey Rourke din *The Wrestler*.

Îngrozită, vrea să ia pătura cu care este înfășurată și să o tragă peste cap.

— Spun doar ce văd.

— Încă nu am făcut duș, spune ea, de parcă asta nu ar fi fost evident. Și deja am băut două cești de cafea, nu pot bea mai multă pentru că nu o să mai dorm toată noaptea.

— Poți să comanzi fără cofeină.

— Serios, Bill, sunt bine.

— Cafea fără cofeină la unu și jumătate sau mergem să bem Martini după ce termin munca, la șase jumătate. Și nu încerca să-mi mai arunci vreo scuză, pentru că am o bâtă foarte mare și o să ți-o trimit înapoi.

— Sunt bine.

— Ești praf.

— Nu pot să plec la șase și jumătate. Kevin stă doar până la șase.

Bill mijește ochii prin ochelarii lui cu ramă neagră, parcă își calculează următoarea mutare într-un joc de șah.

— Mă enervezi.

Își verifică din nou telefonul.

— Bine, următorul pacient stă aproape, așa că facem asta acum. Vino!

Bill merge hotărât în bucătărie, ca într-o misiune, și fără să știe ce altceva să facă, Karina îl urmează. Stau unul în fața celuilalt la masa pătrată pentru micul dejun. Se uită în ochii ei și nu zice nimic, procesează imaginea din fața lui, iar ea se simte extrem de expusă și totuși în siguranță în privirea lui, și abia se abține să nu plângă.

— Bine, dragă, spune-mi ce se întâmplă. Trebuie să știu mai multe despre această situație.

— Cum adică?

— Adică despre voi doi. Nu vreau să mă bag, dar tensiunea din casa asta mă înnebunește.

Karina se reazemă de scaun, clipind uimită. Credea că a fost perfect civilizată, politicoasă și respectuoasă cu Richard, mai ales în prezența lui Bill, pe care îl adoră și îl admiră, și vrea să-l impresioneze. Simte suprafața ascuțită precum o lamă de ras a fiecărei margini dintre Richard și ea, dar a crezut că această animozitate a rămas într-o zonă intimă, restrânsă. Nu a crezut că Bill sau oricine altcineva ar veni în vizită sau pentru a avea grijă de Richard o să-și dea seama de asta.

— Pe bune?

— Amândoi ați face orice numai ca să evitați să vă priviți în ochi. Serios, când sunteți în aceeași cameră, ochii tăi se învârt atât de mult, încât trebuie să stau jos de amețit ce sunt.

— Ei bine, știi că suntem divorțați, zice ea în șoaptă, nevrând ca Richard să o audă prin ușa larg deschisă, și neștiind ce detalii i-a spus deja acesta lui Bill.

— O să vorbești vreodată despre toată povestea asta?

— Cu tine?

— Cu Richard.

Karina tace. Nu se aștepta la asta. Trage de o bucată de piele exfoliată de pe buza de jos în timp ce-și miroase pe mână respirația cu aromă de cafea. Pielea se desprinde prea mult, fără să cadă, și o durere rapidă o face să se oprească. Își linge buza, simțind gustul de sânge.

Bill așteaptă, privind-o.

— Unul dintre motivele pentru care suntem divorțați este că nu știm cum să vorbim unul cu altul.

— Uite, nu vreau să mă pun în locul tău, dar știu ce văd și am trecut prin multe. Am pierdut persoane dragi, iar la final totul depinde de liniștea sufletească și de împăcare. Trebuie să ajungi la iertare.

L-a primit pe Richard în casă. Îi dă pantalonii jos ca să poată urina, îi șterge urina de pe scaunul de la toaletă și de pe podea când termină, îi aspiră mucusul din gură în fiecare zi, îi fixează masca aia nenorocită pe față toată noaptea, îi administrează mâncare lichidă și apă printr-o seringă în stomac, se asigură că ușa este întredeschisă pentru a putea ieși și intra în cameră. Și alte o mie de lucruri. Acum trebuie să-l și ierte? Vrea să facă ce trebuie și să-l mulțumească pe Bill, dar este epuizată. Terminată.

— Nu pot să fac mai mult de-atât pentru Richard.

Ea își încrucișează mâinile.

— Dragă, trebuie să-l ierți pe Richard pentru tine, nu pentru el.

Își schimbă atitudinea, surprinsă de această perspectivă. Să îl iert pe Richard pentru mine. Ar fi asta posibil? Încearcă să se gândească la asta, dar nu se simte adevărat ca atunci când cerul este albastru, ci mai degrabă ca atunci

când cerul este un spațiu infinit care se întinde pe mai mult de o sută de miliarde de galaxii. Ar putea fi o teorie validă, dar nu o poate înțelege.

— Nu știu dacă ai procesat complet asta, dar nu o să trăiască până la nouăzeci de ani.

— Știu.

— Atunci, eu nu aș aștepta prea mult. S-ar putea să ratezi șansa.

Bill o privește în ochi pentru a se asigura că s-a făcut înțeles, iar inima Karinei bate mai repede, de parcă a fost avertizată, provocată sau amenințată. Karina dă din cap, dar încă nu știe cu ce este de acord.

— Trebuie să plec. Și, dragă, te rog. Trebuie să ai grijă de tine. Am văzut prea mulți îngrijitori epuizați. Trebuie să ieși din casă și să-ți dedici ceva timp doar ție.

— Ies cu Elise în fiecare săptămână.

— Nu este de ajuns. Te vezi cu cineva?

— Cu un bărbat adică?

— Da, un bărbat. Sau o femeie, dacă-ți plac femeile. Oricare variantă. O întâlnire.

— Nu.

Karina clatină din cap pentru a-și sublinia răspunsul și a respinge ideea.

— Uită-te la tine! Ești frumoasă. Sau, mă rog, vei fi după un duș lung, ceva machiaj și poate o plimbare pe la mall.

— Nu, mulțumesc, ultimul lucru de care am nevoie este să mai am grijă de încă un bărbat.

— Dar nu am zis să te măriți, Doamne ferește! Mă refer la cineva cu care să bei vin și să cinezi. Iar o partidă de sex nu ți-ar dăuna, fată. Spun și eu. Știi că te iubesc.

— Mulțumesc. Eu... Sunt bine.

— Bine.

Bill se ridică fără să o creadă, dar este mulțumit pentru moment și trebuie să plece.

— Dar găsește-ți o ocupație doar pentru tine. SLA o să-l doboare pe Richard. Nu lăsa boala lui să te distrugă și pe tine.

O sărută pe creștet și iese din bucătărie. Karina rămâne pe scaun, ascultând scârțâitul încălțărilor lui de cauciuc pe parchetul din sufragerie și apoi pe cel din holul de la intrare, apoi sunetul fermoarului încheiat, al ușii de la intrare în timp ce se deschide întrebător și, la final, zgomotul mulțumitor al ușii închise.

Capitolul 18

Karina și Elise se plimbă împreună în fiecare săptămână, indiferent de vreme. Nimic nu le împiedică să parcurgă cei cinci kilometri — nici zăpada, nici ploaia, nici căldura sau întunericul dimineților devreme. În teorie, este o acțiune admirabilă, dar practic, este discutabilă în diminețile ca aceasta, când temperatura este sub zero grade, la care se adaugă și vântul. Trec de trotuarul asfaltat din cartier și ajung pe cărarea noroioasă care încercuiește lacul, mergând mult mai repede decât în mod normal. Aerul ascuțit și rece îi înțeapă obrajii Karinei și femeii i se pare că îi ajunge și la creier prin ochi, fiecare clipire fiind un scut temporar, un moment de ușurare. Își dorește să nu-și fi uitat ochelarii de soare. Cărarea care în mod normal era moale, acoperită cu ace de pini, se simte acum pietrificată sub tălpile ei, pământul fiind înghețat complet. Rafale frecvente de vânt îi lovesc corpul și îi taie respirația. Este prea frig ca să stea afară. Aproape că este prea frig ca să vorbească.

— Categoric are nevoie de ajutor, spune Grace, mergând repede în urma lui Elise, parcă urmărind-o.

Grace a venit acasă ieri, pentru un weekend prelungit. Aseară, înainte de culcare, Karina a invitat-o pe Grace la

plimbarea ei cu Elise de dimineață, dar nu-și făcuse nicio speranță că va veni. Pasăre de noapte care nu a mai prins ora 6 dimineața din școala primară, Grace nu și-a exprimat interesul, iar Karina a interpretat tăcerea ei ca pe un *Mulțumesc, dar mai bine nu*. Prin urmare, când Karina a fost gata de plecare, a fost foarte surprinsă și fericită când și-a văzut fiica îmbrăcată și așteptând la ușă.

A trecut o lună de când Grace nu a mai fost acasă. Parcă a trecut un an. În decembrie, Karina venea și pleca fără să se îngrijoreze prea mult de siguranța lui Richard. El putea să o sune pe mobil. Dar de la Crăciun, lui Richard vocea i-a slăbit considerabil și aplicația de comandă vocală de pe telefon nu mai poate interpreta în mod corect bâlbâiala lui. Viața lui Richard s-a schimbat complet într-o lună. Are nevoie de ajutorul Karinei în mod regulat, zi și noapte, așa că și viața ei s-a schimbat. Își face griji când îl lasă singur acasă, dar nu renunță la plimbarea ei săptămânală. O să fie bine.

— Dar tatăl și frații lui? întreabă Elise.

— Nu o să-l accepte, spune Karina.

— Cum știi dacă nu-i întrebi?

— Crede-mă, știu.

— Ar putea măcar să-ți dea bani ca să plătești pe cineva să te ajute.

— Mă descurc.

Richard beneficiază de treizeci de ore de asistență socială, neplătite de asigurare. În restul timpului, se ocupă Karina de el.

— Dar de ce vrei să faci asta?

— Chiar așa, mamă, ce vrei să demonstrezi?

Karina nu știe nici ea. Poate că, avându-l pe Richard în casă, are ceva util de făcut, ceva care să-i umple multele ore rămase libere, când nu predă lecții de pian. După ce Grace

s-a mutat la Chicago, în casa și în inima Karinei s-a instalat un gol enorm, al singurătății. Și nicio cantitate de terapie, ciocolată, vin, somn sau Netflix nu ar putea să-l umple. Richard bolnav de SLA în camera lui a mai umplut puțin golul, ceea ce este ciudat, pentru că prezența lui nu a fost niciodată un antidot împotriva singurătății. Chiar sunt acestea singurele ei opțiuni — să trăiască cu Richard sau cu acest gol?

Trebuie să fie o sfântă. Sau un martir. Sau o nebună.

— N-o să dureze pentru totdeauna.

— Așa credea și Jane Wilde.

— Cine? întreabă Grace.

— Prima soție a lui Stephen Hawking, zice Elise. Aveau douăzeci de ani când a fost diagnosticat și s-a măritat cu el oricum, crezând că mai au la dispoziție doar câțiva ani. Și acum el a trecut de șaptezeci.

— Ar putea și tata să trăiască atât?

— Dacă dintr-un motiv oarecare boala nu ar mai progresa, zice Karina, crezând că nu este posibil în cazul lui Richard, luând în considerare regresul din ultima lună. Sau dacă îi pune un tub traheal și un ventilator.

— Nu poți face asta la nesfârșit, Karina.

— Știu. Dacă îl conectează la ventilator, trebuie să se mute la o clinică.

Ea nu este asistentă. Și nici soția lui.

— Probabil că acum se încadrează la un fel de viață asistată, zice Elise.

— Sunt bine deocamdată.

— Eu nu înțeleg, zice Grace. Nu suportai să trăiești cu el. Ai spus că ziua în care s-a mutat din casă a fost cea mai fericită zi din viața ta.

Karina tresare. Nu ar fi trebuit să zică așa ceva în apropierea lui Grace. De fapt, speră că a fost destul de rațională

cât să nu-i zică asta direct lui Grace. Se poate s-o fi făcut. Nu întreabă.

— Lasă-mă să am și eu grijă de el câteva ore. Ce zici de marți și miercuri seară? întreabă Elise.

— Nu. Nu aș putea să-ți cer asta.

— Dar nu tu îmi ceri mie, ci eu ție.

— Nu, serios, sunt bine.

— Aș putea măcar să vin să-ți țin de urât.

Karina acceptă cu reținere.

— Bine.

Elise își pune un braț în jurul Karinei și o îmbrățișează în timp ce merg.

— Sunt îngrijorată că te las singură cu tata.

— Nu sunt singură. Elise vine marți și miercuri seara. Nu-ți face griji, dragă. Am destule ajutoare.

— Ba nu. Și o să-ți fie tot mai greu. Îți dai seama de asta, nu?

Karina își dă seama, dar nu-i răspunde lui Grace și nici nu confirmă dând din cap. Karina continuă să meargă, cu ochii înghețați, în pământ. Fiecare lucru la timpul lui.

— Poate ar trebui să stau acasă și să amân acest semestru.

— Nu, nu o să faci asta, zice Karina.

— Dacă aș găsi o cale să fac semestrul următor la BU sau Northeastern?

— Nu. Nici nu discutăm despre asta. Tatăl tău nu ar vrea niciodată să faci asta pentru el.

— Aș face-o pentru tine, nu pentru el.

Oricât de mult ar vrea ca Grace să stea să o ajute cu Richard și să umple golul, nu o să-i riște viitorul. Karina știe foarte bine că o viață deraiată, chiar și pentru un timp scurt, nu-și mai regăsește întotdeauna calea inițială. Ea nu a mai ajuns niciodată în stație. Nu, nu o va lăsa pe Grace să-și

întrerupă studiile, relația cu Matt și să nu-și mai caute fericirea, timp de un semestru. Nici măcar o secundă. Mai ales pentru Richard. Nu o va lăsa pe Grace să facă aceeași greșeală pe care o făcuse ea. Tiparul ăsta n-o să se mai repete.

Fantomele neobosite ale furiei neîmpăcate țâșnesc la suprafață, la fel de puternice și de actuale ca în urmă cu douăzeci de ani, zece ani, o săptămână. Karina se lasă copleșită de durere, de povestea tragică în care Richard i-a distrus viața, pe care o primește cu bucurie pentru că o face să simtă că are dreptate.

— Nu-ți distruge viața!

— Dar tu ți-o distrugi pe a ta, spune Grace.

— Nu-i același lucru.

— Are dreptate, spune Elise. Nu trăiești, atâta vreme cât Richard locuiește cu tine. Ți-o imaginezi pe mama ta aducând acasă un bărbat? Aici este sufrageria, iar aici, în dormitor, stă fostul meu soț.

— Richard nu mă împiedică să mă întâlnesc cu alți bărbați. Doar că nu sunt interesată de asta.

— Dar de ce ești interesată? întreabă Elise.

Să se încălzească. Să încheie această conversație.

— Ce zici, vrei să vii cu mine și cu studenții mei în excursie la New Orleans?

— Nu pot anul acesta.

— De ce?

Fostul soț din dormitor.

— Cred că-ți place să-l folosești pe Richard drept scuză. Este ca un obicei confortabil.

Karina urăște să recunoască, dar acesta este adevărul. Dacă dă vina pe el, nu mai trebuie să se învinuiască pe ea niciodată.

— Poți angaja pe cineva să te ajute câteva zile, să stea noaptea, spune Elise.

— Nu pot.

— Nu vrei.

— Bine. Nu vreau.

— De ce?

Karina nu răspunde, pentru că nu știe. Sau poate că începe să-și dea seama, dar încă nu poate spune exact. Simte ceva ca un program care rulează pe fundal, o conștientizare care iese la suprafață din subconștient.

Poate că această situație oribilă și îngrozitoare le dă ei și lui Richard o șansă la împăcare, la iertare. Ia în calcul această posibilitate, sugerată pentru prima dată de Bill, săptămâna trecută, în timp ce acum merg în tăcere, Elise și Grace așteptând un răspuns. Karina ar vrea să-l ierte pe Richard pentru mutarea la Boston; pentru că el pierduse o mare parte din copilăria lui Grace; pentru că o înșelase, o trădase și o umilise, furându-i fericirea. Încercase de multe ori de-a lungul anilor. După ce s-a gândit îndelung, i-a dat dreptate lui Bill, ar fi bine pentru ea să-l ierte pe Richard. Cum se zice? A nu ierta pe cineva înseamnă a bea otravă și a aștepta ca cealaltă persoană să moară. Dar nu a fost destul de matură, de evoluată spiritual sau de curajoasă. Richard este bolnav și pe moarte, dar ea tot nu-l iartă. Dacă dă vina pe el, ea se poate simți bine și acesta este drogul ei.

Și ea ar vrea să fie iertată. Dar nu reușește să-i ceară iertare lui Richard, să rostească aceste cuvinte. Este încătușată de rușine și de o logică încăpățânată și fățarnică, care-i susține propria versiune de adevăr. Are motivele ei. Poate că acțiunile ei de acum sunt cuvintele pe care îi este prea teamă să le rostească.

— Nu știu, zice Karina.

— Aș putea să mă întorc să stau eu cu tata, spune Grace. Du-te la New Orleans!

— Nu, nu este nevoie.

— Câte zile va dura? întreabă Grace.

— Patru, zice Elise. De joi până duminică. În prima săptămână din martie.

— Pot să fac asta.

— E prea mult, zice Karina.

— Sunt doar patru zile, mamă.

— Vreau să zic că e prea mult să ai grijă de el. Eu stau trează toată noaptea.

— Sunt tânără. Stau trează noaptea tot timpul. Mă descurc. Tu mergi la New Orleans.

Elise zâmbește, mângâind-o pe Grace pe spate.

— O iubesc pe fata asta.

Ajung înapoi de unde au plecat, la începutul traseului lor. Înainte de a ieși de pe cărare pe trotuarul asfaltat din cartier, Karina se uită înapoi pentru un moment, către lacul înghețat, la circuitul pe care tocmai l-au parcurs. La fel ca plimbarea lor de dimineață, gândurile și emoțiile ei se învârt în cerc. Richard locuiește din nou cu ea, iar faptul că ea are grijă de el este mai mult decât poate ea să ducă, dar nu-i poate cere să plece, iar viața ei se învârte în cerc. Este prinsă într-o capcană, nu ajunge niciodată nicăieri.

— Bine, merg la New Orleans.

Grace și Elise bat palma, sărbătorind victoria, dar Karina nu li se alătură. Excursia este peste o lună. Conform celor aflate recent, orice se poate întâmpla într-o lună.

Se opresc în stradă, în fața casei, pentru un scurt rămas-bun. Grace și Elise se îmbrățișează și Elise îi urează succes la școală. Karina verifică ora pe telefon. Au fost plecate patruzeci și cinci de minute. Se grăbește spre ușa de la

intrare, nerăbdătoare să intre în casă, să se așeze la masa din bucătăria ei călduroasă, cu o reconfortantă ceașcă de cafea fierbinte.

Deschide ușa și deodată simte un gol în stomac. Fără să stea pe gânduri, fuge către camera lui Richard, spre sunetul strident al alarmei BiPAP-ului.

Capitolul 19

Karina dă buzna în cameră, cu respirația tăiată. Richard stă rezemat în patul lui de spital, cu masca strâmbă pe față, la fel cum era și la patru dimineața. Zâmbește somnoros prin ea. Karina evaluează repede situația: Richard este bine. Dar în loc să se simtă ușurată, este enervată, de parcă el i-a jucat aceeași festă de un milion de ori, iar ea l-a crezut de fiecare dată.

— E bine? întreabă cu voce subțire și speriată Grace, care fugise după mama ei.

— E bine.

Grace se uită la el, evaluând și ea starea lui. Fața lui este vioaie și calmă. Cu siguranță, respiră.

— Dumnezeule! În regulă, o să fac un duș, spune Grace, agitată doar pe moment de alarma falsă, revenindu-și deja la normal.

Dar Karinei încă îi bate inima repede, agitată din cauza adrenalinei, căutând în continuare pericolul. Sunetul țipător al acelei alarme nenorocite îi provoacă valuri de șocuri prin sistemul nervos, activând instinctul primar automat de criză. Pare că nu-și poate controla reacția. Cu toate că BiPAP-ul nu este ceva vital. Richard poate respira și fără el.

Doar respiră pe cont propriu, fără el, toată ziua. Noaptea doar îl *ajută*.

Prin urmare, alarma dispozitivului BiPAP nu ar fi trebuit să o alerteze. În schimb, sunetul lui când se îneacă cu râuri de salivă este ceva letal. Ar putea să o aspire și să facă pneumonie. Dar, în mod ciudat, Karina ignoră primul minut sau chiar mai mult din această tuse cutremurătoare de rutină, ascultând răbdătoare și oarecum enervată din cealaltă cameră, sperând că o să se descurce singur. Însă Richard nu reușește aproape niciodată.

Oprește dispozitivul BiPAP și umidificatorul, pune stop alarmei, apoi îi scoate masca.

— Tre-bu-ie-să-fac-pi-pi.

Dintre toate treburile lipsite de demnitate pe care le implică SLA, Karina urăște cel mai mult urinatul de dimineață. Jură că Richard cască sau își întoarce capul intenționat, mișcând masca pentru a declanșa alarma și a o determina să apară în mod magic lângă el. Apoi vrea să-l deconecteze de la dispozitiv ca să se ridice și să meargă la baie.

Nu ar trebui să-l urască pentru că vrea să urineze dimineața, dar o face. Se întâmplă mereu pe la șapte — pornește alarma și o trezește dintr-un somn adânc. Începe aproape fiecare zi extenuată, stoarsă de energie și cu greață de la lipsa de somn. Astăzi este deja trează, dar, în mod normal, doarme dusă la șapte. Bill vine la nouă. De ce nu poate să stea acolo întins, să-l aștepte pe Bill? Ar trebui să fie recunoscătoare că nu face în pat.

Își balansează picioarele la marginea patului și își târăște și fundul. Încordându-și mușchii abdominali slăbiți, se străduiește să se ridice în picioare. Karina îl privește cum se chinuie, dar nu se oferă să-l ajute. Îl urmează afară din cameră, prin sufragerie, până în baia de la parter.

Richard stă în fața toaletei, așteptând-o. Ea îi dă jos boxerii și îi pune pe chiuvetă, pentru a rămâne uscați.

El stă deasupra toaletei, se înclină în față și urinează. Karina își încrucișează brațele și strânge din dinți, enervată că Richard nu s-a așezat pe toaletă. Cu toate că nici dacă se așază nu este garantat că totul va rămâne în vas, șansele sunt mai mari așa. Dar ce îi pasă lui dacă ratează toaleta? Nu el trebuie să curețe mizeria apoi.

Karina închide ochii, un cadou absurd și inutil de intimitate, ascultându-l cum termină. După sunetul de curgere al urinei în apă, apoi o pauză, poate spune că acesta a urinat peste tot pe podea. Exact cum a preconizat. Transpiră, sufocându-se în haina de iarnă și cu fesul pe care nu a apucat să le dea jos. Se întreabă când va putea să-și bea cafeaua.

Când Richard termină, se întoarce către ea. Karina se apleacă și-i ține boxerii pentru ca el să bage picioarele în ei. Apoi i-i ridică.

— Poți-să-mi-pui-*mouse*-ul-pe-cap?

— Stai un minut! Trebuie să curăț mizeria asta.

O lasă pe fosta lui soție, infirmiera lui mereu la datorie, neplătită și căreia nu i-a mulțumit niciodată, să-i șteargă urina. Aceasta își dă jos haina și fesul, pulverizează dezinfectant pe capacul toaletei și pe podea, apoi șterge totul cu șervețele de hârtie. Gata. Este curat până data viitoare când el va urina din nou.

În timp ce se spală pe mâini la chiuvetă, mai mult decât ar fi necesar, își analizează fața în oglindă. Colțurile gurii sunt căzute, pentru că stă încruntată. Pielea și ochii îi sunt palizi. Părul este neted și gras. Nu s-a deranjat să și-l spele de zile întregi. Are nevoie de un duș lung și fierbinte. Are nevoie de un somn bun și lung. Are nevoie de micul dejun și de o cafea. În schimb, trebuie să se întoarcă la Richard,

să-i lipească un *sticker* argintiu pe nas, pentru *Head Mouse*. Îi ia doar două secunde. Dar îl urăște pentru că trebuie să se ocupe mai întâi de el.

Întors în cameră, Richard stă la birou, în fața laptopului, așteptând-o. Dezlipește un *sticker* de pe folie și îl lipește pe nasul lui mare. Acesta începe să scrie și alege câte o literă pe rând, îndreptându-și nasul înspre tastatura de pe ecran. Ca de obicei, Bill îl va spăla și îl va îmbrăca la nouă, când va ajunge. Dacă tot este aici, Karina trage draperiile și strânge patul. Cu brațul plin de lenjerii, se îndreaptă către spălătorie, când privirea îi este atrasă de cuvintele de pe ecran: *Dragă tată.*

— Îi scrii tatălui tău?

— Nu-tre-bu-ia-să-vezi-as-ta. Nu-ci-ti pe-la-spa-te-le-meu.

— Nu trag cu ochiul. O să-i ceri ajutorul?

— Nu.

— De ce nu?

— De-ce, a-vem-ne-vo-ie-de-a-ju-tor?

Karina se holbează la ceafa lui, indignată. Este sigură că gura ei crispată a rămas căscată. Poate nu l-a auzit bine. Chiar a întrebat: De ce, avem nevoie de ajutor?

— Bill-și-ce-i-lalți-a-sis-tenți-fac-trea-ba-grea. Tu, o-ma-să-pe-zi, în-rest-nu-de-ran-jez.

Karina strânge lenjeriile cu pumnii. Ar vrea să-i rupă fiecare fir de păr din cap, nerecunoscătorul! Cine crede că i-a șters urina adineauri? Cine își va întrerupe fiecare lecție de pian din această după-amiază pentru a-i aspira saliva din gură, pentru ca elevii să nu-l audă gâlgâind, în timp ce ei cântă, și să creadă că moare în camera alăturată? Cine stă trează ore întregi noaptea fixându-i masca pentru a putea respira? Cine crede că-i spală lenjeria și hainele și îl duce la programări? Dar în rest, da, nu prea o deranjează.

— Sunt epuizată.

— Ai-pri-ma-lec-ție-du-pă-a-mia-ză. De-ce-nu-mergi-în-pat?

— De ce nu te duci tu naibii?

Aruncă lenjeria pe podea, iese din cameră și închide ușa după ea. Nu mai vrea să-l vadă. Poate să stea acolo până vine Bill.

În sufragerie, tremurând de furie, nu se poate hotărî ce să facă. Este prea furioasă ca să se mai bucure de micul dejun și de cafea, prea agitată ca să doarmă, iar Grace este încă la duș.

Stă acolo, paralizată de mânie, și se întreabă ce s-ar întâmpla dacă nu-l mai ajută. Ce s-ar întâmpla dacă data viitoare când se sufocă nu-și va întrerupe lecția de pian pentru a-i aspira saliva? La un moment dat, dispozitivul BiPAP nu va fi folosit doar pentru calitatea somnului. O să aibă nevoie de el zi și noapte pentru a respira. Ce se va întâmpla când va veni acel moment, peste o lună sau două, la vară, și masca se va desprinde noaptea, iar ea va ignora alarma BiPAP-ului? Dacă se va trezi dimineața următoare, revigorată după un somn bun, și-l va găsi pe Richard cu masca desprinsă, asfixiat?

Stă în sufragerie, epuizată, neapreciată, nespălată și înfometată, întrebându-se dacă ar fi acuzată de crimă în cazul în care Richard moare când este în grija ei.

Capitolul 20

La fiecare lecție de pian, o jumătate din timp este dedicată tehnicii — game în patru octave, exerciții Schmitt, acorduri și arpegii — antrenarea degetelor și a urechilor. A doua jumătate se concentrează pe interpretarea piesei date ca temă elevului cu o săptămână în urmă. În mod ideal, elevul a exersat acasă douăzeci de minute pe zi.

Acest elev nu a făcut asta.

Acum, că Dylan a terminat partea dedicată tehnicii, Karina așteaptă ca el să înceapă să cânte, iar fiecare minut de așteptare îi mărește exasperarea. Dylan are treisprezece ani și a crescut aproape cincisprezece centimetri de anul trecut. Are brațe și degete lungi, umeri și genunchi noduroși, și pare că nu se simte confortabil în corpul său, de parcă nu s-a acomodat cu tot acest spațiu nou. Fața palidă îi este acoperită de o acnee roz, inflamată. Un puf maro i-a apărut deasupra buzei. Poartă pantaloni scurți galben-auriu lucios și un hanorac asortat. Mama lui îl va lăsa la antrenamentul de baschet imediat după lecția de pian. La fiecare câteva secunde, Dylan își trage nasul.

— Vrei un șervețel? îl întreabă Karina.

— Poftim? Nu, sunt bine.

Ba nu, nu ești bine, ar vrea ea să-i zică.

Se uită la partitura din fața lui de parcă ar citi grecește pentru prima dată. Poate că are dificultăți de învățare sau o formă de dislexie muzicală sau amnezie și nu ar trebui să-l critice. Sau poate că pur și simplu nu vrea să fie aici. Ar avea ceva în comun. A fost trează jumătate de noapte și acum, stând tăcută pe scaunul de la pian, i se scurge și ultima picătură din energia și-așa compromisă. De câte ori clipește, ochii ei rămân închiși pentru o secundă sau două. Își dorește cu disperare să doarmă.

Dylan ridică mâna stângă, apoi și-o retrage și o pune din nou pe genunchi. Nu se poate hotărî unde să-și pună degetele. Nu vrea să atingă nicio clapă fără să fie sigur că este cea corectă. Generația mileniului. Tuturor le este frică să nu greșească. Dylan preferă să stea pe scaun, paralizat de frică și nehotărâre, decât să cânte o notă greșită.

Dacă i-ar spune ea, ar pune capăt acestui impas. Dar nu îl ajută. Nu astăzi. Îl ajută în fiecare săptămână și el nu învață niciodată. Karina dă vina pe mama lui. Probabil că stă lângă el când își face temele și îi verifică răspunsurile, îi calcă hainele și îl trezește dimineața. Băiatul este neajutorat. Ei bine, Karina nu-l mai menajează. Stă și așteaptă fără să zică nimic, îl lasă să transpire.

Dylan își trage nasul din nou și mijește ochii la partitură, aplecându-se în față, căutând nota corectă pentru mâna stângă. Karina l-a învățat câteva trucuri mnemotehnice. Pentru notele de pe spațiile portativului — *Amalia Caută Elefanți Galbeni.* Pentru notele de pe linii — *George Bea Doar Fierturi Acre*[1]. Dar, indiferent de soluție, Dylan nu

[1] Majusculele frazelor reprezintă note muzicale în notația alfabetică, specifică țărilor anglo-saxone: A, C, E, G = la, do, mi, sol, iar G, B, D, F, A = sol, si, re, fa, la. (*N. red.*)

poate reține nimic și este mereu confuz când e vorba de dispunerea punctelor negre pe cele cinci linii și patru spații ale portativului în cheia fa.

Karina își dorește ca el să renunțe. S-a săturat de elevi care nu vor să cânte la pian. Își dorește să renunțe toți. Îngrozită de un asemenea gând nechibzuit, de ghinionul pe care îl invită în viața ei, își încrucișează degetele în poală. Cum s-ar mai întreține dacă s-ar întâmpla asta? Trebuie să aibă grijă ce gândește.

Dylan își trage nasul din nou. Nu ar trebui să vină aici când e răcit. Dacă Richard se molipsește, ar putea face pneumonie, iar cu SLA, asta ar putea însemna sfârșitul pentru el. Se gândește să-i spună lui Dylan că trebuie să termine lecția mai devreme, dar el nu are permis de conducere. Vor fi nevoiți să o aștepte pe mama lui să vină să-l ia și, până atunci, jumătatea de oră rămasă din lecție se va termina oricum.

Muzica indescifrabilă din fața lui este *Preludiul în do major*, de Johann Sebastian Bach. Fără diezi. Fără bemoli. Este un fragment muzical simplu, frumos de cântat și de ascultat. Prima notă este do central. Este drept, nota este scrisă pentru mâna stângă, deasupra registrului de bas, nu sub registrul înalt, acolo unde era el obișnuit să o vadă. Și totuși. Este nenorocitul de do central.

Prezența lui stânjenitoare și apoi tăcerea și mai stânjenitoare continuă să-i solicite Karinei nervii iritați, înnebunind-o. Strânge din dinți și respiră nerăbdătoare pe nas, suferind în împotrivirea ei. Nu-i va spune ce să facă. Nu-i va da nici măcar cel mai mic indiciu. Copiii aceștia primesc totul pe tavă, cu o fundă aurie. Toți sunt câștigători. Toți primesc un trofeu. Dar nu pe acest scaun. Bine ai venit în viața reală, Dylan!

Își trage nasul din nou și Karinei îi vine să urle. *Cântă o notă! Suflă-ți nasul! Fă CEVA!* În altă zi, ar da vina pe ea. Dacă ar fi fost o profesoară mai bună, mai plină de inspirație și mai încurajatoare, băiatul ar fi știut să cânte această piesă. Astăzi îl lasă pe el să-și asume vina. Vor sta amândoi în tăcere pentru următoarele zece minute, dacă va fi nevoie.

Karina privește cu indiferență pe fereastra sufrageriei și vede trei păsări în depărtare, poate porumbei, care stau pe liniile de electricitate, două pe cea de sus și una pe cea de jos. Aceste păsări rotunde și negre par note în cheia sol, iar ea le citește în gând, disperată și plictisită. Sol-sol-mi. Sol-sol-mi. Începe să compună o piesă muzicală inspirată de aceste note aviare și starea ei este îmbunătățită cumva de melodia dulce, până când este întreruptă de Richard. Categoric, nu sunetul pe care spera să-l audă.

Îi analizează forma și semnificația și speră ca, la fel ca tânărul Dylan de lângă ea, Richard să se descurce singur. Tusea este umedă și gâlgâitoare, intransigentă. Mușchii abdominali ai lui Richard au slăbit considerabil în ultima lună și, adesea, el nu poate tuși destul de puternic pentru a-și curăța gâtul. Pentru Dylan, ar putea părea că cineva se îneacă în propria salivă în camera alăturată, dar Karina a devenit imună la aceste sunete acum familiare.

Brusc, Richard amuțește, dar este liniștea de dinaintea crizelor de sufocare cu care ea nu s-a obișnuit niciodată și care o îngrozesc. Și-l imaginează încordându-se, tremurând de efort, de parcă ar încerca să tușească din tot corpul, cu vasele de sânge umflate la gât, cu spume de salivă curgându-i din gură. Așteaptă ascultând și își amintește, cum stătea trează în pat, cu ani în urmă, așteptând să audă zgomotul ușii de la intrare deschizându-se, după miezul nopții, pașii apăsați ai lui Richard pe hol, roțile trollerului

pe podeaua de lemn. Îl ura pentru că era plecat, apoi îl ura pentru că se întorcea acasă. Și acum este aici, înapoi acasă. Și ea încă îl urăște.

Dacă situația ar fi fost invers, dacă ea era bolnavă și Richard era nevoit să aibă grijă de ea, toată lumea l-ar fi canonizat. Dar pe ea nu o privește nimeni ca pe o sfântă pentru că face asta. Se simte patetică, nesăbuită, revoltată și proastă, probabil cum se simte și Dylan când stă la pian timp de treizeci de minute în fiecare săptămână.

Richard tușește din nou, rupând liniștea. Tușește și elimină salivă, în mod evident chinuindu-se să respire, iar sunetul care dovedește că nu poate să-și curețe gâtul i se urcă Karinei pe șira spinării și îi țiuie în ureche. Până aici! S-a săturat.

Se ridică brusc, îl lasă pe Dylan să agonizeze la nesfârșit în fața notelor imposibile scrise de Bach și intră cu furie în camera lui Richard. Pentru un scurt moment, se gândește să folosească dispozitivul pentru tuse. Dar mintea și inima îi sunt saturate de o supă fierbinte de ură și nu mai poate suporta nicio secundă această situație. Trage o pernă din cele două de la spatele lui Richard și înregistrează secunda în care ochii lui larg deschiși își dau seama de ce urmează, înainte să-i acopere fața. Acesta mișcă ușor capul dintr-o parte în alta. Paralizat fiind, mâinile stându-i pe lângă corp, neputând să opună rezistență. Karina apasă mai tare.

Durează aproape un minut pentru ca Richard să nu se mai miște. Karina mai așteaptă puțin înainte să ridice perna. El are ochii deschiși, pupilele fixe, lipsite de viață.

Karina aude sunetul do central.

— E corect? întreabă Dylan.

Karina clipește. Porumbeii au zburat de pe firele electrice de-afară. Întoarce capul și vede partitura cu *Preludiul*

în do major de Bach pe pupitrul pianului și revine cu totul în sufragerie, abandonând acel vis păcătos și satisfăcător ca o tartă cu ciocolată caldă. Ascultă cum sunetul plăcut al notei do central se estompează, și Richard începe să tușească în cameră.

— Da, Dylan. Este corect. Felicitări!

Karina se uită la ceasul de mână: este ora patru. Lecția s-a terminat.

Capitolul 21

Grace stă la biroul lui Richard, încovoiată și posomorâtă, așezată într-o parte pe scaun, cu fața la ușă, pentru a nu-l vedea direct. În afară de Karina, Bill, ceilalți asistenți și doctorii care sunt obișnuiți să vadă persoane care suferă de SLA, majoritatea oamenilor aleg să nu-l privească direct. Este sfrijit și adesea salivează, brațele îi sunt lipsite de viață și vocea-i este distrusă. Străinii pot spune dintr-o privire, pentru că de obicei nu se uită mai mult la el, că se petrece ceva grav cu acel bărbat. Dar Richard înțelege că, și dacă era sănătos, lui Grace îi era greu să-l privească.

Se uita la *Urzeala tronurilor* stând în scaunul lui ergonomic când ea a bătut la ușa întredeschisă, în urmă cu câteva minute, și l-a întrebat dacă poate intra, dar de atunci Grace nu a spus nimic. Este clar că a fost trimisă aici împotriva voinței sale, executând supusă ordinul mamei ei. Se tot uită în jos la telefon, poate ca să verifice ora, întrebându-se cât de mult timp poate sta așa, să îndure această tăcere. Stă aici deja de trei minute și parcă mai are o eternitate. Sau poate citește mesaje. Richard n-ar putea spune. Grace pleacă la aeroport într-o oră, se întoarce la școală. Acesta este momentul de rămas-bun.

— Vreau-să-știi-că, in-di-fe-rent-cât-de-scum-pe-sunt-toa-te-as-tea, e-du-ca-ți-a-ta-e-în-si-gu-ran-ță.

— Bine. Mulțumesc.

Chiar dacă nu i-a oferit multe lui Grace când era mică, măcar îi asigură acest lucru.

— Există vreun medicament nou care să vindece sau cel puțin să încetinească boala asta? întreabă ea, de parcă în sfârșit și-a adus aminte ceva din ce voia să zică.

— Par-ti-cip-la-un-stu-diu-cli-nic. Poa-te-e-o-bu-lă-ma-gi-că.

— Oh, bine.

Pare mulțumită de răspuns și nu întreabă mai multe. Ca toți tinerii de douăzeci de ani, probabil că nici ea nu-și poate imagina cu adevărat moartea. Așa că bineînțeles că ceva îl va salva. Și uite și soluția, medicamentul din studiul clinic. Problemă rezolvată. Acum pot reveni la un subiect mai sigur, mai acceptabil. Sau se pot întoarce la tăcerea inconfortabilă a amândurora. În orice caz, nu moare nimeni în camera asta.

În fiecare dimineață, Bill dizolvă în apă pastila misterioasă aflată în studiu clinic și i-o administrează în stomac cu o seringă. Richard și-ar fi dorit să simtă vreo diferență când îi este administrată — să poată respira mai bine, să i se amelioreze articulațiile, să dispară spasmele limbii, să poată mișca degetul mare stâng în mod miraculos. Dar în afară de apa rece și revigorantă care îi umple stomacul, nu simte nimic.

Poate face parte din grupul de control. Sau poate, cel mai probabil, nu acesta este tratamentul vindecător. Cu toate astea, continuă să participe la studiu, dar nu pentru că ar crede că această mică pastilă albă îl va salva. Nu se amăgește gândindu-se că medicina modernă îl va salva.

Boala este deja prea avansată, iar el știe asta. Pentru el, este prea târziu să fie salvat. Participă la studiu doar pentru că vrea să aibă o contribuție la acest pas mic pe lungul drum către descoperirea tratamentului vindecător.

Se gândește că fiecare medicament care nu a funcționat a fost necesar pentru ca oamenii de știință să ajungă la tratamentul potrivit. De exemplu, așa s-a întâmplat și în cazul descoperirii vaccinului pentru poliomielită. Câte greșeli nu a făcut și el în timp ce învăța să cânte *Studiul nr. 3*, opus 10, de Chopin, sau orice altă capodoperă, înainte de a o putea cânta perfect? Pe drumul care duce la o descoperire măreață se fac o mie de pași greșiți și există încă o mie de cărări înfundate. Succesul nu se poate naște fără viața și moartea eșecului.

Într-o bună zi, oamenii de știință vor descoperi un vaccin, ceva profilactic, un medicament, iar oamenii vor vorbi atunci despre SLA cum vorbesc acum despre poliomielită. Părinții le vor spune copiilor că, înainte, oamenii se îmbolnăveau de ceva numit SLA și mureau. Era o boală îngrozitoare care își paraliza victimele. Copiii își vor imagina în treacăt această oroare, apoi vor trece la alte subiecte mai senine, recunoscători o clipă pentru o realitate în care nu există acele trei litere.

Dar încă nu. Astăzi, în loc de tratament există doar o scuză nesatisfăcătoare, iar copiii precum Grace stau în primul rând, în fața taților lor, martori la SLA cu toate detaliile sale grotești, de nedescris.

Chiar dacă, printr-o minune, pastila albă din studiul clinic ar fi medicamentul magic, aceasta nu ar putea face mai mult decât să împiedice evoluția bolii SLA, oprind-o în stadiul în care este acum. Din ce înțelege el, acest medicament nu poate reconstrui ceea ce este distrus deja. Deci

nu va fi mai rău, dar nici mai bine. Tot va avea două brațe și mâini paralizate, o voce greu inteligibilă, dificultate la respirație, un tub de hrănire și un picior drept care șchioapătă și de care se împiedică în mod regulat. Oricât de mult l-ar speria gândul că va muri într-un an, ideea de a mai trăi încă zece în starea asta este și mai respingătoare. Este chiar terifiantă dacă se gândește mai bine.

Are nevoie de o pastilă magică și de o mașină a timpului. Ar opri boala, apoi s-ar întoarce în timp, înainte ca SLA să-i răpească mâinile. Apoi s-ar duce și mai înapoi, la momentul în care Grace avea doi ani, când el își începuse turneele împreună cu orchestre simfonice din cele mai îndepărtate țări; sau la momentul în care Grace avea patru ani și el călătorea pentru a se ascunde de Karina și de nemulțumirea acesteia; sau când Grace avea șase ani, iar el ar fi învățat-o să-și lege șireturile și să meargă pe bicicletă, ar fi sărbătorit scorul maxim obținut de ea la testele de dictare, i-ar fi citit povești la culcare și ar fi sărutat-o de noapte bună; sau când ea avea opt, nouă, zece ani. Pentru a-și cunoaște fata.

În schimb, iată-i aici, în cameră, ca doi străini care-și iau rămas-bun. Nu au o mașină a timpului, și nici vreun leac pentru SLA ori pentru relația lor deteriorată. Nicio cantitate de suplimente nu poate umple golul rămas în urma momentelor pierdute și niciun fel de medicamente administrate prin tubul PEG nu poat face ca relația lor să meargă bine.

Ea se rotește cu scaunul într-o parte și-n alta, iar și iar, apoi se oprește, își proptește picioarele în podea de parcă a luat o hotărâre. Probabil că a sosit timpul să plece. Își ține brațele împrejurul ei ca și cum i-ar fi frig, s-ar simți rău ori s-ar proteja de ceva, și se uită fix la el.

— Toată copilăria am simțit că ai ales pianul în detrimentul meu.

Una este să-și păstreze defectele și eșecurile în intimitatea propriilor gânduri, și alta este să audă cuvintele rostite cu voce tare, spuse deschis de altcineva — de fiica lui. Se simte zdrobit de un val de rușine, apoi, spre surprinderea lui, e ușurat. O privește în ochi pe Grace, care se uită aprig la el, și se simte foarte mândru de ea.

— Așa-am-fă-cut.

E surprinsă și nu știe unde să se uite. Nu se aștepta la o confirmare. Este timpul ca el să-și asume responsabilitatea, să-și recunoască vinovăția, să fie adult, să fie tatăl ei, acum sau niciodată. Ea o să plece la școală. Poate că Richard nu o să mai aibă a doua șansă.

Vrea să zică mai multe, să-i spună că, deși a ales pianul, nu l-a iubit mai mult decât pe ea. Doar că era mai ușor pentru el să iubească pianul decât să-și arate iubirea pentru ea. Era bun la pian. Dacă nu era bun ca tată? Dacă era ca tatăl lui? Pianul îi consuma toată energia, îi pretindea toată atenția, pasiunea, timpul. Ar fi avut timp pentru Grace mai târziu. Și mai târziu era mereu mai târziu. Acesta este cel mai mare regret al vieții lui.

A fost un tată groaznic. Nu a avut un rol principal în creșterea ei, nici măcar unul secundar. În cel mai bun caz, a fost un personaj periodic, auxiliar, iar acum este un intrus care nu știe ce să spună. Când se gândea la ce lasă el moștenire, aceasta era mereu reprezentată de munca lui, de muzica pe care a cântat-o și a înregistrat-o, de cariera pianistică. Acum vede adevărata moștenire pe care o lasă — stă în fața lui, fiica sa, o tânără frumoasă pe care nu o cunoaște și pe care nu mai are timp să o cunoască. Probabil că nu-i va vedea iubitul, soțul, copiii. Nu o va vedea terminând facultatea, mutându-se la casa ei, făcând ce-i place. Se uită în ochii ei de un verde-deschis, plini de viață ca ai mamei

sale, la părul ei lung prins în coadă, și își dă seama că nu a cunoscut-o niciodată și că de-acum nici nu mai are când s-o cunoască.

Poate dacă ar fi avut mai mulți copii, așa cum și-ar fi dorit, ar fi fost un tată mai bun. Poate ar fi făcut alegeri mai bune, ar fi fost mai implicat. Karina era așa de pricepută, atât de implicată în creșterea lui Grace, încât el a simțit că nu mai era nevoie și de el. În timp, a simțit că nu mai era nici dorit. Așa că s-a îngropat în muncă și s-a gândit că va mai avea alte șanse, că vor mai face și alți copii. Dar nu au mai venit niciodată alți copii. Își încleștează fălcile, înghite și își ține respirația, dar lacrimile tot îi cad.

Grace ia un șervețel din cutia de pe birou, merge la tatăl ei și îi șterge lacrimile de pe obraji și de la ochi. Se întoarce pe scaun și își tamponează colțurile ochilor cu același șervețel. Richard zâmbește recunoscător. Ar vrea să-i ofere mult mai mult!

— Trebuie să plec.

— Vii-a-ca-să-în-va-can-ța-de-pri-mă-va-ră?

— Voiam să merg la Lake Tahoe cu Matt și niște prieteni. Dar nu știu, poate.

— Sună bine. Mergi!

— Probabil că o să vin un weekend în martie. Dar la vară sigur mă întorc.

— Bine.

— Ne vedem atunci.

— Ne vedem atunci.

Se ridică, merge la el, îi pune o mână pe umăr și îl sărută pe frunte.

— La revedere, tată.

În timp ce ea iese din cameră, Richard ar vrea să se ridice și să o atingă, să o îmbrățișeze strâns și să-i arate

astfel ce nu poate să spună în cuvinte, dar mâinile lui sunt chiar mai inutile decât vocea. Este afectat de regretul și de incapacitatea de a articula scuzele pe care vrea să i le ofere, pentru că sunt atâtea de spus, pentru că vorbește atât de lent, pentru că e nevoie de prea multe cuvinte și totuși nu vor fi destule, pentru că nu are deloc experiență în asemenea conversații. După ce Grace iese din cameră, Richard se gândește la povestea tatălui său — cea pe care a dus-o cu sine toată viața lui de adult, grea și împovărătoare și dureroasă — și se întreabă ce poveste duce Grace cu ea, în ceea ce-l privește. Ce răspuns are când iubitul ei o întreabă: „Cum este tatăl tău?". Cât de grea și împovărătoare și dureroasă este povestea ei?

Capitolul 22

Richard și Karina stau unul lângă altul în micul birou al doctorului George, specialist în comunicare augmentativă. De câteva minute, doctorul George le vorbește, încântat de sine, despre cine este el și ce face. Are în jur de treizeci și cinci de ani, e palid și slab, poartă ochelari cu ramă metalică, și este extrem de vesel, la granița cu stupizenia, debordând de energie de parcă a băut trei espresso-uri mai mult decât era nevoie, dar Richard crede despre tipul ăsta că pur și simplu așa e el. Acest comportament jovial este pe cât de neașteptat, pe atât de dezarmant, foarte diferit de al celorlalți specialiști la care merge Richard. Nu că le-ar reproșa ceva celorlalți. Tratarea cazurilor de SLA nu este chiar un motiv de amuzament.

— Așa, spune-mi care este problema, zice George.

— Ei bine, zice Karina, este dificil să înțeleg ce zice când...

— Scuze, iartă-mă că te întrerup. Oprește-te în acest punct. Vreau să aud direct din gura celui în cauză. Este adevărat? Richard?

Doctorul George dă din cap înspre Richard, cu sprâncenele ridicate, zâmbind.

— Te ascultăm.

— Mi-am-pier-dut-vo-cea, vrem-să-știm-cum-pu-tem-co-mu-ni-ca.

— Bine, super. Îmi pare rău că ai venit la mine abia acum. Ar fi fost mai bine dacă ai fi venit imediat după diagnostic care sau măcar în urmă cu câteva luni.

Neurologul care l-a recomandat pe Richard doctorului George a zis că lui Richard i se spusese despre posibilitatea înregistrării propriei voci încă de când a fost diagnosticat, și de alte câteva ori ulterior, dar Richard nu-și amintește nimic despre asta. Când aflase diagnosticul, fusese șocat, apoi urmase o perioadă de negare care-l ținuse cel puțin un anotimp. Informația despre doctorul George a fost îngropată undeva adânc, alături de alte informații înspăimântătoare pe care nu voia să le știe, precum intervenția pentru tubul PEG, ventilația invazivă și scaunul cu rotile electric. Chiar și după ce acceptase diagnosticul, nu a vrut să creadă că într-o zi își va pierde vocea. Unele persoane care suferă de SLA pot vorbi în continuare. Poate avea să fie și cazul lui. Înregistrarea vocii părea echivalentul pregătirii camerei bebelușului sau construirea unui teren de baseball pe un câmp. Dacă își înregistra vocea, va ajunge să aibă nevoie de ea.

— Știu-că-am-a-juns-târ-ziu-la-pe-tre-ce-re.

— Nu-i nimic. Petrecerea continuă. Chiar dacă vocea și-a pierdut mult din melodicitatea puternică pe care, sunt sigur, a avut-o cândva, ești tot tu. Modul în care accentuezi silabele, expresiile deosebite pe care le folosești, chiar și sunetele pe care le scoți — râsul, de exemplu —, toate îți sunt specifice. Dacă le înregistrăm, vei putea comunica în continuare într-un stil personal, uman.

Richard se gândește la timbrul râsului său. Este la fel ca înainte de SLA? Încearcă să-și aducă aminte când a râs

zgomotos ultima dată, dar nu reușește. Viața lui nu a mai fost amuzantă de mult. Așa cum s-au schimbat toate sunetele pe care le scoate, așa crede că i s-a schimbat și râsul. Încearcă să-l audă în minte, dar găsește doar tăcere. Trebuie neapărat să încerce să râdă când ajunge acasă.

— Chiar dacă vocea ta este acum preponderent monotonă, vei fi surprins. Chiar și cea mai mică inflexiune poate conține nuanța emoțională și personalitatea pe care nu o poți obține dacă optezi pentru o voce sintetizată pe computer.

Doctorul George nu trebuie să-l convingă pe Richard de avantajul utilizării propriei voci față de una generată de computer. El poate înțelege amploarea a ceea ce poate fi comunicat prin cel mai subtil sunet. O singură notă cântată la pian poate reda o întreagă diversitate de experiențe umane. Do central poate fi cântat *staccato* și *fortissimo*, un țipăt puternic și brusc. Poate însemna furie, pericol, surpriză. Aceeași notă cântată în *pianissimo* este o șoaptă, un mers tiptil, un sărut blând. Do central ținut apăsat, împreună cu pedala de picior, poate reda dorul, mirarea, o viață care se scurge.

Aceeași notă este complet diferită când este cântată de un novice și, respectiv, când este cântată de un profesionist. Ce are de spus *Concertul nr. 23 în la major* de Mozart? Cum îl face pe ascultător să se simtă? Depinde în totalitate de cine cântă. Așa că da, Richard înțelege.

— Îmi place să mă gândesc la înregistrarea vocii ca la o amprentă acustică. Vocile noastre fac parte din personalitățile și identitățile noastre unice. După cum știi, SLA ia totul. Înregistrarea vocală este o modalitate de a păstra o parte din tine înainte ca aceasta să dispară.

Înainte ca *el* să dispară.

— Vorbirea sintetică este plată. Este vocea pe care o folosește Stephen Hawking, probabil ai auzit-o. Nu are pic de

muzicalitate. Iar muzicalitatea este importantă pentru a reda înțelesul, știi?

Richard știe mai bine decât doctorul George. Acum, vocea lui este un instrument cu o singură notă, o goarnă enervantă a unui copil de la petrecere. Articularea nu este distinctă, consoanele cândva bine definite s-au redus acum la o bâlbâială înceată. Chiar și Karina și Bill, care sunt obișnuiți cu vorbirea de fiecare zi a lui Richard, se chinuie să înțeleagă ce zice. Vorbește dureros de lent, fiecare silabă fiind un adevărat chin, și rămâne fără aer după fiecare trei sau patru cuvinte. Adesea, își pierde răbdarea înainte să se apuce să zică ceea ce vrea și renunță.

— Poți alege ce vrei să înregistrezi. Poate fi un proces obositor și ia ceva timp. Dar îți promit că o să merite. Nu înregistra după-amiaza sau seara, atunci vei avea cea mai puțină energie și vocea ta va fi de cea mai slabă calitate. De aceea, astăzi, programarea ta este la ora patru. Vreau să-ți aud vocea când ești obosit. Înregistrează dimineața! Este logic?

Richard dă din cap că da.

— Și vrem să-ți economisești energia. Lucruri precum „Mi-e sete" pot fi generate utilizând vocea sintetică a computerului. „Mulțumesc mult" va suna mai bine cu vocea ta. Înțelegi ce spun?

Richard înțelege, dar nu știe ce altceva să înregistreze în afară de „Mulțumesc mult".

— E-xis-tă-o-lis-tă?

— Da! Totul este sub control. Da, avem o listă cu idei pentru început. Dar nu există reguli. Poți înregistra orice vrei. Poate vrei să înregistrezi și ceea ce eu numesc mesaje pe care să le lași moștenire. Acestea sunt mai lungi de o frază sau o propoziție și nu au legătură cu activitățile zilnice.

Sunt reflecții cu privire la propria-ți persoană sau mesaje pe care vrei să le lași persoanelor pe care le iubești, de exemplu soției tale.

Doctorul George se uită la Karina și zâmbește larg.

— Sunt fosta soție, spune Karina, corectându-l repede, tonul vocii sale clar și volumul nelăsând loc de interpretări greșite.

— A! Mă bucur pentru voi, zice doctorul George, încă zâmbind, deloc afectat. Unele persoane vor să înregistreze replici din filme, o modalitate amuzantă de a aduce umor zilei. Ceva de genul: „Sincer, dragă, nu-mi pasă". Să fie amuzant!

Mda, Richard poate înregistra replici din filme în timp ce primește cina constând în Liquid Gold. SLA este așa de distractiv! Chiar dacă tehnologia e impresionantă, pare că ia o groază de timp, iar Richard nu este sigur că merită efortul. I-a mai rămas doar puțin timp.

Adesea verifică timpul pe laptop sau pe adaptorul de la televizor, de mai multe ori într-o oră, fiind agresat de o teamă vagă și persistentă, de parcă trebuie să cumpere ceva de la magazin înainte să închidă curând sau parcă a întârziat destul de mult la o întâlnire sau așteaptă pe cineva să ajungă și să sune la ușă. Și totuși știe că nu are nimic de cumpărat, nu are nicio întâlnire și nici nu așteaptă pe nimeni în vizită, în afară de Karina, asistenții sociali și terapeuții. Nu contează. Tot verifică ora. Iar și iar și iar.

Fiecare minut care trece înseamnă un minut mai puțin. Dar ce face mai exact cu aceste minute? Dacă acum nu ar fi fost în biroul doctorului George, ar fi stat în camera lui, bând un *milkshake* cu cafea, cufundat în următorul sezon al serialului *House of Cards*. Își irosește minutele, dar ce altceva să facă? Nu poate cânta la pian. Nu poate preda lecții

de pian. Nici măcar nu suportă să asculte muzică clasică, dacă nu este cântată de Karina.

Așteaptă cu nerăbdare momentele din lecțiile ei când începe ea să cânte. Observă pauza de dinainte și își imaginează cum elevul se dă la o parte, iar Karina se așază pe scaunul de la pian. Când se întâmplă asta, se oprește din ce face și așteaptă. Karina începe să cânte, demonstrându-i elevului cum trebuie să sune și să fie simțită piesa, dezvoltându-i urechea muzicală.

El închide ochii și este acaparat de muzică. Călătorește cu notele, simțind ce simte și Karina în timp ce cântă, și nu mai este blocat în închisoarea corpului său, acum zboară. Este o experiență transcendentă când o aude pe Karina cântând, se simte la fel de liber cum se simțea înainte să fie diagnosticat. Își dorește ca ea să cânte mai des, chiar și când nu are elevi, doar pentru el.

— În afară de înregistrarea vocii, pot să te mai ajut și cu altceva. Vei vrea asta.

Doctorul George scoate din unul dintre sertarele de la birou un buton roșu de plastic, ceva asemănător cu un obiect scos de un clovn din recuzita lui.

— Este un simplu buton de apel. Deci, de exemplu, să spunem că te sufoci și nu poți striga după ajutor, calci pe acest buton și receptorul va suna tare ca o sonerie de ușă, și astfel, deși Karina se află în altă parte a casei, tot va fi anunțată. Este ca un monitor pentru bebeluși. Este o opțiune minunată pentru tine, pentru că încă mai poți să mergi. Deci poți ajunge la buton și poți călca pe el. Ești norocos că încă îți mai funcționează picioarele.

Deși Richard știe că este norocos că mai poate merge, că mai poate vorbi și că mai poate respira, totuși aceste

comentarii i se par ridicole și jignitoare. Dar încearcă să nu se supere.

Picioarele o să-i cedeze curând. În ultima săptămână a simțit o pauză lungă între decizia de a face un pas și acțiunea în sine, o distanță mare între corp și minte, între mușchi și os, între intenție și acțiune. SLA își întinde tentaculele în jos.

Poate că doar e paranoic. Poate-și imaginează slăbiciunea din piciorul drept, creând o somatizare. Poate este ceva psihosomatic. Mama lui obișnuia să-i zică: *Dacă tot cauți probleme, s-ar putea să le găsești.* S-ar putea ca zicala să fie adevărată, dar cu siguranță nu a căutat niciodată boala SLA. Știa că Lou Gehrig suferise de asta, că Stephen Hawking este bolnav și știa ceva și despre provocarea găleții cu gheață. Cunoștințele lui despre acest subiect se limitau la atât, și nici nu voia să știe mai mult.

Necazurile au fost cele care l-au căutat pe el. A fost diagnosticat în urmă cu paisprezece luni, și următoarea etapă este paralizia de la mijloc în jos, câte un picior pe rând, și asta se va întâmpla indiferent dacă este un ipohondru paranoic care caută necazuri sau nu. Dar, pentru moment, este de acord cu doctorul George. Este norocos că încă mai poate merge.

— Iar-tu-ești-no-ro-cos-că-mai-ai-ri-nichi.

Doctorul George râde — un hohot ascuțit, gâlgâit, nereținut. Richard ar trebui să înregistreze acest râs și să-l folosească pentru el. Îl place pe doctorul George. Se întreabă dacă nu cumva George este de fapt prenumele lui, și nu numele de familie, și dacă nu cumva doctorul a vrut ca lumea să i se adreseze cu un titlu mai puțin scorțos și mai apropiat, cum ar fi doctorul Phil sau cum un prieten din

afara familiei i-ar zice unchiule în loc de domnule. El este unchiul George.

— Vei mai vrea și acest grup de panouri *low-tech* cu alfabetul și *flipchart*-uri. Știu că nu sunt la fel de atrăgătoare cum este tehnologia de urmărire a privirii și Tobii — dar vei primi și chestiile-astea sexy la timpul lor —, însă deocamdată le vei folosi pe acestea, sunt chiar mai ușor și mai rapid de urmărit. Karina, când nu va mai putea vorbi sau poate seara, când nu mai are energie, le poți utiliza pe acestea.

Doctorul George îi dă un teanc de tabele. Richard citește titlurile: *În pat*; *Confort*; *Transfer și poziție*; *Scaun cu rotile*; *Computer*; *Baie*. Karina îi arată tabelul intitulat *În pat*. Richard citește rapid:

Ridică-mi/lasă-mi mai jos capul	Oprește televizorul și stinge luminile
Scoate-mi brațul din husă	Unguent pentru buze
Ridică-mi/Coboară-mi patul	Urinez
Fierbinte/rece	Nas/Soluție salină
Oprește BiPAP-ul	Nas/Șterge
Reglează-mi masca	Scarpină-mă-n cap
Deschide BiPAP-ul	Șterge-mi ochii
Usucă-mi/Umezește-mi gura	

În pat, utilizat pentru a desemna ceva complet diferit. Karina dă pagina înainte ca Richard să poată citi toate opțiunile. Aceasta se uită doar pentru câteva secunde la fiecare tabel înainte să dea pagina, având o privire copleșită și speriată.

— Știu că asta poate să vă facă să vă simțiți ca la o emisiune TV și că genu-ăsta de conversație poate părea stânjenitoi și frustrant, dar o să vă descurcați bine. Pui întrebări cu răspuns „da" sau „nu", sau indici ce vrei să întrebi. Richard, când nu o să mai poți vorbi, atâta vreme cât poți să dai din cap ca să confirmi sau să infirmi, e grozav! Dacă nu o să

mai poți mișca nici capul, clipești pentru „da" și nu clipești deloc pentru „nu".

Același mesaj este printat la începutul fiecărui tabel: *Trebuie să te uiți tot timpul la fața mea, NU SĂ GHICEȘTI ce vreau să zic, te rog!* Richard se întreabă ce se va întâmpla când nu va mai putea să-și ridice sprâncenele sau să clipească. Ce se va întâmpla când fața lui nu va mai putea să dea niciun indiciu? Nu întreabă.

— Bine, știu că discuția a fost copleșitoare. Mai am doar câteva lucruri de zis și gata, puteți pleca. O să-ți placă asta.

Doctorul George scoate ceva dintr-o cutie de sub birou. Un microfon de cap și un amplificator de voce.

— O să ridicăm volumul vocii lui Richard. Nu atârnă greu și e ușor de folosit. Poftim, încearcă-l!

Doctorul George agață un capăt al dispozitivului de urechea lui Richard și îndoaie firul astfel încât microfonul să-i vină în dreptul obrazului stâng.

— Încearcă să spui ceva.

Se simte ca un star rock în concert. Îi vine în minte Madonna.

— Pozează.

Doctorul George se ridică și pozează.

— Nu e minunat? Poate amplifica o șoaptă și o poate face audibilă. O să te ajute să economisești multă energie. Scopul nostru este să fii obosit după ce vorbești patru ore, nu două.

Richard obosește după cinci minute de vorbit.

— Bine, deci ai butonul de apel și amplificatorul de voce, alfabetul și *flipchart*-urile, iar aici este aparatul de înregistrat, pe care poți să-ncepi să-l folosești.

Doctorul George îi dă aparatul Karinei.

— Fiecare fișier pe care îl creezi este salvat în formatul pe care-l folosim noi pentru înregistrări. Trebuie doar să apeși

pe butonul ÎNREGISTREAZĂ. Nu poate fi activat prin comandă vocală. Trebuie să-l pornești și să-l oprești apăsând aici, așa că ai nevoie de ajutorul Karinei.

Karina ține aparatul cu ambele mâini de parcă ar fi ceva fragil, periculos sau sacru. Poate așa și este.

— Bine, atât pentru astăzi. Vă rog să mă contactați dacă aveți întrebări, și reveniți pe măsură ce apar schimbări. Și aș zice că dacă vrei să-ți înregistrezi vocea, fă-o acum.

Schimbarea din vocea doctorului George când a rostit ultima frază a fost subtilă, dar categorică. Registrul a fost puțin mai grav, intonația fără inflexiuni și articularea mai clară. Felul în care e rostită o frază poate adăuga înțelesuri dincolo de simpla definiție a cuvintelor alăturate. Ultima frază a doctorului George era ca un concert complex, iar Richard a înțeles limpede subînțelesul ei.

Nu ți-a mai rămas mult timp.

Capitolul 23

Dragă tată,

Îți scriu pentru a-ți spune că am fost diagnosticat cu SLA (boala Lou Gehrig). Ambele mele brațe sunt paralizate, respir, vorbesc și înghit cu dificultate. Pentru mine nu mai este sigur să mănânc, așa că mi-a fost instalat un tub în stomac. Încă mai pot merge, dar și asta este temporar. În ciuda acestor pierderi, mă simt oarecum bine. Pentru că nu mă mai descurcam să trăiesc singur, m-am mutat înapoi cu Karina, iar ea și o echipă minunată de asistenți sociali mă ajută zi și noapte. Voiam să știi și tu.

Fiul tău,

Richard

Aceasta este cea mai simplă scrisoare din cele nouă pe care le-a scris, le-a salvat, dar nu le-a trimis tatălui său. O citește din nou. Doar informații directe. *Doar fapte, doamnă.* A scris prima variantă a acestei scrisori când încă mai putea să-și folosească mâna stângă, când locuia singur pe Comm Ave. și își petrecea zilele și nopțile cântând obsesiv *Concertul pentru pian pentru mâna stângă* de Ravel. Asta se întâmpla vara trecută. Nu se poate hotărî dacă august a fost în altă viață sau ieri.

După ce Bill pleacă și îl lasă spălat, îmbrăcat și hrănit, Richard își petrece dimineţile la computer. Parcurge rapid ştirile, dar e conştient că nu trebuie să surfeze prea mult pe aceste ape globale păcălitoare. Război, terorism, politici meschine, tensiuni rasiale, crime, ignoranță, acuzații — ştirile îl frustrează, îl înfurie și îl deprimă. Și are el deja destule lucruri care să-l frustreze, înfurie și deprime.

Inevitabil, în această perioadă a zilei, scrie și recitește scrisorile către tatăl său. Periodic, editează scrisoarea prin care face anunțul, actualizând lista problemelor pentru a fi la zi, în caz că decide vreodată să trimită scrisoarea. A adăugat partea cu tubul de hrănire imediat după Crăciun.

Citește scrisoarea din nou. Îndreaptă vârful nasului către FIȘIER, deschide meniul, alege PRINT și ține cursorul pe el, timid, un timp suficient de lung cât să dea clic, după care întoarce capul la dreapta, către fereastră, deconectând cursorul de la *mouse*. Un joc de copii.

Nu știe dacă tatăl lui de optzeci și doi de ani are o adresă de e-mail, așa că, pentru a-i trimite ceva, are nevoie de hârtie, plic și timbru. Dacă Richard ar printa vreodată una dintre scrisori, pe asta ar alege-o. Spre deosebire de celelalte opt scrisori, încheierea acesteia nu conține învinuiri sau vorbe revoltătoare. De multe ori a fost cât pe ce s-o printeze, a flirtat cu fantezia în care tatăl său ține în mână plicul înainte să-l deschidă, dar pe Richard îl doare inima când pune cursorul pe PRINT, așa că renunță.

O parte din el nu vrea ca tatăl lui să știe. Păstrarea acestui secret îl face pe Richard să se simtă ca un învingător. De când s-a născut a făcut parte dintr-un joc tată-fiu în care nu a vrut să fie implicat, dar, la naiba, acum o să câștige. Trăiește cu o boală care, în fiecare zi, îi mai răpește ceva din controlul asupra lui însuși. Prin urmare, controlul de a

decide dacă tatăl lui va ști sau nu îl face pe Richard să simtă că are în mână o sabie, o putere seducătoare căreia nu-i poate rezista. O să dovedească, printr-un test fundamental și final, că nu vrea și nici nu are nevoie de ajutorul tatălui său pentru nimic și că nu va apela la el sau la dragostea lui nici în cele mai cumplite circumstanțe. Nu-i va da tatălui său satisfacția de a ști că în curând va scăpa de fiul pe care nu l-a dorit niciodată.

Dar când Richard obosește să atace și să-și ascută sabia, se retrage din ofensiva bombastică și, dintr-un colț, apare defensiva cea lașă. Mai mult decât orice, se teme de indiferența tatălui său. Se întreabă dacă acesta știe deja, dacă bârfa a ajuns până în nord, în țara vacilor, și Walt Evans este cel care o face pe durul.

Sau poate tatăl său nu știe și nu va răspunde nici dacă ar afla. Richard și-l imaginează deschizând plicul, citind scrisoarea o dată, mototolind hârtia și aruncând-o la coș.

Sau o citește, o împăturește la loc și o pune în buzunar, unde va rămâne uitată alături de câteva boabe de linte și un bon de la benzinărie. În niciun scenariu făcut de Richard în legătură cu reacția tatălui său la scrisoare, mintea acestuia nu permite posibilitatea ca tatăl lui să-l sune sau să apară la ușă. Tatăl pe care Richard îl știe nu-și exprimă șocul, groaza, empatia, simpatia sau iubirea pentru fiul lui cel mai mic.

Din acest motiv, Richard nu printează scrisoarea.

Știe că nu o să le trimită niciodată nici pe celelalte. Nu o să obțină niciodată ce vrea de la tatăl lui. Ce anume vrea? Vrea ca tatăl lui să admită că a greșit făcându-l pe Richard să simtă că nu era destul de bun pentru familia lui. Vrea ca tatăl lui să-i spună că este bun așa cum este el. Vrea ca tatăl lui să-i spună că este mândru de el. Vrea ca tatăl lui să-i spună că îi pare rău că nu a fost interesat de cariera lui

de pianist, de soția lui, de fiica lui. De el. Vrea ca tatăl lui să-și ceară iertare din tot sufletul.

Dar Walt Evans este un vulpoi bătrân și nu se va schimba și cu siguranță nu-și va cere iertare niciodată. Și nu mai contează acum. Scuzele nu-l vor ajuta pe Richard cu nimic. Trecutul nu poate fi schimbat.

Și totuși, continuă să-i scrie. Îi face bine să se exprime — să-și exprime sentimentele pe care le avea încă de la șase ani, dar nu știa cum să le pună în cuvinte, sentimente pe care voia să le strige în gura mare la șaisprezece ani, dar nu a avut curajul, reproșuri pe care voia să i le adreseze la douăzeci și șase de ani, dar nu avea stăpânirea de sine necesară, regrete pe care voia să i le spună la patruzeci și șase de ani, dar nu mai avea voce la propriu. Scrisorile pe care le scrie transmit lucrurile pe care nu ar putea să le spună niciodată, fiecare cuvânt tastat reprezentând o veche cicatrice, fiecare frază fiind un stol de răni tăcute păstrate în cel mai adânc și întunecat colț al lui și eliberând o viață întreagă de furie și resentimente. Dar se pare că indiferent de cât de multe fraze scrie, nedreptățile îngropate adânc nu ies niciodată în totalitate la suprafață.

Se gândește să scrie altă scrisoare, dar nu mai are energie. Mușchii gâtului îi obosesc mai repede când stă drept la birou, decât atunci când stă rezemat în scaun sau în pat. A devenit o adevărată corvoadă să-și țină ridicat capul de patru kilograme și jumătate. Corectitudinea tastării scade după câteva minute și cursorul se duce în jos pe ecran când îi cade capul înainte. Probabil că este pregătit pentru o proteză de gât, acele gulere standard, albe și pufoase, pe care le poartă oamenii când au suferit un accident.

Deschide a doua scrisoare. Aceasta începe ca un CV, cu o listă a reușitelor lui Richard, aparițiile în ziare și evaluările

pozitive. Dacă nu o va trimite niciodată tatălui său, poate Trevor o va folosi drept necrolog.

A absolvit cu onoruri la Curtis. A fost profesor asociat la Conservatorul New England. A cântat cu Orchestrele Simfonice din Chicago și Boston; cu Orchestrele Filarmonice din New York, Cleveland, Berlin și Viena. A cântat la Boston Symphony Hall, Carnegie Hall, Lincoln Center, London's Royal Albert Hall, Tanglewood, Aspen și multe altele. Interpretările lui au fost aclamate ca fiind „inspiraționale", „fermecătoare" și „demonstrând o mare virtuozitate".

Am fost un pianist minunat. Am fost aplaudat în toată lumea. Publicul se ridica în picioare. M-a iubit. Tu de ce nu m-ai aplaudat, tată? De ce nu m-ai iubit? Richard nu a găsit niciodată un răspuns mulțumitor la aceste întrebări, dar, holbându-se la ecranul computerului, este sigur că și-a demonstrat cel puțin lui că merită iubirea tatălui său. *Este ceva în neregulă cu el, nu cu mine.* I-a luat patruzeci și șase de ani și a fost nevoie de boala SLA pentru a ajunge la concluzia asta, ceea ce pare un progres, dar probabil că este doar un transfer de vină, bobul de mazăre mutat în altă teacă la adăpostul mâinilor, adevărul ascuns de toată lumea.

Poate dacă i-ar fi plăcut să cânte ceva mai accesibil pentru tatăl lui, cum ar fi cântecele lui Billy Joel sau Beatles, dacă și-ar fi dorit să cânte rock într-o cârciumă în loc de pian clasic într-o sală de recitaluri, dacă ar fi jucat fotbal sau baseball ca Mikey și Tommy, poate că atunci tatăl lui l-ar fi acceptat. Walt ura muzica clasică. Locuiau într-o casă de fermă cu covoare subțiri și pereți și mai subțiri. Când Richard exersa, adică tot timpul, umplea toată casa cu muzica lui. Dacă Richard cânta Bach, toată casa asculta Bach.

Walt Evans ura muzica lui Bach. Suporta doar zece minute, apoi ieșea din casă să lucreze în curte sau se urca

în furgoneta lui și mergea la Moe, barul local. Dacă dintr-un anumit motiv nu putea să iasă din casă, de exemplu, dacă mama lui Richard zicea că cina va fi gata în câteva minute, Walt exploda pentru că era forțat să suporte muzica lui Richard. „*Termini* odată cu zgomotul ăla idiot?!"

Richard deschide altă scrisoare și fiecare frază familiară, fiecare veche acuzație este o rechemare a suferințelor lui cele mai vechi și mai întunecate, provocând o armată de resentimente și ură să țâșnească din el. *Ai zis că sunt un papă-lapte pentru că am ales pianul în locul fotbalului... Ai zis că sunt homosexual pentru că-mi place Mozart... M-ai amenințat că-mi faci pianul bucăți cu un topor și pui lemnele pe foc... Nu ai venit niciodată la recitalurile mele... Nu m-ai acceptat niciodată... Nici măcar nu m-ai cunoscut vreodată... Nu m-ai iubit niciodată nici pe mine, nici pe Karina, nici pe Grace.*

Grace. Este străbătut de o undă electrică, care decimează lupta interioară ce-l torturează, lăsându-l gol, holbându-se neputincios și speriat la ecranul computerului, văzând cum se repetă istoria. Literele de pe ecran se pierd în ceață, în timp ce-și imaginează o scrisoare asemănătoare adresată lui de Grace.

Ai ales pianul în locul meu. Nu ai venit niciodată la meciurile mele. Și acum ai SLA și nu o să mă cunoști niciodată. Nu ai iubit-o niciodată pe mama, nici pe mine.

Lacrimile îi curg pe obraji. *Te rog să nu gândești așa.* Nu poate suporta gândul unei asemenea scrisori, scrisă de mâna ei, venită din moștenirea dureroasă pe care i-o lasă. Poate că totuși ce s-a făcut poate fi schimbat. Poate că asta se întâmplă când îți ceri iertare.

Karina intră în cameră după ce bate scurt, fără să aștepte. Îl enervează că nu-i dă posibilitatea să răspundă,

poate că nu vrea ca ea să intre. Încă este supărat, are lacrimi pe față. Nu poate să și le șteargă.

— Este Tommy.

Karina îi ține telefonul cu fața în sus.

— Cine?

— Fratele tău, zice o voce din telefonul pus pe difuzor. Salut, Ricky, îmi pare rău că nu sun cu vești mai bune. Dar, ei bine...

Vocea lui Tommy se aude tot mai încet. Acesta oftează și tușește.

— Tata a murit aseară.

Richard se holbează la Karina. Lacul de agonie în care era băgat până la genunchi din cauza scrisorii imaginate a lui Grace s-a evaporat. Richard așteaptă să fie înlocuit cu altceva. Dar nu simte nimic.

— Mikey l-a găsit de dimineață. Era pe scaunul lui, cu televizorul pornit. Credem că a murit în somn. Probabil din cauza unui infarct... Ești acolo?

— Mda.

— Îmi pare rău, spune Karina.

— Mulțumesc. Priveghiul este joi, la Casa funerară Knight, iar înmormântarea vineri, la St. Jude.

— Bi-ne, zice Richard.

— Știu. Și mie îmi este greu să vorbesc. A avut o viață bună. Aproape optzeci și trei de ani. Și să mori în propria ta casă, în somn, fără să stai prin spitale sau să suferi de vreo boală lungă este mai mult decât ar putea cineva să ceară, nu?

Richard și Karina comunică din priviri despre SLA și moarte, iar Richard își dă seama că Tommy așteaptă un răspuns.

— Da.

— Hei, știu că nu ne-am mai văzut de mult, dar poți sta la Mikey sau acasă la tata. Te-aș primi la mine, dar avem copii care dorm în dulapuri la propriu și nu mai avem loc.

Richard se uită la Karina. Ea dă din cap că da. Va merge cu el la New Hampshire.

— Mul-țu-mesc, Tommy. Vom-fi-a-co-lo.

— Ești bine, omule?

— Da.

— Bine. Atunci, ne vedem joi.

Tommy nu știe că Richard suferă de SLA. Nici Mikey. Nu știe nimeni. Dar o să afle.

Karina închide telefonul și ochii impasibili ai lui Richard sunt deja plini de lacrimi care-i cad pe față.

— Îmi pare rău. Sigur ești bine?

— Da.

Își întoarce scaunul înspre computer și se îndepărtează de ea, arătându-i spatele.

O aude cum iese din cameră fără să zică nimic. Întoarce scaunul pentru a se asigura că a plecat, apoi revine la computer. Respiră adânc, dar de fapt nu reușește decât să respire superficial. Își îndreaptă nasul către ecran, ținându-și drept capul greu, concentrat la fișierul numit *Scrisori către tatăl meu*. Deschide fișierul. Ia scrisorile una câte una și le trage în coșul de gunoi. Analizează ecranul. Fișierul rămâne. Cursorul sare și se mișcă, iar lui Richard inima îi bate tare în timp ce el se chinuie să selecteze și să ducă fișierul spre coșul de gunoi.

Gata.

Într-o secundă, tatăl lui și toate posibilitățile de a-i cere iertare lui Richard au murit.

Capitolul 24

După înmormântare, sunt ultimii care ajung acasă la Walt. Karina și Grace stau stânjenite în spatele lui Richard în sufragerie, așteptând ca acesta să continue să meargă sau să se așeze sau să facă orice altceva. Dar el stă pur și simplu acolo, paralizat, analizând spațiul gol. Pianul lui, o amintire din copilărie la fel de permanentă precum o fundație, nu mai este acolo. Nu este nimic pus în locul lui. Richard stă neclintit, încercând să-i înțeleagă absența de neînțeles, simțindu-se de parcă singura dovadă a copilăriei lui a fost eliminată. Și-l imaginează pe tatăl lui ștergându-i trecutul și boala, ștergându-i viitorul, și-și dă seama că a rămas prea puțin din el. Simte că timpul se prăbușește peste el, că oasele îi sunt brusc prea fragile, pielea prea transparentă, prezența lui prea diminuată și se întreabă dacă ar fi posibil să înceteze să existe chiar atunci și chiar acolo.

— De-ce-l-a-a-run-cat? întreabă el, și vocea abia i se aude, chiar și cu amplificatorul de voce.

Karina trece în dreapta lui, îi pune brațul în jurul taliei și îl ține de șold, ca să-i asigure mai multă stabilitate.

Fratele lui, Tommy, vine din bucătărie.

— Ce se întâmplă?

— Unde este pianul? întreabă Karina.

— Este la mine. Lucy și Jessie iau lecții de pian. Sper că e-n regulă.

Richard este ușurat. Respiră și se întoarce în corpul lui. Lucy și Jessie sunt nepoatele lui, au nouă și doisprezece ani. Richard dă din cap.

— Da. E-per-fect.

— Chiar se pricep. Le spun că seamănă cu unchiul lor.

Richard zâmbește cu ochii și se uită în jos, neștiind cum să reacționeze la acest compliment.

— Vă este foame? Avem mâncare în bucătărie. Grace?

— Sigur.

Grace își urmează unchiul în încăperea alăturată.

Richard se așază în balansoar și se uită prin sufragerie de parcă e acolo pentru prima dată. S-ar putea să fie ultima dată. La fel ca fostul ei locuitor, casa este veche și demodată. Pardoseala este uzată și scârțâie, vopseaua de pe pereții crăpați este sărită și tavanul este marmorat cu pete de apă. Cu excepția pianului care lipsește și adăugarea unui televizor enorm și a unui fotoliu rabatabil, sufrageria este mobilată exact cum își amintește Richard.

Tot nu sunt perdele la ferestre. Mama lui credea în lumina soarelui și în faptul că nu avea nimic de ascuns. Adesea zicea că nu ar face nimic din ce nu ar deranja-o să vadă vecinii. La această proprietate de patru acri, împădurită dumnezeiește, cel mai apropiat vecin ar fi avut nevoie de telescopul Hubble pentru a o vedea pe Sandy Evans fumând o țigară în cămașa de noapte și cu bigudiurile pe cap.

Chiar dacă mama lui a murit de douăzeci și opt de ani, Richard resimte mult mai acut absența ei decât pe-a tatălui său. Ea era singurul lui aliat din familie, singura care l-a văzut cu adevărat și l-a acceptat. Fără mama lui, nu ar

fi cântat la pian. Ea îi plănuia lecțiile, insista ca Walt să le plătească, îl ducea cu mașina la ore, la recitaluri și la concursuri, și îi lua apărarea ca să exerseze acasă.

Își amintește momentul când ea s-a pus între pianul lui și drujba lui Walt. Richard nu-și amintește ce-l enervase atunci pe tatăl lui. Poate că băuse o jumătate de duzină de bere sau pierduse echipa Patriots. Dar își amintește cum își auzea bătăile inimii în urechi percutând la bâzâitul distant al drujbei tatălui său care tăia crengile unui arțar din curte, după ce Walt a ieșit hotărât să distrugă ceva. Își amintește că stătea la masa de la bucătărie ascultând, iar mâinile mamei lui tremurau în timp ce măsura făină și sare pentru aluatul plăcintei cu mere. Își amintește că a întrebat prostește: „Pot să cânt acum?" și mama lui a răspuns: „Nu acum, dragul meu". Își amintește că avea zece ani. Era atât de mândră de el că fusese acceptat la Curtis cu bursă! A murit chiar înainte ca el să împlinească nouăsprezece ani. Nu a cunoscut-o niciodată pe Karina, nu l-a văzut absolvind facultatea sau cântând profesional, nu și-a ținut niciodată nepoata în brațe. Nu a știut niciodată că fiul ei va avea într-o zi SLA.

Crede că mamei lui i-ar fi plăcut de Karina. Chiar dacă o cunoscuse prea puțin, tatăl lui nu fusese încântat de ea. Walt nu avea încredere în nimeni din afara orașului, ce să mai zicem din afara statelor, cu atât mai puțin din Polonia. Lumea lui era mărginită de codul poștal, viața lui se învârtea în jurul muncii și carierei locale, a bisericii din oraș, băncii, școlii și cârciumii lui Moe. Nu-i convenea că nu-i cunoaște pe părinții Karinei, că nu poate evalua tipul de familie din care vine. Când o întrebase de credința ei religioasă, aceasta îi răspunsese că este catolică nepracticantă. Singura persoană în care Walt, un protestant credincios care mergea în

fiecare duminică la biserică, avea mai puțină încredere decât într-un catolic era o femeie fără Dumnezeu. Accentul ei nu i se părea fermecător și nu-i aprecia vocabularul sofisticat, care, chiar dacă într-o engleză stricată, era cu mult superior celui al lui Walt. A dat vina pe ea pentru că fiul lui prefera să i se spună Richard în loc de Ricky, când de fapt asta nu avea nimic de-a face cu alegerea lui. Walt credea că este arogantă, snoabă, păgână, probabil comunistă, o imigrantă leneșă interesată de Richard doar pentru viză.

Adulții vin în cameră aducând mâncare și băuturi, și se așază. Nu alege nimeni fotoliul rabatabil. Probabil că acela a fost „scaunul". Richard nu știe dacă lumea îl evită din respect pentru Walt sau dacă îl consideră prea înfiorător, știind că acolo a murit cu câteva zile în urmă. Luni, tatăl lui stătea în acel scaun, uitându-se la televizor. Astăzi este într-o cutie, în pământ.

Grace zice că de fapt nu-i este foame și iese afară cu șapte dintre cei opt veri ai ei, mergând pe deal. Au de la trei până la douăzeci și doi de ani, nepoate și nepoți pe care Richard nu-i cunoaște. Toți aveau o figură fixă, fără lacrimi, la înmormântare, categoric mai impresionați de unchiul lor necunoscut care saliva, decât de bunicul lor mort. Probabil că este mai ușor să fie martori la înmormântarea elegantă a unui bătrân decât să privească un paralitic, olog, care se mișcă în reluare și se târăște spre moarte cu SLA, când ar fi trebuit să fie în floarea vieții. Copiii mai mari se uită din când în când la el, parcă îl provoacă, iar când sunt prinși că se holbează, își îndreaptă privirea către altceva mai puțin înspăimântător, cel mai adesea sicriul.

Brendan, de opt ani, cu părul sârmos tăiat scurt, cu nasul ascuțit și ochii curioși, nu vrea să se ude sau să-i fie frig și stă între părinții lui, Mikey și Emily, pe canapeaua

mică. Tommy și Karina stau pe canapeaua de două locuri. Soția lui Tommy, Rachael, este afară, ajutându-i pe cei doi copii mici ai ei să urce și să coboare dealul abrupt. Toată lumea mănâncă sendvișuri cu carne și aripi de pui Buffalo, pe farfurii de carton. Bărbații beau Budweiser din doze, iar femeile beau vin alb.

Richard își privește frații cum mănâncă bucăți masive de pâine, șuncă și brânză, mestecându-le în timp ce vorbesc, precum hainele într-un uscător, și este din nou copilul la masa de seară. Era slab, mânca puțin, mereu doar un fel de mâncare, și termina repede. Niciodată nu i se permitea să se ridice de la masă mai devreme, i se părea că stă ore întregi la masă în fiecare seară, așteptând în liniște ca frații lui să înghită câteva farfurii pline de carne și cartofi. Spre deosebire de Richard, aceștia erau masivi și aveau de hrănit mușchi mari. Când erau tineri, atleți, alergau în fiecare zi pe teren sau se antrenau la sală și erau într-o formă bună, dar acum sunt amândoi supraponderali. Au burți de bere, fețe rotunde, brațe robuste și picioare care par țepene când merg, arătând ca doi copii îmbrăcați în costumele de iarnă de anul trecut.

— Vrei să-ți dau o farfurie? întreabă Mikey, observând că Richard nu mănâncă.

— Nu-pot-mân-ca.

— Vrei să-ți ținem sendvișul?

— Nu asta este problema. Nu poate înghiți fără să se înece, zice Karina.

— Mă-hră-nesc-prin-tr-un-tub.

— Are un tub de hrănire în stomac, îi spune Karina lui Brendan, care a făcut ochii mari.

— Pot să-l văd? întreabă Brendan.

— Sigur, zice Richard.

Stau toți jos și se uită la el, de parcă sunt în sală și așteaptă să înceapă spectacolul.

— Ri-di-ca-ți-mi-că-ma-șa. Eu-nu-pot.

Richard se uită la Brendan și ridică din sprâncene de două ori. Brendan se ridică, merge la unchiul lui și se oprește. Se uită înapoi la părinții lui.

— Haide!

Îi ridică ușor cămașa unchiului său și scoate la vedere un disc alb din plastic și partea de sus a stomacului păros al lui Richard.

— Bleah, face Brendan, lăsând cămașa în jos.

— Brendan! strigă Emily. Nu este frumos!

Brendan merge repede la loc între părinții lui. Mikey îl lovește peste cap cu pliantul cu rugăciuni primit la înmormântare, făcut sul. Cămașa lui Richard a căzut la loc, peste stomac, dar toată lumea analizează locul în care era tubul, imaginându-și ce au văzut adineauri.

— Și ce intră în tub? întreabă Mikey.

— Se numește Liquid Gold, spune Karina. Este ca un amestec pentru bebeluși.

— Cu-gust-de-pui.

— Serios? întreabă Tommy.

— Nu, zâmbește Richard. Glu-mesc!

— Cum te tratezi? întreabă Mikey.

— Cum-a-di-că?

— Apropo de tipul care a inițiat provocarea găleții cu gheață. Și apropo de filmul *Gleason*. L-ai văzut? Defensiva din spatele New Orleans Saints. Avea SLA și a întemeiat o organizație non-profit. Sloganul lor este „Fără steaguri albe". Tipul este o inspirație. Un adevărat erou. Nu poți să te resemnezi, Ricky. Trebuie să lupți.

Fost căpitan al echipelor de fotbal și baseball din liceu, și jucător în defensivă la Universitatea New Hampshire, Mikey vede toate obstacolele ca pe un adversar care poate fi învins, un joc care poate fi câștigat.

— Cum-să-lupt?

— Nu știu, uită-te la tipii ăștia.

— Vrei-să-mi-pun-gă-lea-ta-cu-ghea-ță-n-cap?

Sau să blocheze un atac? Să își pună un tub traheal și să se conecteze la aparate când nu mai poate respira? Se consideră că ai câștigat dacă trăiești cu orice cost? SLA nu este un joc de fotbal. Boala asta nu poartă un tricou cu număr, nu pierde un jucător bun care s-a accidentat și nu are niciun sezon prost. Este un inamic fără chip, un oponent fără călcâiul lui Achile, cu o reputație impecabilă.

— Nu știu, eu aș face ceva totuși. Lansează o nouă provocare sau fă un documentar sau ceva de genul ăsta. Ceva care să ajute la găsirea unui leac. Ideea este să lupți și să nu renunți.

— Bi-ne.

— Este bine că încă mai poți merge. Tipii ăștia sunt în scaune cu rotile.

— Și-eu, cu-rând.

— Poate că nu. Nu poți ști. Trebuie să gândești pozitiv. Ar trebui să mergi la sală, să ridici greutăți și să-ți întărești mușchii picioarelor. Dacă boala asta îți răpește masa musculară, ia-o înainte și construiește-ți mai multă. Învinge-o!

Richard zâmbește. Apreciază încurajarea, dar nu așa funcționează atrofia musculară în SLA. Boala nu face diferența între mușchi slabi sau puternici, vechi sau noi. Îi acaparează pe toți. Richard nu va câștiga timp dacă va merge la sală. Mareea se apropie. Înălțimea și grandoarea castelului de nisip nu vor conta. Marea îl va mătura și îi va lua fiecare grăunte de nisip.

— Bu-nă-i-de-e.

— Nu știu cum reușești, zice Tommy. Nu cred că aș putea rezista fără mâncare.

— A-tunci-ai-fi-în-vins. Cu-tu-bul, lupți-cu-SLA.

Nu este sexy. Tubul PEG și dispozitivul BiPAP nu sunt destul de interesante pentru un film sau pentru un fenomen global pe internet. Lupta lui este un chin zilnic, tăcut și personal, de a respira și de a consuma suficiente calorii pentru a supraviețui.

— Este plăcut să știm că sunteți din nou împreună, zice Emily.

— Nu suntem împreună din nou, zice Karina.

— Mda..., zâmbește Richard. Tră-im-în-pă-cat.

— Nu, zice Karina. Nu se întâmplă niciun păcat.

— Păcat, zice Mikey.

Emily râde.

— Atunci este minunat ceea ce faci pentru el.

Karina nu zice nimic. Richard nu zice nimic și nu se uită la Karina, jenat că Emily a spus cu atâtă ușurință ceea ce Richard nu a spus niciodată. Și deși i-ar plăcea, nu poate da vina pe SLA pentru tăcerea sa.

— Așadar, Ricky, zice Mikey. Vrem să vorbim cu tine despre testamentul tatei. Știam de asta înainte să moară, dar ne-a lăsat casa mie și lui Tommy.

Bineînțeles că așa a făcut.

— Dar noi am vorbit despre asta și am hotărât să o vindem și să împărțim banii la trei.

Toată lumea așteaptă.

Richard repetă în minte ce tocmai a auzit și întreabă:

— Se-ri-os?

— Da. A avut trei fii, nu doi. Decizia lui nu este corectă, iar noi vrem să o îndreptăm.

— Exact, zice Tommy. Îmi pare rău că nu ți-am luat apărarea când eram copii. Tata a fost prea dur cu tine.

— Putea să fie un nemernic câteodată, zice Mikey.

Tommy dă din cap:

— Așa că îți luăm apărarea acum.

Richard nu s-a gândit niciodată că și frații lui mari, curajoși și duri, erau speriați de tatăl lor. Dacă ar fi demonstrat orice alianță cu fratele lor mai mic, ar fi riscat să fie și ei oropsiți, ostracizați, dezonorați. Precum Richard. Frații lui nu erau atât de macho cum păreau. Dar nu îi învinuiește.

— A fost și un tată bun, zice Mikey cu vocea tremurândă și dinții încleștați, ștergându-și ochii cu degetele. Îmi pare rău că nu i-ai cunoscut această latură, Ricky.

— Știi, ai fost mai bun la pian decât am fost noi, clovnii, mai buni la orice altceva vreodată, zice Tommy. Ar fi trebuit să fie mândru de tine. Jessie te-a căutat pe Google și ne-am uitat toți la concertul tău de la Lincoln Center.

— Doamne sfinte, omule, zice Mikey.

— Da, ești fenomenal, zice Emily.

— Mi-aș fi dorit ca mama să te poată vedea cântând acolo, zice Tommy.

— În-seam-nă-mult-pen-tru-mi-ne.

Lui Richard îi curg lacrimile.

Nu s-a așteptat niciodată la asta. Odată cu moartea dictatorului autocratic, s-a prăbușit și zidul Berlinului lor și frații lui erau chiar pe partea cealaltă, așteptându-l. Karina scoate un șervețel din poșetă, merge la Richard și îi șterge fața.

— Trei părți, zice Mikey. Așa este drept. Tata nu s-a comportat corect cu tine. Fiul nostru, Alex, este la liceu acum și nu a pus mâna pe o minge de bunăvoie de când avea șase ani. Îi plac musicalurile. Adoră să cânte și să danseze.

— E foarte bun, zice Emily.

— Da. Și este un copil minunat. Nu-mi imaginez că aș putea să-l tratez cum te-a tratat pe tine tata, oftează Mikey. Și nu aș fi bărbatul care sunt azi, dacă n-ar fi el.

Tommy aprobă din cap. Mikey bea toată berea. Richard procesează acceptarea și scuzele oferite de frații lui și parcă în interior i se deschide un spațiu nou, un câmp întins până la orizont, un cer în zori de zi, un univers de stele. Fiind copleșit și neputând încă să vorbească, le mulțumește în tăcere fraților săi, o generație care vindecă rănile provocate de altă generație.

— Îmi pare rău să vă întrerup, dar trebuie să plecăm, zice Karina.

— Nu mai puteți rămâne încă o noapte? întreabă Emily.

— Nu, trebuie să o ducem pe Grace la aeroport. Se întoarce la școală.

— Înainte să plecați, să ținem un toast pentru tata, zice Mikey, deschizând altă doză. Poți turna bere în chestia aia? arată el cu degetul înspre stomacul lui Richard.

Karina se uită la Richard și el aprobă din cap. Din când în când, Richard îi cere să-i administreze o seringă plină cu vin prin tubul PEG sau să-i umezească buzele doar ca să simtă gustul, una dintre puținele plăceri pe care le mai are. Nu este la fel ca atunci când bei vin din pahar. Nu o să mai fie niciodată la fel. Dar măcar mai poate simți pe limbă aroma unui vin Château Haut-Brion. Încă îi mai poate simți infuzia caldă în stomac.

Karina atașează tubul și îl clătește cu apă. Are o seringă de cincizeci de mililitri plină cu bere și apasă ușor în timp ce toți privesc. Richard râgâie. Brendan râde. Are gustul unei amintiri din adolescență, oribilă, dar minunată.

— Bine, mai păstrează un pic pentru toast. Karina, tu ai vin?

Aceasta ridică paharul de vin cu mâna dreaptă și cu stânga ține seringa cu bere, atașată la stomacul lui Richard.

— Sunt pregătită.

Tommy și Mikey ridică dozele de bere. Emily și Karina ridică paharele cu vin. Brendan ridică o Coca-Cola.

— Pentru Walt Evans, zice Mikey. Să se odihnească-n pace!

Odihnește-te în pace, tată!

Capitolul 25

Este 20:28, cu patru minute mai mult decât atunci când s-a uitat ultima dată. În ultimele trei zile, timpul a fost un leneș gras ce doarme pe o stâncă, la umbră. Karina este în New Orleans cu Elise și studenții ei, în pelerinajul anual către pământul sfânt al jazzului. Richard stă în fața computerului și își ține nasul cum își ține un dirijor bagheta, conducând cursorul pe literele tastaturii, scriind numele diferiților artiști de jazz în iTunes. Redă câteva secunde o melodie de Herbie Hancock. Apoi una de Oscar Peterson. Câteva secunde de John Coltrane. Pe Miles Davis îl poate tolera puțin peste un minut. Notele zboară fără nicio destinație aparentă, ca un câine pierdut pe câmp care adulmecă și dă din coadă, alergând de colo-colo, fără să-l cheme nimeni acasă. Compozițiile sunt niște mâzgăleli, propoziții înșirate fără reguli gramaticale și fără punctuație, explorări indulgente de sunete disonante.

Dă clic pe Thelonious Monk și strânge din dinți de parcă a gustat ceva otrăvitor, prea acru sau amar sau mucegăit, și ar vrea să scuipe sunetul. Saxofonul și trompeta sună ca o ceartă care se agravează, ambele stridente și iraționale.

Se grăbește să indice PAUZĂ cu nasul. Nu mai poate suporta nicio secundă acest asalt, nebunie, zgomot.

Pentru el, muzica este ca limbile vorbite. Deși nu vorbește italiană sau chineză, i se pare chiar melodios și plăcut să asculte doi italieni vorbind la o ceașcă de espresso. Pe de altă parte, chineza sună ca o mitralieră cacofonică, fiecare cuvânt fiind un ac înfipt în coloană, ceva la fel de rău ca sunetul unui balon care scârțâie. Pentru Richard, jazzul este ca limba chineză.

Sau ca expresionismul abstract. Richard nu poate să vadă în tabloul *Numărul 5* de Jackson Pollock — o capodoperă lăudată pentru caracterul ei artistic și care valorează milioane — decât un rahat împroșcat, respingător, lipsindu-i cu desăvârșire structura și talentul. Jazzul este Pollock. Mozart, spre deosebire, este Michelangelo, Rembrandt, Picasso, pictori care au stăpânit arta vizuală. Când îți înalți ochii spre tavanul Capelei Sixtine, ești cu Dumnezeu.

Bach, Chopin, Schumann, acești compozitori au stăpânit arta sunetului. Richard ascultă *Clair de lune* de Debussy și fiecare celulă din corpul său are inima frântă și dansează desculță în lumina lunii. Să cânți Brahms înseamnă să comunici cu Dumnezeu.

Richard nu simte jazzul. Nu-i ajunge la inimă, la suflet. Nu-l înțelege. Pentru el, întotdeauna a fost imposibil să înțeleagă ceva ce nu simte.

Cât este Karina plecată, Grace are grijă de el. Au trecut trei zile de când sunt sub același acoperiș, dar de-abia dacă au schimbat două cuvinte, sunt singuri împreună. Majoritatea timpului, Grace stă în camera ei. Zice că are multe teme, dar o poate chema sau poate veni la ea sau poate apăsa butonul dacă are nevoie de ceva. Până acum, nu a

avut nevoie de ea decât pentru cină și pentru a-l conecta la dispozitivul BiPAP seara. Așa că nu a chemat-o.

De când este ea aici, Richard a așteptat să vină Bill la nouă pentru a urina, scutind-o pe Grace, dar și pe el, de umilința ca fiica să-i dea jos tatălui pantalonii pentru ca acesta să urineze. În urmă cu două zile, a întrebat-o dacă vrea să se uite la un film cu el. Orice film. Grace avea teme la statistică, economie și fizică, deci nu avea timp de filme. Ieri, a întrebat-o dacă vrea să meargă la o scurtă plimbare. Piciorul lui drept este prea slab și prea bleg pentru a risca să iasă singur afară. Grace a spus că era prea frig. Astăzi nu o să-i mai propună nimic.

Acum este 20:40. Se tot uită spre ușă, așteptând să o vadă. Aceasta bagă capul pe ușă la fiecare două ore pentru a verifica dacă Richard este bine. Nu a mai văzut-o de la cinci. *Ai nevoie de ceva?... Nu.*

Dar de fapt are nevoie de ceva. Vrea ca lucrurile să meargă bine între ei înainte ca... Vrea ca lucrurile să meargă bine între ei înainte ca situația lui să-l forțeze să termine această frază. Pentru moment, singura lui modalitate de a se apăra împotriva acestei boli este să nu termine această frază, să nu se uite spre ce-l așteaptă în viitor și să ignore ceea ce se află la șaizeci de centimetri în fața lui. Singura armă pe care o are este negarea, tocită și monotonă, mai degrabă în formă de lingură, decât de cuțit.

Nu prea știe cum să repare lucrurile cu Grace, dar se gândește că ar trebui măcar să stea în aceeași cameră. Poate că atunci când a recunoscut că a ales pianul în defavoarea ei a mai spart câteva cărămizi din zidul dintre ei, dar acesta încă este puternic, înalt și impunător, o fortăreață veche. Karina vine mâine și Grace se întoarce la școală până la vară. S-ar putea să nu mai vină acasă înainte de...

Este 20:43 și nu prea mai are timp.

Se gândește să o roage pe Grace să-l ajute cu înregistrarea vocii pe dispozitivul primit de la doctorul George. Nu a lucrat mult la asta până acum. Ajutat de Karina a înregistrat câteva fraze simple: *Scarpină-mă aici, că mă mănâncă. Trebuie să merg la toaletă. Îmi ștergi nasul? Îmi ștergi ochii? Mi-e frig. Mi-e cald.* Karina a redat aceste fraze pentru a se asigura că dispozitivul funcționează și Richard și-a pierdut motivația după ce a auzit cum sună vocea lui. Își dorește să fi mers mai devreme la doctorul George, când vocea încă îi era robustă, melodioasă, cu inflexiuni și cu personalitate, când încă era vocea lui și nu acest zgomot impersonal, aerat, fără suflet, robotic și monoton. Mai degrabă ar asculta jazz decât vocea lui. Ar putea la fel de bine să folosească vocea generată de computer când va fi nevoie.

Este 20:51. Se apropie timpul.

Proiectul cu înregistrarea i-ar da un motiv destul de bun să o cheme pe Grace. Se uită spre ușă, la butonul roșu de pe podea. Nu o cheamă. Este prea obosit. Nu a făcut nimic toată ziua și este epuizat.

I se pare că este mai târziu decât arată ceasul. În afară de lumina laptopului și de o rază care vine din hol pe ușa întredeschisă, în camera lui este întuneric. Se ridică, stă în capătul camerei și ascultă posibile zgomote care să vină de la Grace. Nu aude nimic. Nu are liniște, așa că iese din cameră și se plimbă prin sufragerie, analizând mobila și decorul ca un director curios de muzeu, în afara orelor de program. Sau ca un hoț ciudat. Sufrageria este slab luminată de becurile pe care Grace probabil că le-a lăsat aprinse în bucătărie. Noaptea întunecată și friguroasă a rămas la fiecare fereastră. Dacă era acasă Karina, ar fi tras draperiile.

În sufragerie este curat și ordine, totul este la locul lui. Este prea curat. Steril. Înainte să se mute el și înainte ca Grace să plece la facultate, toată casa era a fetei. Ghiozdanul, hainele, cărțile și caietele îi erau împrăștiate peste tot. Îi putea auzi muzica și conversațiile prin casă, indiferent în ce cameră se afla. Personalitatea și prezența ei umpleau locuința. Dar Grace nu mai locuiește aici. Doar Karina. În afara faptului că poate spune că persoana care locuiește aici cântă la pian, casa nu trădează nimic din personalitatea ei.

Dar este casa ei, viața ei. Nu a lui. El nu ar mai trebui să locuiască aici.

Se uită la pian, același Baldwin pe care l-au cumpărat când s-au mutat la Boston. Ochii lui traversează claviatura de la un capăt la altul. Pentru că în ultimele câteva luni i-a urmărit și i-a ascultat pe Karina și pe elevii ei cântând, știe că acest pian reacționează mai greu decât al lui și își imaginează ce frustrant ar fi să cânte la el. Ani de zile a încercat să o convingă pe Karina să cumpere altul mai performant, dat ea a refuzat mereu.

Partitura de pe suport este „Für Elise" de Beethoven. Unul dintre elevii Karinei a mutilat această compoziție la lecția de săptămâna trecută. Când avea unsprezece ani, „Für Elise" era piesa lui preferată. Ezită, apoi se așază pe scaun. În timp ce privește notele, aude muzica în minte și are din nou unsprezece ani. Cântă pentru mama lui și, când termină, ea îl sărută pe creștet și îi spune că este cea mai frumoasă melodie pe care a ascultat-o vreodată.

Citește notele acestei piese simple, cântată la nesfârșit și totuși adorabilă, și, fără să se străduiască, o simte cu tot corpul — în bătăile inimii, în degetele care nu se mai mișcă, dar care-și amintesc melodia, în piciorul care bate ritmul. Asta înseamnă muzica.

Vrea cu ardoare să atingă clapele. În timp ce poate simți muzica imaginată în interiorul lui, experiența participării la crearea acesteia și ascultarea ei live îi rezonează în suflet. Încearcă să-și aducă aminte când a cântat ultima dată, fiind străbătut de fiorul notelor din *Concertul pentru pian pentru mâna stângă* de Ravel, dar senzația trece repede. Nu o poate reține. Amintirea e doar o fantomă trecătoare. Lacrimile i se adună în ochi și Richard pleacă de lângă pian înainte să înceapă să bocească.

Vede lumină în bucătărie și se îndreaptă într-acolo. În mijlocul mesei se află un bol cu lămâi. Una dintre ele este mucegăită. Vrea s-o ia și s-o arunce la gunoi. Se gândește să o cheme pe Grace din dormitorul ei și să o roage să arunce ea lămâia, dar presupunând că vocea lui slăbită nu ar ajunge până la ea, decide nici să nu încerce.

Merge către cutia de pizza de pe blat, capacul este un pic săltat. Se uită în interior. Au mai rămas trei felii. Inhalează mirosul ardeilor, al cepei și al aluatului și își amintește plăcerea senzorială de a mânca așa ceva, cu o tristețe torturată, ca o iubită pe care nu o va mai săruta niciodată, un pian la care nu va mai cânta niciodată. Își imaginează cât de moi sunt brânza și toppingurile, cât de crocantă este crusta, cât de iute este sosul picant și cât de sărată este brânza dacă le-ar mânca, răspunsul rapid al pianului său, mâinile lui în părul gros și negru al lui Maxine, buzele lui pe ale ei.

Aproape amețit de dorință, observă că nu-și imaginează părul sau buzele Karinei. Încearcă să-și aducă aminte când a fost ultima dată când s-au sărutat, ultima dată când a ținut-o în brațe, ultima dată când s-a excitat gândindu-se la ea. Dar nu poate să-și aducă aminte. Amintirile în care o atingea, o dorea și o iubea parcă sunt acum niște fotografii îngălbenite din albumul altcuiva. A trecut prea mult timp.

Este 21:03.

Se îndepărtează de cutia de pizza și se apropie de cana de cafea a lui Grace de azi-dimineață, de lângă chiuvetă. Se apleacă, își apropie fața de cană și inhalează aroma, atâta cât a mai rămas în restul de cafea lipicioasă, dulce-amăruie. Expiră. Nirvana. Și iadul pur. Disperat, își întinde limba în cană, sperând să poată linge spuma uscată, dar limba nu este destul de lungă și cana este prea adâncă. Renunță.

Numerele de telefon de la Caring Health, al neurologului și al lui Bill sunt notate pe o bucată de hârtie lipită pe frigider cu un magnet. Lângă ea este o fotografie cu Grace și Karina la absolvirea liceului. Amândouă poartă negru și radiază de fericire. Grace are zâmbetul mamei sale.

Nu mai sunt alte fotografii. Niciun alt copil care zâmbește nu mai este pe frigiderul lui de altădată. Fiul pe care l-a dorit mereu. O soră pentru Grace. Toți acei ani în care a încercat să o lase pe Karina însărcinată, crezând în programările la doctor, masturbându-se în recipiente de plastic, sperând. Nimic din toate astea nu a fost real. Poate de aceea nu-și poate aminti că a iubit-o.

Atâta timp irosit!

Este 21:06.

Pentru că nu mai are nimic de explorat, se întoarce în camera lui și este lovit brusc de senzația — externă corpului său și simțită cu încetinitorul — că este în cădere. A vrut să pășească la dreapta, dar piciorul nu a reacționat. Legătura dintre neuroni și mușchi a fost întreruptă de ceva. Ceva nu s-a declanșat sau nu a executat sau nu a primit mesajul. Ceva a renunțat, s-a deconectat, iar comanda de a merge nu a fost procesată, conexiunea s-a întrerupt. Cu o secundă înainte de a lovi podeaua, este conștient că nu

poate amortiza căzătura și se gândește să întoarcă capul, dar este prea târziu. Impactul este luat din plin de bărbie și nas.

Nara dreaptă este inundată de sânge cald. Îi poate simți gustul sărat și metalic în gură. Procesează durerea, puternică și ascuțită, concentrată în zona dintre ochi, la baza nasului. Încearcă să-și vadă membrele, să verifice dacă are ceva rupt. Pare că nu-și simte piciorul drept. Își dă seama că are corpul ca o stâncă imobilă, plin cu ciment lichid. Nu are nimic rupt, dar nici nu o să se ridice. Piciorul drept este compromis, preluat de SLA. Stând cu fața în jos pe podeaua din bucătărie, știe că nu o să mai meargă niciodată.

Încearcă să strige după Grace, dar din poziția asta de-abia poate respira, nicidecum să mai scoată și un sunet puternic. Își saltă capul și mai încearcă o dată.

— Graaa...

Coboară capul, odihnindu-și obrazul drept pe gresia rece. Sub bărbie se adună o băltoacă de salivă amestecată cu sânge. Nu este sigur că mai are putere să-și ridice din nou capul. Găsește singura parte a corpului încă în funcțiune. Piciorul stâng. Îl ridică și îl scapă iar și iar, bătând în podea ca un ritm de tobe.

Trec câteva minute. Obosește și renunță. Îl cuprinde panica. I se strânge stomacul și urmează și gâtul. Dacă va fi cuprins de panică, nu va putea respira. Grace. Ea coboară în fiecare seară la zece pentru ultima lui masă și pentru a-l conecta la dispozitivul BiPAP. Cât este ceasul? Va dura prea mult. Trebuie să lupte cu panica și să respire în continuare.

S-a pierdut în ritmul slab, dar totuși stabil al respirațiilor sale și nu mai știe cât timp a trecut de când stă așa, când aude pașii lui Grace.

— Oh, Dumnezeule!

Deschide ochii și o vede pe Grace deasupra lui ca pe un înger.

— Ce s-a întâmplat?

Richard nu-și irosește energia limitată pentru a explica ceea ce e evident deja.

— Bine, sun la 911.

— Nu, șoptește el. Te-rog, nu.

— De ce? O să-l sun pe Bill sau pe cineva de la Caring Health.

Se uită către frigider, la numerele de pe ușa acestuia.

— Nu. Es-te-târ-ziu.

— Dacă ai ceva rupt?

— Nu.

— Ai fața plină de sânge. Cred că ți-ai spart nasul.

— S-a-dus-ca-ri-e-ra-de–mo-del.

— Trebuie să te întorc.

Richard are capul întors spre stânga. Grace îi pune o mână pe umărul stâng și una pe șold, și îl trage cu atenție, dar cu mare efort. Richard o ajută cât poate de mult cu piciorul stâng și tânăra reușește în cele din urmă să-l întoarcă pe spate. Ia un prosop de pe blat, îl udă, se așază lângă Richard și îi șterge gura, obrajii și gâtul. În timp ce-l freacă prea tare cu prosopul, străduindu-se să-i șteargă sângele uscat de pe față, spatele lui este udat de apa rece care se scurge de pe gât. În jurul nasului, ea îl șterge mai ușor.

Acum se ridică și-l analizează. O analizează și el pe ea, neputând să zică dacă este îngrijorată, dezgustată sau speriată. Probabil că toate trei sunt valabile.

— Nu sunt destul de puternică să te duc în pat.

— Bine. Dorm aici.

Grace își încrucișează mâinile.

— Mă întorc.

Richard vede că se aprinde lumina în camera lui, apoi, după câteva momente, aude roțile dispozitivului BiPAP venind către el. Grace îi pune trei perne sub cap, îi aranjează brațele pe lângă corp și îl acoperă cu pilota. Apoi pleacă din nou. De data asta, o aude ducându-se sus. Se întoarce cu perna ei, o pătură și pilota în pătrățele albastru cu alb.

— O să dorm lângă tine. În caz că ai nevoie de ceva.

Bagă în priză umidificatorul și BiPAP-ul, le pornește și verifică setările. Richard nu-i mai spune că a uitat să-l hrănească. Nu-i este foame. Grace ține masca în mână, iar lui îi este frică de cât de tare o să-l doară când o să i-o pună peste rană.

— Îmi pare rău că nu te-am auzit mai devreme.

— Nu-ți-ce-re-scu-ze. Mi-e-îmi-pa-re-rău.

— Pentru ce?

Îi pare rău că nu i-a dedicat mai mult timp. Îi pare rău că acum nu mai are timp. Se teme că nu va mai trăi mult. Îi pare rău că nu a fost un tată mai bun. Îi pare rău că nu s-a simțit iubită de el.

Este acum sau niciodată.

— Pen-tru-tot.Te-iu-besc, Grace. Îmi-pa-re-rău.

Grace închide ochii și zâmbește cu gura închisă. Îi deschide și îi dau lacrimile. Nu le șterge.

— Și eu te iubesc, tată.

Îi fixează masca BiPAP pe față și el îndură durerea îngrozitoare dintre ochi în timp ce aerul îi intră și îi iese din plămâni. Pentru prima dată după mult timp, se simte împăcat când respiră.

Capitolul 26

Karina, Elise și elevii ei au ajuns devreme și s-au așezat la patru mese rotunde, fiecare cu câte trei scaune aranjate în semicerc, cu fața spre scenă. Sunt la Snug Harbor Jazz Bistro, pe Frenchmen Street, la ieșire din cartierul francez, amenajat într-o încăpere intimă, fără ferestre, luminată de lumânări, în spatele barului local, așteptând să înceapă show-ul. În această seară cântă jazz la pian Alexander Lynch, acompaniat de tobe și bas, un trio simplu. Alexander este nou în domeniul jazzului, venind din zona pianului clasic și apoi Broadway. Elise l-a văzut la New York, la Blue Note, în octombrie, și de atunci vorbește întruna despre el, spune că-i amintește de Oscar Peterson.

Încăperea încă nu s-a umplut. Karina numără cincisprezece mese, plus un balcon deasupra lor. Locurile lor sunt chiar în față, la câțiva centimetri de scenă, iar asta pare intimidant, amenințător chiar, parcă ar sta prea aproape de niște flăcări, parcă este periculos să se afle aici.

Ia eșarfa mov de mătase și o aranjează pe piept ca pe o bavetă, acoperindu-și cât mai mult decolteul. După o lungă ezitare, a decis să se îmbrace cu cea mai bună rochie neagră a ei, cu bretele subțiri și strânsă la mijloc, apoi evazată

și vaporoasă până la genunchi, probabil prea scurtă și prea indecentă pentru vârsta ei. A cumpărat-o de mai mult de zece ani. Îi stătea mai bine atunci. Se teme că arată ca cinci kilograme de cartofi într-o pungă de două kilograme și jumătate. Elise este în blugi, botine până la gleznă, din piele neagră, un sacou negru de catifea și un tricou cu un desen. Râde și vorbește cu studenții ei, relaxată, de parcă ar fi venit aici dintotdeauna, parcă acesta ar fi locul ei și cei de la club o așteptau. Ea se potrivește în orice decor.

Studenții poartă tot blugi și haine negre, moderne, casual și cool. Și ei se potrivesc aici. Toți au douăzeci și ceva de ani, vârsta la care Karina a pornit la drum, când încă nu se predase, când încă mai credea că totul este posibil.

Karina ia măslina din scobitoarea de plastic aflată în paharul cu martini și o mestecă în timp ce Elise se întoarce către masa din dreapta lor. Cum Elise stă acum cu spatele la ea, Karina nu mai poate auzi conversația și se simte exclusă, străină, parcă bate la ochi. Nu merită să fie în această excursie. Nu este profesoară la Berklee. Nu este studentă. Nu este nici măcar un muzician adevărat.

Este doar vecina tristă și patetică a lui Elise. Este o profesoară de pian bătrână, din suburbii, este o fostă ceva, este ceva ce nu a fost niciodată. A fost odată ca niciodată, aproape că a fost.

Ar vrea să fie acasă, în pijamalele ei groase, și să citească o carte în sufragerie. Dar imediat ce-și imaginează că este pe canapeaua ei, îl aude pe Richard din camera lui, chemând-o. Ia o înghițitură mare de martini și încă o măslină. Se simte extrem de ușurată să fie departe de el, să nu-i mai audă sunetele enervante când se chinuie să tușească, și să nu mai fie nevoită să-l îngrijească zi și noapte. De dimineață când a deschis ochii în patul de la hotel, aproape că era

ameţită dându-şi seama că tocmai a dormit toată noaptea fără să fie deranjată.

Apoi a fost acaparată de Vina care a invadat-o cu picioarele ei monstruoase, mergând în marş şi bătând toba, sperind orice sentiment de uşurare şi seninătate, forţându-le să se ascundă din nou în vizuinile lor. Nu ar fi trebuit să-l lase cu Grace timp de patru zile. Grace nu ar trebui să fie nevoită să cureţe urina tatălui ei şi să stea trează toată noaptea, în timp ce Karina este odihnită şi poartă o rochie neagră care nu prea îi stă bine, bea martini şi ascultă jazz cu o gaşcă de copii. Dacă o să se întâmple ceva?

— Abia aştept să-l auzi pe tipul ăsta, spune Elise, aplecându-se către Karina. Abby tocmai l-a numit Mozart-ul jazzului.

Karina dă din cap, confirmând. A trecut atât de mult de când n-a mai fost la un concert live, ani de zile de când nu a mai fost la Symphony Hall, Hatch Shell, Jordan Hall! Probabil că ultima dată a mers să-l vadă pe Richard la Tanglewood. A cântat uvertura la *Nunta lui Figaro*. Să fi fost acum opt ani? Chiar atât de demult?

Nu s-ar simţi aşa de inconfortabil dacă ar fi fost într-o sală de concerte, dacă ar fi stat undeva ascunsă şi în siguranţă în zona orchestrei sau la mezanin, aşteptând să asculte un recital sau un concert de muzică clasică. Acest tip de muzică a fost mereu casa ei, mâncarea de alinare, pătura de siguranţă. La Curtis, a debutat ca pianist clasic, iar în al treilea an, cariera ei era chiar mai promiţătoare decât a lui Richard. Niciunul dintre ei nu a spus asta cu voce tare, dar amândoi ştiau adevărul. Profesorii o lăudau şi îi ofereau oportunităţi rezervate în mod normal elevilor din ultimul an sau celor care absolviseră deja. Lui Richard nu i-au oferit aceste oportunităţi.

Acesta o felicita de fiecare dată, dar cuvintele lui erau aspre și reci, spuse printre dinți, și o făceau să se simtă jignită, nu susținută. De câte ori cânta mai bine ca el, în privat sau în public, acesta se distanța de ea și o critica pe alte planuri. Nu-i plăcea părul ei. Râdea de gramatica ei. Nu-i oferea afecțiune, refuza să facă sex și se bosumfla. În schimb, când el se simțea încrezător și era admirat pe scenă, ea nu-și dorea altceva decât să o iubească. În mod ironic, cel mai mare obstacol care stătea între el și bravada lui de pe scenă era ea.

Când erau studenți, tehnica lor era la fel de bună, dar ea transmitea mult mai multe emoții când cânta și era mult mai matură ca pianistă. Deși Richard putea stăpâni complexitatea tehnică a oricărei piese, atunci când îl asculta, Karina vedea notele pe partitură, acordurile și claviatura, apreciindu-i atletismul din punct de vedere intelectual, ascultând muzica doar ca elemente separate, nu ca un întreg. De-abia după absolvire, când locuiau în New York, ceva s-a întâmplat cu el și a început să cânte emoționant, nu doar note.

Își amintește de profesorul Cohen și de testul lui. Fiecare elev era rugat să cânte o melodie, dar doar după ce profesorul Cohen ieșea din clasă. Testul era simplu. Putea elevul să-l facă pe profesor să plângă pe hol?

Prima dată când Karina a dat testul, a cântat *Fantasiestucke*, opus 12, nr. 1, de Schumann. A cântat partea de închidere, tandru și lin, și a așteptat cu respirația tăiată să se întoarcă profesorul Cohen. Ușa s-a deschis și profesorul Cohen zâmbea cu mâinile strânse și ochii umezi. În acel semestru l-a făcut să plângă de mai multe ori. Richard nu a reușit asta niciodată.

Karina a descoperit jazzul în primul semestru din ultimul an de facultate. Intrase în cafeneaua din campus pentru

a bea repede un espresso, având altele de făcut apoi, și a rămas acolo două ore, fermecată de trei colegi de-ai ei care cântau melodii de Miles Davis în trio, la pian, tobe și trompetă. Muzica lor era atât de diferită de exactitatea sacră și rigidă a lui Mozart sau Chopin! Transmitea o libertate însuflețitoare, o explorare ludică în afara structurii melodiei. I-a privit pe cei trei improvizând, ocolind regulile, colaborând, creând ceva original, descoperind muzica pe măsură ce cântau, urmată de asocierea liberă, armonie și frumusețe oriunde îi ducea. Au generat un moment, o chimie magică, un râu care curgea prin toți cei prezenți. Inima i-a fost captivată, amețită, vrăjită.

Nu crede că relația ei cu Richard ar fi rezistat după absolvire, dacă nu descoperea jazzul. Pentru că a abandonat pianul clasic pentru jazz, l-a asigurat că nu o să fie rivali niciodată, că toată atenția din muzica clasică va fi îndreptată către el. Dar această trecere nu a fost una ușoară. Jazzul este complex și mult mai dificil din punct de vedere tehnic decât pianul clasic. Iar decizia ei a fost primită cel mai blând cu încruntări și cel mai adesea cu mustrări și ridiculizări. Deși niciunul dintre genuri nu face parte din curentele principale de muzică, lumea pianului clasic este privilegiată și albă, muzica e cântată în săli mari simfonice pentru un public care bea șampanie. Lumea jazzului este consacrată istoric a fi săracă și neagră, cântată în cluburi cu găuri în pereți, pentru clienți amețiți de bourbon.

Alexander, bateristul, și basistul apar pe scenă și lumea aplaudă în timp ce aceștia își pregătesc instrumentele. Alexander este slab, de vârsta Karinei, cu un ciuf de păr negru lucios și degete lungi de kilometri, poziționate pe clape precum un alergător la blocul de plecare, gata să țâșnească,

așteptând focul de start. Alexander dă din cap și cei trei încep.

Melodia este o repetiție simplă, un cântec molipsitor și ușor care în curând se transformă în solouri improvizate. În timp ce Alexander cântă, Karina închide ochii, iar notele devin o plimbare într-o seară de vară pe un drum de țară scăldat în lumina lunii, mai mult o stare decât o melodie, atrăgătoare și domoală, fără niciun pic de grabă. Moleșită de vodcă, Karina se lasă dusă de note și sângele i se înfierbântă. Este surescitată.

Își amintește de când trăia pe East Sixth Street, în New York City, și își petrecea timpul la Village Vanguard, ascultând Branford Marsalis, Herbie Hancock, Sonny Rollins, și Brad Mehldau, învățând din muzică, privind, punând întrebări, cântând și improvizând. Să învețe jazz a fost o experiență tridimensională dintr-o descoperire unică și semnificativă, trăită și respirată pe fugă, în sesiuni spontane de muzică. Studierea pianului clasic fusese un exercițiu academic format din tehnici exersate, reguli strict respectate, partituri memorate și studiu individual. Niciodată nu s-a simțit mai provocată și mai vie decât atunci când cânta jazz.

Următoarele două melodii sunt energizante, un îndemn la acțiune și sărbătorire. Degetele lui Alexander sunt un crab-lăutar care fuge de umbra unui pescăruș care-l urmărește; o pasăre colibri care bea nectar din clape, cântând triluri dumnezeiești.

Acesta trece de la note joase la note înalte, ieșind din tipare, cântând undeva aproape de neplăcut. Aceasta este muzică renegată, excitantă, provocatoare.

— La naiba, nu? zice Elise.

Karina dă din cap, confirmând. În timpul celei de-a patra piese, închide din nou ochii, hipnotizată de riffurile

lui Alexander, de felul în care extensiile coardelor lui deviază din cap. Acum cântă în exterior, și melodia este despre călătorie, nu despre destinație, despre ce ar putea să descopere dacă se pierde pe drum, o notă grațioasă înfrumusețată, o progresie armonică ascendentă, o plimbare de duminică, cu mașina, pe un drum șerpuit. Acesta variază frazarea, schimbând forma și textura, adăugând note joase și triluri care seamănă cu râsetele copiilor. Dansează pe clape, curtând notele, iubindu-le, iar muzica lui este o ploaie ușoară de dimineață care se aude pe geam delicată și singură, căutând o iubită, o prietenă din copilărie, o mamă.

Melodia se termină și publicul aplaudă. Karina deschide ochii și lacrimile îi curg pe obraji. Este fermecată, schimbată, își amintește ce este.

Este o pianistă de jazz.

Cu o claritate uimitoare, vede dintr-odată rolul pe care l-a jucat, costumul și masca pe care le-a ales și le-a purtat timp de douăzeci de ani. S-a ascuns ca o impostoare și nu și-a permis să facă asta, să cânte jazz, să fie cine este, prinsă într-o închisoare de vină și scuze.

La început a fost vina lui Richard pentru că se mutaseră la Boston. Pianiștii de jazz locuiesc la New York, nu la Boston. Apoi, Richard a început să călătorească. Abia mai stătea pe acasă. Făceau sex extrem de rar. Trebuia să își cumpere o nouă cutie de anticoncepționale, dar era februarie și era frig afară, nu avea chef să meargă la farmacie.

Era leneșă. Era proastă. Era însărcinată.

Apoi scuzele s-au transferat către Grace și perioada de maternitate. Acum nu mai putea să fie pianistă de jazz pentru că bebelușul ei avea nevoie de ea. Richard încă mai stătea plecat în turnee. Practic, era o mamă singură. Era devastator de singură și consumată de necesitățile perioadei de

maternitate din tinerețea ei. Abia avea timp să facă un duș, darămite să mai cânte jazz. Așa că i s-a dedicat lui Grace full-time, creând o plasă de siguranță unde Karina se putea ascunde. Și-a promis că aceasta o să fie un refugiu temporar.

Karina își amintește de mama ei, născută într-o țară asuprită, blocată într-un oraș mort din punct de vedere economic, cu salariile amărâte de miner ale soțului ei, prinsă de religie într-o căsnicie nefericită, închisă între pereții bej și murdari ai casei mici, crescând cinci copii. În fiecare zi, purta un șort alb murdar, cu părul încărunțit înainte de vreme prins într-un coc, cu ochii plini de resemnare, folosindu-și mâinile bolnave de artrită ca să gătească și să facă curat, îndeplinindu-le nevoile copiilor ei, ale căror ambiții unice erau să plece din acea casă, din acel oraș și din acea țară, cum au și făcut, de altfel. Au părăsit-o toți.

Karina a jurat că nu va avea viața mamei sale. Oricât de mult i-a plăcut să fie mama lui Grace, nu ar fi suportat să aibă un copil după altul, punând cărămidă după cărămidă la zidul de la închisoarea maternității. Grace avea să fie singurul ei copil. Unul și gata. Dar Richard voia mai mulți, o familie mare.

Decepția îngropată cu grijă iese acum din ascunzătoare pentru un moment foarte scurt, dar destul pentru ca rușinea să-și croiască drum către stomacul ei, făcând-o să se simtă rău. Bea tot paharul de martini, distrăgând atenția minții ei torturate și vinovate cu căldura plăcută a băuturii.

Karina urma să aibă timpul necesar pentru jazz, după ce Grace împlinea cinci ani și mergea la grădiniță. Acesta era planul. Dar când Grace a plecat la școală, scuza Karinei s-a îndreptat către Richard. A descoperit cheltuieli pentru o cină scumpă de două persoane pe cardul lui; a găsit mesaje senzuale de la o femeie numită Rosa în telefonul lui;

o pereche de chiloți negri de dantelă în valiză, clar nu un cadou pentru ea. La început, aceste trădări i-au frânt inima. Se simțea uimită, devastată, umilită, dezonorată. A plâns, a țipat și a amenințat cu divorțul. Apoi, după câteva zile de emoții puternice, se simțea epuizată, calmă și satisfăcută într-un mod ciudat. În timp, a devenit imună. Aproape că îi era dor de munca de detectiv, fiorul de a găsi următorul mesaj afurisit, drama de moment pe care o trezea în ea și, în ultimul rând, povestea pe care o crea.

Grace era în clasa întâi, clasa a opta, la liceu, iar Karina juca rolul de victimă, prinsă într-o căsnicie proastă după regulile unei religii în care nu mai credea, dar pe care încă o mai respecta, și conform motivelor spinoase inventate chiar de ea. Și-a aranjat cu grijă viața, construindu-și o carieră stabilă ca profesoară, învățând elevii să cânte la pian în limitele confortabile ale sufrageriei ei suburbane, unde elevii au fost mereu prea tineri, neformați și naivi din punct de vedere muzical pentru a o pune la îndoială, pentru a o provoca sau pentru a o scoate din zona de confort.

Și putea să dea vina pe Richard și pe aventurile lui pentru viața resemnată. El greșea și era rău, ea făcea ce era corect și era bună și putea să-l urască pentru visurile ei neîmplinite de a cânta jazz, iar asta era scuza perfectă, camuflarea genială care păcălea pe oricine ar fi vrut să afle adevărul. Și adevărul este că îi era teribil de frică să eșueze, să nu reușească, să nu fie niciodată recunoscută și iubită ca artist așa cum este Richard.

Dar apoi a divorțat și Grace a plecat la facultate, scuzele ei au dispărut la propriu. Pentru că nu mai avea pe cine să dea vina, a început să spună că timpul este responsabilul. Trecuse prea mult. Șansa ei s-a dus. Era prea târziu.

Îl privește pe Alexander pe scenă, nou în domeniul jazzului, cam de vârsta ei, și cade și ultima cortină. Acum își dă seama că toate scuzele desființate pe care le-a respectat pentru a se supune poruncilor lui Dumnezeu au existat doar în mintea ei. Viața ei neîmplinită a fost mereu doar o închisoare construită de ea însăși, de gândurile pe care a ales să le aibă, de frică și de vină, toate acestea paralizând-o în nefericire, spunându-i că visurile ei sunt prea mari, prea nepractice și prea improbabil și greu de atins, că nu le merită, că nu ar trebui să le aibă și că nu are nevoie de ele. Aceste visuri de a cânta jazz la pian erau pentru altcineva, cineva ca Alexander Lynch. Nu pentru ea.

În timp ce îl ascultă pe Alexander cântând, iese din cușca atent construită, acum deschisă, din mintea ei. Îl aude jucându-se cu melodia, accentuând acordurile înalte și variind frazarea, și simte în improvizația lui curiozitatea exuberantă, căutarea a ceva nou și curajul, iar libertatea lui devine a ei. Vede ce este posibil să aibă dacă îndrăznește să ceară.

Trioul a terminat și ultima piesă din acea seară, s-a ridicat și s-a înclinat. Publicul este în picioare, aplaudând, cerând mai mult, în timp ce muzicienii ies modești de pe scenă. Între aplauze, Karina își șterge lacrimile, rămânând fără aer, simțindu-se expusă, pulsând de dorință și, chiar dacă nu știe sigur cum, pregătită să trăiască.

Capitolul 27

Richard se trezește din somn în fața televizorului, în scaunul cu rotile, în poziție verticală, și ar dori să fie înclinat pe spate. Deși televizorul merge de azi-dimineață, de când Bill l-a instalat aici, acesta nu s-a mai uitat cel puțin de două ore. Capul greu i-a căzut într-o parte, spre dreapta, cu bărbia sprijinită în piept, iar Richard nu are destulă forță în mușchii de la gât pentru a și-l îndrepta. Prosopul pe post de bavetă i-a căzut, iar acum cămașa îi este îmbibată cu salivă. Ochii i-au obosit deja chinuindu-se să se uite în sus și la stânga, spre televizor. Așa că se holbează la podea, în direcția în care îi sunt îndreptați ochii, și ascultă *Judecătoarea Judy*, mulțumindu-se și cu atât.

Este într-un Maserati al scaunelor cu rotile electrice. Tracțiune frontală cu două motoare, cu jante din magneziu, cu role de douăzeci de centimetri, cu funcție de rabatare și înclinare, și un joystick de mână inclus în acest model standard. Dar pentru că nu are mâini, nu poate să-l controleze. L-a comandat cu mult timp în urmă, când încă mai putea să folosească mâna stângă, când încă mai putea cânta la pian și când încă mai putea spera că nu o să aibă niciodată nevoie de acest scaun. Stă pe locul șoferului într-o mașină

sport și sexy, dar nu poate pune mâinile pe volan și nici nu poate apăsa accelerația, așa că rămâne pentru totdeauna parcat în garaj.

Există dispozitive tehnologice care îi permit să controleze scaunul cu bărbia, cu limba sau chiar cu respirația, dar ei nu au comandat așa ceva. Efortul de a obține astfel de dotări este echivalentul escaladării unui munte abrupt — prea multe formulare de asigurare, costurile astronomice în ciuda decontărilor și așteptarea destul de lungă pentru a le primi. Probabil că este dificil pentru oricare cunoscut de-ai lui Richard să investească timp și bani pentru ca el să-și miște bărbia sau limba. Pentru cât timp va mai respira? A comanda un scaun cu rotile controlat de respirație presupune să răspundă la această întrebare, iar Richard ar prefera să nu se gândească la asta. Este blocat oriunde îi parchează cineva scaunul, cel mai adesea aici, în fața televizorului, sau în sufragerie. Nu poate ieși din casă până nu va fi terminată rampa, pentru că scaunul nu are loc pe ușa de la garaj.

Dintr-un motiv stupid, pierderea picioarelor i-a luat pe el și pe Karina prin surprindere. Nu ar fi trebuit. Bill și ceilalți asistenți de la Caring Health, terapeutul fizic, Kathy DeVillo și neurologul le-au tot spus, i-au avertizat, practic i-au implorat să construiască rampa mai devreme, decât mai târziu. Nu așteptați! Amândoi au amânat. Richard chiar credea că nu o să aibă niciodată nevoie de blestematul de scaun. A purtat orteza de gleznă la piciorul drept pentru un timp îndelungat și era chiar confortabilă, iar piciorul stâng părea că este într-o formă bună. A formulat propria lui teorie, departe de a fi științifică și nedovedită clinic, conform căreia boala s-a oprit și că nu va mai avansa la picioare, și a crezut în ea ca un fanatic religios. Nu avea să-și piardă niciodată picioarele. Amin și aleluia.

La scurt timp după ce SLA i-a luat piciorul drept, a capitulat și cel stâng. Paralizia s-a instalat repede, de parcă cineva a scos dopul din dreptul gleznei și nisipul a început să curgă. Acum că stă în scaunul cu rotile, se holbează la podea și nu poate ieși din casă, totul este clar. Nicio parte din el nu este ferită de această boală.

A sperat că nu vor fi nevoiți să cheltuie bani pe un proiect de construcție nedorit, pe o rampă urâtă, utilitară, de la ușa din față până în stradă, anunțând lumii întregi handicapul lui. Din fericire, apartamentul lui s-a vândut săptămâna trecută și își poate permite rampa. Ar fi preferat să-i lase banii lui Grace.

Acum stă aici, domnul Cap-de-cartof fără brațe și fără picioare, un cap mare pe un trunchi care respiră. Gâtul este prea slab pentru a-i susține permanent capul, mai ales după-amiezile, ceea ce face ca utilizarea *Head Mouse*-ului să fie un exercițiu de nebunie frustrantă, chiar dacă poartă suportul pentru gât, așa că este deconectat de la computer până vor primi dispozitivul Tobii cu tehnologia de urmărire a privirii. L-au comandat. De la 77 de kilograme, a ajuns la 54, dispare fizic, și totuși ocupă din ce în ce mai mult spațiu — scaunul cu rotile, patul de spital, dispozitivul BiPAP, scaunul de duș, liftul Hoyer care urmează să ajungă cât de curând.

Este nevoie de o forță extraordinară și de o tehnică bine stăpânită pentru a fi transferat din pat în scaun dimineața și din scaun în pat seara, un adevărat chin. Deși este slab și fragil, este greu pentru că atârnă ca un copil care doarme. Karina nu se descurcă. De când Richard și-a pierdut picioarele, Bill vine în două schimburi, dimineața și seara, și își folosește toți mușchii, statura și o centură pentru a-l ridica în siguranță din punctul A în punctul B. Liftul Hoyer, care

arată ca o combinație de aparat de exerciții și un hamac, le va putea permite tuturor să-l mute din și în pat.

Aude soneria de la ușă. În urmă cu doar câteva săptămâni, ar fi putut fi sunetul butonului de pe podea, apăsat de el, dar acum poate fi doar soneria de la ușă. Aude voci de bărbați și sunetul unui obiect rulat în sufragerie. Trebuie să fie liftul.

Câteva minute mai târziu, picioarele lui Bill apar înaintea lui Richard.

— Hei, Ricardo, hai să te aducem aici. Karina are ceva pentru tine.

Bill spune asta cu o exuberanță scăpată de sub control, ca un părinte care urmează să-i dea copilului un cadou special.

O, Doamne. Un lift Hoyer! Exact ce mi-am dorit dintotdeauna!

Bill îi îndreaptă capul lui Richard pe suportul scaunului, iar acesta este acaparat de un sentiment uriaș de ușurare pe care-l simte ca pe o baie caldă. Bill îl duce în sufragerie. Richard se holbează la pianul din fața bovindoului, pus cu fața spre stradă, pe locul canapelei. Karina radiază de fericire.

— Ce?

— L-am salvat, spune Karina.

— Es-te-al-meu?

— Nu puteam să-l las pe mâna altcuiva.

Richard nu poate crede că a făcut ea așa ceva. Este un gest incredibil de grijuliu, dulce și bine intenționat, dar acum că își vede din nou pianul de la care și-a luat deja rămas-bun și s-a împăcat cu gândul că nu-l va mai vedea sau atinge niciodată, se simte răscolit, ca și cum s-ar fi întâlnit cu o fostă iubită pentru care mai are sentimente. Este copleșit de emoții și nu are cuvinte, este sufocat.

Karina și Bill se uită la el așteptând, sperând să-l vadă fericit. Richard vrea să le îndeplinească așteptările, căutând o modalitate de a se exprima. Se uită din capătul celălalt al camerei la pian, iubirea lui. Nu suportă să-i vadă pe cei doi paralizați, nemișcați, tăcuți.

— Cânți-pen-tru-mi-ne?

— Trebuie să fie acordat.

— E-ok.

Karina ezită. Nu a cântat niciodată la acest pian. Era al lui. Richard zâmbește și clipește lung, codul pentru permisiune și rugăminte. Karina acceptă, se așază pe scaun, pune degetele pe claviatură și se oprește.

Se întoarce către Richard.

— Ce vrei să cânt?

Se gândește, preferații lui ridică mâinile empatici precum elevii care știu răspunsul și sunt nerăbdători să-l spună. Mozart, Beethoven, Chopin, Debussy, Liszt. Alege-mă pe mine! Alege-mă pe mine! Prea multe alegeri. Karina stă la pian și așteaptă un răspuns. Vrea să cânte. Așteaptă asta de douăzeci de ani.

— Cân-tă-mi-jazz!

De data asta Karina este cea care zâmbește și clipește încet, versiunea ei de confirmare și de mulțumire, iar energia din gestul ei se transferă între ei, creând un moment de conexiune invizibilă, totuși palpabilă. Aceasta este întreruptă de Karina care acum se gândește ce să cânte, uitându-se în sus, de parcă își citește propriile gânduri.

Zâmbește.

— O să cânt „Somewhere over the Rainbow". Bill, vrei să cânți și tu?

— Păsările fericite și mici zboară? La naiba, sigur că vreau.

Bill își face loc lângă Karina, pe banchetă. Karina începe să cânte, imprimând starea cu un preludiu după care încep versurile. Richard se aștepta ca interpretarea să fie neconformistă, un jazz predictiv, vioi și ritmat, dar aceasta cântă lent, stăruind pe fiecare notă, adăugând acorduri și ornamente interesante, iar el este surprins. Impresionat chiar. Îi place. A început melodia și Bill cântă. Interpretarea lor este temperată și romantică. Evocă o tristețe blândă, o amintire a unei iubiri pierdute. Este un cântec de leagăn visător, de departe cea mai frumoasă melodie pe care a cântat-o Bill vreodată.

Richard îi ascultă pe amândoi și în loc să se simtă mâhnit sau gelos că nu o să mai cânte niciodată la pianul lui, este fericit, în mod ciudat. Renunță la pian, îl lasă să plece mai departe, să meargă în următoarea aventură fără el. Apoi, în timp ce Karina cântă ultimele note și inima lui se topește, Richard își dă seama că nu la pian renunță.

Ci la Karina.

Capitolul 28

Liftul Hoyer tot nu a fost livrat și, până va ajunge, Bill rămâne liftul. Acesta cântă melodia Madonnei, „Like a Prayer", în timp ce fixează cureaua în jurul picioarelor lui Richard, chiar deasupra gleznei. Este seară și Bill deja l-a spălat pe dinți și pe față. Chiar dacă Richard nu va adormi decât peste cinci ore, este timpul să fie transferat din scaunul cu rotile, în pat. Richard este ultimul pacient al lui Bill din acest schimb, iar Bill este ultimul asistent al lui Richard din această zi și Karina nu-l poate da jos din scaun. Așa că în pat cu el.

Bill mai fixează o curea în jurul trunchiului lui Richard și o strânge bine în timp ce Karina îl privește. Bill ia tubul din dispozitivul de aspirare de lângă el, pornește aparatul și îi aspiră saliva lui Richard din gură. Bill a învățat din experiență că trebuie să facă asta înainte să-l mute pe Richard, altfel, băltoaca de salivă din gura lui Richard se varsă când este ridicat și cade pe el. Jobul lui nu este pentru mofturoși. Apoi ridică un suport cervical moale în jurul gâtului lui Richard pentru a nu-i cădea capul. Îi aranjează picioarele fixate și legate paralel față de discul-pivot, o masă rotativă de mărime umană pusă la baza scaunului, adiacentă

destinației lui, adică patului. Este necesar un bărbat dezvoltat, mult timp și mult echipament pentru a-l mișca chiar și câțiva centimetri. Bill se apleacă în fața lui Richard ca un schior olimpic.

— Unu, doi, trei.

Bill trage de cureaua din jurul pieptului lui Richard cu mâna dreaptă în timp ce îl ridică de sub umăr cu stânga și, cu o smucitură puternică, Richard este pus să stea pe picioarele lui paralizate.

Mușchii extensori din picioare sunt spastici și rigizi și îi pot susține propria greutate. Deși nu răspunde deloc la comenzile voluntare, precum figurina erou a unui copil, poate să stea în picioare dacă este echilibrat bine. Bill îi ridică brațele lui Richard peste umerii lui, pentru a nu i le lăsa să atârne și să-i provoace dureri. Bicepșii lui Bill sunt la subrațele lui Richard, iar mâinile în jurul spatelui. Richard este puțin mai înalt, dar ochii lor sunt cam la același nivel.

— Prietenul meu David ar fi atât de gelos dacă ar ști că dansez cu tine așa în fiecare seară! Îi place foarte mult de tine.

Richard ridică sprâncenele, cerând mai multe informații.

— Te-a văzut cântând la BSO acum trei ani. A fost cât pe ce să merg și eu cu el. Nu e amuzant? Mai aveam puțin și te cunoșteam înainte să te cunosc.

Cureaua de deasupra picioarelor previne gleznele să alunece într-o parte. Fără ea, Richard ar fi stat pe oasele gleznelor, și nu pe tălpi. Bill îl ține echilibrat în picioare cel puțin un minut înainte să-l mute, intuind cumva cât de bine îi este să fie întins în poziție verticală, cu oasele stivuite susținând greutatea, de parcă s-ar ridica în sfârșit după un zbor transatlantic într-un scaun mic de avion. Richard

a stat în acest scaun, în aceeași poziție, timp de opt ore. Acesta oftează, bucurându-se de ușurarea de a fi din nou o structură înaltă, amintindu-și cum e să fii un om vertical.

Dansul lor se termină când Bill îl întoarce pe Richard nouăzeci de grade pe discul-pivot, astfel încât fundul lui este acum pe pat. Folosind cureaua din jurul mijlocului lui Richard, Bill îl așază ușor pe saltea. Ca de obicei, Bill reușește din plin aterizarea.

— Tot cred că pot și eu face asta, zice Karina.

— Fac asta de mult timp, dragă. De aceea pare mult mai ușor decât este. Crede-mă! Nu vrei să-l scapi. V-ați putea răni amândoi. Așteaptă să ajungă liftul Hoyer. Ar trebui să fie aici zilele astea.

Bill trage de fiecare parte a cearșafului, fixându-l pe Richard în mijlocul patului și aranjându-i brațele și picioarele ca pe niște flori în vază. Apoi, Bill se întinde peste partea cealaltă a patului și ia ceva ce pare a fi o sticlă de plastic de apă de un litru. Bagă mâna sub boxerii lui Richard, îi scoate penisul, îl bagă în sticlă și așteaptă câteva secunde. Ca de obicei, nu se întâmplă nimic. Dar așteptarea a fost doar o curtoazie. Bill apasă ferm pe abdomenul lui Richard cu podul palmei, în dreptul vezicii, în mod repetat, ca și cum ar pompa apă dintr-o fântână. Funcționează, sticla se umple ușor cu urină.

Karina se uită în altă parte, pentru a-i oferi o senzație de intimitate, un gest ciudat și inutil. Părțile corporale ale lui Richard sunt în stadii diferite de nuditate și sunt manevrate toată ziua de alte persoane. Este îmbăiat, asistat la toaletă, șters, spălat, îmbrăcat și dezbrăcat. Corpul lui este doar o altă treabă care trebuie îndeplinită, o atribuție care trebuie dusă la bun sfârșit. Corpul lui dezbrăcat este tratat în mod neutru de toți asistenții sociali, de toate infirmierele și de terapeutul

fizic, niște mănuși subțiri de latex fiind singura barieră în calea contactului pielii lui cu altă ființă umană. Pentru ei este doar un alt penis, un alt fund lăsat și un alt pacient cu un corp ramolit. Prin urmare, Karina nu ar trebui să evite să se uite. Richard este doar un fost soț bolnav de SLA.

După ce i se golește vezica, Bill pune penisul lui Richard înapoi în boxeri și iese din cameră pentru a spăla sticla la baie. Acum îl preia Karina. Îi saltă cămașa, atașează o seringă cu apă la butonul MIC-KEY și o golește. Deși în mod normal revigorantă, de data aceasta apa este alarmant de rece în stomacul lui. Apoi, Karina atașează o porție de Liquid Gold.

— În regulă, copii.

Bill și-a pus haina și pălăria.

— Plec, sunt rupt de oboseală.

O îmbrățișează pe Karina cu un braț și o sărută pe obraz.

— Să fii cuminte, îi spune lui Richard. Ne vedem mâine.

— Mulțumesc, Bill, spune Karina.

Richard clipește ușor. Este sfârșitul zilei. Este prea obosit pentru a rosti cuvinte.

Karina apasă ușor, dar ferm, pe seringă, administrându-i lui Richard în stomac lichidul pentru cină. Masa durează cam jumătate de oră și, de obicei, se uită amândoi la televizor în tot acest timp, pentru a fi ocupați și pentru a le fi distrasă atenția, dar astăzi televizorul este oprit. Probabil că interpretarea lui Bill a declanșat ceva în Karina. Aceasta fredonează melodia „Like a Prayer" în timp ce se uită pe perete și zâmbește timid. Richard se întreabă oare la ce se gândește.

De când s-a întors din New Orleans este mai senină. O aude cântând melodii pop când gătește în bucătărie și

improvizând ritmuri de jazz la pian dimineața. Câteodată o prinde visând cu ochii deschiși. Are altă energie. Prezența ei pare mai puțin apăsătoare, mai puțin opresivă, Karina este mai fericită, mai optimistă chiar, și deși Richard nu poate arăta cu degetul lui paralizat înspre motivul acestei schimbări inexplicabile, este influențat și el. O privește și o recunoaște din nou, femeia de care s-a îndrăgostit cu mult timp în urmă. Îl hrănește, are grijă de el și până acum vedea asta ca pe un act de martirizare sau datorie, dar acum pare că o face din dragoste.

Îi crește inima, este copleșit și, în timp ce ea fredonează Madonna, el își amintește când a auzit prima dată vocea Karinei, accentul ei polon, cât de disperat era să o asculte vorbindu-i și ce încântat a fost când s-a întâmplat asta. Se holbează la ochii ei verzi, la gura ei zâmbitoare și speră că ea va observa că o analizează.

Exact ca în trecut, abia așteaptă să vorbească cu el. Nu i-a spus niciodată că-i pare rău că a înșelat-o, că a rănit-o, că i-a răpit zâmbetul de pe buze pentru atât de mult timp. Dar îi pare rău și speră că ea știe asta cumva, că-i poate simți regretul și dorința de a-și cere iertare așa cum simte și el bucuria ei. Vrea să o audă spunând că este bine. Vrea să fie iertat. Vrea.

Seringa este goală. Karina o reumple cu a doua porție. În timp ce o reatașează, mâinile ei calde și fără mănuși îi ating stomacul gol și concav, și deși din perspectiva ei mâinile își fac doar datoria de a-și hrăni fostul soț prin tubul PEG, pentru Richard atingerea pare intimă, personală, umană.

La început, rușinat, speră ca ea să nu observe că s-a excitat, dar apoi ar vrea să vadă. În fiecare zi se trezește tare și nu poate face nimic, decât să aștepte. Nu s-a masturbat de

când mâna stângă i-a cedat în octombrie. Intenționat nu-și mai imaginează nimic atrăgător din punct de vedere sexual în timpul acestei ridicări și căderi zilnice. Dar acum, este excitat în mod neașteptat și își imaginează că este atins de Karina, iar dorința este sfâșietor de urgentă, acumulându-se în penis, în inimă și în minte, implorând-o în tăcere să observe. Vrea ca aceasta să se așeze lângă el și să-l sărute în timp ce-l mângâie. Vrea să fie un bărbat și nu un corp eșuat în pat. Vrea să fie atins, iubit, satisfăcut. A trecut atât de mult timp! Vrea.

Karina termină seringa, spală tubul cu apă și pune capacul la MIC-KEY. Îi trage cămașa la loc, îl acoperă cu pilota și se ridică.

— Bine, ești gata. Vrei să pornesc televizorul?

Richard se holbează la ea fără să clipească.

— Ai nevoie de ceva?

Zâmbește. Dacă ar avea puterea să-i spună!

Karina ezită și îl privește întrebătoare.

— Bine, revin puțin mai târziu.

Lasă ușa camerei întredeschisă. Richard stă în pat și se holbează la ușă, ascultând sunetele care vin din bucătărie în timp ce Karina își pregătește cina, dorind-o.

Capitolul 29

Richard stă în scaunul cu rotile, în sufragerie, unde l-a lăsat Karina în urmă cu jumătate de oră, și unde o să stea în continuare până când Karina sau următorul asistent social o să-l mute. Aceasta a parcat scaunul în lumina soarelui, cu fața spre fereastră, de parcă priveliștea caldă și însorită de pe Walnut Street ar trebui să-l facă mai optimist și să se simtă mai puțin blocat acolo. Știe că ea a avut intenții bune. Privește mișcările vioaie ale veveriței și păsărilor. Tot ce este viu mișcă.

O aude pe Karina strănutând de trei ori. În ultima săptămână s-a confruntat cu o răceală și a stat departe de el pe cât posibil, pentru a nu-l infecta. Acum este în bucătărie, prepară micul dejun. Mirosul delicios de cafea și bacon îl torturează și îl face să saliveze. Gâlgâie și înghite întruna, încercând să înghită lichidul lipicios și chinuindu-se să nu se înece. O dâră de salivă coboară de pe buza de jos și ajunge pe prosopul de bumbac prins la gât ca o bavetă, tocmai din acest motiv. Întoarce capul la stânga și la dreapta, dar saliva nu cade. Renunță.

Își mută privirea de la soare și de la vietățile animate și se uită la pianul Steinway. Optzeci și opt de clape lucioase, negre și albe. Doamne, ce n-ar da să le atingă!

Sunt la trei metri în fața lui.

Un milion de kilometri.

Se uită la ele cu o dorință agonizantă și cu părere de rău, de parcă a încălcat o promisiune sacră, un jurământ de căsătorie. Își imaginează acțiunea fiecărei clape, amestecul de culori ale sunetului, muzica ce prinde viață prin corpul lui. Își imaginează o serie de arpegii ascendente ce devin sunetul râsului Karinei.

Pianul lui. Relația s-a încheiat. Încă se mai chinuie să renunțe la el. *Nu e vina ta, este a mea.* Dar asumarea vinei nu schimbă nimic. Sunt divorțați, respinși și abandonați, reduși la statui demne de milă, peste care se adună praful în sufragerie.

Având grijă să nu încline capul absolut deloc, altfel o să-i cadă cu totul, cu bărbia în piept, și nu va mai putea să și-l ridice, se uită la picioare, îndreptate unul spre altul, cu degetele mari atingându-se, și dintr-odată îl urăște pe Bill pentru că le-a aranjat atât de nefiresc, într-o poziție care trădează nesiguranța, supunerea, resemnarea. Apoi râde de el însuși, de parcă ar fi ceva macho la un bărbat slăbit, pe cale să moară de SLA într-un scaun cu rotile și parcă ar mai fi altcineva în cameră în afară de pianul lui, care să-l critice. De dimineață, Bill l-a încălțat cu șosete subțiri de lână și mocasini negri. Pantofi în picioarele unui bărbat care nu va mai merge niciodată pe acest pământ. Ironia și tragedia de a purta pantofi îl fac să plângă. Nu poate să se uite la picioarele lui. La propriu.

În schimb, analizează carnea de cauciuc de pe mâna dreaptă, moale și fără viață; mâna stângă curbată și distorsionată care nu-i mai aparține; ambele puse pe perne pe brațele scaunului exact în aceeași poziție în care i le-a lăsat Bill cu o oră în urmă. Întregul lui corp este ca un costum

aruncat după terminarea petrecerii. Se uită la ceea ce obișnuia să fie mâna lui stângă elegantă și le comandă degetelor să se îndrepte, știind că nu o să facă asta. Schimbă tactica. *Vă rog.* Membrele sale sunt ca niște copii bosumflați, de neînduplecat cu rugămintea, mita, ultimatumurile sau vorba bună.

Încearcă să-și imagineze războiul de sub pielea lui; țările invadate ale neuronilor și mușchilor copleșiți, decimați; teritoriile neutre ale oaselor, ligamentelor și tendoanelor care au devenit inutile din cauza distrugerii îngrozitoare care le înconjoară. Întregul corp i se detașează de suflet, ca un fermoar care se deschide.

Întoarce capul la nouăzeci de grade la stânga, apoi la dreapta, testându-se, fiind ușurat că încă mai poate face asta. Odată ce gâtul și vocea îi vor fi paralizate, va fi redus la tehnologia controlată de privire și la vocea generată de computer pentru comunicare. Deschide larg ochii, apoi îi închide și îi strânge bine. E în regulă. Când nu va mai putea clipi, va fi închis în interior. Nu vrea să moară, dar speră să o facă înainte ca asta să se întâmple. Dar poate că nu o să se întâmple.

Își simte limba răsucindu-se în gură, unduindu-se de parcă ar dansa cu o familie de râme, sărbătorind ploaia. Când vorbește, își simte limba groasă, volumul micșorat și vorbele de-abia i se aud. Cuvintele lui, cândva ca un tablou fin detaliat, sunt îngrozitor de încete și aproape imposibil de înțeles, încurcate și fără consoane. Un tablou de Pollock. Jazz.

Redus la ceea ce doctorul Goldstein spune că reprezintă acum 39 de procente din capacitatea vitală forțată, fiecare inspirație este un chin. Nicio expirație nu e completă. Este forțat să ia câte o linguriță de aer pe rând, când

el este disperat să înghită litri întregi, și fiecare porție este o dezamăgire agonizantă, o dovadă a mușchilor uscați în jurul coastelor, abdomenului și diafragmei. Este o muncă epuizantă, conștientă, să tragă în piept suficient aer doar pentru a sta nemișcat în scaunul cu rotile.

Probabil că este aproape de a avea constant nevoie de dispozitivul BiPAP, dar nu o să recunoască asta cu voce tare, și nici nu o să-l ceară pentru a dormi în timpul zilei. Nu o să lase pe nimeni să-i împingă scaunul cu rotile nici măcar un centimetru pe rampa pentru oameni cu handicap, pe această pantă alunecoasă. Nici acum, în nicio noapte, nu poate crede că asta este realitatea. A schimbat partenerele de noapte, femei frumoase, cu dispozitivul BiPAP. Este cea mai groaznică relație monogamă a vieții lui. Și nu se pot despărți niciodată. Fără BiPAP noaptea, ar putea reține prea mult dioxid de carbon în timpul somnului și creierul i-ar putea fi afectat sau s-ar sufoca și ar muri.

Nu vrea să moară.

Deschide gura larg și o închide de câteva ori, resimțind regretabil o nouă și evidentă slăbiciune în maxilar. Așa începe totul. Odată ce slăbiciunea se instalează, nu există anulare sau retragere, doar un tobogan necruțător și insidios de gheață care duce la paralizie. În curând, maxilarul o să-i atârne, râuri de salivă o să curgă încontinuu peste buza de jos și nu va mai putea vorbi. Se încruntă în timp ce-și imaginează acest scenariu și variațiile lui Bill și ale Karinei de la milă la dezgust atunci când se uită la el, precum și ale oricărui străin, reacții imposibil de mascat. Nu vrea să-l vadă nici măcar pianul în starea aceea.

Când va avea loc această insultă ireversibilă? Mâine? Săptămâna viitoare? La sfârșitul lunii? Vara aceasta? Răspunsul este da.

Își analizează mâinile care nu-i vor mai fi cunoscute niciodată, degetele care obișnuiau să fie extrem de puternice și de agile, și care în urmă cu un an și jumătate au cântat optzeci și șapte de pagini de Brahms I fără nicio greșeală. Îi este dor să cânte Brahms, să se hrănească singur, să se scarpine pe nas, să atingă o femeie, să o facă pe Karina să râdă. Le cere iertare iubitului pian și Karinei pentru că i-a abandonat, și, brusc, simte greutatea acumulată a tuturor pierderilor ca pe o placă de beton aruncată pe pieptul lui.

Și nu poate respira. Chiar și fără betonul de pe piept, fiecare respirație era deja o plonjare teoretică în ocean, care practic avea loc în apă până la glezne. Acum, deodată, mareea a dispărut. Gâfâie, se înecă pe uscat. Simte că se activează adrenalina, instinctul animal de luptă sau mori. Viața îi este în pericol. *Mai mult aer acum.* Totuși, nu poate fugi, nu poate lupta și nu poate obține mai mult aer acum. Încearcă să se folosească de următoarea expirație pentru a striga după ajutor, dar reușește doar să expectoreze. Karina este în bucătărie, bea cafea, iar el moare în sufragerie fără vreun avertisment.

Inspiră. Expiră.

Corpul îi este capturat, tendoanele și mușchii gâtului se strâng și tremură violent. Simte fiecare respirație de parcă ar trage aer printr-un pai strâmt și înfundat. Simte că se sufocă. În loc de oxigen, prin gât îi trece frica. Înghite și se sufocă.

Inspiră. Expiră.

Respirări superficiale. Este flămând de aer. Celulele lui mor din lipsă de oxigen. Respiră.

Își amintește ce a fost necesar să facă pentru a stăpâni *Concertul pentru pian nr. 3* de Rachmaninov. Zece ore istovitoare pe zi, concentrare neobosită, repetarea fiecărui fragment la nesfârșit, lupta cu o durere fizică chinuitoare și

cu epuizarea mentală până când a reușit să cânte întreaga piesă din memorie, fără greșeală. Acum tenacitatea, voința și țelul său sunt îndreptate către respirație.

Inspiră. Expiră.

Aceasta este acum piesa pe care trebuie s-o cânte. Richard nu este acest corp paralizat, acești plămâni care urlă, această frică primitivă. Richard este un instrument de respirat.

Respiră.

Din nou. Trage aerul în piept. Împinge-l afară. Din nou. Nu este de ajuns. Este obosit, sufocat, având nevoie de aer și eșuând.

Acum câteva luni scurte și lungi, cântatul la pian era pentru el precum respirația. Acum respirația este respirația pentru el. Munca lui. Țelul lui. Pasiunea lui. Existența lui. Trebuie să respire în continuare.

Nu vrea să moară.

Capitolul 30

Karina a intrat în panică și a sunat la 911. Richard a fost intubat în ambulanță de o femeie cu ochii albaștri extrem de concentrați și cu o aluniță de culoarea bobului de cafea deasupra sprâncenei drepte. El nu și-a pierdut cunoștința nicio clipă și s-a uitat în ochii ei tot timpul cât ea l-a ajutat. Introducerea tubului endotraheal a fost violent de rapidă și de invazivă, iar reflexul de vomă și presiunea incomodă din primele momente au fost repede eclipsate de ușurarea enormă simțită la mișcarea aerului prin trahee. Odată ajuns la urgențe, la Mass General Hospital, i-a fost luat sânge și a făcut raze-X la piept, care au indicat că are pneumonie. O asistentă i-a administrat antibiotice intravenos, iar acum este la terapie intensivă alături de Karina și o așteaptă pe Kathy DeVillo.

Karina stă lângă el, peste el, cu brațele încrucișate de parcă se îmbrățișează singură, privindu-l intens și analizându-l, ceea ce pe Richard îl sperie, pentru că el nu face nimic. Se întreabă oare ce vede. Pare speriată.

Fluidul cu antibiotice care îi intră în vene este rece ca gheața. Deși se holbează la el ca la un specimen aflat la microscop, Karina pare să nu observe că el are pielea

de găină. Și-ar dori să fie acoperit cu o pătură groasă. Îl mănâncă fața acolo unde tubul este lipit de gură și vrea să o roage pe Karina să-l scarpine. Încearcă să vorbească, dar efortul lui este sufocat, anulat când se lovește de peretele impenetrabil și dur de plastic, întins pe toată lungimea gâtului său. Nu poate să vorbească. Se uită la Karina cu ochii mari, împărtășindu-i frica.

Cu dispozitivul BiPAP, el încă mai era stăpân pe respirație. El iniția inspirațiile și dispozitivul doar îl ajuta, asigurându-se că inhalează destul aer și că-l expiră pe tot. Acum, în timp ce-și privește pieptul cum se ridică și coboară, își dă seama că el nu mai este implicat în acest proces. Ventilatorul face treaba în proporție de sută la sută. Richard este respirat. Frica îi crește. Inima îi bate tare de parcă ar fugi să supraviețuiască. Cu toate astea, respirația îi este regulată, neinfluențată de inima îngrozită și de sângele care accelerează prin venele reci.

Kathy DeVillo intră în încăpere, poartă pantaloni negri de yoga, un pulover mare și gri demodat, o eșarfă fină roz, fără bijuterii și nemachiată. Este duminică. Și-o imaginează acasă la ea, pe canapea, uitându-se la un film pe Netflix înainte să fie chemată aici. Își dorește să-i fi putut cere scuze că a deranjat-o. Ea se așază pe partea cealaltă a patului, în fața Karinei, și face o pauză clară înainte să vorbească. Are o expresie sumbră. Se uită în ochii lui Richard cu o privire de luptătoare pașnică.

— Bună, Richard. Bună, Karina. Așadar, oftează Kathy, aceasta este situația. O să vorbesc mult. Sunteți gata?

Nu-i răspunde nimeni.

— Da, spune Karina.

Kathy îi zâmbește timid Karinei, apoi se uită fix în ochii lui Richard, așteptând puțin. Acestuia îi este frică de

ceea ce este pe punctul de a i se spune. Deși nu a mai auzit niciodată discursul care urmează, știe ce va fi. Acest tren se îndreaptă către el pe o șină cu un singur sens de cincisprezece luni. Și tot nu este pregătit.

— Așadar, știi că ai fost intubat de urgență și ești la terapie intensivă. Astăzi, scopul meu este să-ți ofer toate informațiile pe care le dețin. Eu sunt GPS-ul, dar tu rămâi șoferul autobuzului, în regulă? Sunt aici să-ți spun ce se va întâmpla dacă o iei la dreapta sau la stânga. Tu iei decizia, dar suporți și consecințele, bine? Clipește o dată pentru da. Ține ochii închiși pentru nu.

Richard clipește.

— Dacă nu ai fi fost intubat și conectat la un ventilator, ai fi murit. Căderile, pierderea semnificativă în greutate și pneumonia sunt cele trei steaguri roșii ale SLA. Înseamnă că boala avansează și nu te lasă să-ți fie bine. Când se întâmplă asta, ești aruncat în prăpastie. În urmă cu o lună, capacitatea ta vitală forțată era în jur de treizeci și nouă la sută. Pneumonia te-a învins. Nu inhalai destul oxigen și nu ai destule rezerve. Acum, opțiunile sunt operația de traheostomie care te va obliga să stai conectat la ventilator sau intubația terminală.

Ea face o pauză. Nimeni nu zice nimic. *Intubație terminală.* Înseamnă ceea ce crede el? Nu poate întreba.

— Deci, să vedem prima opțiune. Operația. Chirurgul general va spune: „Operația traheală nu este mare lucru" și are dreptate. Este o procedură simplă. Dar asta în limbajul lui, nu și în cel al SLA. Din punct de vedere al stării psihologice, această alegere îți va schimba viața. Este mare lucru. Dacă alegi operația, vei avea nevoie de *foarte mult* ajutor, să fii îngrijit.

Femeia își îndreaptă privirea spre Karina și expresia ei este destul de clară. Ajutorul va fi Karina.

— Teoretic, poți fi operat și ventilat și să ai o durată normală de viață. Dar vei avea nevoie douăzeci și patru de ore, șapte zile pe săptămână, trei sute șaizeci și cinci de zile pe an de îngrijire la nivel de terapie intensivă. Fie plătești patru sute de mii de dolari pe an pentru asistență personală, fie găsești două persoane dispuse să facă asta acasă. Acestea sunt cerințele. Acum ești la terapie intensivă. Doar anumiți doctori și asistenți specializați pot avea grijă de tine. Nu te putem lăsa să pleci acasă decât dacă vei avea minimum două persoane instruite care să-ți fie asistente de terapie intensivă, altfel nu ești în siguranță. Este o muncă de douăzeci și patru de ore pe zi, șapte zile pe săptămână, trei sute șaizeci și cinci de zile pe an, fără vacanță.

— Dar facilitățile de îngrijire pe termen lung? Nu le poate obține? întreabă Karina.

— În Massachusetts sunt trei locuri echipate pentru a putea îngriji persoane cu traheostomie care depind de un ventilator, dar au liste de așteptare de un an și sunt foarte scumpe. Majoritatea asigurărilor nu acoperă aceste costuri. Nici a voastră.

Richard o privește pe Karina care devine tot mai palidă pe măsură ce începe să proceseze îngrozitoarele ramificații ale acestei alegeri.

— Tubul traheal nu este o salvare. Dacă faci această operație și vei fi conectat la ventilator, este ca și cum schimbi o conservă de viermi pe alta. Tot viermi obții. Nu reprezintă vindecarea, în regulă? Este important să înțelegi asta. Boala va continua să evolueze. Vei sfârși prin a rămâne blocat în interiorul tău. Nu faci decât să protejezi calea aeriană.

— Ce se întâmplă dacă nu va fi operat?

Deși Karina este cea care a pus această întrebare, Kathy îi răspunde lui Richard. Nu întrerupe nicio secundă contactul vizual cu el.

— Dacă alegi să nu fii operat, fie vom comanda aici un consult paliativ, fie vei merge acasă, asistat de cei de la Hospice. Vei fi extubat și conectat la BiPAP. Îți vor administra medicamente pentru a-ți asigura o stare confortabilă și vor diminua treptat activitatea aparatului BiPAP. Vei respira din ce în ce mai superficial și până la urmă nu vei mai respira deloc singur. Vei muri din cauza insuficienței respiratorii.

Moarte prin sufocare. A evitat să-și imagineze acest scenariu, să se gândească ce va însemna sfârșitul SLA pentru el. Chiar și dacă avea nevoie de tubul PEG și de BiPAP, chiar și dacă avea picioarele paralizate și pierduse foarte mult în greutate, gândurile lui despre moarte au continuat să fie neclare și depărtate precum o mașină de curse la distanță, căreia nu-i poți vedea marca și modelul. Acum, afurisita este parcată fix în fața lui, iar inima îi urlă, bătând tare, speriată. Din nou, respirația îi rămâne calmă, dictată de ventilator, și simte această discrepanță ca pe un cutremur la baza ființei lui. Ca și cum s-ar dezintegra.

— Antibioticele ar putea să-i vindece pneumonia și să fie ca înainte, să respire singur?

— Aceasta nu este o leziune la nivelul spatelui sau plămânilor. Diafragma lui nu mai funcționează. Nu se poate vindeca.

— Dar astăzi, mai devreme, respira. Nu ar putea fi doar o criză de moment și să respire după ce este deconectat de la ventilator?

— Nu prea este posibil. Văd cam trei sute de cazuri ca acesta în fiecare an. Și în doisprezece ani de când fac asta, o singură dată s-a întâmplat ce ziceți.

Deci există o șansă. Dar este mică. Și Kathy a avut deja conversația asta îngrozitoare de peste trei mii de ori. Richard vrea să plângă pentru amândoi.

— Ce ați face în locul nostru?

— Nu sunt în locul vostru și, deși trăiesc zilnic în apropierea acestei boli, nu o să știu niciodată cum este să suferi de SLA. Nu știu ce resurse financiare aveți sau care este relația dintre voi, deci nu pot să răspund la această întrebare. O să spun atât. Dacă alegeți traheostomia, la fiecare șase luni o să vă întreb: „Când va fi destul pentru voi?". Din experiența noastră, pacienții care depind de ventilator fac mereu pneumonie. Boala nu se va opri. Ochii se mai pot mișca ani buni, dar cum am spus, până la urmă ar rămâne blocat în interior.

— Majoritatea ce aleg?

— Șapte la sută aleg să fie ventilați.

— De ce așa puțini?

— Este o decizie foarte dificilă, personală. Dacă Richard alege operația și presupunem că tu vei fi îngrijitoarea lui, calitatea vieții tale va fi profund afectată. Oricât de binevoitoare și de dură ai fi, o să ajungi la ceea ce se numește *oboseala compasiunii*. În esență, este o formă de stres posttraumatic.

Kathy așteaptă crezând că va mai trebui să răspundă la o întrebare pusă de Karina. Aceasta este redusă la tăcere. Kathy se întoarce către Richard.

— În Massachusetts, dacă alegi traheostomia și apoi te răzgândești, poți alege să fii deconectat la spital sau acasă, cu asistența celor de la Hospice. Câți ani are Grace?

— Douăzeci, spune Karina.

— Este la facultate, nu?

— Da.

Richard clipește.

— Dacă vrei să o vezi absolvind sau căsătorindu-se, dacă vrei să mai stai puțin printre noi, poți face ca ceilalți — aceștia aleg să fie conectați la ventilator pentru a-și împlini o ultimă dorință, apoi sunt deconectați.

Grace termină facultatea peste doi ani și un pic. I-ar plăcea să vadă asta. I-ar plăcea să o vadă căsătorindu-se. I-ar plăcea să-și cunoască nepoții. I-ar plăcea să trăiască.

Kathy se așază pe marginea patului pentru a fi mai aproape de ochii lui Richard și pune mâna pe mâna lui. Ochii ei au culoarea ceaiului negru concentrat, sunt obosiți și blânzi. Mâna ei este atât de caldă și umană!

— Ți-e frică să mori?

Clipește.

— Îmi pare rău că sunt așa de directă. Ți-e frică să nu suferi la moarte?

Clipește.

— De ce altceva îți mai este frică?

De renunțare la tot. De dispariție. De a nu mai exista. Mai are o spaimă care se ridică timid din conștiința sa, dar nu o poate identifica.

— Vă las câteva informații și un tabel cu litere. Știu că nu ați folosit unul până acum și poate fi lent și frustrant, dar îți va da posibilitatea să exprimi ce vrei să știi și ce vrei să spui.

— Cât de repede trebuie să luăm o decizie?

— Nu vreau să decideți astăzi. Gândiți-vă și, dacă mai aveți întrebări, revin mâine. Nu poate sta nici intubat așa mult timp. Nu aveți la dispoziție nici măcar o săptămână. Nu puteți aștepta prea mult.

Kathy le arată cum să folosească tabelul cu litere. Richard ascultă doar pe jumătate. Atenția îi este captată

mai mult de sunetele regulate și ritmice ale ventilatorului, împingerea și tragerea forțată a aerului din el, muzica percutantă a corpului său respirat. Inspiră. Expiră. Inspiră. Expiră. Ca un ceas care ticăie. Kathy termină de explicat.

— Bine, mă întorc mâine. Deci suntem sută la sută clarificați în ceea ce privește alegerile. Opțiunile tale sunt fie să te extubeze și cel mai probabil să mori, fie să te opereze și să-i ceri Karinei să aibă grijă de tine douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, șapte zile din șapte. Înțelegi alegerile și consecințele pentru fiecare dintre voi?

Richard clipește și nu se uită la Karina. Presupune că și ea înțelege.

Este o alegere între viața lui și viața ei.

Capitolul 31

Karina stă la o coadă lungă în cafeneaua spitalului pentru a-și cumpăra o a doua cafea. Nu se grăbește. Bărbatul din fața ei este îmbrăcat în uniformă albastră și are o tavă cu iaurt, cereale, fructe și suc de portocale. Îi este foame, dar ideea de mâncare îi face stomacul agitat să se facă ghem. Nici cafeaua n-o să-i facă prea bine, dar simte nevoia să cumpere ceva, să aibă un motiv să stea în cafenea, iar cafeaua pare cea mai simplă alegere. A părăsit ieri-seară salonul lui Richard de la terapie intensivă și, de atunci, nu a avut curajul să se întoarcă. Nu a folosit tabelul acela cu litere. Nu știe la ce se gândește el, ce vrea să facă. Nu l-a întrebat. Dar știe că trebuie să o facă. Întâi, încă o ceașcă de cafea. Dacă ar fi într-un film, și-ar acoperi ochii cu mâinile, și-ar ține respirația și ar implora-o în tăcere pe femeia care așteaptă să-și ia cafeaua să nu se ducă la terapie intensivă. Dacă ar fi într-o carte, ar închide-o fără să dea pagina. Nu vrea să știe ce decizie ia Richard.

Este atât de lașă! Nu era așa. De obicei era neînfricată. Și-a părăsit casa, familia și țara când avea optsprezece ani și nu s-a uitat niciodată înapoi. Unde a dispărut acea femeie? Își dorește să poată cere înapoi acel spirit curajos care a

absolvit cu onoruri un colegiu dintr-o țară străină și care a cântat la pian în New York cu cei mai buni muzicieni de jazz din oraș. Ar putea începe prin a fi o femeie care își termină cafeaua, ia liftul spre terapie intensivă, folosește acel tabel și află ce se va întâmpla în continuare.

Dacă Richard vrea operația?

Nu poate fi îngrijitoarea lui douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, șapte zile din șapte. Dar nici nu mai este altcineva disponibil. Părinții lui au murit. Frații lui au joburi, neveste și copii de întreținut. Asistența privată este absurd de scumpă, iar banii lui Richard s-au dus deja pe îngrijirea lui, pe scaunul cu rotile, pe lift, pe educația lui Grace. Iar el nu-i poate cere lui Grace să facă asta pentru el. Karina nu l-ar lăsa.

Nu mai este soțul ei. Nu este nevoită să facă asta. Nu mai este povara ei. Se gândește la aventurile lui, la toate acele femei cu care s-a culcat. Unde sunt ele acum? Clar, nu în cafeneaua spitalului. Nici la terapie intensivă. Nici în camera ei în fiecare zi pentru tot restul vieții lui.

Se gândește la cei zece ani în care l-a mințit, prefăcându-se că vrea mai mulți copii, simulând în fiecare lună dezamăgirea, spunându-i tot felul de explicații medicale plauzibile pentru infertilitatea ei fictivă, pretinzând că merge la medic. Prima cafea îi amărăște stomacul și simte că-i vine să vomite.

El voia mai mulți copii. În special, își dorea un băiat. În fiecare lună, ani de zile, el credea că încercau să facă un copil. Când Grace avea trei ani, Karina și-a montat un sterilet și nu i-a spus niciodată lui Richard. I-a fost frică să-i spună adevărul, credea că nu o s-o mai dorească și că o să vrea să divorțeze. Și atunci ea ce ar fi făcut? Făcută de rușine

și singură, mama unei preșcolare, divorțată și neangajată, într-o țară străină.

Când Grace avea treisprezece ani, Karina a mers la medic pentru a-i înlocui steriletul. Dar acesta nu mai ieșea. Se încorporase în pereții uterului și trebuia scos prin operație. Îngrozită, i-a spus totul lui Richard. Deceniul ei de minciuni.

Când se lasă dusă de amintiri și se gândește la acea zi, încă este bântuită de expresia feței lui, care a trecut de la șoc la durere și la furie. Furia a rămas imprimată în trăsăturile lui și probabil și în inimă. Le-a luat un an să se despartă și încă doi să divorțeze oficial, dar căsnicia lor s-a terminat din ziua în care ea i-a spus ce făcuse.

Nu a iertat-o niciodată. Karina nu îl condamnă. Oricare ar fi fost păcatele lui, acesta era doar al ei. Poate că merită să aibă grijă de el pentru următorii zece ani, ca o pedeapsă pentru păcatul ei de neiertat. Poate asta o s-o absolve de vină.

Dacă Richard zice că vrea operația, poate să refuze să fie îngrijitoarea lui? Practic, l-ar condamna la moarte. Dacă el vrea să trăiască, cine este ea să spună că ar trebui să moară? Ar trebui să tacă și să facă ce vrea el, orice este nevoie pentru a-l ține în viață? Se întrevede un sentiment vechi, dar cunoscut de mânie. În urmă cu douăzeci de ani, el a acceptat postul de profesor la Conservatorul New England și a luat decizia de a se muta împreună de la New York la Boston fără a se gândi la fericirea ei, la libertatea ei sau la cariera ei. I-a furat viața pe care și-o dorea. Și acum, atâția ani mai târziu, când se gândește serios să cânte jazz din nou, Richard încă mai are puterea de a o opri.

Nu vrea să fie declarată pe viață îngrijitoarea lui, prizonieră legată de corpul lui paralizat. Ce o să aleagă el? Pentru unul dintre ei, va fi sentința la moarte.

— Doar atât?

— Poftim?

Karina ridică privirea, confuză.

— Doar cafeaua? întreabă casierul.

— A, da. Scuze.

Karina plătește și se așază pe un loc liber la o masă de două persoane. Cuprinde paharul de hârtie cu ambele palme și își apropie nasul de el, inhalând mirosul, în loc să bea. Își verifică telefonul, sperând să aibă un mesaj sau un e-mail care să o țină ocupată. Nu are nimic.

Încearcă să-și imagineze la ce se gândește Richard, să parieze pe o decizie a lui. Deși corpul lui este deja inutil și mort, mintea, intelectul și personalitatea îi sunt încă intacte. Oare ea ce ar face? Ia o gură de cafea din băutura pe care nu o vrea și găsește răspunsul înainte să înghită. Ea nu ar alege operația. Nu ar vrea să fie conectată la ventilator. Nu ar vrea ca cineva să renunțe la viața lui pentru a o ajuta pe ea să supraviețuiască. Nu ar vrea să stea așa, încuiată în interior, depinzând în totalitate de ceilalți, pentru nimic în lume.

În afară de Grace. Pe ea nu ar vrea să o părăsească. Ce va face Grace după facultate? Cu cine se va mărita? Cum va arăta viața ei? Cine va fi? Karina vrea să știe, vrea să fie aici pentru a vedea totul.

Dacă nu este pentru totdeauna? Dacă alege operația pentru a o putea vedea pe Grace absolvind peste doi ani sau dacă are nevoie de îngrijiri doar un an până când se va elibera un pat într-un spital? Ar putea să facă asta? A stat măritată cu el, blocată într-o relație deteriorată, perseverând aproape zece ani de dragul lui Grace, pentru aparențe, religie și siguranță. Așa că ar putea face asta un an sau doi. Dar dacă va fi mai mult? Dacă el vrea să trăiască indiferent cu ce preț?

Închide ochii și se roagă, căutând soluția cea mai bună. Deschide ochii și se holbează la cafea, la doctorul de la masa alăturată care se uită în telefon, la casierul care anunță clientul următor. Nimeni și nimic nu îi poate oferi un răspuns.

Nici măcar Kathy nu le-a putut spune ce să facă. *Operația de traheostomie este ceva groaznic. Nu aș face niciodată așa ceva. Recomand extubarea și moartea prin sufocare acasă, cu asistență din partea Hospice. Aceasta este singura soluție.* Așa ar fi vrut Karina să sune decizia — clară. În schimb, ea și Richard au fost aruncați într-un ocean gri fără fund. Nu se vede orizontul, nici Steaua Nordului, au în față doar aceste opțiuni imposibile.

Stă acolo până când cafeaua se răcește de tot, iar paharul este tot plin. Este aproape unsprezece. Este timpul să înfrunte situația. Aruncă paharul la gunoi, ia liftul către terapie intensivă și inspiră adânc înainte să intre în camera lui Richard.

Patul lui este înclinat, așa că Richard stă ridicat. Este treaz și se uită la ea cu ochii mari și speriați. Pare mai mic decât ieri, corpul lui slăbit dispare sub cearșafurile de spital ca într-un truc de magie, iar tubul de respirat și mașina de ventilat sunt copleșitoare pentru greutatea lui modestă. Mașinăria clicăie și huruie și pieptul lui Richard se ridică și coboară forțat la fiecare trei secunde. Se uită la tabelul cu litere de pe masa de lângă pat, apoi își îndreaptă privirea către pieptul lui Richard, prefăcându-se că nu l-a văzut.

Încearcă să zâmbească.

— Kathy a fost aici?

Se uită cu ochii mari la ea și Karina se întreabă dacă lipsa unui răspuns înseamnă nu, dacă nu a auzit-o sau dacă o ignoră.

— Încă o mai aștepți pe Kathy?

Clipește.

— Bine.

Karina poate să aștepte să vină Kathy ca să afle dacă a luat o decizie. Nu trebuie să-l întrebe ea. O poate face Kathy. Acesta este planul Karinei. Stă pe scaunul de vizitatori de lângă pat și intenționează să fie ocupată cu telefonul până apare Kathy. Se uită pe noutățile de pe Facebook, fără vreun interes. Stă în dreapta lui. Richard nu-și poate întoarce capul, dar ea simte că o privește. Se uită în sus și îi întâlnește ochii disperați, implorând să-i comunice ceva.

— O așteptăm pe Kathy, bine?

Richard se holbează la ea fără să clipească.

— Vrei să-mi spui ceva până vine?

Clipește.

La naiba!

— Știi ce vrei să faci?

Clipește.

Karina simte un gol în stomac și inima îi bate în gât. Reticentă, încet, ia tabelul. Se întoarce către ușă, dorindu-și să apară Kathy. Nu este nimeni acolo. Se întoarce către Richard și ține în mână tabelul.

— Prima literă este din primul rând?

Așteaptă. Nimic.

— Rândul al doilea?

Clipește.

— Este E?... F?... G?... A?

Clipește.

— *A*... A doua literă este din primul rând?... Al doilea?... Al treilea?... Al patrulea?

Clipește.

— Al patrulea?

Clipește.

— Este *C*?

Clipește.

— Bine, *A-C*. A treia literă este din primul rând?... Al doilea?

Clipește.

— *A*?

Clipește.

— Acasă?

Clipește. O lacrimă îi cade din ochiul drept. Karina scoate un șervețel din buzunarul hainei și i-o șterge.

— Vrei să mergi acasă?

Clipește.

Dar asta înseamnă că vrea să fie operat și să stea acasă conectat la ventilator sau să fie extubat și să meargă acasă?

— Vrei să fii operat? se trezește Karina întrebând.

El se uită la ea cu ochii larg deschiși, acum lăcrimând din ambii ochi. Nu clipește.

— Vrei să ți se scoată tubul și să mergi acasă?

Clipește cu ochii uzi.

— Doamne, Richard. Înțelegi ce înseamnă asta, nu?

Clipește și Karina este ușurată și devastată în același timp. Izbucnește în plâns și-și șterge ochii, apoi pe-ai lui Richard cu același șervețel, patetic.

— Îmi pare atât de rău, Richard!

Caută alt șervețel prin buzunare, dar nu găsește.

— Îmi pare rău. Vrei să o sun pe Grace?

Clipește.

— Bine. O să fie aici. Cine altcineva? Frații tăi?

Nu clipește.

— Bill?

Clipește.

— Trevor?

Nu clipește.

— Bine. Eu, Grace și Bill. Altcineva?

Se uită cu ochii lui strălucitori și umezi direct într-ai ei. Karina își șterge nasul cu șervețelul ud.

— Ți-e frică?

Clipește.

— Și mie.

Se așază pe marginea patului și îi ține mâna osoasă și lipsită de viață într-a ei. Își trage mâneca și îi șterge lacrimile lui, apoi pe ale ei.

— Mulțumesc, șoptește ea.

Clipește.

Capitolul 32

Grace încă nu și-a dat haina jos. Stă la capătul patului cu valiza lângă ea. A ajuns în urmă cu o oră, a venit direct de la aeroport. E trasă la față, are ochii inexpresivi și o figură imobilă pe care Richard nu o recunoaște. Parcă este plecată departe. Nu este fața ei normală. Vrea să-i spună să vină mai aproape și să zâmbească, o cerere absurdă chiar dacă ar putea să o rostească, având în vedere circumstanțele, dar vrea să-i vadă fața așa cum îi place cel mai mult — cu ochii senini, cu obrajii roz, zâmbind ușor, fericită. Presupune că nici ea nu-i cunoaște fața nebărbierită, cu un tub în gură lipit de obraji.

Karina i-a pus multe întrebări despre cursuri și iubitul ei, dar au epuizat subiectele de conversație. În cameră este liniște. Karina stă pe scaunul de lângă el, cu brațele încrucișate, parcă i-ar fi frig. Pare obosită, serioasă, speriată. Kathy stă lângă ventilator, citind ceva de pe telefon. Bill stă la capătul patului, masându-i picioarele și gambele cu mâinile lui calde și puternice. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Bill!

Așteptarea este încețoșată, amenințătoare, suprarealistă. Momentul pare important și urgent, și totuși nu se întâmplă nimic. Este absurd de firesc.

În cameră intră o femeie slabă cu frizură de băiat și cu mulți cercei de argint.

— Salut. Tu ești Richard?

— Bună, Ginny, spune Kathy. Da, el este Richard Evans. Aceasta este Karina, fosta lui soție; Grace, fiica lui; și extraordinarul asistent Bill. Aceasta este Ginny, de la Hospice.

În loc să le strângă mâna, îl îmbrățișează pe fiecare-n parte. Stă în dreptul lui Richard și îi pune o mână pe umăr. Are ochii căprui, fără machiaj, clari, calmi și încrezători. Zâmbește într-un mod care pare natural și deloc deplasat pentru această situație. Gestul ei nu trădează nici bucurie, nici milă și nici o falsitate forțată. Doar comunică fără cuvinte: *Sunt aici cu tine.* Richard ar vrea să-i poată mulțumi.

— O să-i spun medicului că ești aici, zice Kathy, ieșind din cameră.

— Înainte ca medicul să vină, să vorbim despre anumite lucruri. Scopul nostru de astăzi este să te ducem acasă cât mai confortabil. Medicul va scoate tubul traheal și te va conecta la aparatul BiPAP. Nu vom ști asta până atunci, dar dacă mușchii care susțin respirația sunt compromiși în totalitate, aparatul BiPAP nu te va ajuta să respiri. Dacă se întâmplă asta, îți voi administra morfină și un sedativ prin perfuzie, pentru a-și face efectul imediat. Sunt aici să mă asigur că vei fi calm. Nu te vei agita și nu vei simți că te sufoci. Toți vor fi aici, alături de tine. Sună bine?

Ventilatorul mecanic introduce aer în plămânii lui Richard. Apoi îl scoate. Nimic din ce i s-a spus adineauri nu sună bine. Clipește. Karina îl ține de mână. Bill îi masează piciorul. Ginny, pe care a cunoscut-o acum un minut, îi ține mâna pe umăr, iar el este recunoscător, liniștit de prezența și atingerea ei. Aceasta nu este prima ei procedură.

Kathy DeVillo se întoarce cu doctorul Connors — acesta poartă o cravată albastră pe sub halatul alb încheiat, are un telefon și un stilou în buzunarul din față și un stetoscop la gât. Când Richard a fost internat la terapie intensivă, era proaspăt bărbierit, iar acum i se vedea începutul de barbă. Doctorul Connors a tot venit la Richard și l-a verificat în ultimele trei zile.

— Cum ne simțim? întreabă doctorul Connors.

Traheea lui Richard este rănită, uscată și brutalizată. Buzele îi sunt blocate în mod dureros. S-a fixat pe dorința obsesivă de a tuși și se chinuie să ignore o mâncărime imensă de pe cap care pare că vrea să-i dea o gaură până la creier. Iar dacă lucrurile merg prost, o să moară astăzi.

— Mai așteptăm pe cineva? întreabă Kathy.

Toată lumea se uită la Richard. Nu clipește.

— Nu, zice Karina.

— Da, spune Ginny. Am chemat un terapeut muzical.

— Un ce? întreabă Karina.

— Cineva care să cânte la chitară și să-l ajute pe Richard să rămână calm.

Richard ridică sprâncenele alarmat, sperând să fie văzut de Karina.

— Doamne, nu, zice Karina. Nu! Anulează!

— Ești sigură?

— Absolut! Detestă asta.

Richard clipește de mai multe ori.

— Pun o melodie pe iPhone, se uită Karina la Richard. Mozart?

Se gândește. Nu. Continuă.

— Bach?

Nu clipește.

— Schumann?

Clipește.

— Bine.

Nu-l întreabă ce piesă. Are încredere în ea. O urmărește în timp ce caută. Apoi melodia începe.

Bineînțeles că a știut. Este *Fantezia în do major*, opus 17, de Schumann, o capodoperă, piesa preferată a lui Richard. Ascultă primele note din prima parte și se uită întrebător.

— Da, tu ești, cânți la Carnegie Hall, spune Karina.

Gura lui este imobilă, dar ochii îi zâmbesc. Clipește.

Momentul grav care urmează așteaptă și toată lumea ascultă. Prima parte a acestei fantezii este densă și visătoare, o lamentație pasională prin care Schumann își exprimă dorul de iubita lui, Clara, despărțită de el de tatăl ei. Richard se uită în ochii Karinei în timp ce ascultă, știind că aceasta cunoaște înțelesul din spatele compoziției, și inima lui vrea ca ea să știe cât de recunoscător îi este și cât de rău îi pare. Chiar dacă nu ar fi avut un tub în gât, chiar dacă ar fi fost prea obosit și speriat pentru a folosi tabelul cu litere, chiar dacă nu ar fi fost prea târziu și ar fi putut vorbi, tot nu este sigur că ar fi putut găsi cuvintele potrivite pentru a-i vindeca rănile pe care chiar el i le provocase.

Continuă să se uite doar la ea, dorind ca notele să vorbească pentru el, și este învăluit de privirea ei. Lacrimile îi curg pe obraji. Karina îi strânge mâna și dă din cap.

A doua parte schimbă total atmosfera. Este un marș maiestuos, puternic, extrovertit, bombastic, rapid și extrem de dificil de cântat. Richard își vede întreaga carieră trecând prin fața ochilor. Curtis, Conservatorul New England, sălile prestigioase de concerte, dirijorii de renume mondial, orchestrele, festivalurile, recitalurile, publicul, aplauzele,

presa și premiile. A avut o viață frumoasă. A trecut așa de repede!

Doctorul Connors îi verifică lui Richard semnele vitale și explică ce urmează să facă.

— Ești gata?

Richard se uită la Grace. Bill observă și întinde brațul, invitând-o mai aproape, în cercul lor. Vine lângă mama ei.

— Sunt aici, tată, spune Grace și pare foarte speriată. Te iubesc.

Richard clipește, spunând astfel că și el o iubește. Se roagă să nu fie ultima dată când o aude spunând aceste cuvinte.

Doctorul Connors vine în dreptul feței lui Richard și dezlipește banda adezivă.

— Bine, la trei. Unu, doi, trei!

Doctorul Connors trage tare de capătul tubului scoțând din Richard o bucată surprinzător de mare, o procedură la fel de brutală și nedelicată precum introducerea acestuia. Tubul este scos și toată lumea se uită la Richard, așteptând. Nimeni nu respiră, nici Richard.

Acum se aude partea a treia. Melodia este solemnă, o împăcare. Masca BiPAP îi este pusă pe față, dar el tot nu primește aer. Ventilatorul nu funcționează. Se aude doar Richard cântând. I se învârte capul și camera se micșorează. Se concentrează la Grace, Karina, Bill și muzică, și brusc nu mai există limite între vibrațiile notelor și oamenii din cameră. Nu vrea să-i părăsească. Vrea să asculte, să vibreze, să respire și să existe în continuare.

Mai vrea câteva note. Încă o parte. Încă puțin. Nu vrea să moară la terapie intensivă.

Plămânii apelează la diafragmă și la mușchii abdomenului, căutându-i, implorându-i. Se aud notele finale din

Fantezia lui Schumann, ușor, delicat, pline de speranță, o rugăciune șoptită lui Dumnezeu. Toată lumea din cameră, inclusiv plămânii lui Richard, așteaptă în liniște un răspuns.

Capitolul 33

Sunt acasă de trei zile. Cu acordul lui Richard, Ginny l-a deconectat de la BiPAP acum două zile. Respiră extrem de superficial, dar încă rezistă. Deși primește puțin aer, nu pare să fie agitat sau chinuit. Ginny îi administrează doze regulate de morfină împotriva durerii și disconfortului, precum și ativan împotriva anxietății. Este sedat, conștient din când în când, dormind majoritatea timpului. Karina știe că nu este corect să se gândească la asta, dar se tot întreabă cât va mai rezista.

Când au ajuns acasă în siguranță, ea și Bill au mutat patul lui Richard în sufragerie, pentru a fi aproape de pianul lui. Grace s-a instalat pe canapea cu lenjeria și perna ei, încă în pijamale și la ora cinei, tastând o lucrare pentru școală pe laptop. A dormit pe canapea, veghindu-l pe tatăl ei zi și noapte, așteptând sfârșitul. Toți așteaptă.

Casa este ciudat de tăcută. Nu au pornit televizorul. Karina și-a anulat lecțiile de pian din această săptămână. Nu a mai ieșit din casă de trei zile. Trăiesc toți în afara timpului, în sufrageria ca un cocon, fără să fie la curent cu ce se întâmplă în lume, cu urechile ciulite la sunetul slab și intermitent al respirației lui Richard.

Karina nu stă aici pentru că este nevoie de ea. Nu mai sunt multe de făcut acum. Nu mai rezistă să stea închisă și ar vrea să iasă la o plimbare matinală cu Elise, dar nu poate risca să plece. Este posibil ca Richard nici să nu fie conștient când se va întâmpla, dar ea simte că trebuie să fie aici. Îi datorează asta. Poate amândurora.

Ginny vine pentru două ore pe zi să vadă cum merg lucrurile, să-l monitorizeze pe Richard și să-i administreze medicamentele. Tocmai a plecat acum câteva minute. Bill vine după-amiaza. Are grijă de corpul lui Richard și îi ține companie Karinei. Ar trebui să ajungă aici peste două ore.

Karina se uită la ceas. La ora asta, l-ar fi hrănit pe Richard. În schimb, îi administrează o seringă cu apă prin tubul PEG, apoi închide capacul MIC-KEY. În urmă cu două zile, Richard era treaz când a venit Ginny. Ea l-a întrebat dacă vrea să nu mai fie hrănit. A clipit. L-a întrebat dacă vrea să fie deconectat de la BiPAP. A clipit.

Are pneumonie și nu mai este tratat. Are cincizeci de kilograme și corpul îi este plin cu morfină și ativan. Nu a mâncat de două zile. Totuși, o parte din el rezistă.

— Mă duc să fac un duș, zice Grace.

— Bine, draga mea.

Karina stă în fotoliu, lângă patul lui Richard. Îi analizează fața în timp ce doarme. Obrajii îi sunt supți sub barba albită. Nu l-a bărbierit nimeni de când a fost dus la spital acum șase zile. Buzele îi sunt crăpate și exfoliate. Părul și genele îi sunt negre și frumoase.

Expiră. Karina așteaptă și așteaptă. E nedumerită și se apleacă spre el. Inspiră. Cum de mai are puterea să respire?

Pune mâna peste a lui. Este osoasă și rece, nu răspunde la atingerea ei, iar pielea îi este pătată, plină de

sânge. Boala asta e groaznică. Nimeni nu ar trebui să treacă prin asta.

— Îmi pare atât de rău, Richard! Îmi pare atât de rău!

Începe să plângă.

— Îmi pare atât de rău!

La început, ea se referă la nedreptatea și groaza de a suferi de SLA, dar, în timp ce continuă să plângă și repetă cuvintele, se gândește la altceva. Se trage pe marginea fotoliului și se apleacă spre urechea lui.

— Îmi pare rău, Richard! Îmi pare rău că ți-am refuzat familia pe care ți-o doreai. Îmi pare rău că te-am păcălit. Ar fi trebuit să am curajul să-ți spun adevărul. Ar fi trebuit să te las să trăiești cu altcineva viața pe care ți-o doreai. Îmi pare rău că am încetat să fiu femeia de care te-ai îndrăgostit. Te-am îndepărtat. Știu că așa am făcut. Îmi pare rău!

Se uită la fața lui în timp ce se gândește, căutând în trecutul lor întunecat alte cuvinte ascunse, nerostite. Nu mai găsește. Lacrimile i se domolesc. Ia un șervețel din cutia de pe masă, își șterge ochii și își suflă nasul. Respiră adânc și oftează, iar sunetul neașteptat care iese este grav și îndurerat, ca un răcnet. Respiră din nou și se simte cu douăzeci de ani mai ușoară.

— Am făcut amândoi ce am crezut că e mai bine, nu?

Așteaptă, ascultându-i respirația. Își pune din nou mâna pe a lui și îi analizează fața în căutarea unui semn cât de mic care ar putea să însemne un răspuns. Nu știe dacă doarme, dacă este inconștient de la dozele mari de ativan sau dacă este în comă. Nu deschide ochii. Caută măcar o zvâcnire accidentală sau involuntară pe care să o poată interpreta. Este nemișcat. Nu o poate strânge de mână. Nu știe dacă a auzit-o.

— Mi-aș fi dorit să facem lucrurile mai bine.

— E totul în ordine? întreabă Grace.

Karina se întoarce. Grace stă în capătul scărilor, îmbrăcată cu un hanorac maro pe care scrie „Universitatea Chicago", colanți negri și papuci, cu părul ud prins în coadă. Karina nu poate spune după expresia ei dacă a auzit ceva din ce i-a spus lui Richard.

— Totul e la fel. Ți-e foame?

— Nu.

Parcă pentru a fi solidară cu tatăl ei, Grace nu a mâncat nimic de ieri. Se așază înapoi pe canapea. Ziua se transformă repede în noapte și întunericul invadează sufrageria. Fața lui Grace este luminată de ecranul laptopului ca de o lanternă. Karina se ridică, intenționând să aprindă o lampă, dar, odată ridicată, merge la pian.

Se așază și pune degetele pe clape. Fără să se gândească, începe să cânte *Nocturna nr. 2 în mi bemol major*, opus 9, de Chopin. Melodia este suavă, relativ ușoară și delicioasă pentru interpret, ca o cină în familie. Adoră libertatea pe care melodia o oferă cu tempo-ul ei, trilurile clare, notele ornamentate. Piesa evocă amintiri sensibile cu piroști făcute de mama ei, o ploaie ușoară la fereastra camerei ei de cămin de la Curtis, un vals cu Richard în New York. Piesa se desfășoară cu un *crescendo* ca o îmbrățișare pasională, apoi se transformă în clinchete de apă, confetti aruncate, o întoarcere acasă, siguranță, sprijin.

Cântă ultima notă tandră și sunetul plutește în cameră înainte să dispară, ca o amintire dulce. Se întoarce și este surprinsă să o vadă pe Grace mutată de pe canapea, pe fotoliu. Are ochii încețoșați, în lacrimi. La început, Karina crede că Grace a fost emoționată de nocturna de Chopin. Dar apoi ascultă.

Ascultă în continuare. Așteaptă și nu respiră, străduindu-se să audă o inspirație. În cameră continuă să fie liniște. Deși știe, așteaptă, pentru a fi sigură.

Richard s-a stins.

Epilog

Karina stă în fosta cameră a lui Richard, ținând în mână o cutie de carton goală. Au trecut opt zile de când a murit Richard. Iar ea a evitat să intre în cameră.

Bill a adus cutii pentru hainele lui Richard. Le donează la centrele de caritate. Stă fără să se miște, analizând întregul echipament care a făcut parte din fiecare zi a ei în ultimele luni, acum abandonat ca niște relicve. Patul de spital, scaunul cu rotile, liftul Hoyer, aparatul de aspirat, dispozitivul de asistat în timpul tusei, BiPAP-ul, sticla pentru urină, discul-pivot. Donează toate astea și altele centrului Caring Health.

Pune cutia pe podea, dar nu știe de unde să înceapă. Camera este ciudată fără Richard. Presupune că, după ce scoate totul afară, o să redevină vechea cameră, dar nu poate să-și imagineze asta. Richard a locuit aici doar patru luni, dar parcă nu mai este camera ei. El a suferit de SLA aici. Se uită la patul gol, la scaunul cu rotile și la scaunul pentru birou și îi simte amprenta energetică peste tot, camera fiind încă plină de amintiri intense cu Richard și SLA. Ochii i se umezesc și pielea i se face ca de găină. Poate că el a decis să o bântuie.

Se așază la biroul lui și se învârte cu scaunul. Poate Grace o să vrea computerul lui. A plecat la școală ieri. Pare să fie în regulă. Este bine că are cursuri, prieteni și un orar încărcat care să-i ofere o viață structurată, să o ajute să meargă înainte.

Casa este tăcută din nou. Fără zgomotul BiPAP-ului, fără alarme care să sune când se deplasează masca, fără tuse, gâlgâituri sau sufocări. S-a terminat cu toate aceste sunete, au dispărut. Richard s-a dus.

Ce va face ea acum? Simte golul familiar, de parcă ceva greu și grețos i se scufundă în stomac, ca și când ar fi mâncat ceva stricat. Să reia lecțiile de pian? Sau să împacheteze tot și să se mute la New York? Inima îi bate tare, agitată de acest gând îndrăzneț. Se învârte în scaun, fără să ia o decizie.

Poate că pentru moment este suficient să împacheteze hainele lui Richard. Oftează și nu mai mișcă scaunul. În schimb, își verifică e-mailul pe telefon. Are un mesaj de la doctorul George. Îl deschide.

> Dragă Karina,
>
> Îmi pare rău pentru Richard. Mi-a părut bine să-l cunosc, chiar dacă atât de puțin. Știu că ai zis că a decis să folosească o voce generată de calculator, în loc de propria lui voce. Ei bine, am verificat aparatul de înregistrat pe care i l-am împrumutat dar, înainte să șterg datele și să-l dau altui pacient, n-am găsit decât un singur mesaj pe el, un fel de testament. Cred că vrei să-l auzi. L-am anexat aici.
>
> Cu bine,
>
> Dr. George

Ezită, apoi apasă pe fișierul MP3 anexat.

— Bu-nă, Ka-ri-na. Îmi-pla-ce-că–doc-to-rul-George-spune-des-pre-a-cest-me-saj-că-es-te-un-tes-ta-ment. M-am-gândit-mult-ce-las-moș-te-ni-re. Ca-ri-e-ra-mea–pi-a-nis-ti-că? Sau-pe-Grace? Mai-bi-ne-a-șa.

Sau-poa-te-as-ta. Ce-tre-bu-ie-să-ți-zic-ție.

Ka-ri-na! Îmi-pa-re-rău. Îmi-pa-re-rău-că-te-am-înșe-lat. Îmi-pa-re-rău-că-din-ca-u-za-mea-nu-cânți-jazz. Am-fost-un-soț-o-ri-bil. Me-riți-mai-mult.

Ul-ti-ma-mea-do-rin-ță-es-te-as-ta. Ești-ta-len-ta-tă. În-că-tâ-nă-ră. Să-nă-toa-să. Ai-tot-ce-tre-bu-ie.

Mergi-la-New-York! Cân-tă-jazz! Tră-ieș-te-ți-via-ța! Fii-fe-ri-ci-tă!

Karina a rămas pe scaun, uimită să audă vocea lui Richard din nou, copleșită de mesajul lui, de aceste cuvinte pe care și le-a dorit și de care a avut nevoie dintotdeauna. Ascultă mesajul din nou și răul din stomac îi dispare. Inima îi bate tare, vie, emoționată. Îl ascultă din nou și cuvintele lui o eliberează cea din urmă reținere pe care o avea asupra ultimilor douăzeci de ani de vină și ură, din dorința de a avea mereu dreptate, cu orice preț. Iar prețul a fost astronomic.

În timp ce ascultă, se conturează un plan de viitor pentru ea, aude gânduri ferme care sună perfect în mintea ei, o compoziție pe care a vrut să o cânte toată viața. O să împacheteze lucrurile din această cameră, apoi o să aibă nevoie de și mai multe cutii. Dar înainte de asta, ascultă din nou mesajul, recunoscătoare pentru că-i aude vocea, iertându-l, simțindu-i prezența în cameră și în cuvinte, știind că și ea este iertată, liberă.

Îndemnul la acțiune al Lisei

Dragă cititorule,

Mulțumesc că ai citit *Partitura suferinței*. Poate că înainte să citești această carte, ai citit *Marți cu Morrie*, ai urmărit *Teoria întregului* sau ți-ai turnat o găleată cu gheață în cap. Probabil că știai câte ceva despre SLA. Sper că acum înțelegi mai bine ce înseamnă să trăiești cu această boală.

Mai sper și că mă vei ajuta să transform această empatie în acțiune. Donând pentru îngrijirea celor cu SLA și pentru cercetările în acest domeniu, și *tu* poți contribui la progresul care va duce la găsirea tratamentului și vindecării și poți ajuta oamenii care au nevoie disperată de o îngrijire adecvată.

Te rog, dedică-ți un moment din timpul tău, mergi pe www.LisaGenova.com și dă clic pe butonul „Readers in Action: ALS (Cititori în acțiune: SLA)" pentru a face o donație către ALS ONE, o organizație extraordinară, hotărâtă să găsească un tratament pentru SLA și devotată în prezent cauzei de a oferi îngrijiri mai bune. Pentru mai multe informații despre ALS ONE, vizitează www.ALSONE.org.

Mulțumesc pentru timpul dedicat implicării tale și pentru că ai transformat compasiunea în acțiune. Hai să vedem

cât de uimitor de generos și de puternic poate fi acest parteneriat de lectură!

Cu dragoste,
Lisa Genova

Mulțumiri

Această carte a început cu Richard Glatzer, care, împreună cu soțul lui, Wash Westmoreland, a scris și a regizat filmul *Altfel... și totuși Alice*. Richard a suferit de SLA bulbară, ceea ce înseamnă că simptomele au început de la mușchii capului și gâtului. Nu i-am mai auzit niciodată vocea. A co-regizat în mod genial *Altfel... și totuși Alice* tastând cu un deget pe un iPad.

Richard, îți voi fi recunoscătoare pentru totdeauna pentru întreaga ta contribuție la filmul *Altfel... și totuși Alice*, pentru că ai împărtășit cu mine tot ce înseamnă să trăiești cu SLA, pentru că ne-ai arătat tuturor ce înseamnă grația și curajul și pentru că nu ai renunțat la visurile tale. Richard a murit pe 10 martie 2015, la scurt timp după ce Julianne Moore a câștigat Oscarul pentru cea mai bună actriță pentru rolul din film.

L-am întâlnit pe Kevin Gosnell, soția lui Kathy și fiii lor Jake și Joey (și mai târziu pe Scott) după ce Kevin a fost diagnosticat cu SLA. La câteva minute după ce l-am întâlnit am știut trei lucruri:

1. înainte să fie doborât de SLA, Kevin va schimba lumea;

2. o să mă schimbe și pe mine;

3. îl iubesc pe omul acesta și familia lui.

După ce Kevin a aflat devastatorul diagnostic, și-a ilustrat situația terifiantă în cel mai altruist mod pe care mi l-aș putea imagina. S-a gândit: „Cum ar putea să-i ajute boala mea pe ceilalți?" Apoi a adunat cei mai buni oameni din medicină, știință și îngrijire, și a format ALS ONE, o colaborare extraordinară hotărâtă să descopere tratamentul și vindecarea pentru SLA, și să le ofere celor care trăiesc acum cu SLA cea mai bună îngrijire posibilă. Vă invit pe toți să descoperiți mai multe despre moștenirea importantă lăsată de Kevin, vizitând ALSONE.org, și să vă implicați personal. Kevin a murit pe 8 august 2016.

Mulțumesc, Kevin, pentru că m-ai primit în casa și în familia ta, și pentru că mi-ai împărtășit viața ta. Îți datorez multe dintre cunoștințele mele despre SLA. Dar, dincolo de asta, ești unul dintre cei mai buni oameni pe care i-am cunoscut — generozitatea și grația ta, îndrumarea ta iubitoare; rațiunea ta neclintită de a face totul cu un scop, de a contribui la binele lumii, mai presus de persoana ta; lecțiile de viață pe care le-ai dat băieților tăi și pe care acum le transmit copiilor mei; iubirea enormă pe care ai oferit-o familiei tale și tuturor celor din viața ta. Mereu am simțit că fac parte din familia ta când eram acasă la tine. Te iubesc și îmi este dor de tine. Sper că te-am făcut mândru.

Pe Chris Connors l-am întâlnit la clinica SLA de la Spitalul General Massachusetts, la șase zile după ce a fost diagnosticat cu SLA. Am fost uimită de cât de calm și de amuzant era, având în vedere situația. Mi-a plăcut de el pe loc și l-am întrebat dacă putem păstra legătura. În următoarele luni, am comunicat prin e-mail. „Jurnalul SLA" era intim, îl înfățișa vulnerabil și foarte amuzant și, în același

timp, îți frângea inima. Am râs și am plâns citindu-i e-mailurile.

Chris, mulțumesc pentru că mi-ai împărtășit umorul, fricile și curajul tău, pentru cât de mult i-ai iubit pe Emily și pe băieți, și pentru informațiile detaliate în legătură cu pierderile provocate de SLA. Sunt incredibil de norocoasă că te-am cunoscut și te-am iubit. Chris a murit pe 9 decembrie 2016. Vă încurajez pe toți să-i căutați necrologul pe Google.

Pe Chris Engstrom l-am cunoscut acasă la părinții lui, la Cape Cod. Era de vârsta mea, frumos, slab, iar vocea abia i se auzea. Era un artist educat la Yale și îi plăcea să facă drumeții prin pădure, dar acum nu mai putea merge sau ține pensula în mână. Bocancii din picioarele lui paralizate mi-au frânt inima. Dar își putea ridica sprâncenele să zică da și încă mai putea comunica — la început folosind o platformă cu roți atașată de mână și mâna pusă pe *mouse* de altcineva, apoi cu ochii prin intermediul Tobii. Avea un zâmbet frumos și o sclipire în ochi — sunt sigură că flirta cu mine.

Chris a devenit prietenul meu drag. Mulțumesc, Chris, pentru că mi-ai împărtășit fricile, frustrările, furia, speranțele, credințele și dragostea. Îți admir arta și poezia. Încă sunt invidioasă pe stilul tău de a scrie. Mulțumesc că ai citit primele capitole ale acestei cărți, că mi-ai spus părerile și ideile tale, că nu m-ai lăsat să devin delăsătoare. Te iubesc și îmi este dor de tine. Chris Engstrom a murit pe 7 mai 2017.

Le mai sunt enorm de recunoscătoare lui Bobby Forster, Steve Saling, Sue Wells, Janet Suydam, David Garber, Arthur Cohen, Chip Fanelli și Lawrence Jamison Hudson. Vă mulțumesc pentru generozitatea și încrederea acordate, pentru că mi-ați împărtășit experiențele și perspectivele voastre, pentru că m-ați ajutat să înțeleg SLA pentru această

carte, și pentru înțelepciunea oferită dincolo de paginile acestei povești.

Mulțumesc, Kathy Gosnell, Rebecca Brown George, Casey Forster, Ginny Gifford, Joyce Siberling, Jamie Heywood, Ben Heywood și Sue Latimer, pentru că mi-ați împărtășit experiențele voastre cu SLA. Dragostea și susținerea pentru soții, fratele și prietenul vostru sunt extraordinare și inspiratoare.

Mulțumesc, dr. Merit Cudkowicz, dr. James Berry și asistentei Darlene Sawicki, pentru că mi-ați permis să vă urmăresc la clinica de SLA de la Spitalul General Massachusetts, pentru că mi-ați răspuns la toate întrebările și pentru că m-ați ajutat să înțeleg SLA din punct de vedere clinic. Este ușor să-mi imaginez o echipă ca a voastră având nevoie să-și construiască o delimitare emoțională. Nu există leac pentru această boală. Vedeți prea multă suferință, pierderi și moarte. Sunt profund uimită de voi, recunoscătoare pentru bunătatea, demnitatea și umanitatea oferite fiecărui pacient, în fiecare zi, dincolo de datoria pur medicală. Toți sunteți niște eroi.

Apoi mă gândesc la Ron Hoffman. Ron este fondatorul și directorul executiv al organizației Compassionate Care ALS, care asigură îndrumarea, echipamentul și confortul mult necesare familiilor copleșite care trec prin această experiență necunoscută, complexă și dificilă. Este un înger și un erou și sunt mai mult decât recunoscătoare să-l numesc prietenul meu drag. Este și autorul cărții *Sacred Bullet*. Toată lumea ar trebui să citească acest volum important. Ron, mulțumesc pentru că m-ai invitat în lumea ta, pentru multele drumuri făcute și vizite la domiciliu, pentru că mi-ai arătat ce faci tu, pentru că m-ai învățat atâtea despre SLA, despre viață și despre moarte. Ești ca un dar pentru toate persoanele care te cunosc, inclusiv pentru mine.

Pentru mai multe informații despre Compassionate Care ALS, vizitează www.ccals.org.

Mulțumesc, Erin MacDonald Lajeunesse, Kristine Copley și Julie Brown Yau de la Compassionate Care ALS și Rob Goldstein de la ALS TDI, pentru că m-ați învățat ceea ce știți despre îngrijirea persoanelor cu SLA și pentru că mi-ați făcut cunoștință cu oameni care sufereau de această boală. Mulțumesc, John Costello, pentru că mi-ai arătat toate instrumentele fascinante și creative pe care suferinzii de SLA le pot folosi pentru a comunica în continuare după ce, treptat, sunt paralizați. Mulțumesc pentru tot ce faci pentru ca aceste persoane să rămână conectate la realitate și să-și păstreze vocea. Mulțumesc, Kathy Bliss, pentru că m-ai ajutat să înțeleg rolul important pe care îl au Hospice și îngrijirea paliativă.

Mulțumesc, Abigail Field și Monica Rizzio, pentru minunatele lecții de pian. Pentru informații despre pianul clasic, jazz și viața de pianist le mulțumesc enorm lui Abigail Field, David Kuehn, Dianne Goolkasian Rahbee, Jesse Lynch și Simon Tedeschi.

Le mulțumesc și le transmit dragostea mea lui:

Anabel Pandiella, John Genova, Louise Schneider și Joe Deitch pentru că m-au dus la concerte de pian; Gosiei Mentzer și Annei O'Grady pentru că mi-au răspuns la întrebările despre Polonia; lui Jen Bergstrom, Alison Callahan și Vicky Bijur pentru editările inspirate și pentru susținerea lor.

Le transmit recunoștința și dragostea mea primilor cititori: Anne Carey, Laurel Daly, Mary MacGregor, Kim Howland, Kate Racette și Danny Wallace. Mulțumesc că ați citit capitolele pe măsură ce le-am scris, pentru că ați fost alături de mine în această călătorie spre SLA, pentru dragostea și sprijinul vostru neclintit.

Le mulțumesc și le transmit toată dragostea mea lui Sarah Swain, James Brown, Joe Deitch, Merit Cudkowicz, Ron Hoffman și Kathy Gosnell pentru că au citit manuscrisul și mi-au spus părerile lor valoroase.

Nota autoarei

În mai 2017, cam în același timp când am terminat manuscrisul final al acestei cărți, FDA a aprobat un nou medicament pentru tratarea SLA. Radicava a devenit disponibilă pentru pacienți în august 2017, când volumul meu era la tipografie. Acest medicament se administrează intravenos în cicluri de douăzeci și opt de zile și costă o mie de dolari fiecare perfuzie. Încă nu știm dacă asigurările acoperă aceste costuri. Într-un studiu clinic din Japonia, s-a demonstrat că radicava poate reduce cu 33 de procente agravarea simptomelor fizice.

Lisa Genova, născută în 1970, a absolvit Bates College ca șefă de promoție, cu o diplomă în psihobiologie, și are un doctorat în neuroștiințe la Universitatea Harvard.

Romanul ei de debut, Altfel... și totuși Alice, publicat deja la Editura Trei, a figurat timp de 59 de săptămâni pe lista de bestselleruri New York Times. Cartea a fost recompensată cu numeroase distincții, s-a tradus în 36 de limbi și a fost ecranizată la Hollywood, cu Julianne Moore în rolul principal.

Pe lângă Altfel... și totuși Alice, Lisa Genova a mai publicat romanele Left Neglected, Love Anthony și Inside the O'Briens, toate bestselleruri New York Times.

Aflați mai multe despre autoare pe **www.lisagenova.com**.

LISA GENOVA

De-a lungul carierei, Richard, pianist desăvârșit, a fost ovaționat în săli de concert din întreaga lume. Degetele sale erau instrumente perfect acordate, care dansau pe claviatură cu o precizie uluitoare. Dar asta se întâmpla în urmă cu opt luni.

Acum, Richard suferă de SLA – scleroză laterală amiotrofică –, o boală necruțătoare care i-a paralizat deja brațul drept. Pentru el, pierderea brațului e ca moartea. Și știe că va urma și brațul stâng.

Când boala se agravează și Richard nu se mai descurcă singur, Karina, fosta lui soție, devine – fără tragere de inimă – îngrijitoarea lui. Ea nu a trecut nici acum peste despărțire și încă îl învinovățește pe Richard că, din pricina lui, și-a ratat cariera de pianistă. Pe măsură ce mușchii, vocea și respirația lui sunt tot mai firave, cei doi încearcă să se împace cu trecutul înainte să fie prea târziu.

Partitura suferinței este o carte tulburătoare despre iertare și despre puterea de a înfrunta boala cu seninătate.

TREI

www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-0544-1

9 786064 005441